T—H K.
378

RMK I. 384

RMK I. 384

Kolligátum.

1.) RMK. I. 378. Teljes.

2.) RMK. I. 384./2. példa. Teljes.

(2. példá.)

APA NEM PAPA
AZ AZ:
PANAK, ES AZ
TIZTELOEINEK, LV
TELME ZERENT VALO VALLA-
LESZTYENI TVDOMANNAK FŐ REZEIRVL
z Euangeliomi tudomanibeliek, es az
naihűtbeliec kőzőtt, vetekődes es
kűlőnőzes vagyon.

apak Toeruenibol,
LI ERTELMES B PAPASOK
l, egybe ſzedettetőt, es kezbeli kőni-
ueczke modgyara rendeltetőt.

OSIANDER ANDRAS DOCTOR ES
PRAEDICATOR ALTAL.

Magyar nielure penig fordettatot Zuonarich
Mihal Cenki prædicator altal.

NYOMTATTATOT KEREZTVRAT
Az Tekintetes es Nagyſagos Nadaſdi Ferencz VVR
Kőltſegen.
MANLIVSIANOS ALTAL:
ANNO M. DCIII.

MVTATO TABLAIA, AZOKNAK AZ

A rticulusokn ak, kik ez kóniuechkeben magiaraztatnac.

1. Az Z. iraſrul.
2. Az emberi ſzerzeſekrül.
3. Az Bünről.
4. Az zabad akaratrul.
5. Az valaztaſról Euangeliomrol, kegielemről, hűtről esmeg igazulaſról.
6. Az Chriſtus ſzemelieről es tiztiről.
7. A Buchiurul.
8. Az pœnitentiaról.
9. Az io czelekődetekről.
10. Az aniazentegyhazról.
11. Az aniazentegihazikulchiokról.
12. Az gyülekőzetekről.
13. Az egihazi zolgalattról.
14. Az zentſegekről.
15. Az kereztſegről.
16. Az Vr Vaczoraiaról.
17. Az Miſerül.
18. Az Eretnekſegről.
19. Az Eskuueſtől.
20. Az feiedelemſegrul.
21. Az hazaſſagrul. (zabados dolgokrul.
22. Az kereſztyeni ſzabadſagrul, az zerrartaſokrul es
23. Az fogadaſokrul, es kulőmbfele ſzerzetekrül.
24. Nemeli Papas innepekrul.
25. Az zentteknek ſegetſegül hiuaſarul.
26. Az kepekrul es Baluaniokrul.
27. Az Chziodakrul. (lők marattakrul.
28. Az zentteknek meg tartot tetemirül, es egyeb tű.
29. Az Bőitről es etkekben valo valogataſrul.
30. Az Paparul es az ő birodalmarul.
31. Az Antichriſtuſrul.

AZ

AZ IGASSAGNAK MEGERTE-
seben gyöniörködö kegyes oluasonak, az vila-
gossagoknak attiatul, szent Lölköt, minden
aiandekiual egyetemben kiuan.
Zuonarich Mihal Cenki
Prædicator.

EZ OSIANDER ANDRAS DOCTOR
irasaban kegyes Oluaso elö zamlaltatik, sok
Papaknac es az Papasagban elö egy nihany
neuezetes embereknek, az mi Kereszteyeni tudo-
maniunc szerent valo, ertelmec, es vallasoc, soc fö
Articulusokrul, Kikrül Köztunc es az mostani Pa-
pasoc közt igyenetlenseg vagyon.

EZ könüs irasra penig, az mely ok Osian-
der Andras Doctort indetotta, vgyan azon ok
volt indettoia ez könüechkenec magyar nieliüre
valo fordettasanakis, tudnia illic, hogy ez köny-
uechkeben, mentetnec, az mi körösztyeni hitünc,
az Papasoknac harom vadolasoc ellen, mellyec
altal ez vilagnac gyulöseegeben akariac ük hozni
az mi tudomaniunkat.

Mondom harom rendbeli vadolasoknac azt,
az mellyel terheltetünc az Papasoktul. Mert
azt kialttyac elsöben hogy vy hüt az mi tudo-
maniunc, es chac Luther Marton ideietül fogua
valo: masodszor, hogy Eretnekseg: Harmad-
szor hogez hüt elitanettoc sockeppen különöz
nec egy massul. Aij Nagy

Nagy vadolas ez: de mit kelleſſec ennec az ſzeles ala valo kialtaſnac, tulaidonettanni, ez ideig az mi feleinktől, oly niluan meg mutattatott, hogy ſenki az ellenkező felnec illyen vadolaſit felőlünc, el nem hiheti, hanem ha kere iaro keppen valouac, es az igaſſagnac meg tanulaſaban, kez akarua gonduiſeletlen leend.

Mert az Zent irasbul, mely az tizta menyei tudomannac fundamentoma, ſoc győzhetetlen okoc ſzoktanac ellenec tamaztatni, mellyec az lőlki iſmeretet, az mi hitűnc regiſeghe, igaz volta, es eggyeſſege felől valo ketelkedeſnec minden haborui ellen meg niugottyac.

Ehez iarul ama tizta tudomaniu regi Aniazentegyhaznac egyenlő ertelmeis, ki noha ſokal kiſſebre bőchiultetic, az Z. iraſnac bizoniettaſanal, mind az altal nagy annakis bizonyſag tetele, mikor ennek iouallaſatt, az zent iras helen hagiaſaual, egienlőnek lattiok.

De mind enni giőzhetetlen okok ſem inditahattiak, az Papaſokatt, az ű mi ellenunk valo hamis giűlűſeges vadolaſoknak le tetelere. Azert im ez kőniuechkeben harmad nemeis foglaltatic be az ő ellenec valo fegiuernek, meliben az Ieſuitac, minden velec munkalkodockal eggyetemben kik az mi Iſten lőlkő altal, az Euangeliomi tudomannac vilagoſſagara hozattatott, hűtűnc ellen tuſakodnac, magoc kőzzul valo zőmelieknec

bizon-

bizonſagiual, verettetnec arczůl, oli ſzőmelieke uel kedig kic az Papaſagnac nagy reſzei voltanac

Miuel hogy azert erős, es el hitetesre igen hathato bizonſag az, ameli az ellenſeg ſzaiaből zarmazic, nem kichin haznot hozhat az mi tudomaniunknac, az vyſag, Eretnekſeg es kőztůnc valo igienetlenſeg billegetůl valo oltalmazaſara, ez az ellenkőző felnec keſzeretesnekůl valo vallaſa, melyben arrul az igaſſagrul, kit mi oltalmazunc, lőlkőc iſmereti őztőneuel keſzerettetuen, velůnk egiẽlő vallaſt teznec. Szůkſeg penig hoǵ az Papaſok kőzőt, ez Papak biſzoniſagtetelinec nagyereiec legien mert az mint magoc az Papaſoc hiſzic, mikor az Papa, vgy mint Papa mond valamit, vetkezhetetlenůl tartatic mondani.

Haſzna azert kegies oluaſo ez kőniuechkenec teried mindenekre, meg az Papaſokrais, ha az haſzon helett kart nem valazttnac ők magoknac. De azert kiualtkeppẽ azoc vezic haſznat ez kőniuechkenec, kik az Papaſokal giakorta vetekődnec es halliac az felliől megmondot hamis vadolaſokal, terheltetni az mi igaz tudomaniunkat.

Ezec, mikor vy neuel halliac neueztetni az mi tudomaniunkat, ottan ez kőniuechkeből, ſok Luther előt elő Papaknac vallaſaual, bizonetthat tiak meg, hogy nem Luther volt ennec az tudomannac, elſő kezdőiő, hanem az Z: iras kiuùl, ki legh regyebb, ſok Papac, es Romai hůten valocis tut-

is tuttac, iouallotac, es vallottac, ezt az tudomant. Mely mindgiarast intheti az mi időnkbeli Papasokat, hogyha orczaioc vagion hat embersegesb iteletet tanullyanac tenni felőlünc, es az mi gyülekőzetünknec tudomannia felől, es hogy szünnienec meg, annac az vysag neue altal valo, ketsegesse es giülősegesse teteletül.

Ahol penig, eretnekſegnec mondgiac az mi tudomaniunkat az Papasok, ez ellenis ez kőniueczke oltalmunc lehet. Mert elő szamlaltatie ebben sok fő Papasoknac, es vgian Papaknakis, az mi tudomaniunkal egiező vallasoc, kic mind az ő iteletec zerint eretnekek, ha ez à tudomani a mint mondgiac eretnecseg: ezt penig hogy enni Papasoc, Eretnekec voltac volna, tudom meg nem engedic à Papasok, nemis meric. Annakokaert auagy szünnienec meg minket hamissan, es szőmtelenül Eretnekeknec kialtani, auagy ideien az ő fundamentom nekül valo meliseges bőlczesegekből, gondolkodgyanac mint menthessec magokat az ő Papa Istenec előt, kiket vel ünk eg gyetemben eretnekeknec vadolnac.

Sőt lassac aztis, mint oltamaz hattiac meg amaz ő hütőknec fő Articulussat, ahol azt hiszic mint oda föl meg mondatec, hogy mikor az Papa vg mint Papa mond valami, vetkezhetetlenül tartatie mondani.

Vegezetre, ha az Romaihütnec oltalma zoi

azt

azt mondgiac ez ellen, hoġ ami tőlűnc elő hozat-
tatot Canonoekal ellenkőző, es kulőn ertelmű
mondasoc talaltatnac az Papac Decretomiban, es
egieb Papasoc kőniueiben, tahat egyczer valaha
tegyenec vallast arrol, hogy meltatlanűl hanniac
nekűnk Lutheranusoknac, zeműnkre az igienet-
lenseget, meli mi kőztünc ditsertessec az főlseges
Isten nem talaltatic, hanem inkab ők főlőttő igē
igyenetlenec. Mert az mastani Papasoc, ama
reġeknec elő ſālalt vallasoktűl, oly meze vadnac
mint az eg az fődtűl. Ezec hat amaz samson Ro
kai kic farkockal őzuő kőttetuen tüzet hordoz-
nac az Isten meg eret buzaianac egetesere, defe-
iekel soc fele fordulnac.

Vadnac azert ez kőniűben kerezttyen oluaso
soc velekődesekről, mellyek kőztünc es az Papa-
soc kőzt mast viseltetnec, az Papaknac es az őtet
kőuetőknec Luther ertelme szerent valo vegezesi.
Hogy penig nemely keues heleken neminemû
dolgoc hozatnak elő, kikrűl kőztűnc vetekedes
nincz azokről zolnűnc kőllőt azert, mert egiűt
iaro dolgoc ezec.

It hanem bannac intenem az Papasokat, hoġ
oluassac meg ez kőniuechket, s meg lattiac az ő
magoc kőniueibül elő hozot bizōisagokbol, hoġ
nagy meltatlanul lőlkőc ismereti ellen vadoltac ez
ideigh vy tudomaniuuaknac es Eretnekeknec ben
nűnket, mert inkab őket mondhattioc, s meltanis
vy tudo-

vy tudomaniuuaknac holot ez kőniueczkeben elő zamlaltatot regi Papac, es bőlts Papaſoc tudomaniat el hagiuan az mint mindenec lattiac, kűlembet kőuetnec, Ha kedig ezt magokon ſzenuedni nem akariac, vegiek ez kőniuben valo tudomant, ſ. fogadom hogy tőből vytudomaniuuaknac minket ſem mondnac.

Ez kőniuechket annakokaert the kegies őluaſo vedd io neuen es oluaſd fűgielmeteſſen azt, mert fűgielmetes es nem gonduiſeletlen oluaſot kiuan, holot az deak iraſnac termeſzeti, es foliaſa, melibül magiar nielűre forditтatot ez kőniueczke, nem ſzenuette hogy mindenüt talan kiuanſagod ſzerint valo ertelemmel irattathatot volna. De ha io figelmeteſſegel oluaſod, meg erted es epűlz belőlő.

Ha penig ez kűniuéczkeben, az Papaſoc ellen valahol valami kemeniſeget talalz, meg ne botrankozal raita, mert meg erdemlic, nekűnc ſe tulaidonicz, mert magoc kialtiac magokra, mint ez kőniuechkeben minden mondas, kie legiő kőzzűlőc es miczoda helen talaltaſſec fől, meg iedzetőt. Az kőniueknec neueket es azokból valo heleketis, melliekből ez kőniuechke őzuő rendeltetet az mint deak nieluen talaltam ertelmes emberec tanachiabul vgian azon deak nyelűben hadtam hog azoknac magiarazaſaual, ne homalioſittatnanac, az ſzűkſegesb dolgok. Azokra kőnien rea figielmezhet

nezhet az kegies oluaſo, ès el valazthattia az ir-
aſnac renditül.

Summa ſzerint annakokaiert minden kereſz-
tyenec intetnec itt, vegyec ezekben az maſtani
Papaſoknac hiüſagos pepeczöleſeket, kik az mi
regi kereſzttyeni tudomãiunkhoz kepeſt. nem re-
gen mazkaltakbe az annyaſzentegihaz mezeie-
be, nemis eggyeznec az Iſtennek igeienec tizta
buzaiaual: tauoztiſſac azokat mert az mi tizta
buzanc közze hintöt artalmas konkolioc ezec,
melliec az regi Papac es bölcz Papaſoc ertelme-
tülis, kü lömbözöknec talaltatnac, mint ez köni-
uechke niluan meg mutattia.

Te penig kegies oluaſo adgy halat Iſtennec
velem egeitemben azon, hogy az ö nagy irgal-
maſſagabül ki hozot benünket az Papas balua-
niozaſnac ſötet tömlöczeböl, az ö Z. Euangelio-
manac tündöklö vilagoſſagara, es keriedis azon ö
zent fölſeget hogy ezt az ö io tetemenniet kegiel-
meſſen tarcza meg köztünc. es az ſzaiat reãk tato
ſathant, es ennec, fogokat reanc czikorgato es
romlaſunkra igieközö tagiait, ſzegiẽicze
es roncza meg, es tapodgia labai
ala, minden igieközetökel, es
tanaczockal eggyetemben.
Amen Amen.

AZ KEPMVTATAS NEKúL VALO igasság szerető oluasonac Osiander Andras Doctor.

Edita est hæc conjultatiocolonia.

Miuel hogy kereszttyen oluasó, ez kóniuechkeben, Cassander Georgirül, es az ú tűle irattatot tanaczkozasrul, giakor emlekezet vagyon, haznos dolgot itelem hogy czelekczém, ha az giózhetetlé, es igé diczeretes, első Ferdinand es masodic Maximilian Chaszar, Cassanderhez az hűtbeli egienetlenségnec el igazittasarul irtt leueleit, es ennec feleletitis, ez kónünec kezdetiben oluasnod adádó: hog ennec (noha Papas volt) az hút dolgabá valo iteleti, (mely nagy reszre Luther ertelmeuel egiező) annival nalad hathatob leheszen. Mert noha ez az C ssander es egiebekis effelec, niha az igasságot, az teuelgeseknec zemetiuel egiűt tóltic ki, kedues mind azonaltal nekünc latnúnc, hogy meg az ellenkózó fel kózót valo, neuezetes emberek kózúlis (kik az Romai hútót vallottac, es Papasoknac akartac ismertetni) nem keuesen voltac, kiket az Isten igeieuel meg vilagosittatot lólki ismeret, az Papa orszaganac tapaztalhato teuelgesire, es az mi vallasunkhamis karhoztatasara hálgatni nem engedet,

Igi vadnac penig azoc az leueleke

FERDINAND, ISTEN KEGIELMENEK engedelmeből Romai valaztatottes mindenkoron giózódelmes feiedelem.

Tudos, hiű es kedues, holot nekünc, az the nagy bólczeseged, kiualtkeppen valo kegiesseged, es az anniazenteghaznac segetteseben valo buzgo igyekezeted, nagy diczerettel ajanlatatot legiem

tot Igien, bizonois remenſegünc lőtt, hogy az the ielen leted es mukad. neminemű nagy dologban melihez maſt kéztünc, ki nezi az nagy Iſten tiztelſeget, az mi orſzaginknac, Vraſaginknak, es mind az egez Nemet orſzagnac elő menetit es meg maradaſat, nem kichin ſegetſegünc re lehet. Annakokaert, te tűled kegielmeſſen kiuannioc, hogy mihelt, az mi ielen valo leuelünc neked meg adatik, tulaidon dolgaidat mindgiart helen hagiuan, hozanc iűni, ne neheztely, hogy ket auagy harom holnapig, bőlczeſegeddel, taraczodal es mukaddal elhelſűnc: Vti kőlczegett harom zaz forintot vezez az mi Spiraban valo Commiſſariuſunknac Lang Ianoſnac gond viſeleſeből: es ha lehetſeges, egynihani, mi időnc hoz illendő Z. iras magiarazo kőniuketis hoz magaddal. Ebben az te tudomaniodhoz illendő, nekűnc igen kedues, es minden Chaſzari io akaratunkal meg terettendő, dolgot chelekőzől. Adatot az mi Varaſunkban Beczben, 22. Mai Anno Dñi 1564. Romai birodalmunknac 34. egieb orſzaglaſinknak 38 eztendőiben.

FERDINANDVS.

Ez leuelnekfeliül valo iraſa.

Az mi tudos, es Romai birodalműkhoz, hű kedueſünknec az Z. iras ertő, Caſſader Georginec adaſſec.

AZ ROMAI FERDINAND CHZA-SARNAK.

Meg adatot nekem te fölseged leuele, kegielmes feiedelem az Cliuiai Duisburgumbeli, ido zerint valo mulatasomban, Z. luan hauanac 21. napian az Coloniai böchületes es Nagysagos Ersec, ezen okból ide küldettetöt tanacza altal. Mely leuelből te Fölsegednec kegielmes akarattiat, es az meg niomorodot anniazenteggihaz, segettesebē valo Z. igieközetit örömöst ertem. Vaiha ez Fölseged, felölem valo iteletinec, valami reszeből eleget tehetnec, akarattianac es parantsolatianac engedhetnec, Mert noha az Anniazent egihaz segettesenec, es meg bekeltcteſenec, kiuanasaban geriedözönec vallom magamat, mind azaltal ismerem hogy azen elmemnec nincz anni ertelme, amminemöt ennec az dolognac nagy volta kiuan. Mert az mi ereie vagionis elmemnec, mely bizoni igen kiczin, aztis à szünetlen niaualia, testem faidalmaual egiüt iaro giakor betegseg, el uezi es meg erötlenetti, tanusagomban valo mukamat es szorgalmatossagomatis, meg tartoztattia, es meg haborettia. Bizoniara mar egynihan ez tendötöl fogua, niaualiaimtul az mi üresegem lehetet, azt mind ez mi idönkbeli veteködeseknec meg ertesében, ez igienetlenſegek kut feiznec meg talalasaban, es az mod keresesben tlötöttem el, mellyel ez az anniazentegihaznac haboruia

boruia valamint le czőndezettethetnec es ez nag̃ vizha voniasoc, kikel az Anniazentegihaz naponkint mind inkab inkab szagattatic el niomattathatnanac, auagy hogy czak eleik vetethetnec, hogy nagiub szakadozasa ne lenne annac. Mind ezekből vgy teczic ezt vettem ezemben, hogy ez giakor es hiűsagos patuarkodassal, mind az ket fel el lepet az cziltől. Azert senki ez vizha voniasrol, es az egyhaznac rendben allatasarul, igazan, iteletet nem tehet, valaki az egie netlenkődőc hőz valo indulattul es kedueskődestől, elmeiet el nem fordittia, es igaz tizta lelekel, az Christustul ki nilatkoztatot, es az Apostaloc munkalkodasa altal ez szeles vilagra ki teriedet, egy Isteni igassagot, nem tartia maga előt, mely rezből meg irattatot, rezből azoknac tanettasa altal akik az egihaznac gonuiseleset az Apostaloc vtan fől vettec meg tartatot. Azert nem latom mint segettethetnec, az Egyhaz; ez mastani időben kűlőmben, hanem ha amaz egihaznac regi ertelme es iteleti fől kerestetic hog ãnac allapatia esmodg̃a szerint epet tessec ezielenvalo egihazis, mely amattul szarmazot, kiualtkeppen annac az egihaznac am, mely Constantinus ideietől fogua viragozot: vgimint meliben az mi hűtűnknec fő reszeiről, mindẽ vetekődesec, amaz neuezetes giülesőkben szorgalmatossan meg haniattattanac es meg magiaraztattanac, es az egihazi birodalom, tellies-

Meli Cóst. ꝯ nem rekeztuen azőkőzbẽ ki az apl. oc tulaidom eg̃hazanac allapattiat esmodgiat melre mutat masut Cassander.

 segel

ſegel még Izőröztetuen, az ſzabadſag heliére allatattot. Ebbűl niluan még tecizc, nem czak az mit kelleſſee hűtünknec minden agaiban hinünc de meg az külső ſzertartaſokbanis mit kelleſſee tartanunc. Ennec az egyhaznac oly meltoſaga vagyon hogy ſenki az egihaz neuet rola el nem vonihattia, es vgian arra kőlt immar az dolog, hogy mind az ket fel, ſzűnetlen valo patuarkodaſſal meg faraduan, meg azis á ki czak az Z. iraſra ſzokot igazettani, ennec iteletire es akaratiara hatta magat, es ennec ertelmen valo még maradaſt igert. De ebben biű bezedű nem akaroc lenni holot the Főlſeged tudos ertelmes, es okos, Iſten felő emberekel, beuelkődgyec kiknel mind ezek ſockal iobban vadnac tudua es ertue, vgy hogy vgian nem ertem, mi ſegetſegel lehetnec en illyen fő emberec közőtt.

Ha mind azonaltal ez dologban, melhez főlſeged zentűl es Iſteni felelemmel kezd, az en vekoni erőmből vala mi ſegetſegel lehetec. nagy őrőmőſt meg chielekőzem az közőnſeges Anniazentegihaznac kedueicrt, kin az mint tartozomis vele, igen ſzanakodom. De oly nagy az en teſtemnec erőtlenſege, hogy illien nagy vtra eletemnec bizonios rőuidőleſe nekűl, nem adhatom magamat, holot cziak valami kiczin okokből es bantaſokbolis tagaimnac kemeni faidalmiban eſem, kik haromzor auagy negyzoreztendőben meg teruē-

az ez-

az eztendőnec nagy reszén agamban tartoztatnac, es minden elmem es testem hiuatalliara alkolmatlanna teznec, az mint az Coloniai bőczű letes, es Nagysagos Erseknel ez tuduan vagion. Annakokaiert kerem Főlsegedet, giozhetetlen Chaszar, hoǵ ez melto magam mentseget, gonoz vegre sőlseged ne vegie. Ezenkőzben mind azaltal hamit ez dologban tauol leuen chielekődhetem, uagi irasommal, vagy valamely tudos es Isten felő emberrel valo bezelgetesemmel, ki főlsegednec meg mongia, semmi mukatul az mi en raitam all, meg nem vonzom magamat. Az Istēt ki eǵedül az bekesegnec serzőiő tizta szüből kerem, hogy Főlsegedet io allapatban tarchia meg es ez ily kegies igiekőzetőt Z. lőlko engedelmeuel szerenchesetse, az ieles es tudos embereknec kik the Főlsegednec tanchiossi, az Egihaz segettesere es helieben allatasara valo, igaz tanatsot adgion. 18. Iunij, Anno 1564.

Főlsegednec hiűe.

Cassander Georgi.

FERDINAND ISTEN KEGIELMENEK

engedelmebűl Romai valaztatot es mindenkor giőzodelmes feiedelem

Tizteletes hiű es nekűnc kedues: vettűk az the Duisburgumban Z. Iuan houanac 28. napian

 kőlt

kolt leueledet, meliben mented magadat, hogy egeſſegtelenſeged miatt, melliel az eztendőnec nagiob reſzen, az agiban ielented hogy tartatol, nem iűhecz maſt mi hozanc az mint mi igen kiuannioc vala. Mely dolog minekunc igen kedűunc ellen tőrtenec, mind az dolognac nag voltaiert, meliben az te munkaddal vegeztűc vala hog elliűnc, mind penig hogy az mi the hozad valo io akaratunkból bannioc, hogy the, kinec kegiesſege, tudomannia, es az kőzőnſeges ionac ſegetelehen valo nagy igiekezeti, nekűnc igen aianlattatot, betegſegel tartoztatol meg az te bekeſeg ſzerzes, kiuanſagodnac veghez viteletűl. Annakokaert igen kőnnien engedűnk az te alazatos es igen ſzükſeges magad mentſegenec, meliet akarnanc hogy ne kőllőt volna neked. Holot penig nekűnc tauul leuennis zolgalhacz, es zolgalnijs akarz, vagy iraſodal vagy valamely tudos Iſten felő emberrel valo ſzolaſoddal, ki nekűnc meg mondgia, azt mi io neuẽ veſzűc tűled: mert azis kedues leſzẽ mi nekűnc, ha az mit it akarűnc hog chelekődgiel, azt hazadnal ſzerzed meg, no ha talam az te ielen leted az dolognac iol veghez vitelere nagy haznot hozot volna. Ez penig ackit tűled kiuanunk illien dolog: Iutnac eſzűncbe az Auguſtai vallaſnac articuluſi, melliec, neminemű, Romai Feiedelemſegnec valaztoitul, Herczegektűl es egieb rendektől az mi tiz teletes

emle-

ẽmleꝛezetre melto, Iſten es attianc fiainac, az ȯtȯ-
dic Caroly Chazarnac, 1530. eztendȯben, be adat-
tattanac, vgyan azon vallaſnac mentſegeuel egye
temben. Egyeſſeg es bekeſeg ſzerzeſnec okaert ez
elȯtt, az Romai birodalomban ꝛůlȯn kůlon hele-
ꝛẽ es idȯꝛȯn, gyaꝛorta gyůleꝛȯzȯtec, beſzelgeteſek
es vetekȯdeſec lȯttenec, es noha nẽ mindenkor lȯtt
effelc ġůleſeꝛnec, es veteꝛȯdeſeꝛnec, tellies es ꝛedues
vege, miudazaltal niha az veteꝛȯdȯc eġ nihani naġ
dolgoꝛrol io rezbȯl meg eġeſůltenec, az tȯbbinec
ꝛikrůl meg viſzalꝛodnac, nem igen nagy ſzamoꝛ
vagyon. Miueꝛůnc ꝛedig ſoꝛ kegies tudos, ꝛe-
reſztyen es emberſeges emberektůl nem kiczin
remenſeg adattatot, hogy meg ſzȯrȯztettetnec, az
aniaſzentegyhaznac bekeſege, es ȯzuȯ hozattat-
hatnanac, azok akiꝛ moſt az hůtbeli kůlȯnȯzes
miat lȯt. vezedelmes harag tartaſſal el ſzaꝛadoz-
tanac, haꝛi tiztettannac, es ki zagattatnanac, azoꝛ
az niluan valo gonoz ſzertartaſoc, kiꝛ az vtolſo
vezedelmes idȯꝛben, az aniſzentegyhazban be
mazkaltanac, es nemely dolgoc, ꝛik emberi talal-
manyoc inkab hogy ſem mint Iſten parancholati,
letetetnenec, es mind ezeknec fȯlȯttȯ neminemů
melyſeges, es titkos veteꝛȯdeſec, kiknec ertelme
miuel hogy feliȯl halladgya az tudatlan kȯſſeg-
neꝛ elmeiet, nem lattatic az iduȯſſegre ſzůꝛſeges-
nec, mas boldogb idȯkre hallaztatnanac, es chaꝛ az
oꝛra tanettatnanac meg ſzorgalmatoſſan melliek

nézik az hűtőt, az io erkölczőket, ez szentsegnec es az szertartasoknac ertelmet, es haznat. Hollot azert nekünk vgy mint kőrőszтyen feiedelemnec az Istentül reanc biztattot tizt szerint szorgalmatos gondunknac kellessek erre lenni, hogy az mi birodalmunkbã valo hiueinc az teuelgesecknec es eretnekségnec haloibúl, kikbe niualiasúl egieletenek Isten altal ki ragadtassanac, alletoioc hogy minden munkat fől kőllessec uennünc, hogy ez mi hiuatalunkat veghez vihessec. Kiuanniuc azert tuled, hogy mindgyaraſt, az közönseges es anias zentegyhaznac tudomanniat summaban fedgiedmelyben az Auguſtana confeſioban be foglaltatot regi tagadhatatlan kőrőzttieni hütnec articulusi kiuől, kikrúl soha vetekődes nem volt kiualtképpen magaraztassanac meg azok az Auguſtai vallasnac articulusi. akikrúl mar mind az ket fel közöt valo tudos emberek meg egyesültenec, auagy bekeségnec okaiert az kereszтyeni hütnec kara nekúl ez vtanis engedelem lehetne: elő szamlaluan rőuid alalat szerint valo okait, annakis az töb articulusokban ha kik lennenec, miert nem engedhet az közönseges egyhaz. Touabba szedeteſſenec őzuő azok az articulusokis, akiken maſt azok az kik az Auguſtana confeſiot valliak az közönseges hűt ellen, vetekődnec. Kiknec mind azaltal az Auguſtana confeſio niluan ellenec nem mond, sőt aciket reszebúl iouallis. Vegezetre rőuideden szamlal-

taſſanak

taſſanac elõ az tõb velekõd. ſ. kis, kik reſzbõl mar meg vetettenec, reſzbõl penig teuõlgõc. Melliek kõ ül vgy vagyon, hogy nemelliek meg az Auguſtana confeſio elõt, nemelliec az vtan valo idõcben rohantanac az kõrõſzttyenſegre, az kik az auguſtana confeſioual, ſokkal inkab az kõzõnſeges hüttel nem egieznec.

Ez penig az ſumma ſzerint valo iras, legyen mint egy tükõr melihez az mi orſzaginkban, es tartomaninkban lako plebanuſok es prædicatoroc, mint egy regulahoz ſzabiac es rendelliek tudomanniokat, az igaz iouallattatot tudomant, az hamiſtül tudhaſſac el valaztanni. Es niluan meg ertheſſec mint kõlliõn nekiek mind az Iſten nepenec tanettaſaban ſmind az ſzentſegeknec es ſzertartaſoknac ki ſzolgaltataſaban. tartannioc auagy tauoztatnioc. Ez az vt mutatas mennel ſzeb leſzen mennel tou b leſz az vizalkodaſtol, hihetõ hogy anniual keduesb es haznosbis lezen, kiuannioc kedig, hogy ez mukahoz Iſten hireuel kezdgy minden keſedelem nekül es el vegezuen mindgiaraſt nekûnc külgied mert ig kiuannia az mi vraſaginac vtolſo ſzükſege, neis vellied hogy ez muka Iſtennec kinek dolgaban iar, kedues nem volna, kirül bizoni mijs the hozad valo Chaſzari io akaratuncbül meg emlekõzünc. Moſt penig meg hattoc az mi Spiriaba leuõ Commiſſariuſunknac Lang Gergynac hogy ſzaz forrintot adgion, melliet ü tülõ fõl

(2.péld.)

vegy es az miChaſzari io akaratunkat ez vtanis, variad. Kőlt az mi Becz Varaſunkban die 17. Iulij Anno 1564. Regnorum noſtrorum Romani 34. aliorum 38.

FERDINANDVS.

Ad mandatum Sacræ Cæſ.
Maieſt: proprium
V. Io. Bapt: VVeber
M. Sinkmoſer.

Fellyůl valo iraſa ez le uelnee.

Aztizteletes tudos es az Romai biroda lomboz hiü Caſſander Georginec.

MASO.

MASODIK MAXIMILIAN ISTENNEC KEGIELMEBŰL MINdenkor giőződelmes Romai feiedelem.

Bőczűletes ſzerelmes attiankfia, valaz to feiedelem, minek vtanna az főlſeges Chaſzarnac, az mi ſzerelmes vrűknac es attianknac, ſnekűnk is okaink adattanac melliekert az tizteletes, es tudos Caſſander Georg nekül ſzűkőlkődűnc ki mi nekűnc mint kegies tudos, ertelmes, es az Z. irasban foglalatos ember aianlattatot, es meg mondattatot hogy moſt auagy az mi varaſunkban Coloniaban, es az ſzent birodalomeban, auagy the ſzerelmednel vagion, őtet kiualtkeppen valo iraſunkal (melliet egieneſt Coloniaban küldűnc) magunkhoz hiuattiok. Annakokaiert kegielmeſſen es baratſagoſſan keriuk the ſzerelmedet, hogy ha az meg mondott Caſſander moſt the ſzerelmednel vagyon auagy hamar időn oda varattatic, azt the ſzerelmed minden illendő vttal es modal incze es kezerecze, hogy minden mentſeget hatra haguan mindgiaraſt vthoz keſzűllion, es hozanc iőiőn: Mellyet Vormatiaig az Rehen viſzen igen alkalmatoſſan meg chelekődhetic onnet iſmeg Főldőn, Vlmaig Vlmabűl az dunan iſmeg hamar vta leſzen mind eddig. Nemis ketelkődűnc hogy the ſzerelmed ket tarſaual az egyhazbeli valaztokal, az ti Chaſzar ő

főlſege

(2.péld.)

fölsege es hozzanc valo tiztesseges engedelmetec szerent, az mi tiraitatoc all, ebeli niuataltokban sem mit hatra nem hattoc: kiualtkeppen miert hogy chaszar ü fölsege es mijs ez ember mukaiaual elni akarunc oly dologban, melliet remenlünc hogy Isten engedelmebül az körösztyensegnec, közönseges iouara haranlik. Ezokaiert neki ez vtra az mi szolganc Lang Georgi altal szükseges vti költseget spiriaban rendeltünc. Ebben] the szerelmed Chaszar ü fölsegenec es az mi akaratunknac eleget teszen, es minketis the szerelmed egieb dolgaiban minden kegielmessegel es szeretetel valo emleközöknec talal. Datum Viennæ 20 Mai Anno 64. Regnorum nostrorum Romani secundo Hungarici primo Bœmici sexto decimo.

Maximilianus secundus
Ad mandatum domini
Regis proprium,

Ez leuel föllyûl valo irasa.

Az Böczületes Treuirai Ianos Erseknec az Z. Romai birodalomnac Galliaba es az Arelate orszagbã valo fö Cancellariussanac szerelmes attyank fianac es valaszto feiedelemnec,

Ez Leuelekre az á Póczet vettetöt, mely az Romai Kyralioknac bekötöt leuelekre fökött vettetni. Ezen igekel irattattanac nemet nyeluen mint ezis, ezen Romai Kyralytûl leuelec az Moguntiai, Coloniai, valaszto feiedelmeknec, es az Cliuiai feiedelemnekis, ez dologrul.

Eddig vadnac az kegyes es gyözödelmes feiedelmeknec Cassandethez az hút dolga fölöl irattatot leuelei.

Az ol-

MIert hogy annakokaert az Caſſander ezt az vtat az kőzueny miat Kinec faidalmiban Kett eztendő muluan meg holt veghez nem vihette az fellyül meg nuezet feiedelmeknec akarattyőkből, es paranczolattyokból, irt kőnyuet azokrul az Articuluſokrul, kikrůl az hűtt dolgaban vizhalkodaſoc vadnac, Kinec Kezdeti igy vagyon: Caſſander Georginec az hűtbeli articuluſokrol, kikrůl az Catholicuſoc es proteſtaloc kőzőtt vetekődes vagyon, tanaczkozaſa, mellyet irt ez győzhetetlen első Ferdinandnac es maſodic Maximiliannac, annac kőuetőienec.

Az modreuius Fricius Andraſt, acki en tűlem ſokzor elő hozatic, az mi illeti, ezis Papiſta volt, es bizonyara nem kőz, auagy tudatlan ember: ez mint ebből meg teczik, hogy ű nekűs meg hagyattatot, hogy az tőb kőuetőkel, az Tridentomi gyűlesben menyen, es űis az hűt dolganac el rendeleſeben, az ő ertelmet meg mondgya: es ez az mint Fricius el hűtte volt, az Romai Papanac akarattyabol, es inteſeből lőtt. Mert igy ir Fricius az 4. Pal Papanac, az ő leüeleben: velem vgy mond (Z. attyam) hogy az mely Kőueteket, az Kyrali rendőlt, azokat the inteſedből rendelte, es vgyan azon the inteſedből velem hogy nem Kuesbe rendelt engemis az Kyrali mint az kőueteket. Ezt az Caſſan-

Lattaſſee meg ennec kőnyuő de emendáda repub: fol. 210. 243. 260. 264. 334. 541. Eſſenkinek kerſeges nē leſzen hogy ez Papiſtanac nem akart volna tartatni.

Caſſander az ő tanaczkőzaſaban igen dicʒeri tudomannyarul, bekeſegre valo igyekőzetirűl es türhető voltarul.

Az egyhaz terherul irt kőnyűnec ki legyen zerzőio vgy vagyon bizonytalan, de hogy az Romai hűtőn valo ember lőtt legyen, az ű kőnyueből (mely az mint az kőnynec vtollyan irua vagyon, 1519. eztendőben irattatot) niluan ki teʒic.

Ezekről annakokaiert akartalac tiʒteletes oluaſo meg intenni hogy meg erczed, hogy en, nem az Lutheranuſoknac, hanem az regi Papiſtaknac ertelmet tamaztom az moſtani Papaſag ellen, es az mi igaz hűtünknec, az ellenſeg ʒaiaból vetetőt bizonittaſit rakom zőmőd eleyben. Legy egeſſegel kegyes oluaſo, es az en igyekőzetemet io neouen vegyed.

I.
AZ ZENTIRASRVL.

Azt tartode hogy az Z. iras magaban hibetŏ, az az, melto maga zerint hitelre, vgy hogy emberi bizoniſagnekûl ne ſzukŏlkŏdgiec, es azt ha vgian minden emberi bizoniſagbûl meg fogiatkzonekis, mind azaltal ketelkŏdes nekûl hinni kelleneie?

ELLIESSEGEL AZT TARtom: mert az Papac tŏruenienec Decretoma (Diſt, 9.cap: quis neſciat) errûl igy vagion: ki nem tudgia hogi az o es vy teſtomentŏ beli Z. iras bizonios hataraban tartaſſec eshogy az, minden kŏuetkŏzendŏ Pûſpŏkŏc leuelenel annira nagiubra bŏchiûlteſſec, hogy errûl ſoha ſem ketelkŏdhetni ſem vetekedhetni, ha igaze valami abban irua talaltatic.

Auagi ez, nem teſzie az iraſt magan hihetŏue es magan emberec bizoniſaga nekûlis nem vallyae hitelre meltonac?

Bizŏittiac ezt, az Papaſocſeregebŏl elŏ hozattatot egeb iras teuŏkis.

Az egihaz terherûl irt kŏnunec zŏrzŏiŏ azt mongia (cap: 1, § 1) az o es vy teſtomentomban valo minden iŏ

uendő mondaſoc magan hihetőc, vgyannira hogy egiebe ereie nekül ne zűkő lkődgienec.

AZ VALENTIAI GERGELI, vgymond in analyſi fidei Cathol. p. 368. büſegel elegendő nekünc arra (tu dni illic az ő teſtamentom bizonios voltara) az Chriſtuſnak es az Apoſtaloknac bizoniſag tetele melliel azoknac az kőniueknec meltoſaga aian lattatot.

Vgian azon allapattia az vy teſtomentomi kőniuec-nekis (mely ben nints) az meli né kiuan ſémi bizonitaſt es erőſeteſt.

Vgian azon (pag: 31.) vallia hogy mi az kőrőzttyeni tudomannac igaz voltat czak hüttel tarttiok, melib en ninez bizonettas.

GABRIEL BIEL iria (in lib. 3. ſente Diſt. 26. ad dubit. 3 fere ab initio) hogy az kőzőnſeges hűtbeli igſſagoc (mine mű az egez Z iras) az egihaznac mindé io vallaſanekül tet nints) mezet zerint valtozhatatlanok es valtozhatatlanul igazac.

Hoſius (in Confeſſione cap: 16.) mongia hogy nem egiebert hiſzünc mi az Euangeliomnac, hanem czak az benne ſzolo es minket taneito Iſten ſzouaert.

BELARMINVS (in dictatis manu ſcriptis in Thomæ ſecundam ſecundæ) Vittakerus elő hozaſa ſzerint azt mohdgia: hogy mi hiſzűnc nem az egyhazert hanem az Iſten ki nilatkoztataſaiert. &c.

FRICIVS ANDRAS kit Caſſander tudomaniarul es alazatoſſagarul igen diczyer azt mongia, hogy Iſten az ő igeienec ſzőrzőiő, melliet oly nagyra bőchitül, hogy az eg es az főld kőnniebben el mulik, hogy ſem mint az ő igeie el veſzne, ez az acki oltalmaza az ő igeiet, aki neueze teſſe es meltoſagoſſa teſzi, acki Z. lőlkő altal meg pőchit li azt az emberec ſzüueiben. Bizoniſagot vgy vagiő tehet az Iſten lőlkeuel meg aiandekoztatot egyhaz az ige es az tudomani felől, igi tudni illic, hogy azt az Apoſtaloktul keztől kezhez iutot es hogy nem maſt ielentet ki Iſten meltoſagoſſa kedig ſenki nem teheti azt, Iſtennel tőbb

vgy mint

vgi mint ki ennec zerzőió, vilagosſittoia Eorzőió oltalmazoia.

Vetkőznec azert akik az iras meltoſagos voltat az egihaz bizoniſagatúl fűggőnec tarttiac, vgi annira hogy ha ebből meg ſogiatkoznec allittiac hogy ſemmi hitele nem lenne.

Ei dűl penig az Ieſuitac amaz erőſſegenec alkotmanniais meliben ig ſzolnac: ha ily nagy az egihaznac meltoſaga hogy meg az iraſtis, kirül egiebkint ketelkődes lehet igaza teheti, es allandoua, miert nem hinnenc ő neki ha vgian az iras kiuűl mondis valamit &c.

Chiak az Z. iraſe az az vt es regula mellien az hütbeli vetekődeſeket meg kel viſgalni es az meli ſzerent azok felől ıteletet kől tenni.

Bizoniara az: innet (Cauſa 24. q. 1. cap: 20.) monda-tic. Ne hozzük alnoc mertekekett, ackikre azt rakiuc az mit akarunc es az mint akariuk az mi teczeſűnc ſzerent, monduan ez nehez, imez kőnid, hanem hozzuc elő az Iſten igeienec merteket, vgimint az Vr tarhazabul valott, es arra az mi nehez tegiük fől: ſőt ne mi fűgezűc, hanem az Vrtől fől fűgeztetetrűl emlekezűnc meg. Hæ leges anno 1550. Pariſiis ſűt excuſſæ.

Az Iſten felő nag CAROLY CHASZAR az egihazi törue niekben az többi kőzőt ezt paranchiollia, hogy chiak az Biblianac meg hihető kőniuei oluaſtaſſanac az giűlekőzetben.

Es (cap: 76.) ptranchiollia hogy az Püſpőkőc es Plebanosok videatur ratio

molinei de Theol: et legũ Imper dignit,

banoſoc emberi ſzerzeſt és magoc ertelmet ne prædikalliac az nepnec, hanem az iſtennec tizta igeiet, es hogy gondot viſelienec arra, hogy az igaſſagnac ertelmeben magokat giakorliac, hogy az Iſten igeie fuſſon, neuelkődgiec es beuőllion, es hogy kiualtkeppen az halottac temeteſe koron valo baluaniozaſoc ki giomlaltaſſanac.

Chiak az be vetetet Z. iraſt itelte azert az ieles Czaſzar az igaſſagnac vtanac es regulaianac;

Diſt: 9 cap: 5. En chiak azoknac az iroknac tanultã ezt az felelmet es tizteſſeget tenni, hogy egiketis azok kőzűl nem merem hinni hogy teuőlgőt volna, az kik immar be uetetteknec neuetzetnec.

Ha chak az be vetetőt Z. iras teuők vadnac minden teuelges kiuűl hat vgian chiak azoktul kől errekőznünc, az vizhalkodaſoknac veghe ſzakadaſaban es chiak azokat kel kőuetnünkis,

De az egihaz terherül irt kőniűnec ſzerzőiő (cap: 18. v 13). igen eröſſen feddi azokat kik az Biblianac iraſahoz mint igaz tudomanihoz, allando fundamentomhoz es meg tőrhetetlen igaſſaghoz nem tamazkodnac hanem á ſaton epetnec hamar el romlo tudomaniokat &c. az Z. iras bul maga keuen ki iőuő Iſteni bőlchieſegnec veleiett el mulattiac es magok ertelmihez tamazkodnac,

Lit. G 6 BRENDENBACHIVS MATTHIAS az egihaz egenetlenſegenec le czőndezetteſerul irt kőniueben mondgia hogy az Z. iras Iſtentől adatot az egihaznac, mint egi regula akin mint egi proba kőuőn kőlleſek minden embernec mind eletet, mind hűtit, mind tudomanniat meg probalni.

FRICIVS ANDRAS igen neheztel azokra kik az iraſt minden fele hailo viaſz orrhoz haſomlettiac azt tartuan hogy igi az iras az ő meltoſagatul meg foztatic es az

Iſten

Iſten igeienec fölſeges volta meg homalioſſodic Lib. 4° de Eccleſia cap: 7 ſub initium.

Semmit nem kelle azert hinni vala, mi az Z. iraſſal ellenkőzic.

Semmit nem: ezert mondgia az időrúl iro tanetuani (Ser: 23. contra Bernhardum afferentem Chriſtum mẽ dicaſſe) az iraſnac hele vagyon, az tagadas ſzerint valo meltoſagbul amaz Ieronymus mondaſa ſzerint: valami mondattatic es Z. iraſſal meg nem bizonettatic azon kőniűſegel meg vettetic az mint mondatic.

Ezen ertelemben volt FRICIVS ANDRASIS (vt ex eius 7. cap. lib. 4. de repub Emen: videre eſt.

Mit kőlhat ertenni az vy meg ielene, ſekrul es iőuendőlleſekről?

Nemeli zentteknec es ahetatoſſaknac vyonan talalt ie lenesi nem zintenſegel valo igaſagot hoznac. Sőt inkab eſlele ieleneſec, az iraſokat el fordituan es meg hamiſſetuan, meg veztegettethetnec, auagi mas neueuel gondoltathatnac, auagi idegen neuezet alatt irattathatnac.

Niha meg az ſathanis, vilagoſſag angialaua valtoztattia magat, hogy az embereket az meg ieleneſeknee tettetőſſegeuel meg chiallya, es őket az ieleneſekel valo dichekődeſnec velekődeſete emellie. Author oneris Eccleſiæ cap: 1. v9.

Idem Cap: 2. in Prooemio.

Az regi

(2.péld.)

Az regi Prophetak zentſege es meltoſaga tudua vagi-on, annira hogy azoknac mondaſok mint igazak es io-vallattattac be vetetnek. Az vy Propehtaknac ieleneſit ke-dig ſzúkſeg hogy igen meg erchiek, ha az regi iőuendő mondaſokat kőuetic, auagi magiarazac, ha ſzükſegeſſek, haznoſoc, iok es epűletre valoc.

Az Romai Papanac penig, es az giu-lekőzeteknec vegezeſit, melliek, az meg irattatot Iſten igeieuel ellenkőz-nek mire valoknac tar tod?

Annotatio Gregorij XIII.

Semmire valoknak: mert (Diſt: 19. cap. 7.) chiak azok az Decretombeli leuelec, mondatnac beuetelre mel-toknak akikbe az Euangeliomi parancholatockal ellé-kőző ſemmi nincz.

ORBAN PAPA mint meg vagion irua (Cauſa 25. quæſt: 1, cap. ſunt quidam) azt mondgia: Ha az Papa azt az mit az Prophetac es az Apoſtaloc hirdettenec ron-tani a karna, nem ſententiat mondani hanem teuelegni talaltatnec.

MARCELLINVS PAPA. mint irua vagion (Cauſa 25 q. 1. cap. omne quod) mondgia: ſemmi meg nem alhat va lami az Euangeliom Prophetac es Apoſtaloc tudomannia-nak vegezeſe ellen, auagi ezeket kőuetőke ellen (kiknek az be vetetet Z. iraſſal ellenkeznick nem kell, (diſt: 29. cap. 7.) chielekőttetic.

LEO PAPA mint meg vagion irua (diſt: 11. ig ſzoll ezt hagioc te ſzerelmednek hogy az Apoſtalok rendeleſe-

tűl ez vtan ſenki ſemmi keppen el ne tauozek, mert bűntetes nekűl, ez vtan nem lehet ha valaki az Apoſtali regulakat valamibē el mulathatádoknak hizi (cap, hoc veſtræ)

Simmachus Papa, mint iruan vagion (diſt: 10. cap.2) azt mongia: nem ſzabad az feiedelemnek, ſem ſenkinec az ki oltalmazoia, az Iſteni felelemnek, valamit az Iſten Parancholati ellen merez leni ſem valamit az mi az Euangeliomi, Prophetak es Apoſtaloc regulaiaual ellenkőzic, chielekődni,

Cauſa 11. q. 3. cap. 11.) Ioualattatnac Iſidoruſnac, es Baſiliuſnac ſententiai, kik igy vadnac: Ha az, aki főllieb valo, chielekőzic auagy valakiuel azt chielekődteti, az mi az Vrtul meg vagion tiltua, auagy az mi meg vagion hagiua, azt el mulattia, auagy el mulatni paranchiollia, arra Z. Pall Apoſtal ſententiaiat kől adni, ki azt mongia: ha auagi mi auagy meniből az Angial hirdet nektec kűlőmb Euangeliomot annal akit mi hirdettűnc atkozot legien.

Es iſmeglen: ha ki arrul tilt meg titeket, az mi az Vrtul meg vagion hagiua auagy azt paranchiollia az mit az Vr meg tilt, atkozot legien mindenec előt valakik az Vrat ſzeretik.

Es iſmeglen: aki fellieb valo, ha valamit mond auagy paranchiol, az Iſten akarattia ellen, es az Z. iraſnac niluā valo paranchiolati ellen Iſten ellen, tamadot hamis tanunak, es ſzentſeg tőrőnec tartaſſec.

De meg Gerſonis mongia, hogy Kobalkodnac azoc akik az Papa, giűlekőzeti, es egihaz hatalmaban mongiac lenni, az Euangeliſtak es Apoſtalok rendeleſinec meg valtoztataſat,

de vita ſpirituali lect: 2, coroll: 7 circa medi:

ſnem

(2.példá.)

Snem nagiüb meltoſaga vagyone, az egihaznak hogy ſem mint az ſzent iraſnak?

Seot azt mögia Fricius Andras (Lib: 4. de Eccles: cap. 7) az Iſten igeienec (ſzol penig ottaz meg irott igerôl) leg fôebb meltoſagot engedünc, hogy az Anniazent, egihazatis giamolecha, á Z doctotoknakis abban, helt ad gion az minemüt erdemlenec: vannac az kik ez ertelemnek vgi vagion hogy engednec, es az Iſten igeienec elſô helt adnac de oly ertelemmel az minemüuel az egihaz akaria. De igy auagy nagiüb meltoſag tulaidonittatic az aniazentegihaznac vgi mint kinek akaratria ſzerint kelleſſek magiaraztatni az igenec, auagi bizoni mind kettô eggien lôue tetetic, vgi hogy egik az maſikat ſegellie, es egic az maſic nekül ne leheſſen. De az egihaznac kell magat, az igehez ſzabni, nem az igenec az eghazhoz. Az ige fundamentom, az egihaz atra helhezterô épület. Sockal igazban ſolnac azert azok, az kik azt az iget mely az Iſten ſzaiabul zarmazic nap feniül helheztetic mely meg vilagoſettia mind az egez aniazentegihazat. Nem veſzen az nap vilagoſſagot az Chillagoktul, hanem inkab azokatt ô vilagoſittia, es ez vilagnak minden ſzegeletire, vilagoſſagot niuit. Igaz igeis meg vilagoſittia az egihazat, mely akor kezd tündökleni mikor amannac vilagoſſagual meg vilagoſettatott &c.

Eddig ſzoll Fricius,

Hatt

Hatt igy egy kőz embernek, Z: iraſſal egiezŏ ertelmel, az Papanac ellenkőzŏ ertelmenel, nagiubra bőchiültetik?

Igenis: ebbül mondgia PANORMITANVS (in cap: ſignificaſti, extra de elect:) Az hütre nezŏ dologbã egy kőz ízömelnek mondaſatis fellieb kől bőchiülni az Papa mondaſanal.

Ebbűl mondgia Gerſonis amazt: az elſŏ igaſſag alando hogy ha valamely egiűgiű kinek ninez nagy meltoſaga ã Z. irasban igen tudos volna, többet kellene az tudomanibeli igiben, az Papizoniſag tetelenek hinni, hogy ſem mint az Papa magiarazaſanak. Mert niluan vagion ez, hogy többet kől az Euangeliomnak hinni, hogy ſem mint az Papanak. Gerſon part. 1. de conſiderarione doctrinarű conſid. 5.

Snem ſzolhatni, az regi ſzokasbol, az iras ellen auagy abbul vetetet tudomani ellen?

Semmikeppen nem: mert ha chiac az Chriſtuſt kől halgatni, nem kel arra fügielmeznünk, mit allettot valamely előttunk valo, hogy kellieſſek chielekődnünk, hanem arra, mit czelekődőt legien Chriſtus, aki mindenek előtt volt. Nemis kől az emberi ſzokaſt kőuetnunk hanem az Iſten igaſſagat: mert az Eſaias altal izol az Iſten

(2.péld.)

ſazt mondgia: oknekűl tiztelnec égemet tanetuan emberi parancholatokat es tudomaniokat (diſt: 8. cap ſolus) diſt: eadem cap: 5.) Ha netalantan az ſzokaſt tamaztod eleibe, meg kől gondolni, hogy az Vr azt mondgya, En vagioc az vt az igaſſag es az elet, nem mondta en vagiok az ſzokas, hanem igaſſig. Es bizoni (hogy az Cyprianus ſententiaiaual elliűnk) minden ſokaſt, bar regi es kőzőnſeges legenis, ſokal kiſſebnek kől tartani az igaſſignal, es az ſzokot dolgot mely ellenkőzik az igaſſagal el kől vezteni.

Vgian ot mondatik hogy győkereſtűl ki kel ſzagatni az gonoz ſzokaſt. (cap: mala)

Az igaſſagnak es az okoſſagnac hata mőghe kel tenni az ſzokaſt. (cap: qui contempta)

Az ſzokas heiaba vettetik az okoſſag ellen (cap: fruſtra

Az ſzokaſnak nem kől az okoſſagot meg bantani (cap: conſuetudo)

Vgian ezen mondatik (diſt: 11. cap: vſus)

Vgian ott, affele ſzokas mondatik dichierendőnek, az mely ſemmi hűt ellen valo dolgot nem chielekőzik (cap: conſuetudinem)

Iſmeg: az igaſſag nekűl valo ſzokas, teuelgeſnek regiſeges: annakokaiert el haguan az teuelgeſt, kőueſſük az igaſſagot.

Es az FRIGIVS ANDRAS azt mődgya (Lib: 4. de Eccles: cap: 7 ſub finem) Azokban az melliek ellenkőznek az Iſten igeieuel ſemmi regiſeg melteſaganak hele nem lehet: es hogy az ſzokaſt, bar regi legienismely az io erkől chiőkel, az h űttel auagy az Z. iraſſal ellenkőzik, teuelgesnek kőlliesſek tartani, bizonios es ketelkődes kiuül vagon.

De mit

De mit ertez az apoſtalok Canonirul: alettode hogy valami ereiek vagyon azoknak az Apoſtalok iraſa ellen, es az tudomani ellen mely cbböl epettetik?

Eġ ſzal ſincz. Mert azok az Canōok kik Apoſtalokenac mondatnak miert hogy azokat ſem az Apoſtali ſekbe nem vette, ſem az Z. attiak nekik nem engedtec, azert mert az Apoſtalok neue alat az Eretnekektül lattatnac vala hogy irattattanak, noha haznos dolgoc talaltatnak bennek, mind azaltal az Apoſtali es Canoni meltoſagtul azokba be foglaltatot dolgok, niluan vaġon hogy meg foztattanak es az nem tellies hitelüuek kōze ſamlatattanac (diſt: 16. cap: canones) (diſt: 32. cap. præter) az magyarazatban mondatik, hogy az Apoſtalok Canoniual az nap keleti, es rezbül az Romai egyhaz el.

Oly [illegible] az Z. iras, hogy nem ſzükōl-kōdic, az meg nem iratot kezrûl kezre kōlt emberi tanettaſoknac tamadekia nekül?

Igenis oly tellies: azert engedi meg Kelemē Papa, hogy az Z. irasbol az igaſſagnak erōs es tellies regulaia vetethetic (diſt. 32. cap. relatum) Mert az fō Papſagnac allattia (ut

(2.péld.)

est dist. eadem cap. omnes) Az Isten szaiabul szarmazot ige, az az, az Z. irasnac igaz tanusaga Es mint az egnec chillagit nem oltia meg az Ey, azókeppen az hüueknec, az Z. irashoz tamazkodo elmeieket, meg nem homaliosittia, ez Vilagi alnoksag. Ibidem cap. sicut.

De az irasnak homalios volta, nem teszie azt hogy az irasbul ne lehessen alhatatos itelet az hüt dolgairul?

Semmikeppen nem teszi. Mert az á hütbeli igassag, nelliet tellieffen, es egiüğüuen mindé embereknec fük segkeppen tudni es hini kóll, nem sok hean, niluan tanittatic az Z. irasban, az mint Agostonis meg iedzótó. Gregorius de Valentia in analysi fidei cath pa. 100. l. 3.

FRICIVS ANDRAS (Lib. 4. de eccl. cap. 7.) igi szol: nem azert mondom ezt, hogy tagadnam hogy az iras sok helieken homalios nem volna &c. De miert hogy sockeppen ielentette ki Isten az ó akarattiat az emberi nemzetnek, elózór az Prophetak altal, az vtan az ó Z. fia es Apostali altal, es azt megis irattatta, mondom hogy auagy ezekben az irasokban, lattarik es tündóklic Isten akarattia auagy soholsem. Mert keptelen dolog ezt velni, hogy Isten vgy akart volna nekünc szolanni, hogy az ó bezedi meg ne erttetnenek. Az ó tülő zarmazot igeben kól azert az ó akarattiat keresni. Ha mi homaliossag, es pelda bezed talaltaric azt vagy az igeknec meg feiteseuel, vagy mas fő heleknek ózuó hozasaual kól meg magyrazni. Mert ezt czelekóttó Christusis es az tudos emberekis, lattiok hogy minden-

mindenkor igy chielekőttenec. Az iras volt ő nekiek tanusag, es az Vrtol irt bizonisag, szőm világositto világossig, es az igassagra igenes vtat mutato lampas.

BREDENBACHIVS MATTHIAS (in Apologia pag: 93.) ezt adgia tanachul, hogy minden az Isten parancholattianac regulaiahoz szabia eletet, az mellyec sem hamaliosok, sem nehezec.

Mitul vagyon tahat, hogy sokaknak az iras be pőchetőltetet kőniu, vgi hogy annac magyarazasaban sok keppen teuelegienec?

Az ertelemnec világossaga, mellyel az Z. iras meg ertetic az termezet főlőt valo világossagtül szarmazic, mely Istentul fűg, az mely világossagnekül, szükőlkődnec az keueliek, es az gonoz teuőc, magoc szeretesenek homalia miat, mely meg vakettia az leleknec szőmeit. (author oneris ecclesiæ cap: 12. §. 5.) es be vagyon fedue az Euangelium azokban az kik el veznec, kikben ez világ feiedelme meg vakerotta az hütőtlenek elmeiet, hogy ne tündőkliec nekik az Christus dichiősségenec világa, mert magoc dichősséget keresic. Idem author cap: 18. §. 1.

Es ismeglen azt mondgya: Az mastani tanettok (nissatok főlsőleiteket Iesuitac) elmeiec keuelségeuel, es sziuec tiztatalansagaual hordoztatuan, az Z. iraft, mely az Z. lektül elege meg világositttatot, az magoc igyekőzetire vonszak es ez homalyban vgy magiarazac, hogy ekes irasockal, es mely vetekődesekel, egyebeket mint ha meg giőzni tenek volna, vgy dichekődhessenec (cap: 18. §. 5.

Mint

(2.péld.)

Mint kŏl hat az Z. iras oluaſasban, es magiarazasban foglalatoskodni hogy hamis ertelem neſzarmazec abbul?

KELEMEN PAPA (Epiſt. 5.) azt mondgia: ſzorgalmatoſſan gondot kel arra viſelni, hogy az Iſtennec tŏrueniе, mikor oluaſtatik, nem az elmenec tulaidon ertelme ſzerent oluaſtaſſec, auagy tanettaſſec. Mert ſok igek vadnac az Z. irasban, mellyec mind arra az ertelemre voniattathatnac, mellyet akar ki magaban el gondolt, de nē kell ennec lenni. Mert nem idegen, es kiuul hozot ertelmet kel kereſnetec, kit külſŏkeppen meg hamiſſechatok, auagy valaminт valahogy az iras meltoſagos voltaual azt meg erŏſechetek, hanem az irasbul kŏl az igaſſagnac ertelmet vennetec. Es ezert ſŭkſeges az iraſnac ertelmet, attul tanulni, aki azt az mint az elŏbbenieктŭl igazan neki adatatot, meg tartotta, hogy ŭis azokat akiket igazan uŏt illendŏkeppen bizonithaſſa. Mert mikor az Iſten igeiбŭl, valaki az igaſſagnac tellies igaz regulaiat veendi, nem leſzen keptelen, ha valami haznot hoz, annac erŏſitteſere, az ertelembŭl es az igaz tudomanioknac tanulaſabol mellieket giermek koraban tanult &c(diſt. 32. cap. relatum).

Mit mondaz, azok ertelme felŏl, kik az iraſoknac igaz ertelmet, affele mondaſokban kikrŭl vetekŏdes vagion, azt tarttiac, hogy abban az nielŭben keli inkab keresni

kereſni akiben elŏzŏr irattatot, hogy ſem mint az deak nielŭre valo regi fordetasban?

Ez azt tartom hogy igaz ertelemben vadnac ezek, mert igy vagion errŭl az Decretom: (diſt. 9.) mint az O teſtomentombely kŏniueknec igaz ertelme, az Sidonieluen valo kŏniuekbŭl ſzokot kereſtetni, igy az Vy teſtamentomi kŏniuec az Gŏrŏg nielŭnec igazgataſat kiuanniak.

INNOCENCIVS PAPA (diſt. 20.) igy ſzol: az mely dolognac ſem az o, ſem az vy teſtomentomban, ſem az neg Euangeliomban, es Apoſtaloknac minden iraſiban, meg feiteſe nem talaltatic, az Gŏrŏg nieluen irtt Iſten igeiere terietek. C. de quibus.

AZ EOTŏDIC KELEMEN PAPA, az Bechi giŭlesben, igen gondot viſelt, Caldeai Sido es Arabiai nieluen ertŏ meſtereknec, vgyan ezen vegre, az Romai vduar ſcholaiaba valo fogadaſara. Clementinarum lib. 5. titulo de Magiſtris.

IODOCVS RAVENSTEIN (in Apologia decretorum concilij tridentini.) vallya hogy az Biblianac amaz kŏztŭne forgo kŏzŏnſeges megforditaſa, ſok helyeken homalyos, es abban nemellyek nem ſzinten ioll es igazan vadnac magyaraztatuan.

VALLA STAPVLENSIS es az ERASMVSIS, ſokat nem iovallottac abban, ſŏt az tizedic Leo Papa az Vy teſtamentomnac Eraſmus altal lŏt fordetaſat, iouallotta, mint az Louaniai Collegiomis az Arias Benedec Spaniol vy fordetaſat.

S miert lŏttec mind ezec, ha az regi forditas illyen igen minden vetek nelkŭl vagyon? Es ha nem ſzabad az kut

kut feiekre auaġ arra az nielúre, melybé az Biblia irattatot valami neheſeg tamaduan, vizha tenni.

De lam az valentiai Gergely ellent mond, ſazt mondgia hogy az rabinuſoc, es az kőzőnſeges egyhaznac egyeb ellenſegi, alnakul meg veztegethettec, az Biblianac kut feieit, vgy hogy azoc immar az ő eredetekőn oly tiztan mint az kutfeiek ne follyanac?

Belarminus tom. 1. parte 1. lib 2. cap: 2

Azt igen tagadgia Belarminus ki igen hires Ieſuita, es ſok erős okokal, ezel ellenkőző ertelmet epet. Kiualtkeppen valo okai imezek: mert az ſidoknac, az Z. kőniuekhez valo nagy kegies indulattioc, nem engedi hogy ezt hidgiec: mert ha az ſidoc az kőrőzttyenekhez valo giülőſegből, meg akartac volna az Z. iraſt hamiſſettáni, hat ketſegnekúl az Meſias felől valo fő iőuendő mondaſokat, vontac volna ki, melliet mind azaltal nem chelekőttenec. Mas az nem hiherő hogy meg engette volna azt az Iſten, hogy illyen fő Prophetaknac mondaſi kőzőnſegeſſen meg hamiſſettattanac volna, kiualtkeppen holot vgian euegre ſzellez tette el az ſidokatt mind ez ſzeles vilagon, es akarta hogy magokkal hordozac, az tőruennec es az Prophetaknac kőniueit, hoġ az mi ellenſeginc tegyenec bizoniſagot, az mi kőrőſztyenſegünknec igaz voltarul

Vagyone az Bibliabeli kőniuec kőzőt es

az regi

az regi attyac iraſi kőzőtt valami niluan valo kűlőmbſeg?

BIzony nagis vagyon: Mert nem mindenec iraſat, bar vgyan Catholicus es dichieretes emberec legyenekis azok, kel minekűnc vgy tartannunc mint egy Z, iraſt, hogy minekűnc nem volna zabad, erdemlet tizteſſeget hellen maraduan, valamit az ő iraſokban nem io vallany, es meg vetni, ha tőrtenetből, vgy talalnanc hogy kűlőmbet ertőttenec hogy ſem mint az igaſſag volna, mely Iſten ſegetſegeből vagy maſaktul vagy mi tőlűnc meg etterőt, Diſt. 8, cap, neq; quorumlibet,

Item diſt: 9.) En czak azoknac az iroknac tanultam ezt az felelmet, es tizteſſeget tulaidoniettanni, hogy egiketis azok kőzűl nem merem hinni, hogy teuelget volna az kic immar be vetettetnec neueztetnec. Egyebeket penig vgy oluaſſoc, hogy akar mely ſzentec es tudoſſac legyenec, nem azert hiſzem igaznac, az mit mondnac hogy ők igy ertettec, hanem azert mert mas irokal, vagy be vetetőt, auagy hihető okokal el hitethettec velem hogy igazat mondonac. Cap. Ego ſolis,

Es iſmeglen: nem tagadhatom nemis kell azt czelekődnőm: hogy mint az előttűnc valoc iraſiban, igy azenenni ſoc kőniueimbenis ſokac vadnac kic vakmerőſeg nekűl igaz itelettből hamiſſettathatnac. Diſt: 9. cap Negate.

De vallyon nem beuetőttőie meg az Papa, az Bibliabeli be vetetet iraſt, es nem ad-

(2.péld.)

hattyae az be nem vetetet iraſoknac es kő-niueknec, az beuetetőtſegnec meltoſagat?

SEMmikeppen nem: Mert ki nem tudgya hogy az O es Vj Teſtamentomnac, be vetetőt iraſa, bizonios hatarba foglaltatic, es az minden kóuetkőzendő Püſpőkőc leueleienel fellyebre bőcziültetic, vgy annyra, hogy errűl nem vetekődhetni, ſem nem kerőlkődhetni, ha igaze, ammi ebben irua talaltatic, Az Püſpőkők iraſit penig, kic az be vetetet kónyueknec meg erőſſetteſe vtan irattattanac, auagy irattatnac, zabad meg feddenni, ha mi igaſſag kiuűl valo talaltatic bennec, mind abban az dologban tudosbac, bőlcz bezede altal, mind az tanettoknac bőczűletes meltoſagok, es ertelmesb okoſſagoc altal, ſ. mind az gyűlekőzetec altal.

de vitaſpir lect: 2. Cotol: 2.

Haſomlo keppen Gerſonis nagyub meltoſagat mondgya hogy volt, az elſő egyhaznac, az Bibliaban valo kónyueknec ſzentte tetelere, es io vallaſara, hogy nem mint az maſtani egyhaznac, az Papanac es az gyülekőzeteknec.

LYRANVS bizonyara (in præfatione in libros Apochryphos) Chartuſianus Dienes az Moyſes első kónyue magyarazaſanac kezdetiben. Hugo Cardinal (in prologo Ioſuæ) Es az Montanus Ariaſis, ki az Tridentomi gyülesben volt, es nagy Bibliai munkat boczatot ki, ſemminec tartuan az Papa ſzente tetelet, az Canonbeli tellyes hitelő. es az nem tellyes hitelő kónyuec kőzt valo kűlőmbſeget, mely az regi egyhazbais meg tartarot, alhatatoſſan meg tarttyac, es ez ertelembe vadnac. hogy az Apochryphus, nem tellyes hitelű kónyuec, tellyes hitelőuekke nem valaztathatnac.

Az

Az Deak Doctoroc talalmani mint teczennek?

NEM igen iol. Mert az egyhaz terherűl irt kőnyűnec iroia, azt mondgya, hogy maſt, az deaki tudomani az nyeluet hazudni tanettya &c. Es az maſtani Deakoc az Ariſtoteleſnec, es egyeb poganyoknac iraſat, illetlenűl niluan hirdetic, az prædicallo zekekből az Iſten igeieuel. Es noha az, alnokoc ezell dicziekednec hogy az Euangeliomot oltalmazac, mind az altal az ő tanettaſoc nez annac romlaſara, Mert mint regen az Papi feiedelmec, iras tudoc, es phariſeuſoc azal diczekőttenec, hogy ők az tőruent oltalmazac, kic fől fezetőttec az tőrueni be tőltőiet: igy maſt, ez vilagi bőlczek azt mondgyak, hogy ők az ű meſterſeges bizonittaſockal, az hütnec igaſſagat oltalmazac; maga az Euangeliomnac veleiet, es az kerőſztyeni tőruennec tőkelleteſſeget, vizha fordult tudomanyockal, es alnokmeſterſeges kőteſeckel, kereſztfara zegezic. Cap: 18. § 11.

§ 12. Mit haznalnac az hiuec hütire, es tanettaſara mind az maſtani, ſ. mind regi Thomiſtaknac, es Scotiſtaknac, vezekődeſi, kic magoc kőzt ſzam nekűl valo kerdőzkődeſekkel fegyuerkődnec.

Vgyan ezen ertelemben volt Eraſmus Roterodamuſis mikor igy ſzoll: egy niehani zaz eztendőn vetekődunc ezen, ha eggye az zeretet, mellyel Iſten minket zeret es magahoz vonzon, azzal az mellyel mi zerettyűc ütet. Iſmeg. Mint leheſſen megh, hogy az á tűz mellyel az hűtőtlenec fölkő győttrettetik, czelekődheſſec valamit az teſtnekűl valokon, holot ű masbul valo legyen. Most egeſz elete In annott: Epiſt: ad Timot: 1. ca: 1.

embernec effele kerdezkődeſekben fogy el, es az dolog zinten kialtaſra, bizonyos haragra, zitkokra es nieha veteſegreis keel, &c.

Es egy keueſſe az vtan: mit zollyac penig maſt azokrol az kerdőkődeſekrúl, kic nem czac hazontalanoc, de maid mondhatnam hogy vgyan Iſtentelenőkis?

Ha tehete Iſten akar mi gonozt? Ha paranczioltaie magat gyűlőlnunc, es meg tilthate minden gyűlőſegett?

Es iſmeglen: igy diſputalnac ezec, Ha ez á mondas: az Iſten bogar, auagy tők, oly lehetſegeſe, mint amaz: Az Iſten ember. Ez á mondas lehetſegeſe: Az Iſten gyűlőli az ő Iſten Fiatt. Az Chriſtuſnac lőlke meg czalattathatotte, chalhatotte hazudhatotte. Es vegezetre (azt mődgya Eraſmus) az Romai Papanac hatalmarul, maid gondosban vetekőttetic, hogy nem mint az Iſten hatalmarul: mikor tudakozunc, az Papanac ket fele hatalmarul: ha fellyeb valoie ő az kőzőnſeges gyűleſnel: ſemmiue tehetye azt, az mi az Apoſtaloc iraſaban el vagyon vegezue: vegezhete valamit az mi ellenkőzek az Euangeliomi tudomannyal. Szőrőzhetye az hűtnec Vij Articuluſſat, Ha czac chupa embere vagy ollyan mint egy Iſten: ha teſzt veſzene mind az ket termezetben az Chriſtuſal. Ezekel az minden dolgoknal mulandob elett tőrettetic. Eddig ſzoll Eraſmus.

Meg egy kerdeſem vagyon hatra; tudnya illic az kőſſegnec meg kelle engedni az Biblianac oluaſaſatt?

IGEnis: mert ha (vt eſt Cap: 2. q. 7. ca. ſecuti) az tudoſac á tudatlanoktol, az Papok az kőzſegtul, niha meltan

meltan meg feddethetnec, ha az iuhoknac (vt Eusebius Papa concedit Cap. 2. q: 7. cap. Oues) zabad az hűttűl el terült Paztorokat meg feddenni, ha az á hütnec igassága, mellyet szűkségkeppen minden embereknec tudni kől, nem soc hean niluan tanittatic az Z. irasban, (az mint bizoniettya az Valentiai Gergel az felyől meg mondot helen) ha az kőzz gyűlesekben meg halgattatnac meg az kőz nepekis (miert hogy az hűttúl valo vegezes kőzőnseges dolog, ki nem czac az Papokat illeti de meg az kőz nepeketis, sőtt vgyan minden kereszrtyeneket, az mint Miklos Papa mondgya (Dist: 96. C. vbi nam legistis) es az mi mindent illet mindentől kellannac io vallattatni (teste Zabarella in Tract: de schis: Pont: § 12.) ki mondhattya azert, hanem ha keueli bolondsaggal meg vakettatot, es fől fuualkodassal az vtalatossagnac zekibe kőttetőt (az mint Agoston zoll) hogy az Z. irasnac oluasasat megh nem kel engedni az kősségnec ackiból iteletet kel tenni az Paztorok felől, az hűtnec igassága felől, es az giűlesnec vegezesi felől.

II

AZ EMBEREKNEK KEZRVL KEZRE ZALLOT TANETASOKRVL, AVAGY ZERZESEKROL

Igazan mondgyake az Iesuitac, hogy az Z. irasnac fogyatkozasat, az kezrűl kezre iűt emberi tanettasnac auagy zerzesnec, gyamolaual kől helyere hozni?

(2.péld.)

Az Prophetac Apostolok es euangetistac iratsban.

NEMIGAZAN MONDGYAK: Mert az Euangeliomi tóruenу, melyet az Z. Lelek ISTen ielentet ki,✝ igen hatthato, es igen elegendó minden mi iduóſſegünkhóz zükſeges igyekre &c. Es az Euangeliomi regulakban, auagy tanettaſokban, minden fel kerresheti, es meg talalhattya az iduóſſegnec, es az maga vigaztalaſanac vtat. Author oneris Eccleſiæ Cap. 14.

Meg elegezneke az Romaiac, ez Euangeliom, Chriſtus, es Apoſtaloc tagathatatlan regulaiaual?

SEMmi-keppen nem: hanem ezeket hagyuan tartnac maſt emberi talalmanyokat, es meg aggott zokaſokat, ackikel Iſtennec inkab tizteletlenſegere, hogy nem diczeretire, lólkóknec vezedelmere inkab, hogy ſem iduóſſegere elnec. Ez regi tóruenyec es vegezeſec kiuúl, vegezetre minden nap Romaban Vij vegezeſec alkottatnac, kiket Cancellaria regulainac hiunac, es bűſeges patuarkodaſnac okauúl, igerúl igere paranczollyak, hogy meg tartaſſanac. Es bizony az Euangelyom ellen be hozattatot, ſoc tóbb keptelenſegec, niluan valo Cabaſagoc, gonoz rendeleſec, es emberi talalmanyoc zamlaltathatnanac elő, kic moſt nemely gyűlekózetőkbtn, vgyan ieles tóruenygyanant oltalmaztatnac. Idem Author Cap. 43. § 13.

Idem Authoribidé,

FRICIVS ANDRAS (lib. 4. de Eccleſ. cap. 7.) Szinten igy panazolkodic: Nem kiczin teuelgeſec vagyon, nemely mi idónkbely iras magyarazoknac, kic az egyhazi zórzeſeknec neueuell, vgy vagyon hogy nem igyekóznec el vonni, benünket az iraſtul: de mind az altal effele zórzeſóknec

ſőknec elſő helt, az iraſnac vtolſot adnac, mint ha valami allandoſag, auagy erőſſeg lehetne, az oly egyenlő ertelemben, es emberi zőrzeſekben, ackic Iſten igeie meltoſagaual nem gamolettatnac, kic mind az altal, ebbőlis meg teczic, hogy nem az Apoſtaloktul zarmaztanac, ha nem egyeznec az Z. iraſſal, az melyből kell mindenekrül meg ertekőzni, kiknec az egyhazban allandoknac es erőſſeknec kell lenni &c.

Vallyon mas Papas iras ſzőrzőkis kiuantake zabolazaſat ezeknec az emberi zőrzeſeknec kik most az Papaſagban zorgalmaztatnac?

IGEnis: mert igy ir, Caſſander az ő tanaczkozaſaban, mellyet ir az elſő Ferdinand, es maſodic Maximilian Győzhetetlen Czaſzaroknac. Nem tellyeſſegel hamiſnac teczic az a mit az proteſtaloc kiuannac, hogy az Püſpőkőc az egyhazi ſzőrzeſekben, es rendeleſekben igaſſagot, es igyenefſeget tarczanac. Mert bizony vallannunc kől, hogy vadnac neműnemü emberi zerzeſec. kiknec zorgalmazaſaban, az igaſſagtul es az egyhaz ertelmetül el tauoztanac, az tudatlan es baluanyozo tanittoc, es egyhazi gonduiſelőc, vgy mint az bőitnec igen kemenyen valo megh kiuanaſaban, az etelec valogataſaban, azoknac hazaſſag kiuűl valoſagokban, kik tudatlanul es vakmerőuűl kőtelezte magokat az hazaſſag kiuül valo eletre, az baratoknac es Apaczaknac alattomban be iútt eztelen fogadaſokban es egyebekbe, effelekben.

Ez mellet aztis meg engedgyűk hogy kerni kőllyőn azokat

(2.péld.)

azokat, kiken az egyhazi gonduiſeleſőc vadnac, hogy az fől talaltatot, es niluan valo teuelgeſeket, kic kőzűl az előbb egy nyehanyat zamlalanc elő, ackikbűl tamadottis ez áhaburu, kiuell maſt az egyhaz hanyattatic es vezekődic, el hagyaſſac, es ſemmiſſe tegyek, mely nem czac botrankozas nelkül, de inkab vgyan ſoc fő es tudos embereknec őtőmeuel lehet meg, kiknec el hagyataſaban, mind az altal okoſſan kell czelekődni, hogy az hertelen valo valtozas az egyugyűueknec, es tudatlanoknac elmeieket meg ne haboricza. Egyet ertűnc penig az proteſtalok vallaſaual, ahol azt mondgyac: ha az Püſpőkőc azokat az hamis czielekődeteket kic kiualtkeppen az Miſere es egyeb Iſteni tizteletekre rohantanac, ideien el hagyatac volna, maſt keueſebb viza vonyas volna, nem czak erre allettyoc penig hogy kell intennűnc es kernűnc, hogy effele teuőlgeſeket el hadgyanac, de meg hogy az egyhaznac nemely regi zokaſit es zertartaſit vizhais vegyec, kic időuel meg valtoztattatanac es meg vntattattanac, de azert az Iſteni felelemnec gyarapodaſara es az egyhaz meg bekelteſere haznoſſac, minemű az Vr zentſeges vereuel valo eles, auagy az Vr teſteuel es vereuel valo tellyes es illendő kőzőſüles: es ismeg, hogy az Iſten titkainac auagy az Miſenec zolgaltataſaban oztogatas legyen. &c.

NB. poſſe etiam Romanæ ſedis ſententiam in melius comutaria, deoq; corruptelas & abuſus tolli habet Rubrica 31. q 9 Ca. 9. in exemplari Gregoriano.

Caſſanderrel egyet ertt Eraſmus Roterodamuſis, ki (az mint Caſſander elő hozza Art. 15. ſub finem) panazolkodic (es ezt az mint Caſſander mondgya, nem meltatlanul czelekőzi, hogy mind az egez Iſteni tizteletet, ez idrigh czac az zertartaſokra foglaltac, es az Euangeliomi tudomannac ereie, azoc miat io reſzre ſemmiſetterőt: mutatis valami oruoſſagot, mikor azt mondgya: hogy ninez oly Iſten felő czac egis, ki ha az dologről zorgalmatoſſan gondolkodic, nem kiuannaia inkab ez dolgokban valo, kőteleſſeget

leſſeget intesre fordittatni: igy, az mint az maſtani idő allapattya vagyon, keueſebb foitogatas lenne, az bőitőlőknekis tőbb lőlki hazon: kiualtkeppen ha az Papoc eleteben, az kőrezttyen mertekleteſſegnec, es magoc megtartoztataſanac peldaia tündőklenec.

De ha vgyan kelletnec valami emberi zerzeſeket az egyhazban tartani, kerlec mond meg minemőveknec kellene azoknac lenni?

EN az regy Canonoc paranczolattya ſzerint mondom, hogy ſemmi ſzertartaſokat nem kell tartanni, hanem czak azokat az kik az hütnec nem arthac. (Diſt. 12. Cap. 4. 8. 10.) Mert az egyhazban ſemmi helecnec nem kől lenni azoknac, valamellyec az Euangelyomi paranczolatokat ellenkőzni talaltatnac (Diſt. 19. Cap. 7.) nemis alhat az meg az mi az Euangelyom es à Prophetac tudomannya es rendeleſe ellen czelekőttetic, 25. quæſt. 1. (Hinc quod.

Nem arthac) az azmellyec az Prophetak es Apoſtaloknac tudomannival ſemmiben nem ellenkőznec.

Vagyone az egyhaznac zabadſaga, affele zertartaſokon es rendeleſeken, mellyec Fſtentől, ſem paranczoltattanac, ſem tiltattanac, hogy az lőlki iſmerett azokal meg ne foitaſſec?

VAgyon: Mert az mi, ſem az hűt ellen, ſem

(2.péld.)

az io erkölczöc ellen nem paranczoltatic, zabadosnac kel azt tartanni, es azoknac tarsasagokert az kic közöt elünc megis kel tartanunc (Dist. 12. Cap. illa.) sem tiltanni nem kól, nemis tiltathatic az a mit soha az Z. iras tiltanni nem paranczolt, 27. q 2. lex diuina.

Hat (hogy be kössük ez articulust) nagyub ereienec kell lenni, az Christus tagadhatatlan, igaz igeienec, hogy sem mint az zabad akarat szerint valo, emberi zerzesnec, mely az irasban nincz befoglaltatuan, söt azal ellenközic ?

KI tagadgya ezt ? Mert ha czac ö magat az Christust kell halgatnunc, nem kell arra gondot viselnünc, mit czeleködöt valaki mi elöttünc, hanem mit czeleködöt elöbb az Christus, akki mindenec elött volt: Nemis kól az emberi zokast kóuetni, hanem az Isten igassagat: mert az Esaias altal zoll az Isten, es azt mondgya: ok nekül tiztelnec engemet emberi paranczolatokat, es tudomanyokat tanetuan, Dist. 8 Cap. solus.

Hasomlo ez, az Moises ötödic könyuenec negyedic reszeben valo mondashoz. Ne adgyatoc az igehez az mellyet nektec zolloc, neis vegyetec el abbul, Eorizetek az ti Vratoknac Isteneteknec paranczolatit, mellyet en paranczoloc tinektec. Es Deut. 12. Az mit en Paranczoloc teneked czac azt czelekögyed, se hozza ne adgy se el ne vegy benne &c.

Miert

Miert kiuan ott az Vr Jsten Moyses altal az ő igeiehez valo illi tellyes engedelmett felre teuen es eluetuen az emberi zőrzeseket?

MEg felel Vatabulus, az Parisi Scholaban valo egy fő tanettó ez igekel (in annotatione sua ad textum Deut: 4.) okatt adgya Moyses, hogy azert nem kől az Isten igeiehez valamit adni, vagy el venni benne, hogy meg tartassanac az Isten paranczolati, holot az Isten igeie melle tetetőt emberec zerzesi, ellent tartnac benne, hogy meg ne tartassanac. Mert az emberec paranczolati el fordetnac az igassagtul Tit: 1. es el teuő lettic az attatlanoknac sziuőket. Rom. 16.

III.
AZ BŰNRŰL

Bűne az gonoz kiuansagis?

VGYanis az, Bizonysag erre Bonauentura, ki az eredendő bűnt, es az mod nekül valo kiuansagot, egynec mondgya, es azt. az oly igassag nekül valonac neuezi, ackire kőteles volnal. super sent: 2. Dist 30. Art. 2. q. 1. num. 20.

Cassander Georgis az ő tanaczkozasaban (Art. 2.) iouallya az Augustana Confessionac, az eredendő bűnről valo tudomanyat, es azt az közönseges kőrőztteni tanettashoz igen illendőnec mondgya, mely vallast teszen,

(2.péld.)

az Adamnac eſeti vtan, minden emberec. bünnel es gonoz kiuanſagall zülettetnec, es hogy ez á nyaualya auagy eredendó vetec bizonnyal bün, ki karhozatot hoz, azoknac ackic vyonnan nem zülettetnec viz es Z. lelek altal,

Vgyan azon azt mondgya (in Articulo de concupiſcentia manente in renatis) nagy vezekódes volt, ez ideig amaz vetkes kiuanſagrul mely bizonyos hogy meg az kórószt-ſeg vtannis meg marad, ha tulaidon keppen valo bün legyene az, minec vtanna az kóróztſeg altal meg boczattatottis. De ez, igekról valo patuarkodaſnac lattatic inkab, hogy ſem mint az dolognae veleieról. Mert leg elószór, az Z. Agoſtonnac, es egyeb egyhazbeli iras tudoknac kónyueiben eggyeſüles vagyon errül, hogy az gonoz kiuanſag, ki megh az kereztſeg vtannis meg marad gonoz: ki ellen uiaskodni kell, mellyet az Z. Pal Apoſtal, elmenec tóruenyeuel, nem egyező, tagaink tóruenyenec neuez, mely az Apoſtaltul, es az ű vtanna valo Agoſtontulis niha niha bünnec neueztetic, nem czac azert. hogy bünnel lett, ha nem azertis, mert guytoia es fól gerieztóió az bünnec es az elme vralkodaſanac ellene vagyon: Ha azert az bünt abban az vetekben es alnokſagban, abban az nyaualyaban, erótlenſegben es betegſegben, helhezteted, ackinec leleckel kel ellene allanni, hogy meg tiltatot czelekódetóket ne nemzen, nem alkolmatlanul mondatic veteknec, &c.

bünel lett) velem hog igy kóll oluaſni bünnelmeg fór tóztetót.

Vide Caſſandrum Art. 2.

Vgyan azon ertelem (tudnya illic hogy az bünnec noha el vetetic az kereſztſeg altal karhoztatoſaga, mind az altal az miból az bün leſzen meg marad) meg erőſſettetot abban az egyeſſegben mely Vormatiaban lótt, Eccius es Meſingus kózótt, es iſmeg, Bucerus es Philóp Melanchton kózót, Anno 1541.

Iga-

Igazan tanittatike hogy meg az Istẽn annyais az aldott zûz Maria bûnben fogantatot es zülettetet?

VGY velem: Mert az Papas tõruenyeknec magyarazattyaban vgy vagyon irua: (Dist: 3. Cap. pro nunciandum, super verbo natiuitas) az züz Maria fogantatasa inneperõl, semmi zò nincz, mert nemis kõl annac illettetni, az mint szokas sok orzagokban, kiualtkeppen Anglyaba. Es ez az oka, mert bûnbe fogantator, mint zinten egyebb zentec, az egy Christus szõmelyetõl el valuan. Erõsitti ezt az magyarazatott az sententiac mestereis (Lib. 3. Dist: 3.) monduan: kerdes vagyon, az Isten Fianac testerül, hogy minec elõttõ fogantatott kõteles volte az bûn ala, es vgyan illyen volte mikor fõl vetetõt az Isten fiatul? Bizony mondhatni, Shinnijs kõl az szentec bizonsag tetelec szerint, hogy az aszony allat magua, elsõben vetkes volt mint az szüznec tõb testeis, de az Z. Lelec tiztogatasa altal, vgy megtiztittatot, hogy minden fortelem nekûl leuen eggyesülnõ az igeuel, &c.

Contrariũ statuitur in Concilio Tridẽtino.

Lombard, ideiebenez volt kõzõn seges ertelme az hiuknec,

Vdõuel kedig mikor az deak bõlczec errõl az kerdesrül, ellensegeskeppen patuarkottanac volna, az Sixtus Papa 1483. eztendõben, maga meltosagat kõzbe vetuen, mindenik felnec az õ ertelmet zabadon hatta, eggykett sem monduan eretnecsegnec.

Mint teczic neked az Pighius velekedese ki minden emberekrûl, le võnyuan az zületesnec vetkes voltat, az eredendõ bünt vgy

(2.péld.)

hozta az mi eredetünkre, hogy nem külömben mondassunc züllettetni bünben, mint mikor vala ki zolgai allapatban züllettetic, nem maga hanem szülei vetkeből?

MEG veti ezt az ertelmet. FRIcius ANdras (Lib. 4. de Eccles: Cap. 10.) es azoc ertelmet ioual lya az kic azt tarttyac hogy az ember megh annya meheben meg fórtóztetót bünnel, es hogy az á romlotság Adamrul fórtózteteskeppen szallot, mind az egez maradekokra: Igy nem czac az büntetes ala vettettenec az Adam fiai, züleiőc vetke miat, de minden vgyan maga vetkes voltaból kóteles Isten haragya, es az őrőc halal ala, &c.

IIII.

AZZABADAKA-RATRVL.

El kezethetye az Vyonnan nem züllettetet ember magat az kegyelemnec vetelere?

TAgadgya ezt Cassander az ő tanacz kozasaban (Articulo de operibus præparatoriis:) es ott az Scotus ertelmet, mondgya hogy igazan vetőttek meg az Thomistac: Mely Scotus, azt velte hogy az ember az ő termezetinecczupa ereieből, es amaz kózón seges seget egből, illendőkeppen el kezetheti magat az kegyelemtc, Azt

re. Azt mondgya azert vgyan azon Cassander Agostonból, hogy erre, Istennec kiualtkeppen valo segetsege, es az emberi ziünec Istentül valo el kezettese, kiuantatic.

Mire valoknac tarttya azert ez, az hütötleneknec czelekődeteket, es munkaiokat?

AZ ISTENteleneknec czelekődetec felől vgy mond, egy ertelemmel mindniaian azt mondgyac, hogy semmi erdem es iosag nincz azokban, az Isten kegyelmenec ki altal meg igazultatnac, meg nyeresere: annakokaiert mert né veznec eredetet az hütből, es az kegel ēbül mely kut feie az io czelekődeteknec: es miert, nem zar maznecaz igaz Istentül. Es ennekokaiert nem czac hazóta lanoknac de gyakorta bünőknekis mondatnac. Mint Agoston (in Psal: 31.) az hüt nekül valo czelekődeteket, hasomlettya az vt kiüul valo hamarsagos futashoz. Et ad sextum, Ha az bünősok semmi io erdemet nem vehetnec bizony gonozoc es bűnőc azoc az erdemec, valamellyeket az bűnősőc czelekőznec, bar vgyan ioknac lattassanakis szűnnel. Es az Prosperis (in Epigrammatis) azt mondgya: mert az kegyessegnec minden munkaia, ha az igaz hütnec maguaból eredetőt nem vezen, bün. Es ismeg (lib. de vocatione gentium) az igaz Istennec tizteleti nekül meg az mi iosagnac lattatikis, bün, &c.

Art: de operibus impiorum pas 38.

Hozza vgyan ott Cassander az veg fele Agoston mondasat elő: ki igy ir (aduersus Iulianum libro 4. Cap. 3) valami io leszen az embertől, es nem auegre lez, á mi vegre lenni kellene, ha zinten az zolgalatt zerint ionac teczikis, mind az altal, az nem igaz vegre valosag miat, bün.

Az Anshelmusis, az Cantuariai Ersec (super 14. Cap. Epist. ad Romanos, sub finem) az hütőtlenőknec tellyes eletőket bűnnec mondgya.

AZ

(2.péld.)

V.

AZ VALAZTASRVL, EVANGELIOMRVL, KEGYELEMrûl, Hütrûl es meg igazulasrûl.

Bizonyossac lehetneke, ackic akariac, az ô valaztasokrul, es vegig megh maradasokrul?

BIZONYossac lehetnec: Mert az Istennec erôs fundamentoma allando, kinec ez az ô pôczeti: Tudgya az VR kic az ôvey.) Ezeknec hütöc, mely az szeretet altal mukalkodic, bizony auagy el nem fogy tellyes segel, auagy ha vadnakis valakic, kiknec el fogy, minec elôttô ez eletnec vege leszen. Ismeg meg epettetic, es el tôrültetuen, az kôzbe egyelôdôt alnoksag, az mind vegig valo meg maradasra rendeltetic. De pœn: Dist. 2. Cap. firmum.

Mit ertez az kegyelemnec igeien, ez meg igazulasnac articulussaban?

VGYAN azont az mit Lombardus PEter (in Glossa ordinaria super Epist Pauli ad Romanos Cap. 1. super verbis Gratia vobis & pax) kegyelem legyen vgymond tinektec, az az bûnnec boczanatrya: mert ez á kegyelem mellyel meg igazul az Istentelen, az az, igazza leszen az, acki hamis vala. Es ezert ennec az kegyelemnec vetelere semmi erdem elôl nem iar, mert az hütôtlen erdemenec nem kegyelem hanem bûntetes fizetese. Ez

nemis

nemis volna kegyelem hanem erdem szerint es nem ingien adatnec.

Zamlalhatze valamely Papas iras tudokat elő, kic, kirekeztuen az emberi erdemet: az mi meg igazulasunkat, az hütbeli ingyen valo megigazulasban helhöztetic?

ZAMlalhatok. Az Parisbeli WILhelmus, (sermone 1. de S. Andrea super verba Lucæ, 9. Omnis qui credit in eum non confundetur &c.) azt mongya: Ez bizonyossaga, hogy igaz az, ackinec sziübeli hüti vagyon: mert az iteletben, áholaz Vr meg iteli az igassagokat, es áhol megteczic mellyk legyen az valo igassag, az acki az Christusban hizen, az gyalazatul meg zabadul, mely nem lenne ha az hüt altal igazulas nem volna.

NICOLAVS de Lyra. (in glossa super 3. cap. E. ad Gal. azt mondgya, hogy zam kiuettetic, az az, karhoztatic az Christus az hamis Apostaloc altal, kic azt mondgyac, hogy az hüt az tötueni czeleködeti nekül, nem eleg az idüösségre, es hogy igy, karkoztattyac az Christust (s. Apostoli) mint erötlent az idözeteste, &c.

Cassander Georgi az ö tanaczkozasaban az protestaloc tudomanyat (mely nincz, hogy nem igazulhatnac meg az emberec Isten elöt tulaidoni ereiekből, erdemekből, czeleködetekből, hanem kegyelemből hüt altal) azt mondgya: hogy az anyazentegyhaz mindenkor ioualiotta, es megh tartotta, (s. mostis minden egyhazi tanettoc io vallyac azt. articulo de Iustificatione.

2. Az kereszttyeni hütről valo könyueczkeből, mely az Coloniai gyülesben, az 1536. eztendöben nyomtatott

tatot ki, ezeket az igeket hozza elő: Vallyuc igaznac lenni, hogy az embernec meg igazulasahoz ez kiuantatic, hogy az ember bizonyossan hidgye, hogy nem czac kőzensegessen boczattatnac meg, az pœnitentia tartotnac bűnőc az Christusert, hanem hogy ő nekűis megh boczattattanac bűneiaz Christusert, hűt altal:

3. Eztis mondgya Cassander, hogy az megh igazulasnac meg nyeresehez, illyen hűt kiuantatic, melliel az ember Abraham peldaia szerint, ne tibologyon hűtőtlenseg miatt, de az remenseg kiűtulis. remensegel hidgye: hogy az Isten annac acki hiszen abban, acki fől tamaztotta az Iesus Christust halottaybol, ki az mi bűneinkert adatot, es az mi meg igazulasunkert tamadot fel, az hűtőt megh igazulasul tulaidonettya, es hogy azis, acki meg holt vala az bünert, az Z. Lelőc altal fől tamazttya.

4. Vgyan azon (fol. 20.) azt mondgya: Ez vgymond, vetekődes kiűul vagyon, hogy az az igasság ki altal meg igazulunc, all az bűnőknec meg boczattasaban, az az mikor az Christus kin szenuedesenec erdemeiert, mellyet mi eret tűnc vet fől, az mi bünnűnc mineckünc nem tulaidonettatic: mely semmi nem egyeb hanem az Christus erdemenec bűneinc boczanattyara valo tulaidonettasa. Ez az, az mit Z. Pal oly sokzor magyaraz hogy az mi hütünc meg igazulasunkra tulaidonittatic nekűnc az á hűt am, mellyel hiszűnc abban, acki fől tamaztotta az Christust holottaybol, acki adatot az mi bűneinkert, es fől tamadot meg igazulasunkert.

FRICIVS Andras (lib. 4. de. rep. emendanda cap. 11.) azt mongya: zűksegkeppen ezen kellennűnc, hogy az Christus igassagban mely elegendő, mindenec meg nyugodgyanac, valakic az bünnec boczanattya felől, Isten Fiaiua valo

fogadas

fogadaſoc felől es őrőc eleteknec megh aiandekozaſa felől bizonyoſſac akarnac lenni.

Iſmeg igy oluaſſoc (in præfatione ſuper Euangelium Ioannis Año 1502. Auguſtæ Vindelicorũ per Sigiſmũdum Grimm publicata) Mikor the hiſzed hogy az Chriſtus the eretted emberre lőtt, az igeretnec be tellyeſetteſere, ki Abrahamnac es az ő maguanac let, az tőruenyben es az Prophetakban: Iſmet hogy ũ the eretted ſzenuedet, meg holt es el temettetőt, ő magat mint igaz Piſpők az bũnőknec el tőrleſeiert fől aldozta: Iſmeg hogy ő halottaiból fől tamadot. &c. Es mint Iſtennec eggyetlen egy ſzülőt fia, mindeneknec az kic az ő neueben hiznec, hogy ő Iſten fia legyen, adgya, hogy Iſten fiai legyenec es az őrőc eletet birhaſſac, tahat bizonyara, mind tieid azoc amiket hiz, es ez illyen hűt altal, mind tulaidonid leſznec azok teneked valamik az Chriſtuſe ekkeppen be tőltőd the az tőruent, hogy az teged ne vadolhaſſon, meg halz az bünnőknec, hogy azok neked ne arthaſſanac, fől tamacz az igaſſagnac az kitt the remenſez es Vijonnan ſzűlettetel, őrőc Iſtenes vij eletre. Es mindgyaraſt iſmeg az vtan igy ſzol: Eckeppen az hűtnec ereieből Iſtennec czelekődeti altal mind tied az, á mi Chriſtuſe, es az á Chriſtuſe az mi tied, ő mely nagy Chereé ez, ebből az kőuetkőzic hogy teneked ſemmi bűn nem arthat, ſemmi paranczolat teged be nem vadolhat, mert Iſten az Chriſtus eletet halalat zinten vgy veſzi, mint ha tulaidon tied volna, es az the eletedet meg vgy veſzi mint ha Chriſtuſe volna.

Igazan mondatnake eretnekeknec az Lutheranuſoc miert hogy azt vitattyac, hogy cziac hűt altal igazolunc meg?

In consult: Art. 4.

NEm igazan: Mert vagyon, azt mondgya Cassander peldanc erre az regyec irasiban: mert Origenes (in Epistola ad Rom.) meg bizonettya, hogy voltac kic czac hût altal czelekôdet nelkül igazultanac meg: Hilariusis (de paralytico) azt mondgya: az Christustól hût altal vagyon annac boczanattya, az mit az tôrueny meg nem engedhet vala, mert czac az hût iduezitt.

NB. Tantú vna est iustificationis ratio non plures,

Az Decretom is az többi kezôt Agostonbol azt mondgya: (de pœn. dist. 2, Charitas est aqua) ha az szeretet az kereszttyenec hütitûl, kinec czac egyedûl igertetic meg boczanatt, el nem valaszthatatic, mint lehetet abban a kôrôszttyenec hûti, az az mint hihetet az Christusban, az akkinec nem volt szeretetit?

Es nem soc szoc vtan: Ez az elô kenyernec eledele hogy hidgy az Christusban es szeretettel ú hoza iaruly: Mikor azert az el fordult ember abban nem hiszen, akkit nem euett, es nem leszen kereszttyeni hûti, ki altal czac egyedûl boczattanac meg a bûnôc, ha el az Vr, kinec az attya minden iteletet adot, mint tauoztathattya el, mind eredendô s mind czelekôdendô bûneiert valo ôrôc karhozattyanac iteletit?

Vgyanazon mondgya (de consect: dist. 4 c. fit misisimè) termeszet szerint haragnac fiai valank a mely haragtul senki meg nem szabadul, hanem czac az Istenes emberec kôzt kôzben iaro ember Iesus Christusban valo hût altal.

Edgyet ert ebben Bonauenturais ki (super 4. sent, dist. 15. q. 1.) igy ir: Miert hogy az ember eleget nem tehetet ilyen nagy vetekert, azert adot Isten ô neki kôzben iarott, ki eleget tenne az bûnert. Innet vagyon hogy czac az Christus kin szenuedesenec erdemeben valo hût altal. boczattatic meg minden vetek.

Vgyan

Vgyan ezen ertelmet oltalmazza az Hofmeister IANOS frateris az ő iteletiben, (super quartum articulum Augustanæ confessionis)

Mit ertnec, ez mostani meg neuezet zőmely ek, es az őtet kőuető Lutheranusokis az egyedül valo hütnec neuezetin?

AZ egyedül valo hütőn, azt mondgya Cassander (in loco citato) ertic, azt ketólkódesnelkül, hogy ez altal czac az czelekódetnec igassaga es azokban valo bizakodas rekeztetic ki, hogy az kegyelem erőssettessec meg: ha az czelekódetből, hat nem az kegyelemből, &c.

Vgyan azon igy szol: hogy az protestaloc ezt szorgalmazac szellel irasokban, hogy mi czac az hüt altal igazulünc meg, türhetőb mikor meg magyarazzac, hogy ők az hütnec neuen az kegyelmet ertik, mely az hütre nez: vgy hogy szinten anni legyen az hütből igazulni, menni az egyedül valo kegyelemből s. nem czelekódetekből igazulni.

Az meg igazulast vgy helhőztetike, az hütben az Lutheranusoc, hogy az meg igazult embertül semmi iotetement nem kiuannac?

EZ hüttül vgymond Cassander az protestaloc nem rekeztic el az pœnitentiat, az Isteni felelmet, az remenseget, az szeretetőt, es vegezetre az Isten tőruenyehez valo engedelmet.

Egibenkőtetnecked ig ezec az hüttel nem vg̃ mint az meg igazulasnac eg̃en lo okai hanem mint az czelekódő okat kőuető gyü ez mólczók.

Ez annakokaiert szorgalmatossan meg tartassec, hogy mikor az nep elôt czac az hût altal mondatic az ember meg igazulni, eggyetemben, ezis feiekbe veretteſſec, hogy á hût noha maga mondatic meg igazettani mind az altal maga nem lehet, hanem szükségkeppen, maga mellet tarttya, az pœnitentiat, es az eletnec meg iobbetasara valo igyekôzetet, hogy az hûtnec valami haszontalan homalyos kepehez, az tôkelletes es niluan valo hût helet neragazkodgyunc,

NB. noha czac az hût fogya meg az Christy erdemet mind az altal maga né lehet.

Gondot viselt erre Lutherusis (in visitatione Saxonica) monduan; sokan mikor hallyac ezt, hogy czac hidgyenec meg boczattatic bûnnôc, hûtôt czinalnac magoknac es azt tarttyac hogy ûk tiztak, noha ez altal vakmerôcke, es testi batorsagossacka leſznec. Effele testi batorsag penigh gonozb, minden teuelgesnel, mely valaha ez elôt volt.

Montake az regy tanettoc, ha meg alhat az iduôsseg szerzô hüttel egyut, az á ketelkôdes mellyet az Tridentomi gyüles szorgalmaz?

BIzony azt mondgya Cassander (in Consult: urt: 4.) ninczen senki az egyhazi emberec kôzûl, sôtt meg az deak bôlczec kôzülis, ki ezt az bizodalmat, es az Isten kegyelmerûl irgalmassagarul, es az iôuendô diczôssegrôl valo, bizonysagott, igen nem szorgalmazna es az ketelkôdesnec auagy ketsegbe esseſnec ellene tamaztan donac lenni nem tanettanna, &c.

Vgyan azon azt mondgya: Igazan tanet az Coloniai kezbeli kônyuecczke, hog az Z. irasnac amaz mondasi (Bol

dog,

dog ember acki mindenkor fel, es Iſmeg: felelőmmel es rezketeſſel mukalkodgyatoc az ty iduőſſegtekben) nem nezic az meg igazulaſt, ſem ſemmit az Iſten irgalmaſſaga felől valo bizodalomban, el nem vonſznac: hanem nezik az meg igazultakat, Mert ha ezec erzic hogy Iſten aiandekabol megh Vŕjoltanac tauűl legyen hogy ez vtan magoknac ellyenec, &c.

VI.

AZ CHRIſTVſNAC ZEs MELIERVL ES TIZTIRVL.

Volte tudua Luther es Brentius előt, az ember Chriſtuſnac mindenüt leterűl, es az termezeteknec valoſagos kőzőſüleſeről valo tudomani, mellyet moſt illyen mergeſſen ragalmaznac az Ieſuitac.

TVDua volt. Mert igy vagyon az Ambrus iraſabol valo Decretum(de conſeer. Diſt. 2. in Chriſto) Egy ez az aldozat: azagy, miert hogy ſok heleken aldoztatic, ſoc Chriſtus vagyone ſemmikeppen nem, hanem egy mindenűt az Chriſtus, ittis tellyeſſen, amottis tellyeſſen. Mert az mint egy teſt az, acki ſoc helen aldoztatic, es nem ſoc teſt: igy egy az aldozatis.

Vgyan ott(quid ſit ſanguis agni) Mint Iſtenſege egy az Iſten fianac, ki mind ez ſzeles vilagot beteli, igy noha ſok heleken, es meg ſzamlalhatatlan napokon aldoztatic meg, az á teſt, nem ſoc teſte vagyon mind az altal az Chriſtuſnac

(2.péld.)

ſtuſnac,ſem ſok vere, de egy az Chriſtus teſte ez egy az veris vele mellyet fől vótt az züznec meheben, es az mellyet adot az Apoſtaloknac. Mert azt be tólti az Iſten fianac Iſtenſege, mely mindenüt vagon,magahoz foglallya es veghezis viſzi,hogy az mint ő egy,vgy őzuő kótteſſec az Chriſtus teſteuel, es egy legyen bizonyoſſan az ő teſte.

HVGO Cardinal (in 1.Corint. 10. cap.) Az Chriſtus teſte vgymond illen meltoſagos, az Iſtenſegel valo egyeſűleſnec termezetiből, hogy egyzerſmind ſoc heleken leheſſen, &c.

GABRIEL Biel (in lect. 46. ſuper Canonem Miſſæ) meg engedi hogy az Chriſtus teſte Iſteni erő ſzerint tób heleken lehet meg vgyan kórnyúl vetetőtkeppen, es hel ſzerentis &c. (mely mindenüt letelnec modgyat mind az altal, az hiuec ſemmi vttal nem tanettyac) es vgyan ottan elő hozza. Victori Hugot ki (lib. 2. de ſacramentis part. 8. cap. 11. kerdeſt tamazt: Azt mondode mikeppen lehet az Chriſtuſnac egy teſte vgyan azon időben külón külón heleken? itt vagyon amot vagyon, mind ket helen egeſzen vagyon, ſoc heleken haſomlatoskeppen: Ne czodalkozal ezen, acki az helt teremptette, az teſtetis terómptette az teſtben az heltis,az helben az teſtetis, &c. Annakokaiert mikor czodalkozni kezdez,es azt mondangya ne talan neked az the gondolatod,mint lehet ez meg, gondolkodgyal az czelekődő felől, es meg zűnik az czudalatoſſag akar mi legyenis. Ha az czelekődő mindenhatonac gondoltatic nem leſzen lehetetlen akar mi leſzenis, &c.

IACOBVS Stapulenſis (in 14. cap Ioannis) azt mondgya: Ha az okoſſag azt kerdendi az hüttül (mely meſter ollyankor mikor Iſteni dolgokrul valo tudakozas vagyon) Holot az fiu az attyaban,es minden ſzenttekben legyen,

kik

hic földön mennyen vadnac, test szerint vagyone? Miert nem volna, de mod kiuúl, hanem azt mondod hogy Istenis es meg foghatatlan modon, acki nem annyra mod mint né mod. Es czoda volna ha az hűt, ezt nem mondanna. Es ismeglen, meg lassatoc hogy testi gondolkodas ebben meg ne iaczottasson, az heleket meg sokasituan es az szelessegeket el szeleztuen. Mert nincz it heleknec sokasulasa, hanem hel-nelkúl valo tellyesseg vagyon, minden hel fölöt, hel allat minden helben es hel kiuúl, &c.

IOANNES DVNS in commentario(ad lib. 4. Lombardi dist. 10. q. 2.) niluan mondgya, hogy Isten meg czelekődheti, hogy vgyan azon egy test, egyczerssmind kűlön heleken, lehet hel szerint ckit mind az altal nem tanetnac most az igaz tanettoc) bizonios regulam vgy mond ez nekem, hogy Istennel semmi nem lehetetlen, valami niluan valo ellenkőzest be nem hoz magaual. Ez affele, Azert meg chelekődheti Isten azt, hogy vgyan azon test, egyzerssmind kűlőn kűlönhelekőn lehessen hel szerent.

Vgian azon mondgia vagyon az Istenseg tőb tulaidonsaginac kőzősetteseneckis. Mert az ki meg engedi az Christusban az szemelszerét valo egiesüleſnec, es azt kőuető föl magaztaltatasnac tehetsegebőliüt mindenűt letelnec meltosagat, az meg engedi nem akarattia ellen aztis hogy az vedeatut mindéhatosagnac es minden tudasnac meltosagabannis reszesült: kiualtkeppen holot az ő Anniarul, az Istent szűlő um animæ szüzrűl, ki puzta teremptet allat, es az Istenſegel szőmely & psalterizerent nem egyesült azt metic mondani az Papasoc hogy um Mariæ, mindeneket meg ckelekődhetic.

Az bünnec büntetesét vőtőe el az Christus auagy vetkős voltat, vagy kedig mind

kettőt I Mind

(2.péld.)

Mind kettőt: mert igy vagyon az Decretom (de consecr. Dist. 4. filius Dei) az Istennec fia az bűnnec testet vete fől az büntetestis vetec nelkül, hogy az bünnec testeben, mind az vetec meg boczattatnac s mind az bűntetes.

De ez, az Christus tizti, az Papasagban Jockeppen meg homalyosittatotnac lattatic?

Loquitur author de Eccles. Romana.

PAnaszolkodic biszonyara errül az egyhaz terherül itt könnyűnec szerzője (cap. 27. §. 4.) mondvan: ket gonoszt tőt az Istrael nepe (mellyen peldaztatic az kerőszttyen nep) mert az elő kutnac feiet az Christust el hattac es aftanac magoknac czatornakat, kic nem tarthattyac meg az viszet. Ez kedig ackor lőt, mikor nem ezac az Christus elegtetelere igazettattanac az emberec, hanem az szenteknec erdemekreis.

Super Canonem Miss. Ebből valo amaz Gabriel mondasa: Biszodalom szerent az szentekhez folyamnunc, hogy azoknac erdemek es imatsagoc altal az halhatatlansagra iussunc. Ismeg. Menyetecő hozza (Mariahoz) mindniaian kic mukalkoztoc es meg vattoc terheltetuen es könyebseget s uigasztalast ad á ti lőlkőtőknec, &c.

Videatur Antidotarium animæ.

Ez miczoda egyeb hanem el hadni az elő kut főtt, es oly czatornakat asni mellyec, meg nem tarthattyac az vizet.

VII.

AZ BVCZVKRVL.

Miczoda az Bucziu?

AZ

AZ Bucz yu magyaraztatic hogy bünnec boczanattya legyen (secundum Franc. de Mar: volum 5. Tractatuum doctorum Iuris. In tractatu D. Lud: Bologinni fol. 184. num. 2.) vagy niluabban: hogy az idő szerent valo büntetesnec boczanattya legyen, mellyel az bünert tartozunc, ki meg engettetic vagy az Papatul, vagy maftul, kinec erre hatalma vagyon.

Meltan panaszolkodnake, az Lutheranusoc, hogy az buczıuckal valo kereskődes karomlaſt szőrőz, az fogyatkozas nelkül valo, es egyediül iduősseg szőrző Christus erdeme ellen.

IGEN igaznac, es minden karomkodas kiuül valonac lenni azt az panaszolkodaſt, bizonittyac az Papasoc iraſi.

Mert az maſtani meg neuezet könyüben (fo. 190. num. 5) biſzzonyal mondatic, hogy az büntetesnec meg könnyebetese, mely az bucziuk altal leszen, az egyhaz erdemehez tamazkodic, de kiualtkeppen az Chriſtusehoz es hogy külömbec hidni eretnekseg. Es fol. 92. num. 13.) ezec az igek oluaſtatnac: Az regyeknec kiualtkeppen valo okoc errül, mi haznoc legyen az buczuknac? Az anyaszentegyhaz egy Lölki tagyanac egyesſege, melyben soc szent ferſiac az üvetkec merteke felőt az kegyesſegnec es irgalmaſſagnac czelekedetit beuölkőttetec: mikor bekesegesſen szenuettec gyalazatokat boſzſzusagokat, szamlalhatatlan szenuedeſeket, es kinokat, mellyeket nem erdemlettenec volna. Ezec nem szünnec meg, az mi ertttunc valo imadkozaſtul, es az

Kiualtkeppen) Miert nem egyedül czac azhoz.

(2.péld.)

egyhazis kőnyőrőg ezeknec, hogy imadgyac Istent eretunc mint meg teczic az Letaniakban (ad hoc 13. q. 2. animæ) Es az Z. Palis igeri hogy szüntelenül esedezic Istennec az őueiert, (22. dist. sacro sácta) ismeg ezec meg szünu éaz Christus kin szenuedesenec, es vere hullasanac erdeme szőrzi meg az bünnec boczanattyat. (de consect. Dist. 2. quia corpus) Mert ü adta magat aldozatra az bünert. Az ű erdemet annakokaert es az szenteket velûnc, kőzősetuen, hatalmat adot Peternec, es az ütet kőuetőknec, az meg oldozasra, es meg kőtőzesre Ez azert az bünőkert reanc iőuő büntetesnec meg engedese, az pœnitentia tartoknac es bünőc meg valloynac meg engedni latatic, az Z. Martyromoc iutalmanac vizha tereteseben, mint ha mi erettunc meg fizethető elengendő adossac volnanac Isten előt, es igy eleget teuen erettünc meg szabadetnac minket az büntetestül, &c.

Akarnam valamely iambor embereknec, kic az Papasagban eltec, es annac nem meg vethető reszei voltac, ertelmet es iteletit hallany az Bucziuről?

CAssander az ű tanaczkoszasaban (Art. 12. sub titulo de indulgentijs) azt mondgya: az tőrueny szerent valo büntetesnec meg kisebbetese, es meg engedese mondatic vala bucziűnac, ki mast immar mindennec tulaydon eleg tetelere hozatatot, es az Pispőkőktul, az Romai Papanac, az bucziu adasra tellyes hatalom adatott, mely czelekedetbé, minden emberseges emberec, iobbetast es mertekletesseget, kiuantanac, vgymint kiknec nem alkolmas

kolmatos letele, az egyhaz illyen za kadozasanac, nagy okot adot. Ebben, kiuanij kólene, hogy az Papac az kózónseges bekesegnec, valamit engednenec, &c,

PETRARCHA Ferencz (Epist. 5.) azt mondgya: Nem ritkan halhatni, (erch Romaban) hazug nyielueket, nezhetni igaszagtul ütes leueleket, es ollyakat, kic fuggó onnal oly halokka lóttenec, kicben az alat az neu alat, az Bellyal czelekedeti altal, az kórósztyeneknec hamar hiuo sokasaga, rekeztetic.

Az egyhaz terheról irt kónyúnec iroia (cap. de indulgentijs & remissionibus) azt mondgya: szükségesnec itelem, hogy valamit mondgyac az Bucziuknac modgyarol, kic szerze szellel Romabúl rópülnec ki, es nemet orszagban hazankent arultatnac, es kic az kereskedó sokadalmakon aruba boczatatnac. Mert az Papas Bucziuk, mast oly valogatasnekul es gonoszul hirdettetnec, hogy az egyhaz kulczai meg vtaltatnac, es az pœnitentia szerent valo eleg tetel meg erótlenetettic: Mert az bucziukkal kereskedóc azokat az Canon tilalma ellen, haszugul magaztallyac es az Z. buchiuuall, telliesseggell Fosuensegre es egieb gonozsagra elnek, ebbül leznek szerenczettlenek az mi idó inc. &c. In proœmio.

(§. 23.) Mert az engedelemmel valo mostani keres kedóc, az Apostaloc irasinac folyasitul, igen ell tauosznac.

(§. 30.) Az Papanac az Bucziut ingyen kóllene adni, mert ingyen vette. De minden fel az maga haznat keresy, nem Isten tisztesseget, sem felebarattya haznat: Iarul ezenkózbe hozza, vndoc szóuetseg, ki niluan valo kereskedes, mikor az kereskedóc biszonyos arron, kic az taskaba kól tenni, adgyac az Bucziut, kit az emberec, feienkent magoc tehetsegec szerent meg vesznec. Igy az ember Istennel nagyubra bóczulli az Papat, auagy annac ke-

(2.péld.)

teſkedőiet mint egy baluant, vgy mint ki ő neki draga mat ha gyanant adgya, az buchiu leuelet, es meg engedi azokat az bűnteteſeket, kikkel Iſtennec igaſſaganac tartozune. Igy cheleketenec regen az poganyokis ſzolgaluan az hideg leleſnec, az Plutonac es egyeb artalmas Iſtenecknec hogy tűlők meg ne bantatnanac.

(§35.) Az Canonokban meg engetettet, hogy ſzabad legen az Romai gyülekezet ertelmet meg maſettani es azokat mellyek nem ioll vegeztettenec meg chufoltatni. Sőt egyk Papa az maſik buchiut, meg azokatis, kiket ſzabad Volt meg engedni meg hamiſſettia. Ebből veznec alkalmatoſſagot, es mereſeget az buchiukkall kereskedőc, hogy tehetſegec kiűűlis, ſemmiſſettic auagy chak hatrais hadgyak, az regi buchiukat, kic vgyan azon tehetſeggel engettetnec meg es yoniatatnac ki (az mint ők ſzolnac) az egyhaz kencheből.

(§41.) Azoc az buchiuknac kürtősi, minden fele nyugodalmat igernec ez gonduiſeletlenſeget nemz az gonduiſeletlenſeg penig Iſten haragyat. &c.

(§45.) Azoc az foſueni Prophetac, az kereskedeſert azt mondgyac az Chriſtus nepenec: Bekeſeg, bekeſeg, maga nintſen bekeſeg, igy challyac meg az Chriſtus hiueit, az kik az tellyesb buchiuc ſzauainac es leueleinec hiuen, veſzedelmes batorſaggal es üduőſſegeknec hamis remenſegeuel ell teuelettetnec, mind meſterekkel egyetemben, kik az menyorſzagot be tezik inkab, hogy ſem mint főll nittiac. Az Euágliomot ell hagyuan, araniat kereſuen az birodalmac alat valo kőſſegből ragadomant gyüituen, es vegre azzal ozotzuan. Kiknec, Ezechiel altal (Ezech: 13.) azt mondgya az Vriſten: Igy tudnia illic az bűchiűual kereskőknec, kik őzuő foldozzac apro port, az az á bűnrőknec kichin meg bochanattyat, az keznec minden arazza alat, es chöndeſſeget iger-

get Igeruen minden ũdőbeliek, feie ala vankoſokat chinalnac, az lőlkőknec, meg fogaſara az az meg chialaſara, mintha mondana minden ũdőbeli embereknec monduan: Effele buchiuknac vankoſin, batorſagoſſan niugothattoc nem felnen Iſten iteletitűl, Kőuetkezic az Ezechiel iraſa: Egy markochka arpaiert, es darab kenierett az az ala valo hazonert igernec vala illyeneket, hogy meg ólnec azokat az lőlkőket kik meg nem halnac, es meg eleztenec azokat az kic nem elnec hazuduan azen nepnec, mely az hazugſagnac hizé. Mert az igazaknac, kik nekik ſemmit nem adnac, kathozttatoc iőuendőlenec mint ha nem igiekeznenek az buchiut megnierni. Az hamiſſaknac penig, kik bünőkben meg holtanac az ü ayandekokert őrők ele tőtt igernec,

Cap 19. § 13. Az engedelemnec vt kyuűl valo iaraſa ellen veteſt tamaztatott Sigmond Chaſzar az Coſtantiaj gyülesben monduan: Oluaſſuc hogy Chriſtus Peternec nem az bűn tetelre valo ſzabadetaſra, hanem az bünőknec megbochataſara adot hatalmat. Mely ſok es mely igen nagy teuelgeſec leutleinec kedig, az Apoſtoli buchiuknac ki kialtaſaban es meg engedeſeben ſenki meg nem magyarazhattia.

De azt mondgyac hogy az buchiu az meg holtac lőlkenec iouokra haranlic hogy az buchiuk tehetſege altal azok meg ſzabadulnac az purgatoriomnac tűzeből?

Az egyhaz terheről irt Kőniunec iroia (cap 15. § 5.) tagadgya hogy ez meg lehetne mert Chriſtus Peternec ez főldön valo bűn bochataſt engette meg nem az főld alat valot,

§ 15. Mit

(2.péld.)

§ 15. Mit chelekedhetic vgy mond az Papa az halottakal kik mar az ü biroſaga alol el menuen, az igaz Iſtennec igaz iteló ſzeki eleiben iutottanac? De vgian megis az buchiuknac hirdetői az tőb hazugſagoc kőzőt keptelen bortanko zaſokat hirdetnec, hogy az halottac aldozaſit meg cheſſek monduan: Mihelen az ladachkaba be vetett penz meg chiőndűl ki rőpull az lelec kiert az penz adatic. Igaz biſzoni hogy az ladaba meg chőndülo penzel eregbülhet azkereſet, de az Papanac es az egyhaznac akarattia, Iſten birtokaban vagyon helheztetuen.

No bar vgy legyen hogy az buchukkal valo kalmarkodasban vadnac meg chalaſoc de azert vadnac ollyac, kik kegyes meg chalaſoknac alettiac hogy mondhatni ezeket?

Nemellyek vgyan azon kőniűnec iroia vgy mond (cap 15. § 19) azt mondgiac, hogy az büchiue Iſtenes meg chalaſoc, kikel az balgatag nep keſzeretetic es indettatic, az egyhazok latogataſara, es egyeb iochelekedetekre Iſten előt valo kedueskedeſnec remenſegeuel mellyet egyebkeppen meg nem chelekednec de az Iſten tizteleti teryezteſenec kedueiert ſemmi vtall, ſemmi okkal hazudni nem kől: kiualtkeppen az oly dolgokban, mellyek ben az kőſſeg maga haznat kereſi, nem az Ieſus Chriſtuſet. Mert nem Iſtente hanem magara nez ily chelekedetben holot erre igiekezik chak hogy az buchiualtal az pœnitentia ſemmiſetettuen, üneki tunianak legien inkab niugodalma, hogy ſem mint Iſtennek dicheret adaſſek. Haſomlo keppen az kik az buchiut ki kialttiac, penz adaſt kereſnek nem em-

nem ember i üduósseget. Mert noha az buchiuknac árra, az kegyessegnec szine alat szedettetic, vgy mind az hűtőt lenec ellen valo hadakozasra, auagy az Z. epuletekre, auagy valami mas kegyes dologra, mind az altal io resze effele penznec, mely ez ideigh az buchiubol, es az őruendetes eztendőkkel valo kereskedesből őzuő zedettetőtt, az Papa tarhazaban vitettőtt, nem az Christuseban: tőbbire heaba valosagra kőltetőt, hogy sem mint kegiessegre.

VIII.

AZ POENITENTIA RVL.

Michoda vetek leuell az Papasagban az pœnitentianac, es az eleg tetelnec megh hagyasaban?

Mégh tcehic ez azokbol az nehezsegekbol, kiket az Romai szent birodalomnac feiedelmi es az Nemet orszagnac szabad vrai, az Norimbergai gyűlesben, ki kezdetőt vőtt, 1522. eztendőben, es ell vegeztetőtt az kőuetkőzendőben, az Papa kőuetenec eleibe ad tanac ahol tőbbi kőzőt azt mondyac (Arti 67). Az attiac tőruenieben ell volt ez vegezuen, hogy az lőlki, es nilüan valo vetkekert, lőlki pœnitentiat es eleg tetelt kől hadni hogy igy nem penz beli haszon lattassec kerestetni, hanem lelek iduosseg. De az egyhazi birac es gonduiselőc, nem igazan ertuen az tőruenieket, az meg neuezet lőlki pœnitentiat, oly igen meg kemenyetic, nehezetic es naggya tezik hogy az kősseg inkab, hogy sem mint azt az eleg tetelt föll

(2.péld.)

vegye, penzen vezen maganac mentſeget. Annakokaert igy az kóſſeg igen giótretic, az egyhazi nepec vizontak, igen meg gazdagulnac: vgy mint kik magoc haznat kereſuen prokatorſagotis viſelnec biroſagotis mely ſemmitórteniekben nem illendók, &c,

Caſſander az ü tanackkodaſaban (art. 52. ſub tit: de Confeſſione) igy ſzol: Errúl az eleg tetelről, nem lehet enni panaſzolkodas ha igy tanitnac az egyhaz ertelemből: Hogy chak az Iſten egyetlen egy fianac kin ſzenuedeſe es halala, elegh tetel es elegendo aldozat az mi büneinkert, mind azert kit eredet ſzerent velünc hoztunc, ſ mind azokert mellyeket az vyonnan ſzúletes előt es vtannais az teſtnec gyarloſaga miat chelekettunc Mely eleg tetel niuitatic es adatic nekünc az Euangeliomnac, az az igenec es az ſzentſegnec ki ſzolgaltataſa altal: vetetic penig hüttell, ki azis Iſten ayandeka.

Bizoni igazan es ſzinten Luther iraſa ſzerent mondatnac ezek. Hogyha penig vgan azon Caſſander kóuetkezen dó iraſaban nem mind igy ert, nem art az ſ nemis arthat az igaſſagnac, melylet az Luther tudomanyanac niluan valoſaga, meg vallattott vele.

De pœnitentia (diſt: 1. cap. 1.) Peter bankodot es ſirt mert vetkezet mint ember nem talalom mit mondot legen de ezt fóll talalom hogy ſirt, kóniühullataſit oluaſom, eleg tetelett nem oluaſom.

Kiuannam mind azonaltal tudni, miert rendeltettenec regenten, az pœnitentia tartaſra biſzonios üdők?

Meg

Megh felelec, nem magamtul hanem vgyan azon Caſſander ſzouaual, ki igy ſzol (loco ſupra citato) Nem az volt az regieknec igyekezetec, hogy az bünnec meg bochataſat, mely Iſten altal leſzen, bizonios időhöz kötnec, de hogy ez egyhazi ſzertartaſſal, az emberec az pœnitentianac illendő gyümölchö teremptesere intetnenec, es az egy haznac meltoſagais, az bün megbochiataſanac ki ſzolgaltataſaban meg tartatnec.

Hoz elő egy mondaſt erre az ertelemre Agoſtonbulis ki ezt mondia hogy rendeltettenec bizonios napoc az pœnitentia tartaſra, hogy eleg tetetnec az egyhaznac, kiben az bünnoc meg bocharatnac

Mit ertez az minden bûnoknek, neuezet ſzerent valo elő ſzamlalaſaröl, alitode hogy Iſtentûl rendeltetöt, es azert azoknac kik ertelmes korba iutottanac, ſzûkſeges az?

Nem: mert nem mondathatic, ſem az o ſem az vy Teſtamentom hatalmaual rendöltetetnec, mint Gratianus ielenti (de pœnit: diſt. 5. cap. in pœnitentia) vgyan azon Gratianus, az regyec iraſaboll ſoc mondaſokat ſzamlaluan elő mind az ket ertelemre, es ſokat diſputaluan, ſzükſeges legiene az illyen vallas auagy nem, vegre be köti tanitaſat monduan. Mellyekhez köllenec kedig ezec közül ragazkodni, az oluaſo iteletire hagiaratic. Mert mind az ket ertelemnec bölcz es Iſten felő oltalmazoi vadnac.

Nem volt azert Gratianus ebben az ertelemben hogy Iſten parancholattia ſzerent keſzerettetnenec az emberec

(2.péld.)

minden bünöknec meg vallasara (De pœni. dist. 1. cap. facilius) Ezec az igec oluastatnac: Meg bizonitatic ez (ercz hog effele vallas nem szükseges) az Prophetaknac amaz mondasaual (valamely oraba az bünös meg ter es sohazkodandic Mert nem mondatic, es vallast tezen, hanem chak ez meg terend, elettel el es meg nem hall.

Et cap, seq: Innet, mondgya az Propheta (zaggassatoc meg sziueitöket es nem ruhatokat) ielentuen hogy az szünek töredelmessegeiert, mely annac szagatasan ertetic, snem az szainac vallasteteleiert bochatatnac meg az bünnöc.

Ismeg (cap. seq:)Ebböl meg erthetni, hogy meg az szai halgatuannis bünnunc bochanattiat nierhettiük.

Cassanderis az ü tanachkozasaba (art 11. qui. est de confessione) az minden bünöknec elö szamlalasat nem szükseges nec mondgya: ha tudnia illik ertetic az, á tudas kiuül valo, es eszünkben nem iuto bünökröl: Es ez let dolgok, minden modgyanac szorgalmatos elö szamlalasarol mely sokakban lelki ismeret gyötrelmet nemzi, kit chac egy ertelmes ember sem iouall. eddig szoll Cassander.

Sót FRICIVS ANDRASIS (lib. 4. de Eccles: cap 9) azt mondgya: Nem kól az lólki ismereteket terhelni az bünöknec es az lót dolgok minden modgyanac nem sükseges elö szamlalasauall.

De vgy teckike hogy az bünöknec rendel valo elö szamlalasa es vallasa, Christus parancholattiauall erösittetic, ki az poklosokat az Papokhoz kültö hogy meg mutassak nekic magokat?

Igen

Igen illetlenül, hozattatic ebből ki ez. Mert azok az poklosoc(az mint iruan vagyon de pœnit: dist. 1. cap. conuertimini in appendice:) kiknec az Vr meg parancholta hogy meg mutassac magokat az Papoknac az vtan meg tiztultanac, megh mig az Papokhoz iutottanac. Melyből ertheti üc, hogy minec előttő az Papoknac szankat meg mutattioc az az, büneinket meg vallyuc, az bűnnec poklossagatul meg tiztultatunc. Es ez szok vtan egy keuessel: Az poklos minec előttő az Paphoz ment meg tiztult mikor sziue tőredelmessege altal az szaynac vallasa előt, bűnej bochanattya engetetőt neki.

Neuezhecze valakit az Papasoc közül ki azt, az bünöknec neuezet szerent valo elő szamlalasat, kiről szolunc, itelte volna hogyel kellene hagyatni, es az anniazentegy hazbol ki kölene gyomlalni?

Neuczhetek: Mert ezt mondgya Leo Papa (de pœnit: dist. 1. quamuis) Noha az á hütbeli buzgosag dicheretesnec latassec, mely az Istennec felelmiert emberec előt pironkodni mer: mind az altal miert hogy nem minden embereknec vagyon oly vetkek, kik az pœnitentiat kiuanniac, hogy azokat ki mernec hirdetni, tetessec felre az nem iouallando szokas, hogy sokan az pœnitentiaban valo oruossagtul, meg ne főztassanac: mikor auagy szegyenlic, auagy nem meric chelekedeteket ellenségec előt ki nilatkoztatni mellyekert tőruennyelis meg büntethetnenec.

Melto oka volte hat az egybaz panaſzol kodaſanac erről az Papi kegyetlen kedeſrül?

Igēnis melto: Nemis lőt volna, vgymond Caſſander (in conſult: art. 11. erül vetekődes, ha az vallas tetelnec iduőſſeges oruoſſaga, az tudatlan es niughatatlan oruoſoc ſok haſzontalan talalmaniokkal meg nem fórtőztetőt volna: kikkel az lőlki iſmereteknec mellyeket tartoztanac volna ki feitőztetni es meg kőnnyebetteni tőrt vetőtteknec es azokat mint valani kinokal meg kinzottac.

IX

AZ IOCHELEKEDETEKRVL.

Mi vegre kől iokat chelekedni, haznalnake azoc embernec Iſten előt valo meg igazulaſara?

Meg magaraz za azt Caſſander az ő tanachkőzaban (art: de bonis opetibus fidelium) monduan Az mi mondatatic az Auguſtana Confeſsionac hatodic articuluſſaban hogy Iſtennec akarattyaert kől hütből iott chelekedni, ſ nem azert, kogy azokat Iſten előt valo igazulas erdemiőknec hidgyuc igazan es az egyhaz tudomanyahoz illendő modon mondatic. Mertmindenec egyen lő keppen vallyac, hogy az bűnőknec bochanattiat es az meg igazulaſnac kegyelmet ſenki nem erdemli maga chelekede-

lekedetiuel, bar szűnnel iok legyenekis azok. Mert tudua vagon mindeneknel az Agostonnac amaz mondasa: az ioc helekedetek az meg igazultat kouetic, nem az meg igazulando elót iarnac.

Es noha Cassander, az meg igazulast, mely chak hút altal leszen, azokra latatic harintani, kik elób hütótlenec, es tellyesseggel idegenec voltac az anjazentegházтül, mind azon altal vgyan ott (pag 32. et 33.) hozza adgya, hogy vizontak peldak talaltatnac, á hol az vyonnan szűletes vtan valo meg igazulasis, hütból mondatatic allani.

Mint Bernardnac amaz mondasaban (in cantic. serm 22.) valaki bűnein bankoduan chezi es szomiuhozza az igazsagot hidgyen the benned ki ûduózetód az Istentelent es az úduózültnec chak az hüt altal leszen bekesege Istennel.

Megis Cassander vgyan articulusban mond: Hogy penig ezekben az chelekedetekben ne kellessec helheztetni az bün bochanattya felól valo bizodalmat, igen szepen bizonittya, es ielenti az Gregoriusis (In Ezech: hom: 1.) Nem az mi siralmunkban, vgy mond, es chelekedetinkben hanem az mi gódulselónknec, bizonisag teteleben bizunc.

Annakokaert megis mond Cassander, ezt az tudomátis nem kól el mulatni, mellyet nagy egyessegel az regiec mind tanitnac hogy az bűnóknec meg bochanatianac bizodalmat meg affele bünóknekis kik az vyónnan születes vtan chelekettetnec, es az engedelemnec s az órók eletnec remenisseget chak az Isten irgalmassagaban es az Chtistus erdemeben kól helhóztetni.

Hat azt mondode, hogy meg az vyonnan születettek es hiuek chelekedetinec

szinez

S nincz igazettaſara valo ereiec?

Vgyanis azt: Mert ez vgy mond Caſſander (in conſultatione art: 6. ex contione Baſilij de humilitate) Az Iſtenben valo tellyes dichekedes, mikor meg az maga igaſſagaban ſem bizza valaki el magat, hanem meg iſmeri hogy nintſen neki tőkelletes igaſſaga hanem hogy chak az chriſtusban valo hűt altal üdvőzűl Igy Bernard (ſerm: 1. de omnibus ſanctis) Mi lehet vgymond minden mi Iſten előt valo igaſſagünc, vallyon az Propheta iraſa ſzerent nem az hoo ſzamosnac poztoiahoz&c.

Hozza elő vgyan ottan Caſſander az Traiectomi Adrianuſtis ki az uran Papaua lőt, ki igy ir (in 4. ſentent:) Az mi erdemink ollyanoc mint az nadiſtac, az kihez ha valaki tamazkodandic, el tőric az hozza tamazkodonak kezet altal iaria es minden mi igaſſagunc ollyan mint az ho ſzamoſnac poztoia.

Vgyan azon igekkell eel Iodocus Clitoueus Pariſi ſcholaban valo tanito (in commentario ſuper canonem ad illud non æſtimator meriti &c.

Be kőti Caſſander ſ. azt mondgya: ſemmi erdemünc annakokaert nints nekünc Iſten előt, kinec mind tartozúc azokal, az mellyeket chelekezunc, holot ha mi io chelekedetinc vadnac nekünc azok nem mi erdemünkből, hanem chak az ő io voltabol keduelſek, á kitűl vgy mint fő meg ſzerzőtűl ſzarmaztanac.

Ez ertelemtűl nem idegen az FRICIVS ANDRASIS (cap 12 lib. 4. de Eccleſia) igy iruan Hogy Z. Pal azt mondgya 2. Corint, 4. az mi ſzempillantaſig valo kichin niomoruſaginc, az dichőſegnec őrők büſeget nemzic nekünc az mennyej dichőſegre nezuen, nem az vyonnan ſzűletetek altal lőt chelekedet es erdem meltoſaganac kől tulaydonitani

mitani hanem az Istennec büfeges akaratyanac, es az Christus erdemenec, ki meg az nem chelekedöknekis, vgy tulaydonitia mint ha chelekettenec volna, es az mi kichin es kónid munkankat nagy es örök dichöfeggel teretti meg Mert vgyan azon Z, Pal az mi chelekedetünkről, le vonnya az egyenlö meltofagot, ahoz az dichöfeghez kepeft mely ez elet vtan örükkül vele leszen.

Vgyan ottan meg hamiffettya fok fzokkal azoknac veleködefeket kik az chelekedetek egyenlö meltofagat, azt garttyak, hogy Z. Pal chak az vyonnan nem fzülettetek chelekedetirül vonfza le amenyben azok Iften kegyelme nekül az fzabad akaratból fzarmaznac, Azokatis foc fzokkal hamiffettya, kik egyenlökeppen valo meltofagot tulaydonitnac az fzentec erdemenec vagy Iften igeretiből, vagy az Iften igeien valo iokeduel vetelből akar mi iutalomra nezuen, vagy az vegezesből es fzörfzödesből. S. vegre igy köri be: Mi peniglen el rekeztuen az mi chelekedetink tól az meltofagot, alazzuk meg magunkat az Iftennek hatalmas keze ala forduluan az Iftennec igeretire es az adonac io akarattyara. Ha valami meltofagot kereffünc, azt az Iftennec irgalmaffagaban kereffüc, ha tökelleteffeget, azt az Vrnac kegyelmeffegeben vifgallyuk. Ha dichekedeft azt az mi Vrunc Iefus Chriftufnac fzenuedefeből vegiök az ki lőt minekünc az Vr Iftentül bölchefegünc igaffagunc fzentfegünc es valtfagunk hogy vgy legyen az mint irua vagyon: Az ki dichekedic az Vrban dicheködgyec.

Több io chelekedetec letek mind az altal az Papafoc közöt, hgoy nem az Lutheranufoc közöt: mely innet teczik megh, hogy

(2.péld.)

elein gyakrab templom epetesec, tőb fundala sok az egyhazaknac frisseb ayandekozasi voltanac, hogy sem mint az Lutheranismus tamadasa vtan kezde lenni?

En bizonyara az mint nem mondom hogy ez fele fris chelekedeteknec meg szőrzői mind egy ertelműec voltanac, es az ő igyekezeteknec illendő czillyatul, egyenlőkeppen el teuelettenec: igy effele ayandekozasoc, es igyekezetec felől, az Papasagban michoda itelet lőt legyen nem fődő: hetem el nemis chelekezem.

Noha vgymond az egyhaz terherül irt kőnyűnec szőrszőie (cap. 15. §30.) az epeteseknec chelekedeti mellyek altal az buchiuc meg valtatnac ő magokban iok, á mennyben Isten igassagat őrzic, mind az altal gyakraban szoktanac lenny hiűsagos dichősegre es emberi dicheretre, hogy sem mint Isteni tizteletre.

Vgyan azon igy szol (cap. 12. in proemio) Az feiedelmek es egyeb gazdagoc, minden felől sőrenkednec vala, hogy bűnők el mosasaert azoknac (az Papoknac) bűseges sok iokat agyanac (erre igyekezuen) hogy azoc minden gondtul szabadossac leuen, kőzbe szakaztasnekül szabadgyaban foglalatoskothattanac volna az Isteni felelemnec buzgosagaban. Igy őregbetetet, es ayandekoztatot meg az egyhaz sok szep ayandekokkal, es nagy gazdagsagokkal. Igy fundaltatattanac az Clastromoc es nagy scholac ig tamadtac az Püspőksegee, es plebanossagoc, vegezetre minden egyhazi rendek, seregenkent igy neuelkettenec.

Es hogy valaki azt ne mondgya, hogy ez az egyhaz terheről irt koniűnec szőrszőiő, magan valo szőmely, es nem

oly

oly kinec az egyhazban, közönseges meltosaga volna, akarom hogy azokis iol megerteteſenec á mellyeket Simachus Papa (in ſinodo 6. cap. 12. q. 2. cap. indigne) vegezet az ſzentſegekre rendeltetőt dolgoc meg bantaſanac tauoztataſarül affele dolgokban, kik az bünöknec oruoslaſaert, vagy az lölkóknec üduöſſegeert, es niugodalmaert az böchületes egyhaznac adattanac.

(Es cap. 12. quæſt. 2. cap. aurum) igy vagyon az iras. Az zentſegeknec ekeſeteſe, az foglyac valtſaga, es bizonia, ra azoc az böchületes edeniec kik meg valtiac az lölkóket az halaltól. Es az vtnac igaz kenche ki azt chelekezi, az mit az ő vete chelekedet.

Ezt ki nem erti, hogy bozzuſagos, es karomkodo dolog az üduözetö Chriſtuſnac, es az ő tulaidon elegtetelenec ellene? Annakokaert miert hogy termeſzeti az igaz io chelekedetnec ez hogy nem chak magaban, es hiuatallya ſzerent legyen io, de hogy illendő io vegreis cheleketeſſek biſzoni affele biſzonyos ayandekozaſok, es fundalaſoc, kik nagy rezbül illendő vegre nem lőttenec ily nagy kueályen es fönnien io chelekedeteknec nem tartathatnac.

X

DE ECCLESIA.

Annit tezene az közönseges, mint Romai es köuetkezendö keppen az közönseges hüt, annite, mint Romai hüt, es az közönseges egyhaz annit tezene mint Romai egyhaz

(2.péld.)

Cassander: in con: art 7 glossa dist. 99. cap (Ecce) mondgya hogy az Romai egyhaz nem kőzőnseges noha az kőzőnsegesből valo. vgyan azőt mondgya Fricius Andras lib. 4. de repub: cap. 2. hogy az mi rez nem lehet egez cap: totum.

SEM miképpen nem annit: Mert kűllyeb teryed az kőzőnseges, hogy sem mint az Romai. Ezert azt tartiac az regiec, hogy az kőzőnseges egyhaz kiualkeppen azert mondatot (mint Cassander bizonittya hogy az szeles vilagra ki teriedet. Mert az Apostaloknac meg volt parancholua, hogy el mennenec az szeles vilagra, es az Euangeliomnac prædicalasaual, es az szentseget ki szolgaltatasaual mindenüt ez szeles vilagon egy es maganac egyező, egy hazat szőrzenec.

Mondel azert rőuides niluan valo magyarazasat az kőzőnseges egyhaznac?

AZ egyhaz terherűl irt kőnyünec szerzőiő (cap 5. §. 2. et cap. 43. in proemio) azt iria, hogy az kőzőnseges egyhaz, az hiueknec, hüttel es szeretettel egyező sokasaga holot minden Püspőkőc minden hiuek egy anyaszentegyhaz legyenec.

Vgyan ezen modon magyarazza Cataldinus de Boncom pagnis az aniaszentegyhazat az Papa hatalmarul valo irasaban (volum. 3. Tractatu Doctorum iuris fol: 89. numero 11.

Igy az feiedelemsegnec tőruennie ezt kiuannya hogy az kic az Apostaloc tanitasa szerent, es az Euangeliomi tudomanya szerét egyenlő meltosag szerent valo egy Istenseget hizzic, az Attyanac, á Fiunac es az szent lelec Istennec az kőzőnseges egyhaznac neuet vegyek, az tőbbi penig bolondoknac, es eztelenek nec iteltessenec, az eretnekseges tudomani gyalazattya viseluen.

Innet illyen magyarazattia epetethetic az kőzőnseges egyhaznac, Hogy oly emberec gyülekezeti legyen mely valahol vagyon de az Christusnac az Istenfiunac igaz őrök

Istensege

Istensegeról (hozza tehetni eztis es az kőröztyen hütnec egyeb reszeyrul) az Prophetac, es Apostaloc közönseges tudomanyat kőueti, es olynac ismeri kiunel ez vilag előt vallast kől tenni.

Az egyhaznac szegelet kőuő fundamentoma es feie michoda?

CHak egyedül ő maga az Christus (vgy mond az egyhaz terherül irt kőnyünec szerzőiő cap 49.) feie az egyhaznac. Es vgyan azon azt mondgya cap 10. § 1) Az apostaloknac es az Prophetaknac fundamentomat, az Christus ki fő szegelet kő magara, vgy mint erős kősziklara helheztette. Es ismeg (cap. 19 § 3. azt mondgya: Az egyhaz tulaidon chak magatól az Christustül fug, az ki fő szegelet kőuő es fundamentoma az egyhaznac.

Vgyan ezt iria Isidorus (lib 7. etymo: cap 9. non procul ab initio) kinec mondasa imez: Az Vr azt mondgya Ez kősziklan kiről valast tettel epetem főll az en egyhazamat. Mert az kő szikla az Christus vala az kin epetetőt ő magais az Peter.

Hat nem kőteleztetet bizonios helhez es emberekhez az egyhaz?

Semmikeppen nem: Az egyhaz (vgymond Lyra in Matt. 16. cap) nem al emberekben vilagi auagy egyhazi birodalom es meltosag szerent. Mert lok feiedelmek es Papak s egyeb alathomb renden valokis talaltattanac, az hüt ül teuelegni.

Annakokaert az egyhaz al azokból az semelelyekből az kikben vagyon az Istennec, igaz ismereti es az hütről es

(2.péld.)

igassagrûl valo vallas tetell. Az egyhaz terherûl irt kóniünek iroiais (cap 49. § 15. errül illyen irast hagyot. Miert foglaltatot legyen el Ierusalem az poganioktül, azis oka lehet, hogy ne alitannac mint regen az gyülekózet, hogy vgy mastis az kózónseges egyhaz: Ierusalemtül függenne az egyhaznac ot lót elsó fundalasaert, es az Christus kinszenuedeseiert. Mint az keuely Papak es az bolond el hitettekis alettiac hogy az Romai feie az kózónseges egyhaznac maga az fókeppen all az Christus hiueinec akar hol lakozo lólki gyülekezetiben.

Vgyan azon (cap 58. § 9.) Nem az helec hanem az erdemek egyessetnec minket Istennel. Azert iratatic az Machabeusoc kóniueben nem az helert valaztotta el Isten az nemzetseget, hanem az nemzetsegert az helt.

Ahoz iarül az io, Chrysostomus mondasahoz, mely elő hozatatic (dist 40. cap multi) illyen igekkel: lassatok mint ültók az Papi szeken, mert nem az szek teszi az Papot hanem az pap az szeket, nem az hel teszi szente az embert hanem az ember az helt, nem minden pap szent de mindé szent Pap, az ki iol ül az papi szeken, tiztesseget veszen attul, az gonozul ül, erózakot tezen az szeken. &c.

Adhatnie oly egyhazak peldait mellyek az igassag vilagossagat el vesztuen, rutul el faizottanac, es az ő előbbi allapatiokből ki estenec?

Igenis: Mert vagyon illyen esetnce peldaia, az ido es Gőrög egyhazban a hol az mint mondgya az egyhaz terherül irt kóniü szórzóie (cap 44. § 8.) az kózónseges

seges hűt elein dichereteſſen tőndőklőt az vtan nianalaſul semmiue lőt es maſtis hanyat fekszic ott. Kinec heleben az Manichæuſoknac, Saracenuſoknac, Mahumet tudomannya kőuetőienec kűlonſeg, es egyeb veg nekűl valo eretnec segec szaporottanac, es mint ha vgyan ell foglaltak egez Asiat es Affricat.

Vallyon az Romai egyhazis el vezhetie az hűtbele tőkelleteſſeget es az vallas tetelnec tiztaſagatűl el ſzakadhatotte?

MEG lehet bizoni: ſebbűl ſzarmaztanac az Papaſoknac imez vallaſi auagy panazolkodaſi. In cap 16. Matthæi

Lyra (in cap. 16. Matt) az Papokat mondgya hogy ni ha niha el ſzakattanac az bűntűl. Hogy hogy maradhatot meg azert az Romai egyhaz eppen az teuelgeſektűl holot az Papaknac meg esküt.

Caſſander az ő tanachkoſzaſaban (art 7. vallya hogy ez ielen valo egyhaz (ſzol penig az Romairul) nem keueſe külőnőz, az erkőlchőknec es oktataſoknac tiztaſagaban ſőt meg az tudomannac tőkelleteſegebeis amaz regitűl, kitűl eredetet vőt es ſzarmazot.

Petrarcha Ferents 11 Ep. ezelőt harom zaz eztendőuel Roma felől Z. Peternec hazugul kőltőt ſzeki felől igy ir: Minden io el vezteric vgymond ot az remenſeg, hűt ſzeretet az iőuendő eletnec bizodalma: hiűſagos bezed ot es az mellyec pokolrol mondatnac, mind chak haſzugſagok. Az teſtnec fől tamadaſa, ez vilagnac vege, az ileletre iőuő Chriſtus az heaban valoſagoc kőze ſzamlaltatnac az igaſſag ott chak bolondſag.

Vgyan azon Romarul azt iria hogy az,

Keſeru-

(2.péld.)

Keserusegaknec kút feie harag haza tellyes bolondsagal:
Teuelgesek iateka szakadasoc hay lando temploma.
Hozza adgya aztis: Roma valal vgy vagyon mast nagy hazug Babylonia.

Gerson panazolkodic (parte 1. de Exam. doct. consid 2. sub finem) hogy tőb hitele vagyon az Papanac hogy sem az Chirstusnac es az ő Euangeliomanac.

Az egyhaz terherül irt kőnyüinec szőzőie (cap 19. §6.) igy ir: Az oktalan allatnac, azaz, az el fordult egyhaznac szeki az Romai vduarban, vagyonkinec orszaga sőtetes. Mert Ierusalemről, ki kepe az Romai egyhaznac oluastatic hogy az Iuda kirallya, az az ar egyhaznac feiedelme, gonoz vtalatossagokat chelekedet, azertmondgya az Vr Ime en gonozokat hozok Ierusalemre, es el tőrsőm azt, mind az tablak meg szoktac tőrültetni.

Es cap: 19. § 7.) errül mondgya Esaias: mint lőt kuruaua az hü es iteletel tellyes varas igassag lakozot ő benne, most penig ember öldőklőc: az te ezüstőd szemete lőt. Ismeg az Vr azt mondgya Ieremiasnal Ierem. 3. kialcz az ezak ellen, az az, az deak egyhaz ellen monduan. Tery meg themagad el fordeto Iszrael es nem fordettom el azen orczamat thi tuletec Vgyan ott (§ 8.) Az mint regen az Romai birodalõ ban vgy mast az Romai vduarban az gazdagsagoknac undok nyeldeklese vagyon, meg neuelkedet az sősuenseg ell vezet az tőrueni az paptul, es az latas á Prophetatul á tanach á venektül. Az egyhazi kulchokkal valo gonozul eles vagyon, szolgalat, kereskedes, es keuelkődes. Mert az vdvarbelieknec vetkek, maid vgyan nem fodőztethetnec, sem nem tagadhatatnac el. Mert az Roma ollyan mint az latorsagoknac őruennye: Az te edenit o Roma arultatnac mert az Isten szentsege penzert es vilagi kedueskedesert oztogatatnac.

Im hol az egyhaz kereskedese

Ismeg

Ismeg (cap 19, § 14.) Ime az Roma mast pokolnac niel deklese es Mammonnia, á hol az órdóg az tellyes fósuen segnec kapitannya ül, aruluan az Christus órókseget, mellyet kin szenuedeseuel erdemlet, ki minekunc megis parancholta, hoǵ ingyen adgyuc az mit ingyen vettunc. Es mast pelda beszedben igy fordetatot vizha.

Ezen pelda befedet hozta elő Alber: de 1 rosate super verbo Roma

Gyapiu nekul iuhot nem ker az Romai vduar.

Adakozor halgat, nem adonac ayto be szarua. Es ismeg (cap 43 § 4.) az kurua egyhazat, az az, az mastani vizha fordult egyhazat az Vr Ieremiasnal feddi monduan: Te paraznalkodol sok szeretókkel.

szo vaǵon it az Romai eǵhazrul.

Es Esaias altal: Mint lót kuruaua az hû es itelettel tellyes Varos. Minemünec latttatic mast az karomkodoc egyhaza kit Dauid elób tuduan, gülólt. Errúl az mennei sas kessellö igy ir: Az nagy kurua ül az sok vyszeken es az szederies oktalan allaton kinec het feie vagyon &c. az homlokan neue iruan vagyon: Nagy Babillon paraznasagnac es ez földi vtalatossagnac annia &c. kirúl touab az latasrül ire kóniüben kóuekezic Az nagy Babylon órdógóc lako heleue lót, es gyülósegesse: mert az ó paraznasaganac borabül irtanac minden nemszetsegek, es az földnec kiraly ezzel paraznalkottanac. Iay iay te nagy Babylon Varos erós varos, mert egy oraban el ión az te iteleted: Iay iay nagy varos tudni illic Roma, ki ekes valal biborral es barsonnyal egy oraban el fogyot az the gazdagsagod.

Ierem 3. Esae 1. Apoc. 17.

Ez kiuúl az valogatot Cardinaloc es tanachokis az ó tanach adasokban mellyet az Romai egyhaznac meg igazetasarül attanac, az harmadic Pal Papanac, az tóbbi kó. ót azt mondgyac, hogy az egyhaz nem sokban nyakra dült: az Romai paztoroknac vetkekbül, kik semmit keuesbe nem chelekeznec mint az ó hiuatallyokat, az Papak magoc kiuansaga szerent gyüitnec oly mestereket kiknec vizket az

fűlőc nem hogy azoktűl tanullyanac, mellyet illenec hogy chelekednenec, hanem hogy azoknac igyekezetec es mukaioc altal mod talaltaſſec mellyel az mi techik ſzabad legyé Ebbűl az kut főbűl rohantanac vgy modnac, az Iſten egyhazaban mint egy Troiai loból enni gonoſzul eleſec es ily nehez nyaualyac kikel lattyac hogy maſt terheltetőt, nem ſokban, üdűőſſege felől valo ketſegbe eſeſre, auagy hogy, el folt ez dolgoknac hire ſzűnten az hűtőtlenekig. Es nemely ſzok vtan: Mi altalunc, mi altalunc mondgyuc hogy az Chriſtus neue katomlatatic az poganyok kőzőt.

Iſmeg igen meltatlanul mondgyac hogy chelekeznec azok, kik az egyhaz kulchai hatalmanac ſzünő alat penzt vonſzonac az Chriſtuſnac niluan valo mondaſa ellen: Ingyen vettetec ingyen adgyatoc, es hogy gyakoroltatnac, az Papſagoknac es egyeb iőuedelmeknec tellyeſſegel kereskedő kalmarkodaſi.

Vegezettre az Chriſtus neuet mondgyac, hogy el tőről tetőt, az poganyoktul es az Papoktul.

Irtanac ez vallas tanacz es intes ala.

Gaſpar Cardinalis Cantatenus
Iohan: Petrus Card: Theatinus
Iacobus Cardinalis: Sadoletus
Reginalis Card: Anglicus.
Frideric: Arachi Ep: Salernita.
Ierony Epiſc. Brunduſinus
Iohan: Mat Ep. Veronenſis
Gteg: Abbas. S. Gőr. venet
Fra: Thomas Mag. S. Palaty

In inſtructione legati ad comitia Norimberge.

Sőt vgyan magais az hatodic Adrianus Romai Papa illyen niluan valo valaſt teſzen: Tudgyatoc vgymond hog ez ſzent ſzeken egynihani eztendőkőn, ſoc vralatoſſagoc lőttenec az lőlki dolgokban valo gonoſzul eles, az parancholatoc főllőtteb valoſaga. Es vegezettre mindenec gonozra valtoztanac.

Hozate-

Hoſzathatnanac ſoc tób panaſzokodaſis az Papaſoknac elő az Romai vduarnac es egyhaſznac nyomorult allapattyarul. De az igaſſag ſzerető oluaſonac elegendőc legyenec ezec hogy az Romai egyhaſznac nyomorult allapattyat es ſoc fogyatkozaſat tanullya meg iſmerni es azon fohaſzkodni. Bizonyara az Papaknac, Cardinaloknac, Piſpőkőknec, Commendatoroknac, Præpoſtoknac, es egyeb gond ui ſelőknec, Iſteneſeknec, Canonoknac, es vegeſzette az kőſzönſeges Papi rendeknec eletekben erkelczőkben es czeleketekben miczoda fogyatkoſzaſoc legyenec, ſoc ſzokkal ez egyhaz terheűl irt kőnyűbűl (mellyben) á cap. 19. vuſq; ad 24. cap. ez dologrűl iras vagyon) es egyeb Papaſoc irafiból elő hoſzathatnec.

De miuel hogy inkab győnyőrkődunc az ſzükſeges dolgoknac viſgalaſaban, hogy ſem mint az rendec es ſzőmelyec vetkenec elő ſzamlalaſaban, azokat kez akartua el hadgyüc, es ſoha ſemmi emlekezetet nem teſzunc azokrűl, kikkel az ellenkező fel kőzőt valo emberſeges elmec meg haborodhatnanac, hanem ha bizonyos helyen nagy ſzükſeg fogya kiuannya.

Touabba miuelhogy az kereſkődeſrűl, kiert az Romai vduarnac, gonoſz hire vagyon, mar ednihanſzor lőtt emlekezet, es ez vtannis kől lenni, biſzony akarnam, ha vgyan az Papac tőruenyeből magyaraznad meg, mi legyen ez az (Simonia) kereskedes hogy tudhatnam ha meltan auagy mel-

(2.péld.)

tatlanul tulaidonitatike, az à vetec, mely eretnecſegnec neueztetic, az Papanac es az Romaiiaknac?

(1 q. 1. cap. qui ſtudet Item C. cũ liqueat & alijsquibus dam. Item 1. q 7 patet. 1. q. 3. C ſaluator,

MI legyen tulaidon keppen az (Simonia) keróskedes, meg teczic ez, az maſodic Orban Papa Leuelebül, ki igy ir az Z. Iuuentius egyhaza gonduiſelóienec. Hogy teneked elódben vettetic, ha az edgyhazi dolgot el adni gonoſz kereskedes legyene? hogy az legyen, abbül niſuan ki teczic, az mint Z. Peter Apoſtol mond Simonnac (az the penſzed nalad maradgyon veſzedelmedre: mert azt velted hogy Iſten aiandekat penſzel nyerhetód meg) Mert Iſten aiandeka az Z. Lelóc es Iſten aiandeka az egyhaznac adatot dologis, &c. Valaki azert az edgy hazi dolgokat (mellyec Iſten aiandeki mert Iſtentül az hiueknec es az hiuektül az Iſtennec aiandekoztatnac, kic vgyan azon Iſtentül ingyen vetetnec, es azert ingyen kól adatnyoc) maga nie reſegeiert el adgya, vgyan azon Simonnal az Iſten aiandekat penſzel alettya biratatni.

1. q. 3. ſi quis dator,

Gergeli Papais, az Rhotomagi Piſpóknec es minden gallyaiaknac iria: Ha valamely ado, aua gy ueuó, az Iſten egyhazit, auagy egyhazi iokat (mellyeket nemellye, præbendanac hinac) penſznec kózbe iaraſa altal vezi fel vagy maſtul adatuan meg vezi, vagy ueuen ell adgya az Simonnac veſzedelmetül el nem rekeztetic: De ha vakmero leend óróc karhoſzattal büntetteſſec.

IANOS de Ananias (in Rub. nu. 2 de Simonia) mõdgya, Az kereskedeſt (Simoniat) kóz neuel hiiac az órdóngós Simontül melliet az deakoc kiuanſagnac hinac mikor valaki az egyhazi tizteket mellyec czac Iſten aiandeki penſzen

ſzen arullya. Auagy az kereskődes (ſimonia) valami lőlkihez kőtelezte tet dolognac el adaſaban es meg veteleben valo ſzorgalmatos akarat kiuanſag auagy vetec. Ebbül aletom hogy kőnnyen meg ertethetic mely igen reſzes legyen az Romai vduar az illyen kereskedesnec vndoc főrtelmeſſegeben.

Jnkab kiuannam, ezt az Romaiac, vgy mint hon valo tanuk iraſabol, es ollyakebûl kik az Papaſagnac nagy reſzei voltanac, hogy ſem az the beſzededbül meg erteni?

Hallyad azert Marſilius Patauinuſt. ki (in defenſ. pacis 2. Part. 2. 24.) Roma mondgya hogy, ſemmi nem egyeb hanem az kereskődőknec minden felől valo őzuő futaſa

Hallyad mit mond Panormitanus Antal az Arragoniai Alphonſus Kiraly beſzederül es chelekedetirûl irt kőnyüben: tudnia illik hogy az kiraly azt monta legyen Hogy az Harpiac ragadozo vndoc madarac nem az ſzigeteket lakiac immar hanem az ſzigetekből az Romai vduarba kőltőztenec es ot ſzőrſzőttenec lako helt magoknac.

Hallyad az fölyül elo ſzamlalt kardinalokat kik az ő tanchokban panaſzolkodnac hogy az Romai vdvarban az Papſagokkal es egyeb iőuedelmekkel valo kalmarkodaſoc gyakorlattatnac tellyeſſegel kereskedeskeppen.

Excuſus eſt iſte liber An. 1551. et recuſus An 557.

Ezekhez iarül az Duarenus Ferencz, ki az egyhazi Z. ſzolgalatokról es io tetemenyekrül irt kőynüuechkeieben vgyan ezen dologrül tractal.

Iarul ide Mantuanuſis kinec verſei imezec.

El adaſra

(2.péld.)

nekünk(sc. Romaban.

El adasara valok nekünk.

Templomink Papinc, oltarinc szentseginc es Carõaine Tűz tőmien imadsag az egh el adasara valo es az Isten Egy Apaturis iriac hogy azt monta hogy az Papa resz veueő időbül, al, mert rezt veszen az Papi rendtül, az vilagtulis mind az egez vilag faidalmanac ielenteseuel mod es űdő nekül. Ez keuesec sokak helet elegec legyenec.

De vallyon nem veteneke az Papak Decretumi es gyűlesek kanoni ellen effele kereskődő keszeretesec?

Igenis: mert Gergely Papa az Corintom varas beli Ianos Püspőknec igy ir (D: 100. cap nouit) Tudgya the szentseged hoǵ elein az palast nem adatot külőmben hanem haszonert. Mely miuelhogy illetlen vala gyülestteué az Apostaloc feiedelmenec Z. Peternec teste előt, niluan valo bűntetes alat meg tiltottoc hogy se ettül se az valaz tasoktül, sémi ne vetessec: sükseg azert hoǵ semhaszőert sem kedueskedesert auaǵ nemellyeknec esedezeseiert valakit az szent hiuatalra ne valaszszatok se hozatatni ne engedgyetec.

Ismeg az Basiliai gyűlesben sess: 21. vegeszes lőt az Annatac felől, hogy azoc tőbből ne szedessenec, sem Romaban sem egyebüt auagy az valaztasoknac meg erősetese-iert, vagy az kiuansagoknac meg engedeseiert auagy Valami adomannyert. Es ezis hozza adattatic: Ez Z. vegeszes nec, ha valaki keruen aduan auagy igeruen ellene teszen az kereskődőc ellen szőrszőt büntetesben reszesűllyen, es az ily modon szőrszőt meltosagokban es iőuedelmekbẽ semmi igassaga ne legyen. Az kőtelezeseknekis igeretek-nek, vegezeseknec, es parancholatoknac, es valamellyek ez üdűőse-

ez űduőſeges vegezes ellen tőrtenhetnec, ſemmi helec ne legyenec hanem heaba valoknac itelteſſenec. Es ha (az mi tauul legyen) az Romai Papa kinec mindenec főlőt az kőſzőnſeges gyűlekezeteknec vegezeſit őrſzeni es ki ſzolgaltatni kől ez vegezes ellen valamit chelekeduen meg botrankoztattia az egyhazat, az kőſzőnſeges gyüles előt panaz legyen tea.

Ennel ſemmi keuesbe maſt még nem tartatic.

Kőllene hat az romai egyhaznak igalſzetas

Igenis kellene. Ebből mondgya Caſſander (in őſult. art de eccle.) Sokan vgymond ſokat hamiſſan tulaydonitottac az egy h aznac: mind azaltalnem tagadom hogy ſokan elsőben kegyes igyekezetel indetatanac nemely niluan valo gonozſagoknac meg feddeſere es hog ez ſzakadoſzafnac fő okai azok legyenec kik az egyhazi birodalomnac hiüſagos keuelſegeuel fől fualkoduan, az igazan es emberſegeſſen intőket, keuelyen, es meg vnas keppen meg vtaltac, es vizza vetettec. Annakokaert az egyhaznac, ſemmi allando bekeſeget nem itelem hogy remelhetni, hanem ha azokon kezdetic el az kik okot adtacaz el ſzakadaſra: az az hogy azocaz kik az egyhaz gonduiſeſeben elsők, valamit amaz nagy keuelyſegben hatra hadgyanac, az egyhaz bekeſege kedueiett valamit engedgyenec, es ſok Iſtenfelők kiuanſaganac, es inteſenec engeduen az niluan valo gonozul eleſeket, az Iſten igeie es az regi egyhaz regulaia ſzerent, kitől el tauoztanak meg igaſzechak.

Fricius Andras (cap 5. lib 4. de repub. emenda: azt mondgya: ſokan az Papaſok ſokat kiuannac meg iobetani mind az tudomanyban ſ mind az ſzentſegek kiſzolgaltataſaban, ſ, mind az ſzertartaſokban. Sőt magais az hato-

(2.péld.)

az hatodic Adrianus Papa, abban az kőuetsegben, kit az Noribergai gyűlesbe 1522. ezrendőben, küldőt volt, tetetül sogua talpig semmi epseget nem mond, az Papi rendben.

Ki dolga az Romai Egyhaznac ilyen igazetasa?

Az illien igazetas vgymond az egyhaz terhetül irt kőnyünec szőrzőie (cap 9 § 15.) nem egy embere vgymint az Papaie sem sok Cardinaloknac nem tiztec ez hanem az egez kőrőztiensege, auagy inkab az minden, hato Istene.

Ruf lib 2. cap 10, Platina, sabellicus, Voaterranus. liber Pontifitialis Exépla vide in respõso ad á sim Gregori de valentia fol: 463 et seq. Exempla recitantur in eodem libro fol: 220, et seq

Ily nagy egyesseg vagyone az Romai egyhazban, az mely nagyal annac patronusi dichekődnec?

Bizoni kőszel sints: Mert mennyszer oluassuk hogy kemeni patuarkodasok es veszedelmes hadac tamatranac az Papasagert es az Romai szeknec birasaert Mennyszer talallyük hogy az vtolb valo Papac az ő ellőtőc valoinac vegeszesit karhoztattac? egy dolog felől menni sok ellenkőző meg irot vegezesit talalyuk külomb külomb Papaknac? Innet Erasmus Rotherodamus (in anno sup 1. cor 7) ellenkezni mondgya, harmadik Innocentius Papat Cœlestinussal, Pelagiust az első Gergelyel. Ismeg az első Gergelt az harmadic Innocentiussal. Vegezetre mely sok dologban külőnőzzenec, az Papas tanitoc mindenel niluan lehet á ki barchak valamenire meg tekenteteis az ő irasokat.

Mely

Mely dologrúl meg az egyhaz terhetül irt kónyünec iroiais fohazkoduan panaszolkodic: Mit haznalnac vgymond az hütnec, es az hiuec tanitasanac, az mastani es elóbbeni meg szamlalhatatlan kerdózkódeseckel egymas kózót feguerkódó Thomistaknac es Scotistaknac viaskodasi (cap. 18. §. 12.)

Vgyan azon formaia es allapattya volte mindenkor az Romai Egyhaznac?

NEM: Mert mast sokakat otalmasz az Romai egyhaz nagy kemenyen, mellyeket az Apostoloc elsó egyhaza tellyesseggel nem tudot; minemüuec az óruendetes nyugouo eztendóckel, es bucziuckal (a) valo vasarlas, az (b) Vaczoranac meg czonketasa, az megh szenteltetet kenyernec be rekeztese, es imadasa, az Christus testenec innepe, kinec szórszóió hatodic Orban Papa (c) az szenteknec be szentelese, kinec elsó szórszóiet Bellarminus megh neuezi. Az misenec idegen nyeluen valo szolgalasa: mert Platinanac biszonsag tetele szerent, az elsó Vitalianus Papa paranczolta, hogy mindenec deak nyeluen szolgaltassanac az egyhazban (d) Az Papoc hazaszsaganac meg tiltasa (e) az bünóknec neueszet szerent valo elő szamlalasanac szükseges volta (f) Az Misenec soc külóm külóm foltokbul ózuó varogatatott Canonnia: az eleuenekert, es az holtakert valo esedezes (g) az Taxalasoc, mellyel az meg Taxaltatot, az az, meg bóczultetet Papsagokbül iüuedelem vetetnec, kinec szórszóió az 22. Ianos Papa. Az aldot soonac, es egyeb teremptet allatoknac baluanyozo meg szentelese. Az baratoknac es az Apaczaknac külónózó szórzeti kikrúl ez elót negy szaz eztendóuel, ez az panaszolkodas hallatatot az annyaszentegyhazban. Miert vadnac

a) Platina & author oneris eccles.
b) Concil. Constantiense sessio 13. (c) Bellar. Tom. 1. Dispu. fol. 1945.
d) vide supra in loco de ministe.
e) Cócil Lateraneum cap. 21.
f) Ioan Bohemus Aubanus li. 2. p. 168.
g) Poly. vir. li. 8. c. 2. de inu. Anshelm. Episc. Hauelburgens. in Marchia, qui ante 400. años vixit.

(2.péld.)

vadnac enni vijſagoc az egyhazban? miert tamadnac enni tendek abban? ki nem botrankoznec meg? es enni ſoc egy maſſal elenkőző Iſteni ſzolgalatoknac külőnőző formaiaban, ki nem bantatnec meg botrankozaſſal? Sőt ki nem vtalna meg enni ſoc kőlőnőzes ala vetetet ſzolgalatot? enni talalmanyockal meg valtoztatot? enni vij tőruenyeckel es ſzokaſokkal ides touahanyatatott kerőztyeni, Iſten ſzolgalatott?

vide Aeneam Syluium lib 1. vbi concilij Baſilien ſit mentio.

Es az Papa kőuetijs, mondgyac hogy regenten mindenut vy tudomant prædicaltanac.

Ezekbül mellyec eddig mondattanac, vgy teczic hogy immar ki hozhatni ezt, hogy az Romai egyhaz nem igaz kőzőnſeges es Apoſtoli egyhaz?

VGlanis ki hozhatni, De megh mas biſzonſaginkis vadnac mellyec ezt niluan biſzonittyac. I Nem latom vgymond Caſſander (in ſua conſult: art. 21. qui eſt de cultu ſanctorum ſub finem) hogy otalmazhaſſa az egyhaz neuet, az mely oly tudomant vőt ſzokaſul, melyel az Chriſtus erdeme meg homalyoſetatic, az Iſtennec tulaydon tizteſſege el vetetic, es teremptőt allatoknac tulaydonitatic, amaz parancholattal ellenkeztetic, melyben paranchollya Chriſtus, hogy az ő neueben legyenec kőnyrgeſec es ez parancholat meg ſzegetic: Az the Vradat Iſtenedet imadgyad. Eddig ſzol Caſſander, ſzolgaltatuan ez oknac nagyub reſzet.

ſub ſúptio

Immar penig az papaſagban mikor az tanitatic hogy az ſzenteknec kőzbe iaraſa altal údnőzúlünc, es hogy az meg

az meg holt szentekhez kóllessec kónyórgesunket igaze-
tanunc, niluan vagyon hogy az Christus erdeme meg ho-
malyasetatic, es chac az Isten tulaydon tiztessege terem-
tót allatoknac tulaidonitatic. ergo

Touabba az igaz egyhaz Christusnac az ó vólegennye-
nec az Prophetac es Apostaloc irasaban be foglaltatot
szouat halgattya, semmit az mi azzal ellenkezic nem otal-
maz, azokban kedig az kik irua ninchenec, az lólki isme-
reteknec az ó szabadsagokat meg hadgya.

De az Romai Egyhaz, az meg irot igeuel ellekezó meg Minor.
szamlalhatatlan ertelmeket otalmaz, es sokakat mellyec az
irasbúl, sót meg chak az attiac irasibül sem bizonitathatnac
meg, vakmerókeppen vedelmez es az ellen mondokat
atokkal bűnteti. Az meg irot igeuel ellenkezó tudoma-
nyokrul eddig elegge szoltunc.

Azokrul kedig mellyec az irasbul auagy az igazan ta-
nito attiac irasabül meg nem biszonittathatnac niluan valo
vallas vagyon(dist 11. cap Ecclesiasticarum) Ha meg proba-
landgyoc az eǵhaznac az attyaktul nem az iras szerent ada-
tot sokasit semmire bóchiúlni, az ki fiǵelmessen meg teken-
ti, niluan meg teczik az Isteni felelem menni kart kezd
szenuedni. Mert(hogy innet kezdgyúc el)michoda iras ta-
nitotta az hiuekót az iduósseges kórószt ieleuel magokat
meg iedzeni? auagy mely iras ayanlotta, az kennyer es bor
sólót harom rendben oztatot hozzu imadsagnac, es megh
szentelesnec igeit. Mert nem czac azt mondgyuc titkon
az mi az Euangeliomban be vaǵon foglaltatuan, auaǵ az A-
postoltül kózben rendelretet; hanem egyebeket tóbbeke-
tis adunc hozza vgy mint kic az titkos dolgoknac nagy e-
reiet commendallyac.

In decreto verba ista tribuuntur Basilio. At Erasmus negat lib. hũc ex quo ista transscripta sunt esse Basilij.

Miczoda irasnac formaia tanitot hogy nap keletre for- Grandia
duluan imadkoznanc? Meg aldgyuc az kórózt vizet, az ke- mysteria.

nyo olait. Ide valo hogy haromſzor kennyuk meg olaiall az kiket meg kőröztőlunc es tanittyok hogy ſzouall ellene
ſcilicet. mondgyon az Sathannac es az ű Angyalinac. Honnet vadnac ezek es effelec ſokac, hanem hogy az attyaknac titkos allatomban valo tanitaſokbűl, egy hazi modon felelmes ſzorgalmatoſſaggal tartattanac meg az ſzentſegekben, inkab halgataſſal, hogy nem ki nilathoztattanac iraſſal.

Ezek mondom, es illyenec veg nekűl, kiknec az Prophetac es Apoſtoloc, Euangeliſtac, es igazan tanito attyac iraſiban ſemmi fundamentomoc nincz, az Papaſagban vakmeroke ppen otalmaztatnac es az kik illyen kőltőt talalmanyokat ketſegeſſecke teznec atockal büntettetnec.

Nem őknekűl vonyatatic azert le az Romai egyhaztűl az igaz kőzönſeges es Apoſtoli egyhaznac tituluſſa.

Vegezette az Romai egyhazat ezis meltan ketſegeſſe tezi, hogy tűzzel, vaſſal es minden büntetesnec nemeuel, kegyetlenkedic azon az egyhazon mely egyedűl czac az iduőzeto Chriſtus ſzauatul es iraſatul fügh.

Loco citato. Ezert az egyhaz terherűl irt kőnyűnec ſzerzőie az latasrűl irt kőnyűbűl azt, az ſzentec verebűl megh teſzegulo kuruanac neuezi.

In zodiaco Az Marcellus palingeniuſis, az Papaſoknac tulaidon Poetaiok, az Romai Papat meg iedzi ebben, hogy Luthert meg győzni akaria nem elegendő okockal hanem vaſſal.

Mit mondgyunc arrűl hogy az karomlo Sidokhoz kegyelmesbec az Papaſoc, hogy ſem az Euangeliom veuő tiztas igaz kőröztyenec hez. Mert azoknac az hűtben valo ſzabadſag engetetic amaz vegezes ſzerent. Az Sidokrűl
Diſt. 45. ca de Iudeis. paranczol az ſzent Sinat, hogy ſenkin ez vtan az hitelert erő ſzak ne legyen: mert az kin kőnyőrülni akar Iſten kőnyőrül azon, es ackit akar meg kemenyet. Mert effelekre nem kől akarattyőc ellen iduőſzeteni, hanem akarattyoc

ſzerent:

szerent, hogy tellyes legyen az igasságnac formaia. Mert mint az ember tulaidon szabad akarattyabül, engeduen az ördögnec el vezet, igy mikor hija az Isten kegyelme, minden ember tulaidon elmeienec meg terese altal, hiuen iudo zül. Annakokaert nem erő szakkal, hanem szabad akarattyoknac tehetsegeuel valo meg teresre intessenec s ne kezeretessenec. Soc Lutheranusoknac penigh az Papas helekeu, hűtőkrűl vallast tedni, es azt oltalmazni, anira nem engetteric, hogy az farkasoc es Orozlanyoc kőszót iob volna laknioc, hogy sem mint az Papanac es nemely Papa imadoknac hataraban,

Holot azert nem az legyen az igaz aniaszentegyhaz azmely üldözi az attatlanokat, hanem az mely attatlanul üldözest szenued, biszonyara az Romai egyhaz vgy nem erdemli hogy igaz aniaszentegyhaznac mondassec mint az farkas hogy iuhnac neueztessec es az ólyű, galambnac mondassec nem erdemli.

Vallyon nem azert haragszike ily igen Isten az Romai egyhazra, artalmas ellenségeknec bochatasaual büntetuen ötet?

Vgyan azert: Mert minek vtanna vgymond az egyhaz terherül irt kőnyunec szerzőiő (cap. 46. §1.) meg vtalyok az igasságot es el alluno az igasság mellől meltan el hagy Istenis Valaha minket. Azert kialtia teanc az angyal: El esek el esek amaz nagy Babylon, ki az ü fórtelmes haragia borsual, itatot minden nemzeteket. Ianosnakis meg mutata Isten, amaz iöuendő karhozattyat az nagy kuruanac, mely ül az vizeken, az az sok nemzetsegeken, kiuel paraznalkottanac az földnec kiraly, es az kinec az

Babylonis nomine in teligit autor Romā sicut et Ludouicus viues et alij

(2.példá.)

nec az magaſſagban lokozo. azt mondgya, Iay teneked veres varos, ſzakadozaſſal tellyes: nem tauozic el te tűled az ragadomani oſtornac ſozatia, kerek ſebeſſegenec ſzozattya es az niretŏ loe, es az nagy romlaſe. Mert Holofernes az az, az Tŏrŏc, vagy az fŏlyul meg mŏdatott kegetlen feiedelem, vagy az kŏſſegnec kegyetlen ſerege, bochatatik az nap eneſzeti egyhaznac minden orſzaga ellen, (Autor oneris eccleſiæ cap 46, § 1. et 2.).

Vgyan azon (cap 47. § 6.) Maſtani ŭdŏben vgymond az ŏrdŏg izgataſagbŭl, az hon valo hadak altal, az kiralyoknac es az Romai birodalom Herczeginec es kerŏſtien taſſagoknac egyenetlenſegebŭl, az nŏmŏſſeknec bozſzuſlag tetelebŭl, anni kŏrŏztyenek veſznec el fegyuer miat, annira meg erŏtlenettetic az egyhaz, es az Romai birodalom, es az ŏrdŏg annira meg erŏtleneti az hadakozoknac kezeit, hogy kŏnnyen kez vta es be iŏueteli lehet az nap keleti kiralyoknac, es pogan hatalmaſſoknac, kik az Romai es Deak egyhaz ellen hadakoznac. Es igy nem leznec, kik az be rohanoc ellen allaſra kimennyenec.

Miuel hogy azert illyen romlot es boldogtalan lŏt legyen mar regtŭl fogua, es maſtis ollyan az Romai egyhaznac allapatya, aletode hogy Iſtennec abban az gyŭlekezetben, ki az Papa birodalma alat vagyon ſemmi valaztotti nitnczenec?

Inkab az Papaſagban mindenkor voltanac Iſtennec valaztotti, kiket ŏ iſmett, kik az ŏ ſzŭueknec terdet meg nem

meg nem haitottac az Romai Baal elôt, es vadnac maſtis az Papaſagban oly lakok, kik terdet nem haytnac ô elôttô, hanem az ô kegyetlenſegen igen fohazkodnac. Kitûl az egyhaz terherûl irt kônyûnec ſzerſzôie mint hon valo tanu, az Vbertinus ertelme ſzerent igy ir: Noha az vy Babylonban az vôlegen Ieſuſnac ſzerereteti rutul meg fôrtôztetet es az ô ſzolgalattya gonoſzul el hagyatot, mind az altal vadnac keues buza ſzômek az polyuaknac nagy hataraban. Mert vgymond az igazaknac lôlket maſt ſok gonozoc nyo morgattyak, vgy annira hogy az vizza fordultaknac ſokaſaga miat az igaz ſzolgalni keſzeretetic az Babyllonnac, ſok hamis chelekedetekben. Mert az egyhaz mint egy ſzolgaloua tetetôt, mint valaha az Izraelnec fiai ſokaknac vetkeiert, az Babyloniai fogſagban, ſzolgalni keſzeretteteneс. cap 43. § 9.

Ki lehetne kedig a ki ketelkednec arrol, hogy ez á Papaſagban elô tôkelletes embereknec kôlzônſeges ertelmebûl iratatot vôlna? Tauul legyen azert hogy mind azokat az kik az Papaſagban ſzûlettetnec auagy az Papaſag birodalmaban elnec egyenlôknec tarchiok es hamis egyhaz tagyainac itellyôk, holot nem az helbol hanem az hûtbûl kôl iteletet tenni az hiuek felôl.

XI

AZ EGIHAZNAK KVL: CHAIR VL.

Peterre chak magara biſzattatanake az egyhaz kulchai, vagy penig az Peter ſzômelie alat az egez egyhaz vôttôie az oldo-

ſzasnac

(2.péld.)

ſzasnak es kötezeſnec hatalmat?

cap quod cunq; ex Aug:

AZ elſöt tagadom, az vtolſot vallom: Mert igy vagyon irua (cap 24. q. 1.) valamit meg kötöſzé dez ez földön, meg kötözue leſzen meniekbeis: Ha chak Peternec mondatot ez, hat nem chelekeſzi az egyhaz. Ha penig az egyhazba leuel, hat ſzükſeg hogy az mellyec meg kötetnec ez földön meg köteſſenec menniegbeis, es az mellyek meg oldoztatnac ez földön meg oldoztaſſanac meniekbeis: Mert mikor az egyhaz ki atkoz meg kötöztetic az ki atkoztatot mennyekben: Mikor meg bekelteti az egyhaz meg oldoztatic mennyegben az meg bekeltetöt Ha azert ez az egyhazban ſzokot lenni, Peter mikor az kulchokat vottö, az ſzentegyhazat iedzette.

Es (diſt 12. cap in nouo) Anacletus Papa, amaz igek vtan teneked adom az mennyorſzagnak kulchait, azt mondgya. It azert az oldozaſra es kötözeſre valo hatalmat, leg elöſzer Peter uöttö az vrtul, es leg elözſzeris ö hozta az nepet hütre, az ö prædicallaſſanac ereie altal. Az töb Apoſta lockedig, ö vele egyenlö tarſaſaggal vöttec az tizteſſeget es az hatalmat.

Matth: 16.

Vgyan azon Papa, ezt köuetkezendö itaſaba az Apoſtaloknac igaz köuetöireis tariezti.

Lyrais amaz Peterhez löt Chriſtus mondaſa ſzerent (teneked adö az ményorſag kulchait) teneked adö vg mód nem te erted hanem egyebekertis. Mert az mint á Peter vallaſa egyebekeis vala, igy ez à Peternec adatot hatalom, ertetic egyebeknekis adatni.

Noha penig Lyra hozza veti, hogy Peternec mint egy kapitannac kiualkeppen adatot ez az hatalom: azt tarttia mind azonaltal, hogy az töb Apoſtaloknakis nem kiſſeb hatalmok volt az meg kö öſzesben es oldoſzasban mint az Peternec.

Igy

Igy vagyon irua (volumine 4. Tractatuum, siue Oceani Doctorum juris. fol.88. num.20.) Mind ezekbül be hozhatni ezt, mind az egyhaz hatalmabül, mely egyenlőkeppen adatot minden Apostolóknac, s mind az Apostoloc szokasabül es czelekődetibűl, kic Peterrel edgyut rendelnec vala mindent, az egyhazban, hogy az egy haznac, es az kulczoknac hatalma, nem czac Peternec rendeltetőt, mastis nem czac az Papan vagyon, hanem minden egyeb Pispőkőkönnis, kic az Apostoloc helere szallotanac (21. Dist. in nouo.)

Mindenkor iol es illendo keppen szolgalatike ki, az Egyhaz Kulczainac, hatalma, akzoktul à kic azzal diczekednec?

NEM: Mert (vgymond Gergeli Papa) gyakran történic, hogy oly biria heleet az birosagnac, kinec elete nem edgyez az helell: Es azert gyakran szokot lenni, hogy auagy az meltatlanokat karhoztattya, auagy ü meg kőtőztetőt leuen, oldoz: gyakorta az ü birodalma alat. valoknac, oldozasaban es kőtőzesében, maga akarattyanac indulatit czelekezi, s nem köueti penigh az okoknac erdemet. Ebbűl leszen hogy maga, meg fosztya magat az kőtőszesnec, es oldozasznac hatalmatul. Cap.11.q.3 c.plerung.

AZ egyhas terherűl irt könyünec szerszeőie, igy szoll, (cap. 23. §13.) Az Brigitanac mond Christus: Az Papoc nem szollyac az en czudalatos czelekedetimet, s nemis tanittyac az en tudomanimat, hanem ez vilagnac szeretetit, es az magoc gyónyőrüseget prædicallyac: el vesztettec az Kulczot, mellyekkel az szegenyeknec fől kőllene nitnya az menyorszagot: Azt penig kiuel az pokol nittatic meg, szetetik es el teretue tarttyac. 4 Brig 13a 5.19.§.8.

(2.péld.)

Mit ertez az Lutheranusoc ki atkkozasa felöl, mely az Papa altal szokot lenni, allandonac itelede azt, mennyegben Isten elött?

SEMmikeppen nem. Mert nincz ereie az hamissan ki mondatott sententianac mint megh vagyon irua (Rubrica cap. 11. q. 3 iniustum) es vgyan ottan Calixtus Papa meltosagaual bizonittatic.

Cap. 11. q. 3. cap. cui. Gelasius Papais azt mondgya. Ackire sententia mondatot tegye le az teuólgest, de ha nem igaz vgy ne gondollyon vele, mint tudgya hogy Istennel es az egyhaznall, az hamis sententia senkit nem terheltet. Igy azert ne kiuannyon attul valo meg szabadulast; ackiuel lattya hogy semmikeppen meg nem kötöztetöt (cap. 24 q. 3.) Ha ki nem igazan, azoc iteleti altal, az kic az egyhaznac gonduise öi, le vettetic, es ki üzettetic: Ha maga az elót ki nem ment az az, ha vgy nem czelekedet, hogy meg erdemlene az ki menetelt semmikeppen meg nem sertetic azzal, mert az embereknec nem igaz iteleteckel lattatic ki üzettetötnec. Es igy szokot lenni, hogy niha az acki, ki üzetic ben vagyon, az penig kin vagyon az ki ben tartatni lattatic.

cap. si quis.

Sót inkab az ki meltatlanul atkoz ki valakit, magat es nem amazt atkozza ki (az mint tarttya Rubrica cap. 24 q. 3 cap. comperimus) Es ez bizonitatic Gergeli Papa biszonsag tereleuel.

Es az ki, az igaz hüt ellen kezd valamit tanitani, nem vethet az le senkit, s nemis karhoztathat mint erós bizonsagokkal eróseti ezt Gratianus (cap. 24. q. 1. cap. miramur.

Es az kötözesnec, es oldozasznac hatalmatul, meg fozt-

tya az

tya az magat, akki azt maga akarattya szerent gyakorlya (cap 11. q 3. cap. Ipsi ligandi,) Az Papasoc ki atkozasa azert, mely az igaz hütbeliek ellen tamaztatic, semmi nem egyeb hanem oktalan menykü, es medenczebül szarmazo hazontalan villamas.

Ftelede hogy ha vadnac valami kiualkeppen valo eſetec, az kiktül ſenki, hanem czac az Papa (vt eſt in taxa pœnitentiaria) auagy Papa nem leuen az fő pœnitentiarius oldozhat meg?

TAgadom ezt: Mert az Iſten (vt habetur de pœnit: Diſt 1. cap. Deus) mas vegezeſt nem tezen á ki az ü irgalmaſſagat mindeneknec megh igerte, es az bünök meg boczataſat, az ſ Papinac, minden valogatas nekül meg engette, &c.

XII.

AZ GYÜLESEKRVL.

Vallyon ſziükölködike igazetas nekül, az Papa birodalma alat valo egyhaz?

IGEnis ſzükölkődnec mint oda fölis meg ielentenk. De az nem leſzen hanem czac valami közönſeges, tizta, ſzabad gyülesben á holl az ſzent Lelek Iſtennec, ſ nem az gonozlelecknec adatic hel (Autor oneris eccleſiæ cap. 19 §. 16.

(2.péld.)

Fricius Andras (Lib. 4. qui est de ecclesia ca. 1.) azt mondgya: Több vagyon harmincz eztendeienel miultra az egyhaznac tudomannya ketsegesse kezde lenni, ki tartozic azert hatart vetni ezekben az dolgokban ki, hanem az kóztyensegnec edgyessege, es ózuó sogasa, es az io modgya ualózuó gyult egyhaz, melyben mindennec tulaidon szabadsaga vagyon azoknac meg mondasara, melliec az kózónseges iora hasznalni akartatnac.

De remenlhetnye mast illyen igazetast?

Oh vgymond az egyhaz terherúl irt kónyúnec szórzóie (az meg mondot helen) reszketuen vezem ezemben, hogy az mi idónk, nem meltoillendó gyúles tetelre melyben az vetkec, meg feddetuen, es az iosagok elób segetetuen, az egyhaz meg igazettatnec, az teuelgeseknec czelekedetiuel oly igen iaczottatunc. Biszonyara ritkan, es roszt szen tartatnac illendó gyúlesec vagy Romaban vagy masut, hatalmassak elót vagyon vegezes, ahol az alazatossoknac, es hiueknec, ninez szabadsagoc az szollasra, azert hogy effelekben czac igen kónnyen, feddetessenec azok, a mellyek az Isteni szolgalatot, es az kóróztyeni hütót es az igazetast illetik.

Ki tiszti hat az gyúlest ózuó hinya az feiedelemeie vagy penig az Papae?

In tract. de Conc. lib. 3 Art. 1. Col. 10. 11. et 37

AZ feiedelem tizti, s nem az Papae: Bizonittya ezt Marsilius Patauinus (in defensorio pacis, Zabarella es Iacobatius.)

Es hogy az kóróztyen feiedelmec eltenec ezzel az tóruénnyel (es Constantinus, az Nicæabeli gyúlest, az Nagy Theodosius az Constantinapolit, az iffiabik Theodosiusis az Ephesom-

phesombelit. Martianus Chalcedonbelit gyütöttö leǵen) az Papasok altal ki nyomtatot gyülesek kónyuei bizonittyac.

Az Niceabeli gyülesrül (Tom. 1. concil. fol. 139. b) igy oluasunc: Az Arianismus hire, az Istenes feiedelemnec az gyózódelmes Constantinusnac fülebe eset. Azert ez, az tanitoc ertelmebül, Nicęa, varasba Püspóket gúitót ózuó es ot Arriust haromzaz tizen nyolcz Pispóce leibe allatta es az ü szauairül es kerdezkedesirül iteletet tetetót.

Az Ephesombeli gyülesrül (Tom. 1. concil. fol. 441.) illyen igeket talalok. Az kegyes es Isten baratinac, az Theodosius es Valentinianus feiedelmeknec, vegezese szerent, es az Ephesomban, ez szeles vilagon valo (az mint mondatic) minden egyhazac Istenfelő Pispókinec, ózuó gyüitetet, le ülő, es vegező szentgyülekezeti, hogy gyózódelmessen igazza tegye, az hütót mely magyaraztatot, az szent Lelektül, az Nicæaban ózuó gyult Z. attyac altal.

Az Calcedonbeli Gyülesrul (Tom. 1. conc. fol. 400) mondatic hogy az Isten felő valentianus es Martianus feiedelmeknec vegezesebül gyuitetót. Es ezt Leo Papais bizonittya az Calcedoni Sinadban valo irasaban (epist. 59. Tocon (fol. 367.) Hogy az Constantinapoli masodic Gyules az Christustul szeretterót, es Istentul otalmaztatot, Iustinianus Czaszar kegyes Paranczolattyabul gyutetót legyen, irua vagyon (Tom. 2. conc. fol. 12.

Hogy az harmadic Constantinapoli Gyüles Constantinus Czaszar altal gyuitetót legyen, ielenteric (Dist. 16. cap. habeo.

Es az Leo Papais errül az Sinatrül az Constantinusnac igy ir: Az szent kózónseges, es nagy hatodic Gyüles, kit Isten engedelmebül szorgalmatossan, the gyuitóttel kegyelmes feiedelem, es kiben Isteni szolgalat szerent fő voltal

sunt hi Tomi excusi coloniæ anno 38. per Thomam Quentel.

az tanettoc ertelébül) Mert az Pispókók zolni szoktac az feiedelmeknec hami, kózónseges dologrul kóllót vegezni, az gyüles tetelrül.

(2.péld.)

mindenekben, az Apostoloc es az iouallatott attyaknac tudomannyat kőuette.

Bizonittya vgyan ezent, az meg neuezet feiedelem irasais, a holl igy szol: Ez nagy Papi Gyulesnec azert nem szúntúnc meg teteletül, hogy az egyhazbeli külőn őzes, mezzire ki vzettetuen, bekessegnec egyessege szőrőztessec (Tom. 2. conc. part. 2, fol. 73. a.

Theod lib. 2. cap. 8. Az Sardisbeli Gyulesrül, vgyan azon gyulesben leuő attyac igy szolnac: Annakokaert az Isten szerető kiralyok őzuő gyuitőttenec minket, soc külőm külőm tartomanyokbul es Varasokbul, es ezt az szent Gyulest tettek, hogy minden vizzalkodasnac veget vetuen, az Christushoz valo kegyesseg tartatnec mindenektul.

Tom. 2. cõcil. part. 2. fol. 129. Az Remensis Gyüles kezdeti igy vagyon: Ez rendi az rőuidedé meg iratot Articulusoknac, mellyec Christus meg testesulesenec 1313. eztendeieben iedzetettenec meg, az Remensis egyhaz fő szekin valo gyulesben, mely gyutetőt az Isten főlő Vrtul, Carol Czaszartul az regi feiedelmeknec szokasa szerent.

Ez neuezetesb gyuleseknem historyaiabul ki teczik, az Iesuitaknac amaz nagy hiusagok, melyben szemtelenül azt mondgyac, es Vitattyac hogy ez volt őrőkős, szertartasa az egyhaznac, hogy gyüles az Romai Pispőkőktul tetessec inkab, hogy sem az feiedelmektül. Mennyunk mar mas dologra.

Aletode hogy meg kől ezt az Romai Papanac engedni, hogy az igaz tanitoc auagy Lutheranusok ellen gyûitetőt Synatnac, w legyen feie, itelőie es biraia?

Semmi,

Semmikeppen nem: Mert ſenki egyſzerſmind, vadoſois, birois, nem lehet mintſzol (Rubrica cap. 4. q. 4. cap. nullus vnquam.

Es az kic ellenſegek, birak azok nem lehetnec: (3 q. 5 Cap. quæ ſuſpecti. Innet vagyon Miklos Papanac amaz articuluſſa: Hogy azok, az kic felől ketſeg vagyon, es ellenſegek, birac ne lehetſſenec, az okoſſagis ielenti, ſoc peldakkalis meg bizonithatni: Vgyan ottan: Azt kerdem (vgymond Gelaſius az eretnekeknec igen erős rontoia) hogy hol lehet az, az itelet á mellyet kiuannac, azoknale az kic ellenſegekis bizonſagokis büno ſokis, birakis. De ez illyen iteletre, megh ezac emberi dolgokat ſem kől biznya. Hogy ha effele iteletre, melyben vgyan azonoc, az kic ellenſegec, birakis, meg ezac emberi iteleteket ſem kől biznya, mennyuel inkab Iſtenyeket az az, egyhaziakat.

Haſonlokeppen mond Pontianus Papais. Azokat az kic felől ketſeg vagyon, auagy az kic ellenſegec, auagy gyors paruarkodoc, es azokatis az kic nem io eletbeliek, auagy az kik eletekben vadoltathatnac es az kic nem igaz hitőt tartnac, es hiznec, vadoloknac es bizonſagoknac lenni, az mi előtunc valo Apoſtolok meg tiltottak, mijs vgyan azoknac meltoſaga ſzeţent el tilttyoc, es iouendő időbennis ki rekeztyőc.

Adhatode mas okatis mellyert az Papa nem lehet feie, igazgatoia az gyüleſnec, es mellyert itelettetelre valo hatalma nem lehet abban?

ADhatom: Mert ha az Papa az gyüles alá vagyon vetettuen, es viſzontac nem az gyüles az Papa alá

(2.példá.)

ala, mint nem vonná az szeker az louat, es mint nem lennenec mindenec, vizza fordult rendel, ha az Papanac az Gyülesben valo vegeszesre tellyes hatalma volna, es ha nem tartoznec, az illendő modon gyült Concilium sententiaiat kőuetni?

Hogy penig főllyeb valo legyen az gyüles az Papanal, vallya Cameracensis Cardinal, Gerson Ianos, Almainus Iacab, es nemellyek többen, az egyhaz hatalmarul valo irasokban. Cusanus Miklosis (in tractatum de concordantia Canonica lib. 2. cap vltimo) Panormitanus (in caput significasti extra de electione) Es vgyan ottan ennec mestere az Florentiai Cardinal, es Abulensis (in cap. 18. Matthæi quæst 108. & in defensorio trium conclusionum) es nemellyek többen.

Igy az Costantiai gyülesnec negyedic, es ötödic vegeszeseben, az Basileai gyülesnekis harmadic es huzonkettődikben, meg vagyon hagyuan, hogyaz Papa engedelmes legyen az Synatok vegezesinec.

Ezt az sententiat Gerson, az ki ős ielen volt az Costantiai gülesben, ki nyomtattatot kőnyüuekkel oltalmazza, igen veszedelmes hiszelkedőknec monduan azokat, kik ezt az erőszakot, hozzak az egyhazra, hogy az Papa, se ne tartozzek engedni az gyülesnec, se attul meg ne itelteſſec hanem chak maga akarattyabol, mint ha semmi kőteleiben nem volna az tőruenynec, sem chelekedetinec oka tőle meg nem kerdethetnec. Igen meszi el kől vetni az ily szolasnackeptelensegit, mellyek mind az tőrueniekkel mind az igazsaggal, mind penig az okossaggal ellenkeznec. Mert az Conciliomnal vagyon minden hatalma az egyhaznac: Es azok az kik ezen tudakoznac, ha nagyubbe az Papa az egyhaznal, szinten vgy teznek mint az kik azt kerdic ha nagyubbe az egesz az reszneL.

Videatur Gerson de exam. doct. part 1. con: 2. & alibi.

Vgyan

Vgyan ezent mondgya Zabarella Ferencz fis, az feiedelem hatalmaual el fogyatando vizha vonyaſoktul valo iraſaban.

Baldus azt mondgya, hogy az Papa ellen, ki gonozſul el az ő hatalmaual előſőr elni kől ſzoual (az az inteſſel) maſodzor fűueckel az az, fenegeteſſekel harmadſzor kőuekkel, es hol nemhaznal az ioſagnak elmeie, haznallyon ot az fegyuernec ſegetſege. In ca. olim col. pen. extra dereſcriptis.

Decius Phűlőp, az vt kiuul iaro Papat ha meg nem iobbulando, azt mondgya hogy vadolhattya az egyhaz (amaz gloſſa, az az magyaraſzas ſzerent (D. 40. ſi Papa,) a hol niluan mondatic ez: Mely hogy mindenektűl meg tartaſſec, es hogy az 4. Eugenius ellen, nagy fondamentum lőt legyē az Baſileai gyűlesben vgyan ot mondgya Decius (diſt. 93. cap legimus) igy ſzol az iras: Ha meltoſag kereſtetic nagyub ez vilag egy varoſnal, valahol leend az Pűſpők, vagy Romaba, vagy Engubiumban, vag Coſtantinapoliban, vagy Rhegiumban, vagy Alexandriaban, vag Tanisban, vgyan azon erdeme, azon Papſaga vagyon. Amaz igebe (nagyub) az magyarazat előnkben ezt adgya. Es ez biſzonſaga hogy az Papa vegezeſenel főllyeb valo az gyűles vegezſi, ha elent mondnac. Conſil. 151 miximi pő deris. num. 4. vol. 1.

Ezen ertelemben vagyon Fricius Andraſis, ki (lib 4. de repub: emendanda cap 5.) igy ir. Keuely vetekedeſec inkab hog ſem mint haznoſſac az Papanac az gűles főlőt valo hatalmarúl mellyecleznec: Mert minec tetetik gűles, ha nagub añal az Papa hatalma? Miert hog nemely Papac az gűles vegezeſe altal, nem czac megh ſzabolaſztatnac de eretnekeknekis iteltetnec? nem nagyub az Vatas az vilagnal, ſem az reſz az egeſznel, ſem az fei az teſtnel, melyben be foglaltatic mind az teſt ſ. mind az tőb tagoc. De az fei tiſzti, hogy az tőb tagoknac erőt adgyon, kik ennekűl egeſſegeſ-

sec nem lehetnec. Bar vgy legyen, Mind az altal halfotuc vala ha, effele feinec bolond ereiet, es nem szükseges mikor az fei bolondoskodic, hogy az tób tagokis bolondoskodgyanac. Eddig szol Fricius.

Ha azert az Papa, nem nagyub hanem kisseb az gyülesnel, es annac ertelme altal kól, vagy allani vagy el esni, nem lehet biszonyara egyszerszmind bűnősis, itilois, az gyülesnec feleis.

Vagyone meeg harmadic okais, mellyert az Papa vegezesi, kiket az Gyülesben mint gondolatkeppen valo tőrueny adoia az egyhaznac, mond es hirdet, egy altalyaban nem ioualhatni?

IGEnis vagyon. Mert kiczoda itelheti, hogy az egyhaz hűtinec: az Romai Papatul es az gyülesek vegesetül, kőlleſſec fügeni, holot lehetseges hogy az Romai Papa, nem czac maga eshetic eretnekſegben: de meg ennec fölőtő, vgyan azon hűtbeli niluan valo teuőlgest, az egyhaznac meg probaltator hüti ellen, az egyhaz nyakara akaria kőtni? Mint megengedi ezt, Canus Menyhart (lib. 6. de locis Theol. cap. vltim. ad 11. arg.) Es Turrecremata (lib. 2. de eccleſ. cap. 112. ad 7. argum. et lib. 4. par. 2. cap. 16. modo 17. conuicendi aliquem de pertinacia.) vgyan ezent ielengeti Sylueſter, (in ſumma, verbo opinio.) Valenciai Gergelis ki vgyan ezen kőnyuekből biszonit (in ſua analyſi) es azt mondgya, hogy ezec oly dologrul velekednec, ki nem tellyeſſeggel meg vetendő. fol: 320.

Conſta. cóc Sess. 41. Igy az nyegyedic Eugenius Papa, az Conſtantiai Gyülesben

lesben eretneknec es hütbeli haborusag szörszónec itelettöt, mert egyenetlenseg szörszó, hüt kiuül iaro, es eretnec iraſokat, hintegetöt ki, mellyeket mind az altal ü vegesz ö ſententianac neueſzöt.

Innet mondgya Fricius Andras (lib. 4. de repub. emedanda cap. 5.) Es ez, (az en ertelmem ſzerent) ammi az ü mondaſokkal, igen ellenkezik, kic minden biſzonnyal metic mondani, meg ſzamlaluan Petertül foguan az harmadic Iulius Papaigh, hogy czac eggy ſem Vralkodot, ki eretnec löt volna, az Romai Vduarban. Mert auagy az, hogy Eugeniuſt nem köl az Papac köze ſzamlalni, es igy az Romai ſzék nyolcz eztendeig üres volt (mert az Baſileai Gyülestul foguan, az ötödic Miklos Papaig, ki mindgyart Eugenius vtan vöttö föl az tiztöt enni eztendöc töltenec el) anagy az Baſileai Gyülesnec meltoſagat köl le vonni.

Vgyan azon Gyülesben emlekezet vagyon az 23. Ianos ſeſsio 12. Paparulis hogy ez azt tanedgatta volna, hogy nincz örök elet, ſem halottaknac föl tamadaſa nem leſzen.

Es azok az Gyüleſec közze, kiket Bredembachius rutul mond hogy teuölegtenec (in tracta. de diſsidijs eccleſ. comprimendis lit B. B. 8.) ſzamlallya vgyan ezen, amaz gyüleſtis, mellyet az hatodic Iſtuan Papa, az ü elöttö valo Formoſus Papa ellen gyuittöt, az minemuek többekis ſzamlaltathatnac elöl.

Biſzonyos okok vagyon azert az igaz ertelemben vaſoknac, mellyert az Papatul özuö gyuitöt es veſzerletöt Gyuleſnec vegezeſi ala magokat adni, es azt meg viſgalas nekül Iſten beſzedenec hinni nem akariae.

Kiczodak tizti volt azert regenten az egyhaz Gyüleſiben valo fö gonduiſeles?

(2.példá.)

AZ kőrőſztyen feiedelmeke volt inkab, hogy ſem mint az Romai Papake. Igy az Conſtantinus Czaſzar felől mondatic, hogy az Nicæa Varasbeli gyüleſnec, fő gonduiſelőie volt (cap. 11. q. 1. c. conti.

Tom. 1. cő cil. fol. 155. Vgyan azon ſzőrſzőtő, az Nicæabeli Gyulesben irt vallas kőzibe az egy allatuſagnac igeiet.

Az Conſtantinapoli harmadic Gyules felől, ki hatodic kőzőnſeges gyules volt, iria Leo Papa, hogy ezt nem czac őzuő hitta az Conſtantinus Czaſzar, de megh Iſteni ſzolgalat ſzerent, annac fő gonduiſelőiőis volt (Tom. 2. conc. part. 2. fol. 84. b. & Garanza in ſumma conciliorum.

Es holot az fő Gyuleſekben, meg czac ielen ſem voltanac az Romai Piſpőkők (mint az Gyuleſec kőnyüuei biſzonittyac) hogy hogy mondhatni, hogy ük az egyhaznac ſzertartaſabul, minden Gyuleſekben fő gonduiſelők voltanac.

De az mondatic ez ellen, hogy chak ez okkalis, fő meltoſaganac kől, az gyülesben az Romai Papanac lenni, mert regtül fogua minden hüt dolgarul valo vetekedeſec, az Romai ſzeken iteltettenec meg, es chak azoc mondattanac az egyhaznac kőſzőnſeges iteleti ſzerent, eretnekeknec, az kik ennec az ſzeknec vegezesiuel ellenkeztenec.

GONoſzul es hamiſſan mondatic ez. Mert imaz gyüleſeknec őzuő hiuataſat es gonduiſeleſet, kik ben

ben fő eretnekſegec el nyomattanac, nem az Romai Púſpők nec, ha nem az ISTen felő feiedelmeknec tulaidonittya az gyüleſek hiſtoriaia, mely ez előt niluan meg mutattatek. Az mi penig az gyúleſek vegezeſit illeti, mellyekben ſzamkiuettettenec, az eretnekek es meg foitattanac azeret nekſegec, azoknakis nem az Romai hanem többire mind mas Püſpőkők voltanac ſzőrzői.

Az Nicæabeli gyűles (ut eſt diſt. 16. cap. prima autem) Canoninac vagy vegezeſinec ſzerzője kiualtkeppen vagy az Alexandriai vagy az Coſtantinapoli Alexander volt. Videantur Tomi conciliorum.

Az Conſtantinapoli gyüles vegezeſenek ſzőrzőie az Conſtantinapoli Nectarius volt.

Az Calcedoni gyülesvegezeſenec ſzőrzőiő Anatolius Conſtantiai Püſpők volt.

Az Conſtantinapoli ötödic kőſzönſeges gyűles lőt Conſtantinapoli Menna Patriarcha fő gonduiſeleſeből. Miert nem az Romai Püſpők fő gonduiſeleſeből es canon ki adaſaból auagy annac kőuetőeből. Es vgyan azon Sinatban Menna ſententiaiaual lőt karhoztataſa Antinuſnac. Miert nem az Romai Püſpőkeuel auagy annak vicarius, ſaeual.

Igyc diſt: 16. cap: prima adnotatio) többec tiz gyüleſeknel, ſzamlaltatnac elő kiknek ſzerzeſi maſnac tulaidonetatnac, ſ nem az Romai Püſpőknec.

Ha ki penig ezt vetne elő, hogy mind az altal techenec az Romai Piſpőkőknec azok az Canonoc azt io keduel meg engedgyuk neki chak hogy őis meg engedgye nekünc ezt, hogy az igaz egyhazac vgyan veghez vittek volna, az eretnekek el kergeteſeben valo hiuatallyokat, ha ſzinten az ű muka kedues nem lőt volnais, az Romai Papaknak.

A letode hogy az kőſſegetis rea kől hinia

az gyüleſre es annac az hutrûl tamadot vetekedeſekrûl valo iteletitis meg kôl halgatni?

IGenis: Mert igy ſzol Miklos Papa (diſt. 96: cap. vbinam) vallyon hol oluaſtatoc, hogy az ti feiedelmeitec, az ti Synati Gyüleſtekben ielen lőttenec volna, hanem ha nemellyekben, á hol az hûtrôl valo vegezes lőt mely kőzönſeges, mely mindenekel kőz mely nem chak az Papi rendre, de az kőſſegre es vgyan minden kőtőztyenekre nez.

N B.

In tract. de ſchiſm. Pō tificio.

Zabarela Ferencz akaria hogy az kőſſeg ielen legyen az gyüleſekbē, mert az mi, mindeneket illet, mindenektûl kôl annac ioualatatni.

Azon Zabarella, vgyan azon helen azt mondgya, oly igen tizti az feiedelemnec, az hût oltalmazaſa, hogy ha az Papa eretnec voltarul velekődes vagyon tahat keſeretheti, hogy meg mondgya mit ert az hütrôl (25. quæſt. 1. cap. ſatagendum).

Igy int Peter de monte, hogy meg halgatni kôl az kőſſegnec ertelmet az Gyülesben (in Tract. pro Monarchia. Cone: in 3. q, num 7.

Gerſon (part 1. de Exam. doct Conſid: 3) chak egy kőz ember iteletitis fellyeb bőchiulendőnec iteli az Giülesben az Papa vegezſenel. Az ő ſzauai imezek.

Elſő allando igaſſag: hogy ha valamely kichin meltoſagu egyugyu ember igen tudos volna az Z. irasban, többet kelene effele bizonſag tetelenec hinni, az tudomanibeli dologban, hogy ſem az Papa magyarazaſanac, Maſod igaſſag: Effele tudos tartoznec illyen igyben, ha kőzönſeges

Gyü-

Gyüles ſzolgaltatnec, kiben ôis ielen volna, ellene tamadni annac, ha ezebe venne hogy vagy gonozſagbul, vagy tudatlanſagbul, nagyub rez az Euangeliommal valo ellenkezeſre terne&c.

Panormitanus (in cap ſignificaſti extra de electione) igy ſzol. Az hûtre nezô dolgokban, chak egy kôz embernec mondaſais, fôllyebre bôczulendô volna, az Papa mondaſanal, ha az, az ô es Vÿ Teſtamentomnac iob biſzonſagyual indetatnec fôl, hogy ſem az Papa.

Vgyan azon mondgya aztis, hogy az kôz ember, megôrizheti az igaz hütôt, kit az egyhaz feiei el veztenek (in cap. ſignificaſti num. 3. col. 12. extra de electione.

Iſmeg hogy az tudoſſac az tudatlanoktul, az Papi rend az kôſſegtül, az Lôlki Paztoroc (ha az igaſſagnac vta kiuül iarnac) meg fedethetnec es meg iteltethetnec, meg engedic Symachus es Euſebius ki mind az ketô Papa volt, (2. q. 7. cap. omnes Tom. 1. conc. fol. 552.

Mind ezeknec fôlôtte Fricius Andras vgyan igen ſzorgalmatoſſan megh biſzonittya, hogy az Gyulesben, nem ezac az Papi rendnec, hanem az kôſſegnekis ſzabad lenni, ſententiat mondani, es az vetekedeſrul iteletôt tenni. Es vgyan ottan azokat az okokat, kickel egyebec külömbet akarnac biſzonitani igen erôſſen meg hamiſſettya, az tôbbi kôzôt monduan: Nem vagyoc en, ki az Piſpôkôket iras tudokhoz, es Phariſeuſoc hoz haſomlecziam, de Chriſtuſnac, az kouaz es hamis Prophetac tauoztataſarul valo igeieuel intetem, hogy az kôſſegre nezzen, es az kôſſegh tizti legyen, valogataſokat tenni az kouazok kôzôt, es az igaz es hamis Prophetac Piſpôkôk es Tanitoc kôzôt. Annakokaert ha the akarod, hogy az iuhok az Paſztoroc veſzerleſehez ragazkodgyanac, nem de nem meltoe nekie meg engedni, hogy az vezerles modgyarul iteletet tegyenec. Lib. 4. de repub. emẽ danda ca. 3. Math. 7.

Mine-

(2.példá.)

Minemücknec kŏl hat lenni az Gyüleſec birainac, hogy illendo keppen ki mondatot, es igaſſaggal egyezŏ ſententia varathaſſec tülŏk?

NEM czac tudomany ſzükſeges, vgymond Fricius Andras (Lib. 4. de repub. emendanda cap. 4. azoknac az kik ſententiat mondonac, de az ſzollaſra valo ſzabadſagis, &c, Hogy ha kic vagy eskueſſel, vagy mas kŏteleſſegel az Papanac, auagy akar kinec maſnac kŏteleſſek, hogy ŭk ſemmit annac meltoſaga, auagy hazna ellen nem akarnac ſzolni auagy czelekedni: azok erezek megh, hogy ſemmi kŏteleſſegyel, ſemmi frigyel, nem kŏteleztethetic valakinec Hüti, alnokſagra, auagy valami Iſtentelenſegre. Mert minden vegeſzeſekben ez, czac halgato ki vetellelis, el ſzokot vegeztetni, hogy ne legyen valami az tizteſſeg ellen, ſe az Iſtennec akarattya es paranczolattya ellen. Mit mondgyac arrul, hogy az kic az Papanac ezkŭznec, azt tarttyac, hogy az Chriſtus Vicariuſſanac eskuznec, de ha az Vicarius valamiben el tauozic annac hŭtitul á kinec tiztit viſeli, mar nem Vicariuſnac, hanem inkab el hagyonac mondathatic.

Vgyan ez (ſub finem cap.) keduem ſzerent vagyon, vgy mond nekem ez, hogy az oly feiedelemek kiknec kŏzmezei hataroc vagyon az ŭ hataroc biraſaban ezt czelekezic, hogy az ŭ tanaczoſſokat, kikre ezt az dolgot bizzac meg ſzabadittyac attul az es kŭueſtŏl, ackiuel ŭnekiec kŏteleſſec hogy azon modon az Gyüleſnec mind ket felŏl valogattatot birai, meg ſzabadettaſſanac minden kŏteleſſegtŏl ha mellyekel kŏteleztettenec az ŏ teſzeken valokhoz. Il

lyen

Illyeneknec gondolom azert hogy kőllene lenni az biraknac, nem ollyanoknac ackik valamellyc rez, el vegezet ertelmet hozzac az dologra á mely vegeztetic (az mint mi az Gyũlesnec ideie kiuül chelekőzune) hanem az kik szabadossac, meg oldoztattac es semmi dologal nem akadozoc leuen tellyes hatalmoc legyen az itelet tetelre, &c

XIII.

AZ EGYHAZI SZOLGA LATRVL.

Minemũeknec kől azoknac lenniec kikre az egyhaz gonduiselese bizattattic?

Decreta Gelasii et Zozimi: Item Leonis D. 38. C. siin Laicis.

AZ egyhazi meltosagra, azoknac kől emeltetniec, ackik sok időn meg probaltatnac, mind az hütnec igeie s. mind az io magok viselesenec peldaia altal (Dist. 24. C. Episcopi) es ackik deakossac, es az Isten tőruenieben tudossac, (dist 24. C. quando). Mert az tudatlansagot, ki minden teuelgeseknec annia, kiualkeppen az egyhazi szolgakban kől tauoztatni, kik az nep tanitasanac tiztit vőttec fel. Mert Z. Pal inti az egyhazi szolgakat, az szent irasnac gyakor oluasasara, monduan az Timotheusnac: Figyelmetes legy az oluasasban intesben es tanitasban &c. (Dist. 38 cap. ignorantia).

Az vilagi iras ertelmet, es az szabad mesterseges bőltsesegnec tudomanyat, haz nosnac aletode az egyhazi szolganac?

(2.példá.)

IGgenis, Ebből az masodic Eugenius Papa, minden gondal, es szorgalmatoskodassal paranczollya, hogy azon kőll lenni, hogy Doctoroc es Mesterec rendőltessenec, kik az irasoknac es az szabad mesterseges bőlczeseg tudomanianac ertelmet, szünetlen taneczak: miuel hogy kiualkeppen ezekben nilatkoztassanac es magyaraztassanac meg az Istennec parancholati, (Dist. 37, cap. quibusdam) es hog az egyhazi szemeliekben nem meltatlan dolog legyen, az vilagi iras tudasnac tanulasa, bizonittatic Daniel peldaiual, ki az Babyloniaiac bőlczeseget es tudomaniat tudta, es Moseseuelis, ki az Aegyptombelieknec minden bőlczesegeket meg tanulta volt: (dist. 37. C. qui de mensa.

Annakokaert az Dialectica tanulasat, nem kőllőt volna Hadrianus Papanac karhoztatni, mint meg teczic (dist: 37. cap. omnem) sem az Pispőkőktől az poganyoc könyueit s. azoknac oluasasat nem kőllőt volna meg tiltani (dist. 37. c. (Episc.) Gratianusnakis nem kőllőt volna azt mondani, hogy az egyhazi emberekben, ez vilagi iras tudomannac pelles ertelmet nem kel keresni (dist. 27. c. legimus).

Nem lehete Espörös te auagy Pispökke ez acki kisseb ideyü harmincz eztendönel? (vt est dist. 78. c. si quis?)

Sőt lehet. Mert (vgy mond Anacletus Papa (dist 84. c. porro) nem az gőrbe vinsigert, hanem az bőlczesegert mondatnac Presbytereknec, Es noha (az mint Gratianus vallya (in appendice cap. præcedentis) az Præbiternec neue az venségről vetetőt, mind az altal inkab ielenti az bőlczesegnec meg eretseget, hogy sem az testnec őszüleset.

Vagyon

Vagyone az kőssegnekis, az Pispők avagy Pap valaztasban valami igasságas?

IGenis vagyon. Ebből lőt Miklos Papanac az Rauennai Ianos Ersekhőz valo paranczolattya (dist. 63. c. Episcopos) Pispőköket ne szentől, egyebekhez kepest, hanem ezak az Papi rendnec, es kőssegnec valaztasa szerint.

Hasonlatossan Istuan Papa, az Papi rend valaztasahoz, paranczollya hogy az kőssegnec egyenlő ertelmeis adattasse (dist. 63. c. nosse).

Es Leo Papa az Thessalonica Varasbeli Pispőknec ez igekkel ir: Erseknec halala vtan, mikor az ő helere mást kől valaztani az tartomanbeli Pispőköknec, fő helere ózuó kől gyülni, es az Papi rendnec s polgarsagnak akarattyat, meg hanuan vetuen, vgyan azon egyhazi tanitoc kőzzül az legiobbik Kaplan valaztassec. dist 62, c. Metropolitano.)

Vgyan azon ertelem talaltatic, Iulianus Papanak, az Grumentinomi Iulianus Pispőkhőz itt leuelebenis (dist. 53. c literas.)

Es (Rubrica dist 63. c. Sacrorum Canonum) mondatik, hogy szabad legyen az Papi rendnec es az kőssegnec, az ő tulaidon tartomanyabul Pispőket valaztani &c.

Mi teczic neked az Papok meg kenesenec Ceremoniaia felől, itelede hogy ha szükseges az, az egyhazi szolgaknac?

SEmmire nem-s. ûkseges: Mert az Romai egy maznac sem volt mindenkor szokasa, az a Ceremoniat mely meg teczik Miklos Papa leueleből ki igy ir az Bi-

turiciai Radulphus Erſeknec: Touabba tudakozol, ha czak az Eóſpóróſtóknec auagy az kaplanoknac kóllesſeke keſzeket meg kenni mikor fól ſzentóltetnec. Mely ez ſzent Romai egyhazban, kinec ſzolgalunc egygikkel ſem czelekettetic. Es az Vy Tóruennec ſzolgaitulis ſohul (hanem ha meg czal minket az mi velekódeſunc) nem oluaſſok, hogy czelekódtetót volna (diſt. 23. c. præterea.)

Miczoda annakokaert az Papoknac tiztek?

DIſt. 38. Ca. ignorantia) mondatik, hogy az Papok minden mukayanac az prædicallasban es az tanitasban kól allani. Az Canon igeij imezek: Az Z. iraſnac gyakor oluaſaſara inti Z. Pal az egyhazi ſzolgakat, monduan Timotheusnac: Fügyelmetes legy az oluaſasban intesben, tanitasban, es mindenkor meg marag ezekben. Tudni kel azert az Papoknac az Z. iraſt es az Canonokat, es mindē ó mukaiok allyon az prædicalasban, es tanitasbā: es mindeneket epeczenec, mind hütbely tudomannal, ſ mind czelekedetec oktataſaual.

Vgyan azon (diſt. cap. omnes pſallentes) igy oluaſtatic: Az mi fó Papſagunknac allattya, az Iſtentól adatot igek, az az, az Iſten igeyenec igazan valo tanitaſa.

Ha az Papoknac auagy az Papi rendnec elete vetkes es botrankozaſſal tellyes leend, itelede hogy azok az kóſſegtól vadoltathatnac, es meg feddetethetnec?

Itelem

Itelem: ſ nem ok nekül: Mert (ammi menniuel gyakrab, annival gonozb, mint meg vagyon iruan cap. 2. q. 7. c, ſecuti) niha niha ſok Catolicuſoc, oly igé heretic az alnokſagoknac iutalmat, hogy meg az tudoſſakis az tudatlanoktul, az kőſſegtől az Papok meltan megſedetethetnec kik igazan haſonletatnac amaz Prophetahoz, ki az termezet ellen ſzolo ſzamar ſzouaual ſedettetic meg, es megis mind az altal, az ő gonoz vtanac igyekőzetitől meg nem tartoztathatic.

De lam az regy Canonokban meg vagyon hagyuan hogy az egyhazi ember, hetuen ket biſzonſagoknac biſzonſag tetele altal teteſ. ſec bünőſſe es karhoztattaſſec ? Cap. 2. q. 4. c, præſul.

NEM iol vagyon az, Mert (Cap. 2. quæ, 4.) c placuit) az Brachari Sinat vegeſzeſeből ielentetic, hogy az Papi rend ellen ket auagy harom biſzonſag elegendő leheſſen. Az igek igy vannac. Tetzet, hogy ha ki, valamel Papot paraznaſagarol vadol, az Z. Pal Apoſtol paranczolattya ſzerint: ket auagy harom biſzonſag kiuantaſſek tülő, &c.

Gratianuſis, egynihan illyen ertelmű Z irasbeli biſzonſagot famaluan elő, ezzel kőti be: Ez előb meg mondattak bol azért meg tetzic, hogy ket auagy harom ſzemel biſzőſag tetele altal, az Piſpőc bűnőſſe tetethetic, es meg bűntethetic, &c.

Mit tetz az ſoc külömbfele rendőkről, kikbol al az Romai egyhaznac Z. birodalma:

azt tar-

(2.péld.)

azt tartode hogy azok, az Apostoloktul a-uagy az legh közelb vtannoc valok tol szőröztettettec?

SEMmikeppen nem tartom azt. Mert az legh elsö egyhazban, nem volt semmi egyeb rend az Kaplansagnal es az Espőröstsegnel. Bisoznittya Orban Papa, ki azt mondgya: senki Pispőksegre ne valaztassec, hanem ha az Z. rendekben Isteni felelemmel előnec talaltatandic. Az Z. rendeket penig hiok Kaplansagnac es Espőröstsegnec. Holot az mint oluassoc czac ezek voltanac az legh elsö egyhazban.

Dist. 60. c. nullus in Episcopum.

Es regenten vgyan azonoc voltac az Pispőkőc es az Espőröstec, az mint niluan valo biszonsaggal biszonittatik. (Dist 93. C. legimus: Dist. 95 C olim) á hol az tőbbi közőt ezek az igek oluastatatnac: Az Pispőkőc vegyec ezekbe, hogy ők inkab szokasbol nagyobbac az Espőröstőknell, hogy sem mint az Vr rendőlesenec ereiebol, es hogy közönsegessen kellessec vezerelnyek az egyhazat.

Innet mondga Cassander, (in sua consult. Art. 14) nem szinten eggyesseg vagyon mindenec közt erről: hogy regenten az Apostoloc ideieben, az Pispőkőc es Espőrestőc közőt, semmi külömbseg nem volt, ha nem annac vtanna rend tartasnac, es szakadozas tauoztatasanac okaert, az Pispőc felleb valoua tetetet, az Espőröstnel, es czac annac tartatot meg az Chirotomia, az az, az egyhazi, tiztre valo valaztasnac hatalma. Biszonyos ezis, hogy Z. rendeknec tulaidonkeppen mondatatnac az Kaplansag es az Espőröstseg, vgy mint czac kikkel oluassoc hogy ēlt az legh elsö egyhaz: mellyet biszonit Orban Papa, es megh iedzette Chrysostomus, Ambrosius az Z. Palnak az Timotheus hoz irtleuelenec magyarazasaban, &c.

Az

Az kiſſeb rendeket á mi illeti penig, kic ótet zoktanac regen egymas vtan ſzamlaltatni, ezek biſzonyara, az mo-ſtani időben minden egyhazi oktatas es ſzertartas el hagyat nan, teliesſeggel ózuó ſzauattattanac, es azoknac tiztec io reſzre meg ſzűnt, noha azoknac ielei, meg á ſzamosb gyu-lekózetekben, nemely egyhazi küſſeb hiuatalokat vighóz viuó gyermekekben es iffiakban lattatnac. Az Kaplan alat valonac es az Kaplannac tiztiben penig többire az Eſpó-róſtóciarnac el.

Honnet let azert es kiczodac talalmanybol hozattatot be ez az rendeknec kűlönózeſe?

MEG felel Gratianus (Diſt 21. (Decretis) ki igy ſzol: azoc kózót (az egyhazi ſzolgac kózót nemi nemü külónózes tartatot, hogy nemellyec czac Papoknac hiuattaſſanac, nemellyek Piſpókóknec, nemellec Erſekeknec, auagy fóebbclen valoknac, nemellyek elſóknec, nemellyec Patriarchaknac, ne mellyek leg fób Papaknac. Ezeknec külónózeſe kiualkeppenz a poganyoktol hozatta tot be, kic az ó Papiok kózzúl nemellyeket czac Papoknac nemelleket fó Papoknac, néellyeket elſó papoknac hittanac

Mond megh touabba, mi teſſec neked, az Piſpókóknec egyhazi birodalmokrul, es men nyre kól annac ki teryedni?

MEG mondom azt nem magam ſzauaual ha-nem Caſſanderuel, kinec regen nagy meltoſſaga volt az Romai egyhazban. Azt mondgya ez: Elſóben igazan

igazan mondgyac ez proteſtaloc, hogy nem kôl ôzuô zauat-
ni az egyhazi hatalmat az kûlſô feiedelemſeggel: A hol
penig azt mondgyac: Hogy az Euangelium auagy Iſten tôr-
uenyô ſzerint, ſemmi egyeb birodalom nem illic az Piſpô-
kôkhôz, hanem ezac az bûnôknec megh boczataſanac, az
igaz tudomannac az hamiſtul valo el valaztaſanac, az ha-
mis tudomany meg veteſenec, es az Iſtenteleneknec az cô-
municalaſtol valo el tiltaſanac hatalma: biſzonyos, hogy
kiualkeppen ez az Piſpôkôknec tiztee: de ezt ſem kôl ta-
gadni, hogy az Piſôpkôknec mint regen az Apoſtoloknac,
hatalmoc legyen nemûnemô tôrueneknec es egyhazi ſzer-
tartaſoknac rendeleſere, es ſzôrzôſere, kikkel mind az egy-
hazi rend tartas meg tartattaſſec, ſ mind az egyhazi rend-
nec, es kôſſegnec tanitaſa erôſſeteſſec, &c. Meg errôl ſe te-
gyenec tagadaſt, hogy az egyhazban igen haznoſſan valaz-
tattanac el az meltoſagok gradiczay, vgy hogy minden
tartomanbeli Piſpôkôk fôlôt, Erſekek legyenec, lelki Paſz-
toroc fôlôt Piſpôkôk. Vgy hogy hatalmoc legyen inteni,
Synatokat ôzuô hinnya, az egyhazi ſzolgalatra valaztatta-
kat, tiztekben meg erôſſeteni, es el rendôlni, az engedetle-
neket meg ſzabolaſzni, es tiztektôl meg foztani. Iſmeg,
egyhazi dolgokat, egyhazi tôruen ſzerint gyakorlani, &c.
Nem telleſſeggel hamiſnac teczik azis, az mit vtol kiuannac
hogy az Piſpôkôk az egyhazi ſzôrzeſekbe es ſertartaſokbá
egyeneſſeget es mertekleteſſeget kôueſſenec. Biſzoni nem
tagadhattyoc, hogy vadnac nemel rôndôleſec, kiknec meg
kiuanaſaban az tudatlan, es baluanyozo papoc, es egyha-
zi gonduiſelôk, el tauoztac az egyeneſſegtôl, es az egy-
haznac kiuanſagatul, vgy mint az bôytôleſeknec fôlôtte
valo ſzorgalmazaſaban, az etelben valo valogatasban. Iſ-
meg, azoknac feleſegnelkûl valoſagokban, kic tudatlanul
es vakmerôkeppen ezec kôteleztec magokat, es az baratok

nac

nac, es zûz Apaczaknac be mazkalt oktalan fogadásokban, es egyebekben effelekben. Meg engedgyóc emmellet, hogy kerni kól azokat, kikre az egyhaz gonduiselese bizattatot, hogy az fól talalt niluan valo hamissagokat, kik kózûl egynihanyat szamlalanac oda fól elő, es ackikból ez szenebonac, mellyekkel mast az egyhaz veszedelmessen hanyattatik es nyomorgattatic, tamattanac, semmiuetetetessek, mellet nem czak botrankozas nekül, de meg az iambor es tudos embereknec vgyan nagy óruendózesekkelis czelekódhetni meg. Mellyeknec el hagyatasaban mind az altal erre gondot kól viselni, hogy az hertelenseggel valo vyttas, az együgyóec es tudatlanok elmeiet meg ne haboritcza. Egyet ertünc az vallassal, mikor azt mongya: Hogy ha az Pispókók ezeket az nem szükseges dolgokat, kik az Misera, es az Isten tizteletinec egyeb reszeire rohantanac, ideien el hagyattac volna, most keuesseb vizza vonias volna: es alettyoc, hogy nem czac azon kól inteni es kerni hogy az gonoz dolgokat meg zabollazac, hanem hogy meg egynihan regi egyhazi szertartasokat es erkólczóketis helere allasanac: kik idóuel meg vnattattanac es meg valtoztattanac, de azert az kegyessegnec neuelesere, es az egyhaz meg bekeltetesere haznossac, minemő az Vr szentsegeben az verrel auagy az Vr testeuel es vereuel valo tellyes, es illendő eles. Ismeg hogy az szentsegeknec es misseknec szolgalasaban, az szentsegeknec oztogatasa legyen: Kiualkeppen kedig erre gond viseltessec, hogy mindeneknec elóttó, az egyhazi embóróknec feslet erkólczóc, kiknel az együgyóec igen meg botrankoznac, nem czak haszontalan vegezessókkel es decretomokkal, hanem vgyan valoban valo kemen executiockal zabolaztassanac meg, es iobbacka tetessenec: mely mind az altal hogy meg lehessen szükseg

hogy azokon legyen kezdeti az correctionac, ackik fők, hog azok elől; kik alatomb renden valok, az kegyeſſegnec, igaſſagnac, mertekleteſſegnec, magoc meg tartoztaſanac peldaiaual mennyenec &c. Eddig ſzol Caſſandere

Szabade az Papoknac es az egyhazi ſzolgaknac neöſſeknec lenni?

HOgy ſzabad legyen, ez köuetközendö bizonyſagok niluan bizonittyak INNOCENTIVS PAPA az az Euſebius Ruffuſnac es egyeb Macedoniay Piſpököknec irt leueleben, elſöben hozza elö amaz Z. Pal mondaſat, ki azt mongya: hogy egy feleſegü ferfiaknac kól az Papnac lenni, aunac vtanna imez igeket iria: Feleſeget venni, veteke auagy nem? Ha vetec (boczanatot keruen) mondhatnam hogy az ſzörzö oka, ki hogy vetkek lennec paranczolatot adot az Paradiczomban, miert hogy meg aldotta öket. Ha penig nem vetec (mert vgyanis az mint Iſten ſzerzet nagy bün azt veteknec mondani, es Salamonnis azt monta: Mert az Iſtentöl ſzöröztetic az ferfiunac feleſeg) mint hihetni hogy vetkek közöt hagyattatot az, ammi Iſten altal oluaſſuc hogy veghez ment? &c.

Dist 26. c. de inde poitur.

Az Apoſtali ötödic Canon igy vagyon: Az Piſpök auagy Eſpöröſt, auagy kaplan, feleſeget egyhazi ſzolgalat ſzinyö alat el ne veſſe, ha el veti valaztaſſec el az tarſaſagtol, ha meg nem ter foztaſſec meg tiztitöl.

(Dist. 31. c. Nicæna Synodus) elö hozatic es nem hamiſſettatic Paphnutiuſnac az Papok hazaſſaganac meg engedeſeröl, valo tanacha. Az penig, az mint ot iruan vagyon, tizteleteſnec vallotta az Nicæai Synatban az hazaſſagot tiztaſagnac monta az tulaidon feleſeggel valo nyaiaſſagot es tanachul atta az gyüleſnec hogy illyen vegezeſt ne tenne

(mellyel

(mellyel tudni illic az Papoktul meg tiltatnec az tőruen ſzerint valo hazaſſag) monduan, hogy nagy oka lenne ez az Papok es azoc feleſegi paraznalkodaſanac. Hoza mondatic ott ezis: Ezeket mondta Paphnutius (noha hazaſſag nekül valo volt) es az Synat io volotta az ő ertelmet, es ſem mit Vtről nem vegezet, hanem ezt mindennek tulaydon akarattyaban kezeretes kiuől hatta.

Az Baſilæai Conciliumban mikor vegezes volt az Sabaudiai Amedeus Herczegnec Romai Papaſagra valo valaztaſarol, es akadekol lattatot volna neki ez lenni, hogy feleſege volt: ot egy az Attyac kőzzűl igy ſzollot: Azt penig ammi feleſegeről mondatic, ſemminec tartom holot nem czac az ackinec feleſege volt, de akinec vagyonis, fől vetethetic. Mert miert vetekődnec az Doctoroc azon ha az Papaſagra valaztatot hazas, tartozzec feleſege kiuanſagat be tőlteni? hanem azert hogy meg az hazaſis be vetethetik? es voltanac az mint tudgyatoc, hazaſagban előkis Papak. Z. Peternekis az Apoſtaloc feiedelmenec, volt feleſege. S miert hannyac moſt ezeket elő? Talam iob volna, ha ſok Papoc feleſegeſülnenec meg. Mert ſokan iduőzülninec igy az Papſagban, kik az magtalan Eſpőrőſtſegben karhoznac. &c. Aen: Syluſ. poſtea Papa pius. II, de geſtis Concilij Baſilien. lib. 2.

Ezekkel eggyet ert Panormitanus Apaturis, ki (de clericis coniugatis cap. cum olim) igy ir: Az mindennapi ertelem tanit, hogy tellyeſſeggel ellenkőző czelekődetec kőuetkőznec abbol à meg tartoztataſnac tőrvenyeből: holot moſt (az Papi rendec) nem elnec lelekkeppen, ſem nem tiztac, hanem meg főrtőztetnec ſzabadſag kiuől valo kőzőſkődeſſel, az ő nagy bűnők ſzerent, a hol az tulaydon hazas tarſal tiztaſag volna. Vgy kellene azert az egyhaznac czelekedni mint io oruoſnac, hogy ha az oruoſſag, az ertelem tanitaſa ſzerint, art inkab hogy ſem haznal azt le kőllene tenni, &c.

(2.péld.)

Sót vadnac olly Canonokis, kik az fogadas auagy Pappa letel vtan valo hazasulast allandonac akariac lenni.

(Dist: 27. c. quidam) mondatic hogy az fogadas vtan hazasulokat nem kól egymastol el ualaztani, auagy paraznaknak es fórtelmesseknec tartani.

(Dist. 28. c. Diaconi) igy vagyon irua. Az kaplanoc valakik fól szentóltetnec, ha az fól szentelesben tudomant teznec monduan, hogy ók feleseget akarnak venni, es nem tarthattyak meg magokat, ezec ha oztan meg hazasodnac meg maradgyanac az egyhazi szolgalatban.

Ibidem c. de siracusanæ) mondgya Gratianus, Ime ez meltossaggal acki valaztatic az Pispóksegre, nem tiltatik meg hogy felesege es gyermeke ne legyen. Nem kól kedig az Pispóksegre valaztani, hanem czak azt, acki Pap auagy kaplan. Az kis kaplan penig ne valaztassek, hanem az szükseg keszereteseból. Akar Espóróst akar kaplan, akar kys kaplan legyen azert meg teczic, hogy á meg mondot rendben leuen, szabadon meg hazasodhatnac. Miert hogy azert az Ancirai Synatban az kaplanok, kik az ó fól szétel tetesekben meg mongyac hogy ók feleseget akarnak tartani ha az vtan meg hazasodnac, nem tilalmaztatnac az egyhazi szolgalattul, meg teczic hogy sem az kaplanokat, sem az kys kaplanokat nem kól tilalmazni az hazassagtol.

(26. q. 2. c. sors non) niluan valo vallas tetetic, hogy az Papoc hazassaga, sem tóruinbeli, sem Euangeliomi, sem Apostoli meltossaggal nem tiltatic.

Epist. 83. Es Leo Papa az Pap felesegenec valaztasarol igy ir; senki szemellyeben el nem kól azt hadni, az mi kózónseges rendólesbe foglaltatot. Mert az mit az Apostol mond, hogy az valaztasnac tób regulai kózót az oly Pispók valaztassek acki felól biszonyos hogy egy felesegú ferfiú auagy hogy

ollyan

ollyan volt, mindenkor oly ſzent paranczolatnac tartatot, hogy meg az Pap feleſege valaztaſabais, vgyan azon modot kóllyón tartani. &c. Touabba minemû botrankozaſoc tamadgyanac, az Papi rend kôzót, ebbôl az hazaſag tilalmazaſabol meg teczik az 81. diſtinctiobul, kinec harmiczadic reze igy vagyon: Nemelly Papi rendec, nem leuen illendó hazaſagban, kiuól valo Aſzoniallatoknac, auagy ſzolgalcioknac meg tiltatot tarſaſagokat kiuannyac.

Eraſmus Roterodamuſis igy ir effelól: czuda dolog hogy nemellyeket igen ſzorgalmazunc, es vgyan foggal tartunc, nemellyeket tellyeſſeggel el halgatuan. Ha ki meg tekintene ez maſtani idóknec allapattyat: az embereknec méni rezet fogta el az baratoc ſerege mint az Papoke, es az Papi rendē valoc ǵülekózete: es ez vtá meg gondolna mely keueſen tartnac, ez nagy ſokaſag kózül igazan tizta eletet, mely vndoc fórtelmeſſegeknec, nemeiben esnec meg ſzamlalhatatlan ſokan, es mely nagy ſzegennel niluan valo paraznac, es ſzemtelenec tóbbire, talam inkab itelne haznosbnac, hogy azoknac, kik meg nem tarthattyac magokat ſzabadſagok lenne az hazaſagra, melyben gonoz hir neü nelkúl elnenec inkab, hogy ſem mint gonozul poklul paraznalko dnanac, &c. In annota. ſuper 1. Timot. 3.

Fricius Andras az Papoc hazaſaganac megh engedeſet minden modon tanaczul adgya: es azt mondgya, hogy ez ſokkal tizteſſegesb, es az anyaſzentegyhaznac haznosb volna, hogy ſem az Papoc paraznalkodaſat ſzenuedni: es ezt tanitani, hogy az Pap keuesbe vetkózik fórtelmeskóduen es paraznalkoduan, hogy ſem meg hazaſüluan, &c. lib. 4 de re pub. emendanda c. 20

Iſmeg (lib. 2. de eccleſ. fol. 546.) mond: az papok hazaſagarol az mit en irtam, vgyan azont irtak en elóttem, Papac, Cardinaloc, Piſpókók, Apaturok, Baratoc, ſzent iras ertóc, tóruin tudoc, kiknec mondaſokatis elô hoztoc az

kónyuben. Nemis tudom,ki nem ertenne eggyet velünc, hanem czac az Piggyanuſoc, es nemelly ezekhóz haſomloc, &c.

N. B. cõſen ſum catholicum.

Vgyan azon, az otalmazo kónyuben (mint megh tetzic lib. 4. de rep. emendanda fol. 322.) elő ſzamlallya Negyedic Innocentius Papanac, Antal Ianos Cardinalnac, Panormitanus Apaturnac, Alphonſus Virneſiuſnac, Thamas Aquinaſnac, Mantuai Carmelita Baptiſtanac, Maſsiliai, Saluianus Piſpóknec, Polydorus Virgiliuſnac tulaidon mondaſit, kikben az Papoc hazaſaga meg engedeſet meltonac itilic, &c.

Caſſander Geórgi (in conſult. Art. 23.) noha itili hogy nem igazan czelekóznec azok, kic azt itiac, hogy az egyhaz az papokat feleſegnelkül valoſagra kezetetuen, órdóghy tudomant hozot volna be, mind az altal mindiaraſt eztis hozza veti: Vallanunc kól, hogy igen vetkóztenec az tegyec vtan valoc, kic ezt az idő ſzerint valo haznos vigezeſt, ſokaknac vezedelmekre forditottac: mikor nem iſmerő es nem probaltatot iffiakat, vakmerőkeppen az egyhazi fogalatra valaztottac, es mikor ezekbe vettekis, hogy azoknac az magoc meg tartoztataſanac terhe el viſelhetetlen, inkab akar minemő vndoc paraznaſſagot el halgattanac, es nemőnemőkeppen vgyan ioualottanac inkab, hogy ſem mint az olly emberi ſzórzesben azoknac engedelmet tóttenec volna, kik azt Iſten tóruenye ellen valo, vetec nelkül meg nem tarthattac. Mondhatni aztis, hogy az dolgoc felól valo tudatlan nepec, az idóknec es az eletbeli allapotoknakis valtozaſsi, ezt az ſzertartaſt nem ſokban lehetetlenne tóttec. Annakokaert ennec az ſzórzeſnec fólótteb valo meg kiuanaſabul, lattyoc hogy nagy es vtalatos botrankozaſoc lettenec az egyhazban. Mert azoc azokoc, kikkel mondank hogy az regyek ennec az ſzertartaſnac róndóleſere indettattanac, nem czac meg ſzüntenec moſt, de vgan vizhais forgattattanac.

Mert

Mert lattyoc elsőben, hogy ez vigezesſel olly igen nem erősittetic az papi rőndben valo szűzesſeg es magoc megh tartoztatasa, hogy inkab vgy teczik, hogy minden latorsagra es paraznalkodasra valo ok adattatot az altal. Emmellet oly igen nem zabolaztatot meg ez altal az papi rend fősuensege, hogy inkab tetzic, hogy nagyub szabadsag adattatot arra. Ezen kiuől soc papoknac illyen dolgoc vagyon, hogy Isten felő felesegeknec tarsasaga altal, nem czac nem tartoztatnac meg az egyhazi szolgalatban valo foglalatoskodastül, de meg inkab abban valo el iarasokban vgyan segettetnec feleſegek altal. Mint ezt biszonnyal mongya Nazianzenus Gergel, maga Gergel neuő Attya, es Nomia neuő Annya felől. Vadnac ez ellen soc feleſeg nelkül valoc, kic annyra nem inditratnac az ő feleſegnelkül valosságokkal az Isten dolgainac gongya viseleſere, hogy inkab ez vilagi gondokban, egyeb embereknel iobban el merülnec. N B.

Ezeknec azert az hazontalansagoknac es botrankozasoknac el tauoztatasara es nyaka szakasztasara, igen ieles es fő dolog volna, ha az papi rendnec reghi szertartasa es diſciplinaia, mel volt akkor, mikor elsőbe be hozattatot ez az rőndőles, helere alattatnec, az az, hogy senki Pappa ne tettetnec, hanem az ki gyermekſegetől fogua mindenkor az egyhaz seregeben tanittatot, es az egyhazi szolgalatnac gradiczain az Papi rend kőzze vetetőt, harmitz eztendőkort ert: es mind enni időt szűzen es maga megh tartoztatasaual tőltőt el: auagy ha tőrtennec, hogy valamei hazaſt kőllene Pappa tenni, az anni idős es oly meg ert erkőlcző lenne, ki feleſege egyenlő akarattyabul, vele valo tarsalkodasat el hagyhatna ideigh: Touabba hogy az akki Pappa tetetőt minden azzony emberekkel valo baratkozaſtol es eggyüt lakaſtol meg tartoztatna magat, melly okok nelkül Ez correcti ot kiuan, melly maid kőuetkőzik.

(2.péld.)

nelkül az szűzesség lehetetlennec iteltetic. Mert tudua vagyon amaz Bernhard mondasa, ki igy szol: Az aszszon emberrel lakni, es azt meg nem illetni, nagyub dolog, hogy sem halottat tamaztani. De igazan mondta Gerson, hogy az egyhaznac első erös rendtartasiban, sokac nagy vastagsaggal rendőltettenec, mellyec most az erkőlczőknec gonoszra valo le szallasi koran, vighez vitelere nem czac hazontalanoc de vgyan lehetetlenekis. Hogy ha annakokaert ezeknec az szertartasoknac helere allatasa, ketseges kezdene lenni, kiualkeppen az egyhaz paztoriban, kiknec az emberőc seregő kezőt kől lakni, es az mint most az allapat vagyon, czeledre valo gondotis kől viselni, es kiuantatic elsőben, hogy ennec vtanna az egyhazi rőndre valaztatandoc, ordinanduſoc, ettűl az vegezestől meg könyebbetessenec, es az regy egyhaznac, saz nap kelet fele valo egyhaznac, mind ez ideig valo szokasa szerint, meg az tiztesseges hazas szemelliekis rea boczattassanac az egyhazi szolgalatra es egyhazi zolgalattyoknac ideie kiuől feleseggel valo nyaias eletőkis meg engedtessec, az hatodic kőzönseges Synatnac amaz Canonnya szerint, meliben el vegeztetőt, hogy az Kaplanoknac esEspörőstőknec hazassagokat semmikeppen el nem kől bantani, sem őket az ő fől szentőltetesek

N. B. nec ideien nem kől az szűzességben valo eletnec fogadasara kezeretteni. Nagy okai lehetnec azert ez vigezes el hagyassanac. Előzőr: mert ez niluan nagy soc gonozra es hazontalansagra okot ad, kiualkeppen azokban akkic szabad akarattyoc szerint valo főrtelmessegek et keuetnec.

Az gonossagoknac penig nem czac tulaidon okait, de meg niha alkolmatossagitis el kől hadni: ez okaert akarta Z. Pal hog az hazassac ne legéec sokaig tauul eg mastol, hog sathátul meg ne keserteſſenek, es az iffiu őzuegeknec parancholya, hog ferhez mennyenec, es gyermekekre gondot v

sellyenec

fellyenec, hogy vadolásra valo okot az ellenségnek ne adgyanac. Bőlczen iedzette es irta ezt Panormitanus, hogy az niluan valo erzekenség tãitása szerint tellyességgel el lenkőző chelekődet kőuetkőzőt abbol az magok meg tartoztatásanac tőruenből, holot mást nem elnec lelek szerint, sem nem tiztac: hanem magok nagy vetkeuel meg főrtőztetic magokat szabadság kiuól valo kőzőskődessel, mely dolog tulaydon felesegeuel tiztaság volna. Mellyert az egyhaznac azt kőliene czelekedni, az mit az io oruossoc czelekődnec, hogy ha az oruossag, az erzekenség tanitása szerint inkab art hogy sem haznal, hadgya el azt. Masodik oka az idők valtozasabol vetethetic: Mert á mikor ez az papoc maga megtartoztatása paranczoltatic vala, sokkal kűlőmb allapattya vala az papi rend maga viseleſnec, mint mar meg mondanc. Harmadic es vgyan fő okat adgya az egyhaznac ielen valo allapattia, es az illendő egyhazi szolgaknac szűk volta. Mert sok tudos es Istenfelő emberek, nem hadgyac magokat az hazasság kiuól valtczag letelre kőtelezni, gondot viseluen magok erőtlenségere, es indittatuan az rutsagoknac es latorsagoknac peldaiaual, mellyec ez hazasság kiuól valosagnac szinő alat szellel szemeink es fűleink előt forognak. Ebből leſz hogy keues Istenfelő iffiak adgyac az Z. irasnac tanulasara magokat, auagy adattatnac szüleiektől arra: hanem tőbbire czak azok, kik szükőkben gazdag iőuedelmeket, eletbeli friſs buyasságokat, testi szabadsagot, es Zabola nekül nyargallo főrtelmeskődest forgatnak: nemelyiektől meg valuan, kik tudatlansagbol nem eliegge esmeruen magokat, vitetnec ez tőrbe.

De az hazasſaknak egyhazi rendre valo valaztasokrol, nem elannyra tusakodnac: holot ennec az regi egyhazban peldaiat talallyoc, es nap kelet fele minden egyhazakban, mind ez ideig meg tartasſec. Nehezzeb vezekődes vagyon

penig azoktol, kik papſagos vtan vettenec feleſeget, ha ſzabade affeleknec az egyhazi ſzolgalatban meg maradni, es alkolmatos időben feleſſegekkel valo nyaiaſſag effeleknec meg engettethetike, holot ez minden regyec peldaia nelkül legyen. De nem elegendő ok ez. Nem lőt ez előt, azert nem kől lenni. Mert vij nyauallyac vij oruoſſagokat kezeretnec niha kereſni. Vadnac penig nem kiczin okok, mellyekert azoknakis, kik föl ſzentőltettenec, es nem buyaſſagbol, hanem lelki iſmeretekre nizuen vettenec feleſegeket, ſ. haznalhatnac az egyhaznac, ez tőruentul valo zabadſagot kőllene égedni, es ez vtanis ha az egnaznac haſzna kiuanna azt, nemelleknec vgyan azon dolog engedtethetic a. Legh előzőris azert, mert hazaſſagra lepni az föl ſzentőltetes vtan, ſemmi Iſteni tőruennyel nem tiltatic, hanem czac emberi vigezeſſel, es az regi Cananokbais effele hazaſſag nem ſzokot el ſzakaztatni, hanem czac valami kőnnid feneſeckel bűntetteteic meg, &c.

Holot azert ez ily föl ſzentőltetes vtan valo hazaſulas, czac emberri ſzőrzeſſel tiltaſſek, es regi peldac legyenec, kic ielenczec hogy ez illy vegezeſec nem oly igen zorgalmatoſſan tartattanac meg, hog az egyhaz ſzükſegeert valaha meg nem engetettenec volna, ki nem engedne meg, hogy az egyhaznac illyen nagy vtolſo ſzükſegeben moſtis az megh nem lehetne?

Az egyhazi rendőleſec meg nem tartaſanac, az regieknec illyen peldai vadnac. Mert legh elsőben Epiphanius azt mondga: hogy nemely helekenaz ő ideieben az Eſpőrőstőc es Kaplanoc, gyermekeket nemzettenec, noha az az egyhazi Canonoc ellen legyen: es ez leuel az egyhazi ſzolgalatra valoknac ſzük volta miat. Iſmeg · Mar regtől fogua ſzenuedi az egyhaz az Papoknac, aſzſzony nepekkel valo lakaſat, mely ſzinten vgy tiltatic az egyhazi ſzőrzeſekben

tűlők

tűlök, mint az hazaſag: Sőt nem czac az egyhaz rendőleſi ellen, de meg az Apoſtoli vigezeſec ellenis oluaſſoc, hogy miha lőt valami, az egyhaznac nagy hazna kiuanuan azt: mint hogy Neophituſoc ordinaltattanac, az mint niluan vagyon ez, Fabian Cyprianus, Miklos, Nectarius, Ambrus, Seuerus, Thraſius felől. Iſmeg Tertulianus biſzonittya, hogy az Pſychichuſoknal, mel neuel az Catholicuſokat neuezi, meg ket feleſegüekis egyhazi ſzolgalatban elnec, az Apoſtolnac paranczolattya ellen. Nem keptelen dolog azert, ha az egyhaznak illyen nagy ſzűkſegeben ennec az egyhazi rendőleſnekis, ha vgyan Apoſtoli vegezes volnais, meg mertekleſe es meg engedeſe leſzen.

Nem kől czac meg halgatnis valamely vſi tanitot, az egyhazban, ki egyedul, mind az reghi, ſ mind az moſtani egyhazi embereknec ertelmec ellen, azt tanittya hogy az hazaſſag nelkül valoſag ehez az Z. rendhőz, allat ſzerint es Iſten tőruenye ſzerint adattatot, es hogy ninczen az Papa hatalmaban, ſem az egyhazeban, hogy az hazaſagot az Papoknac meg engedgyec, mint az lopas es latorkodas engedelmere ninez hatalmoc: es igy mind az eghez nap keleti es nap enizeti egyhazat Iſten tőruenye meg ſzegőnec vadolya: amazt azert hogy az papoc hazaſſagat ez ideig megh tartotta, ezt kedig azert, hogy ezt itily, hogy amaz igazan czelekőzik.

Mert engedtetheſſec meg penig, meg az fől ſzentőltetteknekis az hazaſſag, imez az oka, hogy effele hazaſagbol nem czac nem kől varni az nep meg botrankozaſat, hanem inkab nagy haznot: Mert arra kőlt immar az dolog, hogy zazbul eggyet alig talalz, ki az aſzſzony nepekkel valo tarſalkodaſtol tellyeſſegel megh tartoztatná magat: az kőſſeg penig illy indulattal vagyon, hogy az parazna, es kuruas papnac egyhazi ſzolgalatiyat, auagy tellyeſſeggel karhoz-

tartya, vagy kiczinte bóczüli, az hazas papot penig iobked uel szenuedi, vgy annyra tuduan vagyon mar, meg az nep kózóttis, hogy tizteletes mindeneknec az hazassag: az paraznac kedig es fórtelmessec meg itilendóc az Vrtol. Ide iarul ezis, hogy ha effele hazassag el nem szenuedtetic, alig talalhatni ez vtannis illendó egyhazi zolgakat. Azert ha volt valaha valamely reghi zokas meg valtoztatasanac ideie, bizon ez mostani idókis ennec az szokasnac, noha regi az, meg valtozasat lattatnac kiuanny: saz fó es Isten felő papokis magok erótlenseget meg ismeruen, es az vntalan valo paraznalkodas vtalatossagatol feluen, ha mindenec tuttara nemis, de alatomban effele hazasagra adgyac magokat, saz nepis mast az mint meg mondanc, oly indulattal vagyon hogy kónnyeben szenuedi az hazas, hogy sem az kuruas papot.

Holot azert, most erre az szűkségre vitetót legyen az dolog, hogy auagy hazas auagy kuruas papot kól tartani, ki nem lattya hogy kisseb gonozra nezuen amazt kóllón inkab valaztani, haszinten valami haszontalansag volnais abban. Hogy penig Ambrosiusnac, Basiliusnac, es egyeb sok egyhazi embereknec paldai hozattatnac elő kik Isten segetsegeból az hazasag kiuól nagy szerentsessen viseltek az egyhaznac gongyat, ezek biszon nem czak az hazasagtol tartoztattac meg magokat, de az Aszony nepeknec minden tarsalkodasatulis. Mely ha mastis az Pispóktól es Espóstóktól meg tartatnec, senki az ó hazassag kiuól valosagokat nem karhoztatna, hanem inkab nagy diczirettel diczerne. Annakokaert tellyessseggel vgy teczik, hogy ackik ez illyen szűz hazasag kiuól valosagot meg tartyac, dicherteſſenec es tiszteltessenec, ha kik penig ezt az tiztassagnac fó gradiczat el nem erhetic, az masodic es kózelb valo tiztahazassagnac gradiczan hagattassanac allani; Mert nemis arra

nez ez

nez ez, hogy amaz leg fölsö tiztaſagnac gradiczara valo igie közet meg tartoztattaſſec, hanem hogy az alazatoſſac es erötlenec gyöngeſſegere gond viſelteſſec. Eddig ſzol Caſſander.

Hapenig az papnac auagy az Eſpöröſtnec kuruaya leend, igazan elhete az egyhaz az ö ſzolgalattyaual?

NEM. Mert Miklos Papa, minden Piſpökökнek errol illyen keppen ir: ſenki ne halgaſſa az oly papnac Miſeiet, ackinec tagadhatatlanul tudgya hog kutuaia vagyon, auagy alatomban be hozot aſzon embere. Diſt. 32. c, nullus

Es cap. ſeq. az maſodic Sandor Papais vgyan ezenekre oktat. Sot az hetedic Gergely Papais azt mondgya: Ha vadnac olly Eſpöröſtöc, kaplanoc es kaplan alat valoc, kik az paraznaſagnac vetkeben förtöngenec, meg tilttioc azoktul az mindenhato Iſten kepeben Z. Peter meltoſaga ſzerent, az egyhazba valo menetelt, mind addig mig nem pœnitentiat tartnac es eletöket meg iobbittyac, Ha kik penig az ö bünökben akarnac inkab heuerni, ſenki közzülletec az ö hiuattallyaban el iaraſt ne halgaſſa, mert az ö aldaſok atokra fordul, es imatſagoc vetekke leſzen az Vrnac az Propheta altal valo biſzonſag tetele ſzerint, ahol iruan vagyon, meg atkozom az ti aldaſitokat. &c.

Calixtus Papais (diſt. 27. c.) Az Eſpöröſtökned, kaplanoknac, kaplan alat valoknac, baratoknac halo tarſok tartaſat tilttya tellyeſſeggel.

Haſonlokeppen az maſodic Innocentius Papais azt vegezte, hogy azoc, kik az kaplan alat valoſagnac rendiben, es azon föllyül valokban vadnac, es kuruat tartnac, mind tiztekrol

Dist. 28. de c. cernimus

tiztektol s mind egyhazi iöuedelmekröl meg foztassanac.

XIIII.

AZSZENTSEGEKREOL

Az szentseget mint mondgya Cassander hogy kőzőnsegessen kől magyaraznunc?

CAssander (in sua consultatione. art, 13. qui est de vsu Sacramentorum) azt mongya, hogy leg tellyesb magyarazattia amaz Hugoe: Az szentseg valami masbol alo dolog, ki az szőrzesből iegyez, az hasomlatossagbol elő ad, es à meg szentőlesből be foglal lőlki kegyelmet. Mely maskeppen iğ mondathatic meg hoğ az Sacramētom Christustol szőrőztetet iel, az lőlki keğelemnec ielentesere es meg adasara, mellyet neminemő hasonlatossaggal ad elő. Ez penig á magyarazat nem illik az Papasok hamis szentsegihez.

C. 1. q. 1. Gratianus ad cap: nūquam, & in rubrica c. 29. Item, c 92. Item dist. 81. C. si qui.

Igazan mondatike, hogy az gonoz keresetii es mas latorsagban elő egyhazi szolgaknac szentsegi az kegyelem meg szőrzesē nelkül vadnac, es hogy az sznet lelekninez ielen azokkal az szentsegekkel, kik az vet kesec altal szolgaltatnac ki?

NEm. Mert igy szol Gregorius. (c. 1. q. 1. c. non nocet) nem art az Püspőknec gonossaga, sem az gyermeczke kőrőztsegenec sem az egyhazi meg szentőlesnec

tólesnec. Mert az kőröztseg Istentől adatik, nem embőrtől ir igy az Vr Vachoraiais, es mind azok, kik az oltarra tetetnec, nem embertől, hanem Istentol veznec szentőlte, test. cap. 16. q. 8. c. sciscitátibus.

Miklos Papais az Bolgarok tanacz kerdesere irt leueleben igy felel: Az ti kerdestekre, ha kőlle Communicalnotoc auagy nem az oly paptul, acki vagy paraznasagban talaltatot, vagy illyen hirrel meg gyalaztatot, igy felelunc: Nem főrtőztetheti meg valaki, akar mely főrtelmes leǵenis az Vr szentsegit, mellyek minden főrtelmessegeknec tiztetoi, nemis vezen, az kamoraszekeket es eǵeb tiztatalan heleket altal iaro nap fen, azokbol semmi szennyet magara. Annakokaert akar michodas legyen az pap, az melyek szentek azokat meg nem rutethattya. &c. Vegyetec annakokaert felelem nelkul minden paptul az Christus szentsegit, mert mindenec az Christusban valo hüt altal tiztettatnac meg. Mert az hût ammi ez vilagot meg ǵőzi. &c

Ez bizonsagokbol meg bizoniodic, hogy az meg szentőlőnec meltossaga auagy meltatlansaga semit sem art az Z. seg allattianac sem haznal

Ismeg (c. 1. q. 1. c, intra Catholicam) illyen vegezes vagyon, hogy az io es gonoz papok egyenlőkeppen meg szőrzic az Christus testet: mert nem az meg szentőlőnec erdemeből, hanem az teremtőnec igeieből, es az Z. lelek Istennec ereieből, megyen az veghez. Elő hozattatnac (in appendice) az Paschasius mondasijs, mellyek igy vadnac: Annakokaert az kinec ereieből előb teremtettec az szentsegek, bizoniara vgyan azonnac bezede altal iobban vyonnan teremtetnec, mert senki nem mondatic kőrőztyeni modon, valamely alatnac teremptőyő, auagy vyőnnan teremtőyő, hanem czak az egy Isten. Annakokaert az Christus igeiere kől menni, es el kől hinni, hogy az ő ereie altal leznec ezek meg.

Vgyan ottan (c. si iustus) vagyon irua: hogy vagy io vaǵ gonoz legyen az egyhazi szolga, de mind az kettő altal adatic

adatic az kegielemnek czelekődeti Es ez bizonittatik ott egynihan bizonſagokkal.

Mit irt Caſſander az ſzentſegeknek hetes ſzamok felől?

Art. 23. ſubfinem.

Holcot apud Petrũ de alyaco in 4.

NOha az, az iro, azt iteli, hogy az ſzentſegec ſzamarol nem kől gyülőſegeſſen vezekődni, mind az altal ielengeti, hogy nem tellyeſſeggel idegen ő az kőrőztyenec ertelmetől, mikor azt mondġa: Ez het ſacramentomokrolis bizonios hogy meg magok az deak bőlczek ſem veltek, mind azokat eġenlőkeppé valo tulaidon ſentſegeknec hiuattatni. Mert az Bermallaſrolis irtac nemellyec, hogy ennek az bermallaſnac nem ſzinten ollyan kegyelem ſzőrző ereie vaġon, mint ammãnac, vġ mint mely czac azertrőndőltetet, hogy az hütben erőſſetſen, ſ. nem azert hogy az meg bermaltatottat meltobba tegye az őrők eletre.

Az Bermalaſrol mit ertettenec egyeb Papas Doctorok?

AZ Alenſis Sandor, es az őtet Kőuető Bonauentura, vallyac hoġ ez az ſzentſeg ſem az Chriſtustol ſem az Apoſtoloktol, nem ſzrőztetőt: mind azert mert nem oluaſtatic az irasban, hol es mikor ſzerőztetet: ſ. mind mert ſem Chriſtus, ſem az Apoſtolok nem eltec ezzel az ezkőzzel, ſem az illyen formaual, hanem czak az kez tetellel: hanem el keſőte az Meldai gyülesben ſzőrőztetet mind az igeknec formaiara, ſ. mind az lathato ezkőzőkre nezuen

Az mint kedig monġa Tamas (in ſumma ſua part 3. in addit. Art. 6.)

Art. 6.) nincz az egyhaznac hatalmaban vy szentsegeket szórzeni, de oly meltosagu hatalome ez, mely czak az Christuse, ki az egyhaznac fundamentoma.

Aletode hogy az hazasagot az szentsegek közze kollión szamlalni?

AZ Hazasagrol azt mongya Cassander (in consult. Art. 13. sub finem) hogy nem czak Petrus Lombardus tagatta, hogy abban kegyelem adatnec, hanem sokkal az vtá Durándust mondgia, hogy az hazassag nem tulay donkeppen valo szentseg mint az vy Testamentomnac egyeb szentsegi, mert nemis adhatnac kegyelmet azoknac kiknec nincz kegyelmec: Annakokaert hogy nem tulaidonkeppen valo Sacramentom legyen meg teczik. In quantū dist. 26. q. 3

Mit ertez az vtolsó meg kenyesről mely most az Papasokrol az szentsegek közze szamlaltatic?

ENnek most nem olly modgya vagyon mint regenten. Mert az igekben (vgy mond Cassander) kikkel az meg kenyes közben elnec, valanünc kól, hogy az regyek szokasa, mely az reghi Isteni szolgalatoc könueiben meg vagon itua, valamennyből meg valtoztatot. Mert regenten, mikor az beteg az olayal, mely betegessekenec monsatic vala, mind egyeb tagaiban, s mind penig kiualkeppen azon az helen, ahol az faidalomnac ereie Vralkodot, meg kenyettetőt, illyen igekkel iltenec: Kenlec tegedet Z. olajual, Atyanac, es Fiunac es Z. Leleknec neueben, keruen vgyan azon mi egy Vrunknac es Istenünknec irgal- In consult. Art. 22.

massigat, hogy el üzetuen az te testednec minden faidalmi es nehességi, helere allassek te benned az erő es egesség, hog ez Z. segh czelekődeti altal, es ez Z. Olainac kenete altal, es az mi kőnyörgesünk altal az tellyes Z. Haromsagnac ereieből meg oruosoltatuan te az regi iob egességedet venni meg erdemlied, vgyan azon mi vrunc, &c.

NB.

Semmit nem hallaz it az lőlki kegyelemnec adasarol, melből monda Cassander idő fől, hogy all az szentseg, azmint hogy nem hallaz az szentőkről is, kic most az kenyesnec ideien segetseg úl hiuattatnac, hogy az beteg meg gyogiulasaert Istennec kőnyőrögienec.

Az vege felee ztis mondgya Cassander: Annakokaert regenten ez á kenet, nem vgy hallaztatic vala az eletnec legvtolso vegere, es á meg gyogyulasnac ketseges oraiara, mint most, hanem mikor valami nehez betegseg szallot valakire, tehat illyen imatsagok es kenyesek niha mind heted napig czelekődtettenec.

De mit ertez az Rendről?

AZ rendről es egyeb illyen hamis szentsegekről F. Petrus á Soto az ő vallasabá, mellyet az Vürtembergi vallas ellen irt: igy szoll: Vettők mind az tellyes Bermalasnac, rendnec, hazasagnac es vtolso meg kenieznec szentseget, azoknac igeiet es czelekődetit az Apostoli szerzesből, nem hogy azt mondanank, hogy az irasban nem volna valami azokrol az szentsegekről: de mind azok mellyek ezeknec tellyes voltokat vezic, kiket igaz hittel tartunc, miuel hogy az irasban ninczenec, szűkseg hogy Apostoli szerzessee legyenec.

XV. AZ

XV.

AZ KERÖZTSEGRŐL.

Szûksegesseke azoc az Ceremoniac, mellyec az Papas gyülekőzetekben az kőröztseghőz adattatnac?

HOGY szûksegesseck ne legyenec, mint ha azoc nelkûl az kőröztseg hazontalannac es erőtlennectartatnec, vallya Cassander (in consult. Art. de Ceremon Baptismi.

Tellyesseggel el vetetic es el tőröltetike az Kőröztsegben az gonoz kiuansag es az eredendő bün?

AZ Christus kőröztsege altal, mint iruan vagyon (de consecrat. Dist. 4. c per Bapt) ez czelekődtetik: hogy megüressettessek az bünős test. Megüressettetic penig, nem hogy abban az elő testben el hintegettetőt es benne születterőt gonoz kiuansag el fogyattassec es ne legyen, hanem hogy ne arczon az holtnat, mely artot az születtetetnec. Mert ha az kőröztseg vtan ell, es az patanczolatot meg ertő údőre iut, lezen ot miuel vitezkedni, es á kit Isten segetsegeből meggyőzzőn, ha heaba nem vőtte annac kegyelmet, es ha meg vettetőt lenni nem akar.

Vyonnan kölle azokat kőröztőlni, ackik gonoz emberektől kőröztőltettenec meg?

Cap. 1. q. 1. C. hanc regulam.

TAgadgya ezt Leo Papa, igy iruan az Niceta Piſpóknec: Ezt az Regulat az mint tuggyatoc, minden Egyhazac hogy megh tarczac, hirdettyoc, hogy az egizet föl vetetót moſogatas ſemmikeppen föl ne bontaſſec, az Apoſtal mondaſa ſzerint: Egy az Vr, egy az Hüt, egy az kóróztſeg, mellinec moſaſat ſemmi maſolaſſal meg nem kól haboretani.

Vgyan ottan Z. Agoſtonbul (C. dedit:) akkiket Iudas Kóróztólt, Chriſtus kóróztóltó azokat. Igy azert, akkiket reſzeg kóróztólt, akkiket ember öldöklő kóróztólt, akkiket parazna kóróztólt, ha Chriſtus Kóróztſege volt, Chriſtus kóróztóltó óket.

Es (cap. ſequenti) Az ſzentſeg meg az gonoſz embertekbeis Chriſtus Sacramentomanac eſmertetic.

Iſmeg (de conſec. diſt. 4. cap. Baptiſmus) Az kóróztſeg ollian, az minemó az, akkinec hatalmabol adatatic, ſnem ollyan az minemó az, akkiknec ſzolgalattya altal adatic, &c.

Es hogy ſumma ſzerint az gonoſz emberec altal ſzolgaltatot ſzentſegek ne legyenec kegyelem ſzórzó erő nelkül, ez előt valo articulusban meg bizonittatec.

Kölle meg maslani azokon az kóróztſeget, akkik czac az Chriſtus neueben kóróztólkódtenec meg?

ERről az kerdeſről az Papaknac tellyeſſeggel különözó ertelmit talalom. Mert ezt, vallya Pelagius Papa, az Gaudentius Piſpóknec irt leueleben, (de conſecr. diſt. 4. cap. ſi reuera.) Ezt vizontac tagadgya Miklos Papa, az Bolgarok tanacz kerdeſere tót feleletiben, ſzinten anninac monduan Ambrus itaſabol, akar az ſzent Harom-

ſag

ſag neueben, ſ akar czac az Chriſtus neueben adattaſſec az kóróztſeg.

Igazan montae Papa Deus dedit, hogy az oly ferfiaknac el kóllyón feleſegektól valaztatnyoc, az kic valami modon tulaidon gyermekeket kóróztóltec az Z. kóróztſeggel? C. 30. q. 1. c. peruenit.

Semmikeppen nem: Mert kúlónózó ertelmet otalmaz Miklos Papa, az Salonitanus Piſpókhóz irt leueleben (Cap. 30. q. 1. c. Noſſe deſideras.)

XVI.

AZ VR VACHORAIA ROL.

Az Papaſoc igazan vonnyake meg az Vr Vachoraianac egyk reſzet, az meg ſzentóltetót Pohart az kóſſegtúl?

NEm igazan biſzony. Mert igy ir az Gelaſius Papa az Maioricus es Ianos Piſpókóknec. Vettúc eſzunkbe hogy nemellyec veuen czak az Z. teſtnec reſzet, az Z. vernec poharatol meg tartoztattyak magokat: kik minden ketelkódes nelkúl (mert nem tudom michoda gondolattal kóteleztetnec erre) auagy az egyhaz ſzentſeget vegyek, auagy az egyhaz ſzentſegektól tiltaſſanac: mert az

egy áldozatnac kette ſzakaztaſa nagy vetec nelkúl meg nem czelekódheric.

Ibid. ca. eũ omne. Iulius Papais az Aegyptombeli Piſpékökhöz irt nemi nemő leueleben az többi közőt azt mondgya: Amaz hogy az Cummunicalaſnac kegyes be tellyſeteſere, az meg martatot kenyeret adgyac az nepeknec ſ be nem vöttöc azt az Euangeliombul veteтőt bizonſagot ahol az Apoſtoloknac ayanlotta az ő teſtet es veret. Mert kúlön hozatic elő az kóniernec, kúlónaz bornac ayanlaſais. Mert meg martatot kenyeret nem oluaſſoc hogy adot volna maſoknac az Chriſtus amaz tanetuantul meg valua, kit az meg martatot kenier meſtere aruloianac mutatot, ſ nem peldazta ennec az ſzentſegnec ſzerzeſet.

Az Conſtantiai gyüleſnec fő nepeij niluan vallyác, hog Chriſtus az böczületes kenyernec es bornac ſzentſeget mind az ket ſzemely alat oztogatta az ő tanituaninac, es hogy az leg elſő egyhazban az hiuektől, mind az ket ſzemely alat veteтőt.&c.

Ide iarulnac töb Papas iras ſzörzöknec bizonſagüs, mellyec ſzolgalnac az kőfleg egeſzen valo Cummunicalaſanac erőſſeteſere.

ſeſsio. 13. Az ſententiaknac meſtere (lib. 4. diſt. 11. ſ) azt mondga miert vetetic ket ſzemel alat az Vr Vachoraia, holot egyk akat mellyk alatis az eghez Chriſtus vagyon. Hogy meg mutatatnec, hogy az egez termeſzetet vöttő fől, hogy az egeſzet meg valtana. Mert az kenyer az teſtre neſz, az bor az lelekre. Mert az bor vert nemz, amelyben az termezet tudoitul, az leleknec hele mondatic hogy vagyon. Annakokaert ſzolgaltatic hat ez ſzemely alat, hogy az leleknec es az teſtnec az Chriſtusban valo fől vetele es mind az kettönec mi bennunc valo meg ſabadulaſa peldaztaſſec. Mert haznal, az mint Ambrus ſzol; az teſtnec es leleknec

otal-

otalmazasara az, á mit veszunc. Mert az Christusnac teste az test iduóssegeert, az ő vere penig lelkunkert aldoztatic. Igy peldazta Moises. Az test, vgy mond, testekert aldoztatik, az ver lelkőtőkert. De mind az altal mind az ketszemely alat vetetic, mert mind az kettőnec haznal, mert mind az kettő alat ő maga az egez Christus vetetic. De hazak eggykbe vetetnec, czac eggyknec, az az, á leleknec vagy az testnec, s nem egyenlőkeppen mind az kettőnec otalmazasara ielentetnec szolgalni. &c.

In epist. 2. ad Bohem. de vsu communionis.

Cusanus Miklos meg engedi hogy regenten az Z. emberec az Christus paranczolattyanac ereieből, mind az ket szemely alat valo szentseget szükségesnec valottac mind szoual s mind czelekedettel.

Bredembachius Mattias sem tagadhattya, hogy az leg első egyhazban mind az ket szemely alat valo communicalas szokasban nem lőt volna.

In lib. de componendis ecclesiæ diſsidijs.

Hogy penig az egyhaznac, hatalma ne legyen arra, hog az szentsegeket az ő allattyok szerent valo reszeiben meg valtoztassa, auagy az Christus rendőleseuel valanni ellenkőzőt rendőllyőn, bizonittya Gerson Thomas es Franciscus de Zabarellis.

Gerson az lőlki eletről valo irasaban (Lect. 2. coroll 7.) azt mondgya: hogy bolondoskodnac azok kik azt mongyac hogy az Papa Concilium, auagy egyhaz hatalmaban vagyon az Euangeliſtaktol es Apostoloktul szarmazot szőrzesieknec meg valtoztatasa.

Thamas (in summa sua, parte 3. addit. artic. 6.) vgy mond, miert hogy az egyhaz fundaltatic az hütőn es az szentsegeken, annakokaert nem illeti az egyhazi szolgakat, hogy auagy vy hitbeli articulosokat czinallyanac, auagy az meg szőrőztetteket felre tegyec. De az oly meltosagu hatalome, mely czac magat az Christust illeti, ki az egyhaznac fundamentoma, &c.

felre tegyed ide aztis, auagy meg valtoztassac

Za-

Cap. 25. q. 1. sunt quidam.

Zabarellai Ferencz (in Tract. de sedando schismate Pontific.) hoza elő az decretombul amaz mondast: Hogy ha az Papa el akarna rontani azt, az mit az Apostolok es az Prophetac tanitottanac, nem sententiat mondani, hanem tévölgeni talaltatnec.

Fricius Andras (lib. 4. de rep. emend: cap. 19.) sok bizonsagokkal bizonittya meg, hogy az kősségnec az egez szen valo communicalast, vgyan kőz gyülesben meg kől lene engedni, az ellenkező erősségeket nagy igazan es erős sen hamisséttya, vgyan azont czelekózi vgyan azon dologtul szőrzőt bezelgető kónueibeis.

Vgyan ottan az eggyüt iarasnac hazug talalmanyatis illyen igekkel pólóngerezi ki. Az Christus rendőlese niluan tanit, hogy testetis ennunc kől az ő emlekőzetire, vetetis innunc kől vgyan azon ő emlekőzetire: &c. Külón neueztetic az etel, kűlón az ital attol az teremptetlen bőlczességtől, kinec az elő testtől az elő vernec el valhatatlansagarol valo minden embőri bőlczelkődesnec engedni kől. Mert nem kelit az emberi okoskodasbul disputalni, hanem az Christus akarattyat kől nezni, ki nem czonka lakodalmat szőrzőt hanem az etelhez, italtis adot.

De ier halliuk erről az vetekődestől mit mond Cassanderis. Az penig erről (in sua consult. Artic: 22.) maga ertelmet ki monduan, igy szol: Az Vr vachoraianac szentseges Sacramentomanac ki szolgaltatasarol eleg niluan vagon hogy az kőzönseges egyhaz mind eznapig: az nap enezeti penig auagy az Romai többig ezer eztendőnel Christus Vrunk szűletese vtan, kiualtkeppen ennec az szentsegnec tizteletes es rendőltetet oztogatasaban, az kenyernec es az bornac mind ket szemellyet az Christus egyhaza minden tagyainac, adta, mely sok meg szamlalhatatlan Gőrög es Deac iroc bizonsag teteleből niluan vagyon. Es hogy igy

czele-

ezelekődnenec, indittattanac elsőben Christus példaiaual es rőndőlesseuel, ki ezt az ő testenec es verenec Z seget az kenyernec es bornac ket semellye alat az ő tanituáinac, kik az hű communicaloknac semellyet példaztac, adta: mind azert hogy az ver sértsegebé hittec hogy néinemő erő es kegyelem iedzet tetőt az bor semellye altal: smind eñec az sőrzesnec titkos okaiert, mellyek kőzzűl azregiec külön külön feleket samlalnac elő. &c. Emmellet az mi valtsagunknac, es testünc lólkünc oltalmazasanac ielentesseert: hogy az test az testnec iduősségeert, az ver az leleknec iduősségeert, mely az verben vagyon, ertessec adattatni: Ez okaert szokas volt többig ezer esztendőnel az deac egyhazbais ez hogy az Missek szolgalasaban, az szentsegec meg szérőlese vtan mind az nepnec s mind az papi rendnec külön adatratnec az Vrnac teste, kű lön azővereises az el dűles veszedelmes voltanac el tauoztatasara, sokheleken az kelhekbe tkik szolgaltatoknac hiuat tatnac) ezűsteziuek ezinaltattanac, aña kutana, mind az altal ez vesedelmes dolognac felelme ezt szerzőtte, hogy az Vr vetebe be martatot, Vr kenyere adatnec azkősségnec, mely szokas Gőrög orszagban es Armeniaban mastis meg tartatic. Ez vtan az eggyc szemely el hagyasara kőlt nemel heleken az dolog: de mind az altal vgy hogy mind az ket szemely alat valo communicalas nem tellyesseggel hagyattatot el, hanem nemely heleken, kiualkeppen az Kalastromokban meg tartatot; es ez toab ezer harom szaz esztendőnel, mind adig, mig ez az kősségnec egy szemely alat valo comunicalasa, mind az egez deac egyhazat nem sokban vgyan el buritotta. Mely szokas, miert hogy azt nemellyec mind szentseg tőrőt es gonozt karhoztattac, az Cőstantiai es Basi ai Conciliumban iouallattatot es meg erősittetet: de mind az altal vgy hogy az Cheheknec biszonyos okokboi es fogadas tetelekből, mind az ket sze-

mellyel valo eles meg engettetőt legyen: nemis vetetőt mind az altal ez vegezeſſel mind az ket ſzemellel valo eles el á kóſſegtől: hanem bizonios es nagy okokert ideig akartac hogy el hagyaſſek: vgy hogy más okoc kezeretesebol ſzabadſaga legyen az egyhaznac annac helere allatasara es ſzokaſſa vetelere. Annakokaert nem ok nelkül vagyon, hogy ſoc ieles kóróztyen hütbeli, ſzent iraſnac es egyhazi emberec iraſinac oluaſaſaban foglalatos, es az főlyul megh mondatot ockokkal föl indittatot emberec, nagy kiuanſaggal kiuannyac az Vr pohara meg nyereſet, es mindenkeppen azon vannac, hogy ez az Chriſtus verenec iduóſſeges ſzentſege, az teſt ſzentſegeuel eggyűt az közönſeges egyhaznac reghi, es ſokidőkön gyakoroltatot ſzokaſa ſzerint helere allaſſec, vagy kedig az egy auagy ket ſzemely alat valo communicalaſnac zabadſaga, mely ez előt ket ſzaz ezztendőuel tartatott meg adaſſec. Annakokaert nem az egyhaz meltoſagaual ellenközö, hanem inkab az egyhaz igaſſagahoz es bekeſſegehöz illendő dologhnac itilem, ſőt vgyan ſzükſegeſnec, hogy azok, kikre az egyhaz igazgataſa bizattatot, ezt az communicalaſnac reghi zokoſat megh adgyak, auagy az gyüleközetec laſſan, mely azert valami nagy haboruſag nelkül legyen, amaz ſzokaſra terienec, melyben az előt voltanac, es kit ſoc ideig tartottanac.

De azt mondgya Eccius, hogy ő nem emleközic rola, hogy oluaſta volna, hogy az Romai egyhazban az Vr Vachoraia ket ſzemelly alat oztogattatot volna?

EZent, Caſſander hazugſagba éri az főllyül

meg

meg mondot helen igy szoluan: Nem czudalhatom elegge Eccius Ianost, ki egyebkent nagy elmeuel bir, hogy az kő, zönseges hitbeli feiedelmec otalmazasaban azt iria, hogy ő nem emlekőzic rola, hogy oluasta volna, hogy az Romai egyhazban, az Vr Vaczoraia mind az ket szemely alat oztogattatot volna az kőssegnec, hanem hogy ennec bizonsaga vetethetic az Z. Lőrintz elete historiaiabol. Czuda dolog ha nem emlekőzik az Roma varosbeli templomoknac zolgaltato kelheiről, kikről az Papas kőnyuben gyakor emlekezet vagyon: kic ez neuel hogy imez okaert hiuattatanac legyen, miuel hogy azokbol az kőssegnec zolgaltatot az Vr vere, ezac az ő Caietanussatolis megh erthette volna. Tudasa kiuől lehetőtte ez ő neki? mely az Soterus Papa iratsabul az Decretomokbais oluastatic, hogy az VR Vaczoraiaban meg bekelnec az pœnitentia tartok az Vr testenec es verenec vetelere? Miczodat? nem emlekőzike az Romai Gergel Paparol (bar ne zollyunc ennec előtte valokrol,) ki (in 4. Dialogorum) azt iria, hogy az Christus vere mar nem czac az hiuec kezeben, hanem az hiueknec vgyan zaiokba őntetic: Es az Husuet szombati Prædicatioiaban az nep előt zoluan, azt mondgya: Mi legyen, vgy mond, az barannac vere, mar nem hallas, hanem ital altal tanultatok meg. Mely Vr vere oztogatasanac szokasat az Z. Gergelnec reghi Sacramentomos kőnuőijs, es az Romai rend tartasnac kenueczkeieis niluan bizonittya, es az Romai Papakis, az főeb misse mondaskor alhatatosan megh tartottac: vgy annyra, hogy Z. Marton meg az Constantiai gyülesnec ideie vtannis, az Husueti fő misse zolgaltatasban, az Romai szertartas szerint, mind az egez kősseget oluassoc hogy az Vr testeben es vereben rezeltette, &c. Noha penig vgyan ottan int Cassander, hogy vgy kől Christus rendeleset es az regi egyhaz szertartasat, aianlani, hogy

az egyhaz meltoſſiga es bekeſſege meg tartaſſek, nemis ſoualya azoknac ertelmet, kik mind az ket ſzemely alat valo eleſt vgy ſzorgalmazzak, hogy az egy ſzemely alat valo oztogataſat ackar miokbul legyen az, ſzentſeg tóreſnec es gonoſſagnac itilic, &c. mind az altal azokbol, kic moſt meg mondatanac elegge ki teczik, hogy lelki eſmeretenec erós kóteleben leuen, itelte meltonac, hogy az egez communicalas meg adaſſec az egyhaznac.

De mit ertez az allat ſzerint valo el valtozaſrol auagy az meg ſzentóltetót iegeknec az ó tanitaſoc ſzerint, allattyokban valo el valtozaſokrol? hizede hogy az Iſten igeieuel es az regi egyhaz hitiuel eggiezzen az?

SEMmikeppen nem: Mert ellent tart Gelaſius Papa ertelme ki igy ſzol: Az ſzentſegek, kiket vezüne Iſtenes dolgai az Chriſtus teſtenec es vetenec, mellyert es mellyek altal az Iſteni termizetben tetetünc rezeſsókke. Es mind az altal nem zünik meg az kenyernec es bornac allattya auagy termizeti.

Eraſmus Roterodamus (in annot. ſuper 1. Cor. 7.) erról igy ir: Az Vr Vaczoraiaban az allat ſzerint valo el valtozaſt keſsón vegezte az egyhaz. Sok ideig eleg volt hinni, hogy ielen vagyon az Chriſtus teſte, vagy az kenyer allat, vagy akarmi modon.

In conſult. artic. 10. Caſſander Georgi (akar mit habozzon ebben az dologban) mind az altal nem veti meg azoknac ertelmet, kic

ezt

ezt az mondaft (az kenyer Chriſtus teſte) igy magyarazzak, hogy ez altal eterteſſek az kenyerben es az kenyerrel lenni az Chriſtus teſte, es vallya, hogy ez a ſzolaſnac modgya az regyeknel meg talaltatic, es eggyet ert Irenæuſſal, ki az Vr Vaczoraiat mondgya hogy ket dologbul all, földiből es mennyeiből.

Az meg ſzentöltetet kenyernec meg maradot reſzet itilede hogy meg köl tartani, laſatos pompaual zellel hordozni es imadni?

NEM: Mert ezt meg tiltotta Kelemen Papa monduan: Anni aldozat viteſſec föl az oltarra az menni eleg legyen az nepnec. Ha mi meg marad holnapra, meg ne tartaſſec hanem felelemmel es rózketeſſel az papi rend zorgalmatoſſaga altal el költeſſec.

Caſſander Georgi az o tanaczkodaſaban (Art. 22. ſub titulo de adoratione et circumgeſtatione) igy ſzol: Az a ſzokas melyben az Vr Vaczoraianac kenyere kózönſeges pompaual lathatouul hordoztatic, es ſzellyel minden emberec zeme ſeleibe adatic, az regiek ſzokaſa es ertelme ellen, vgy teczik hogy nem igen regen hozattatot es vetettetőt be. Mert azok ezt az ſzentſeget oly bőcz ületeſnec es ſzentſegeſnec tartottac, hogy ennec nem hogy vetelere, de meg czac nezeſere ſem boczattanac ſenkit, hanem czac hiueket, kiket az Chriſtus tagiainac es ez ſzentſeg vetelere meltoknac itiltek lenni, &c. Annakokaert vgy teczic hogy ez ſzellel hordozaſnac ſzokaſa, az egy haznac nagy kara nelkül, ſőt inkab annac haznaual (czac ezeſſen czelek ődteſſec) el hagyatathatic: Holot vij dologis legyen, es ſoc ideig ez ſzellyel hordozas nelkülis ez ſzentſegnec tizteleti helen volt, es moſtis helen lehet.

RMK I. 384
(2.péld.)

Krantzius Albert (in sua Metropoli) mint Cassander elő hozza, diczirі Cusanus Miklost az Nemet orszagban valo kőuetőt, ki az Vr Vaczoraianac szentsegeuel valo gonozul elest, mely let, az minden innep napi gyakor, szellel hordozas altal (ezek Cassander zavai) el hagyattatta, &c. es vgyan ottan emlekezetre melto okatis adgya Albert: mert vgy mond ez az szentseg az mennyei Mestertül eledelre es nem mutogatasra rendőltetőt.

Part. 2. in regulis moralibus tit: de superbia litera M.

Ismeg Gerson az baluanyozast igy magyarazza, hogy az. vagy valoba, vagy mondaskeppen, vagy tulaidonitaskeppen valo, Isten tiztessegenec valamely teremtet allatnac adasa, külőmben hogy sem mint ahoz illenec, &c. Az meg szentőltetet kenyerhőz penig ez á tiztesseg Christus rendőlesebül semmikeppen nem illic, hogy gőgőssen idestoua hordoztassec es imattassec, &c. Ergo.

De azt mondgyac, hogy ez az kenyernec tizteleti nem vgy adatic mint kenyernec, hanem mint szentsegnec?

Alex. de Ales pa. 9. q. 45. m. 1. art 1. Duran. l. 4. dist. 11. q 1. Thomas par. 3. q. 77 art. 4. cōp Theol. veritatis lib. 6.

AZ baluanyozas vetketől valo meg szabadulasra nem eleg ez á mentseg. Holot az szentsegek, az eles kiuul az melre rendőltetec szentseg neuet nem viselnec, az mint erti Alexander de Ales, Durandus, Thomas. Es az mint az deak bőlczek tanitnac az szőrzőnec akarattya es igyekőzeti szőrzi az szentseget, nem az megh szentőlőnec igiekezeti.

Christus penig az vegh Vaczora szentseget nem azert zőrzőttő, hogy Sacramentomos hazatskaba rekeztessek, szellel hordoztassec, hanem hogy illendő eledelben vetessek.

Mit

Mit velz hogy kôl remenleni, az oly kerezztyen iduôſſegerôl, az ki Papiſtac kôzt lakuan es azoknal muluan ki ez vilagbol, az Vr Vaczoraiaual egezzen nem elhet, es igy az Vr Vaczoraia nelkûl hal meg?

SEnkinec mint meg vagyon irua (de conſecr: diſt. 2. c. nullijnem kôl valamint ketelkôdni errôl, hogy az hiuec kôzûl minden, meg ackar reſzeſſûl az Chriſtus teſteben es verebenmikor az kôrôztſegbe Chriſtus tagiaia leſzen, nemis tetetic idegenne ennec az kenyernec es bornac tarſaſagatol, ha ſzinten elôb meg halis hogy ſem mint czak az kenyerbôl es iſzik az poharbul eggyeſſetetuen az Chriſtus teſteuel: mert ennec az ſzentſegnec reſzeſûleſetûl meg nem fogatatic, holot ô benne az â mit ez â ſzentſeg tegyez meg talaltatic.

XII.

AZ MISERVL.

Igazan mondgyake az Miſenec otalmazoi, hogy Chriſtuſtôl ſzôrôztetet az Miſe, az Apoſtoloktul vetetôt, es nekünc adattatot, az leg elſô egyhaztol nagy ſzorgalmatoſſaggal meg tartatot, es igy minden idôben egigiukrôl maſikra valo ſzallas altal ſzarmazot?

Ez

EZt de vállyon hogy merik beſzelleni, holot hogy az Papas Miſe Chriſtuſtól vagy az Apoſtoloktul ſzolgaltattot volna, az Euangeliſtac es Apoſtolocirasa ban ſemmi bizonſaga nints. Sok inkab hogy Z. Peter Apoſtol egyúgyúuen czak az Vrtul tanult imatſagnac el mondaſaual mondta legyen el biſzonittya Platina az elſő Sixtus Papa elettenec hiſtoriaiaban.

Ad oculũ iſta demonſtrantur et commemorantur in diſputationibus D. D. Heerbrádiac in libro dñi Valentini vañj p. m. Idé argumétü pertractat Ioañes Bohemus Aubanus l. 2. de gentium moribus cap. 12 Item Polydorus Virgilius lib. 5 de inuent. rerum cap. 12.

Vgyan ezent hogy az tób Apoſtolokis czelekődtec legyen, Gregorius Magnus, ki elſő ez neuen, bizonittya, monduan, ſzokaſa volt az Apoſtoloknac hogy czac az Vr imatſaga mellet ſzentólnec meg az aldozatnac oſtiaiat.

Kichoda ſzörzeſe es talalaſa altal iteled azert hogy epetetőt ez az Miſe alkotmanya?

ERről az Papas iras teuők bũ bezeddel irnak, mikor eggyenkent elő ſzamlallyac, kiknec kőlleſſek mindenic rezet, az miſenec kőzönnünk.

Tudni illic az confiteort, az elſő Pontianus neuő Papa ſzörzőtő, az Chriſtus ſzületeſevtan valo 235. eztendő taiaban, mint Nauclerus iria (Generat. 8.) Platina penig, Damaſus Papanac tulaidonittya.

Az introituſt Celeſtinus rőndőltő, 428. eztendő taiba: es aztis hogy az Dauid Pſalmuſsi enekőltetnenec az aldozat előt, mely az előt nem volt ſzokas mint Bergomates es Platina bizonittyac.

Az gloria Patrit Damaſus: Kyrie eleyſon, Syluester, es vgyan ezen hogy kilenczet mondatnec, Gregorius Magnus hatta, Platina biſzonſag tetele ſzerint: az gloria in excelſis, Teleſphorus, az Collectat Gelaſius rendőltő.

Az

Az epistolac es Euangeliomoc oluasasat,(authot Fasciculi temporum) Telesphorus Papanac,Platina Hyeronymusnac tulaidonittya.

Az gradualet, Tractust,alleluiat, Gelasiusra iriac.]

De az mise Canonarul mit it ilz,vallyon az Apostoloktul vezene az eredetöt?

HOgy az Mise Canona, szinten mint annac egyeb epületeis socideuel az Apostoloc vtan, külön külön szemellektöl foltoztatot legyen özuö,es be hozattatot, vgyan azon Papas iras teuök niluan vallyac.

Mert Alexander, ez neuen valo elsö Romai Papa,Vrunc születese vtan 110. eztendö taiban,Christus kijn szenuedesenec emleközetire, ezeket az igeket, qui pridie &c. oluastatic, hogy hozza tette. Bergomates lib. 5.

Siricius 385. eztendöben ezeket az igeket(communicantes & memoriam venerantes) adta hozza, mely regenten iriac, hogy az Canon elei volt. Naucl erus generat. 13, Rationale diu. offic. lib. 4.

Elsö Leo Papa 442. eztendö taiba hatta, hogy ez szentseg szolgalattya közben, mondatnec imez: Hanc igitur oblationem, &c. Ismeg, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, &c.

Iria (autor Fasciculi temporum) hogy az elsö Gelasius, ki az Romai Papasagban volt, 490. eztendöben zörzetö az Canont, á kinec tulaidonittya Volaterranus az Gradualt, es az Collectatis: mint ezt bizonittya az harmadic Innocentius Papais: hitelbe vagyon, vgy mond,hog Gelasius tendölte kiualkeppen az Canont, de az mint Gregorius mondgya in regiſtro,egy scholasticus neuö szörzötö amaz Imatsagot, mely az szentsegre sugua mondatic. De sacramẽti altar. mysterijs lib 3. cap. 10. Lib. 7. cap. 63.

Vgyan azon Gregorius, az 590. eztendö taiban, az

Canonhoz eztis hozza adta, Dieſq; noſtros in pace, &c. mind ammaddig: quam oblationem, Bergomateſnec io. kónueben valo bizonſag tetele ſzerint.

Authot Patiſ. in ſuo Anti Luthero.

Az harmadic Gregorius Papa kedig az Canonhoz ezt atta: Quorum ſolennitas hodie, &c.

Ezek meſſe ezt mondgya Clichtoueus: Más Papakis kúlón időben az Z. Canonnac mas rezeit mondgyac hogy hozzaioc adtac az eléb őzuő raggattattakhoz: es rendőltenec Ceremoniakat, melliek az Miſe Canonaban, az ſzentſeg ſzolgaltato paptul meg tartatnanac. Bizon azert az egyhaz dolgainac nem tudoia, auagy igen zemtelen, ſzükſeg hogy legyen az acki azt meri mondani, hogy az Papas Miſe Chriſtuſtol rendőlteteőt, az Apoſtoloktul adattatot, es az legh elſő egyhazban az ſzerint ſzolgaltattatot, mint moſt az Romai egyhazban. Es meg ez ſem haſomlo az igaſſaghoz, az mi iruan vagyon (de conſid. diſt. 1. cap. Iacobus) hogy az Miſe mondas Z. Iakabtul, Vrunc Attyafiatul irasba hagyatot volna: noha vgyan ottan ezis megh mondatic (hogy ez az teſz nincz egynihan regi kónyuekben, &c.

Lib. 2. de moribꝰ gẽtium ca. 12.

Touabba hogy ſummaba kőſſüc az dolgot az Miſertül es az Miſe Canonarul. Iohannes Boiemus Aubanus illyen igeckel ir: Az Imadſagokat, gradualokat, tractuſokat es az Allelluiat, Offertoriomokat, Communiokat az Miſeben, Antiphonakat, Verſeket, rropuſokat es egyebeket, mellyec vagy eieli vagy nappali ſzolgaltatasban, ineke ternec, es Iſtennec tizteſſegete es dizeretire oluaſtatnac, Gregorius, Gelaſius, Ambroſius, es egyeb Z. Attyac, nem egy, hanem külón külón időben, ſzórzóttek. Az Miſec igy neuezik az aldozatot) az oluaſaſrol. elſőben azzal az eğügyű kezületel es rendől, az mint meg moſtis az Huſueti Z. ſzombaton, ſzolgaltatic vala. Cœleſtinus Papa az Introi-

tuſt

tuſt ada hozza. Telesphorus, Gloria in Excelſis. Amaz Hymnuſt, et in terra, Pictauiai Hilarius ſzórzóttó. Simmachus, hogy inekelteſſek rendelte. Az dominus vobiſcum, altal valo kózóneteket, mellyek hetzer leznec benne, es az Ruth kónyueból vetettenec, Kelemen es Anacletus Papac, vetettec kózbe. Az tóbbit mind zinten az Offertoriomig, azon rendel, az mint czelekódtetnec, Gelaſius rendóltó, az Sequentiac kiuól kiket Miklos Papa, es az hüt agazattya kiuól, kit Damaſus az Conſtantinapoli Gyüleſból egyeletet enec kózibe. Az prædikallas, melly innepnapokon, az Paptul, auagy az Kaplantol az nephóz lezen, Nehemias auagy Eſdras peldaiabol, zokaſſa lót inkab hoǧ ſem rendóltetót. Intetnec vala elein ebben, mikor mindiaian az ielen valoc az Miſen, communicaltanac, az kózónſeges egyeſſegre: az az, ackik gyülóſeget úznec vala, hogy ez vilagnac vetkeiuel megh nem fórtózettuen vennec az Oltari ſzentſeget, (az melyre nizue az bünóknec kózónſeges meg vallaſa altal zokot az, megh maſtis el vegeztetni) az O es Vj Tótuennec kónuei, Iſtennec tiſz Paranczolati, az hütnec tizenket Articuluſi, az Annyaſzentegyhaznac két ſzentſegy, az ſzentec elete es Martyromſaga, ſzent napok, tanuſagok, ioſſagos czelekódetek, vetkek es egyebec, mellyeket kóróztyen embernec tudni ſzúkſeges, hirdettettenec. Az Offertoriomot az Gregorius adta hozza: Leo az prafatiokat, az nagyobbic es kiſſebic Canont; Gelaſius: az ſanctuſt Z. Sixtus: Pater noſter Z. Matte Euangeliomabul Gregorius. Martialis kedig Z. Peter tanituannya, rendóltó hogy az Piſpóc meg adgya az nepet, Innocentius, hogy békeſſeget mondgyanac az kiſſeb rendón valo papoc. Az Agnus Dei t Sergius tettó hozza: Gregorius az communiot: az ite miſsa altal valo vegezeſt, az benedicamus dominot, es Deo gratiaſt, Leo talalta, &c. Eddig zolá meg neuezet iras teuó.

Felre teuen azert az miſenec zurzauar zőrzőit, teczet hogy kerdetteſſek: Ha kőlle az hallottak iduőſſegeiert miſet bőrbitelni auagy nem?

videtomos conciliorú. nihil hic de miſsis ad expianda mortuorú peccata celebrandis. videatur oratio Molinæi de theolog. et legũ Imperialiũ dignitate.

SEMmiré nem kől: mert ellent tart az Toletomi Conliomnac harmadic Canona, kinec ez az ő ertelme. Az kik Iſten rendőleſe ſzerint ez eletből ki mulnac, ezec inekeekel es ineklők ſzauaual kől azokat az ő koporſoiokba vinni. Eleg legyen penigh hogy az föl tamadaſnac remenſegeuel az kőrőztyenec teſtenec Iſtenes inekkeſſél valo ſzolgalat tetetic, &c.

Es az kegyes nagy Carol Czaſzaris az ő egyhazi tőrueneyeiben, á többi kőzőt kiualkeppen az halot temeteskor valo baluanyozo pepetczőleſeket akarta hogy ki gyomlaltaſſanac.

Bredembachius Matthias az egyhazban valo vizha vonyaſnac le czendezeteſeről irot kőnyuetskeieben (quat. 1,) azt mondgya: Ha vagyone az egyhazban az oltaron valo aldozat tetel altal iduőſſegek az előknec es az holtaknac, azt ſohul nem ielentic az Prophetac es Apoſtoloc iraſi, &c.

Valoban ielen vagyone es meg aldoztatike az Miſeben az Attya Iſtennek az Chriſtus teſte es vere?

SEMmikeppen nem: holot az ſzőrzőnec akarattya es igyekőzeti tegye az ſzentſeget, az mint mondatic (in Compendio Theolog. veritatis lib. 6.) Chriſtuſnac

ſtuſnac akarattya es igyekózeti penig nem volt ez, hogy ó ebben az ſzentſegben mi tülünc az ő Z. Attyanac az elők nec es az holtaknac bűnökert meg aldoztatnec. &c.

Ergo.

Miert neuezteted hat az miſe regenten aldozatnak ha ſemmi aldoztataſa nem zokot az Chriſtus teſtenek es verenek az elők es holtak büneiert, abban? lenni?

HOGY az Miſe regénten aldozatnak hiuatlatot legyen, nem tagadom. Az neuezetnec penig, az ſententiac Meſtere okat adgya, mikor az Vr Vaczoraiat aldozatnac hiuatni ielenti, az kőrőzt fan egizer veghez ment, CHRIſtus egy aldozattyanac emlekózetire es meg ielenteſere. Ezéc vtan kerdettetic, vgy mond, ha az, ackit az pap kezebe tart, tulaidonkeppen mondaſſeke aldozatnac: es ha az Chriſtus minden nap meg aldoztaſſeke, auagy czac egyzer aldoztatot legyen megh? Erre tőuideden ezt monthatni, hogy az á mi fől vitetic es meg ſzőntőltetik az Paptul aldozatnac hiuatic, mert emlekőzeti es meg mutatoia amaz igaz es Z. aldozatnac mely let az kőzőzt fa oltaron. Es egizer holt meg Chriſtus az kőrőzt fan, es ot meg aldoztatot ő magaban. Minden napon meg aldoztatik penig az ſzentſegben, mert az ſzentſegben emlekőzeti leuel annac ammelly egiczer meg lőt. Lib. 4. ſent Diſt. 12.

Elege ha az Miſebe az Pap az meg ſzentőltetőt iegyeket nezi, auagy mindeneknec

RMK I. 384
(2.péld.)

kik ûdőûel illendők, es meltokeppen rea kezetettek magokat Communicaltatniok kől?

HOgy mindeneknec communicalnyok kőllyőn Anacletus Papa parancz ollya (de consecr. dist. 2. c. peracta) veghez menuen az meg szentőles, mindenec communicallyanac, ha meg foztatni nem akarnac az egyhazi tarsasagtul. Mert igy parancholtac az Apostolokis, igy tarttia az Romai szentegyhazis.

Cassanderis az ő tanaczkodasaban (art. 24. qui est de missa) igy szol: Hogy (az Lutheranusoc) minden miseben az Christus testenec es verenec szentseget oztogattyac, es azt czelekőzik illendő es meg probaltatot szemellyekkel, azt biszonyara iouallani kől. Mert egyez az Christus szőrzeseuel, az Apostoloc tanittasaual, es az regi egyhaznac, meg az Romainakis szertatasaual &c.

Az tulaydon auagy magan leuő misekről, mit ertet legyen Cassander tőb beszeddel akarnam hogy meg magyaraztatnec?

EZ az ő tanaczkozasaban (Artic: 24. sub titulo de solitarijs missis) igy ir: hogy az magan leuő misekről panazolkodnac (az protestalok auagy Lutheranusok) nem tellyesseggel ok nelkül vagyon, ha az magan valo miseknec neuen azokat ertic, az kikben az pap czak ő maga vezi az meg szőrzőt szentsegeket, es semmi oztogatasa nem leuel azoknac (mellyek illendőb neuel puzta miseknec mondathatnac) mellyek az regiektőlis, mikor elsőben nemely Calastromokban szokassa vetettenec volna

nem

nem ionallattataknac talaltatnac, mint meg teczik az Nannetomi Conciliumnac egy Canonabul, melyben az Papot tiltatik, hogy az miſet maga ne ſzolgaltaſſa: mert kepteleu dolog hogy ő azt mondgya: Dominus vobiſcum: Surſum corda: auagy gratias agamus Deo &c. Holot ſenki ne legyen ki neki feleliyen: auagy az Canonban azt mondgya, (es mind az kőrül alloknac) holot ſenki ielen ne legyen: auagy kezeteczen az imadſagra mikor azt mondgya: oremus, holot ſenki ne legyen ot ki vele imatkozzec. Ennekokaert ezt mondgya, hogy ezt az chuffos, baluanyozaſt kiualtkeppen az baratoc Calaſtromabul ki kől gyomlalni. Ezert parancholtatic hogy az főllyeb rendőn valo Papok gondot viſellyenec, hogy az Eſpőroſtőknec az Calaſtromokban es egyeb egyhazakban munkas tarſok legen, az miſe ſzolgaltataſokban. Ez Nannetomi Concilium vegezeſehőz haſonlo talaltatic az Papyaij Conciliumbais (c. 132.) hogy ezak egy Eſpőrőſt ſe ſzolgaltaſſa maga az miſet mert igy, ſem az iduőzitő Vrnac igeiet, mellyekel tanituaninac hadra hogy az ő teſtenec es verenec ſzentſeget ſzolgaltataſſac, ſem az Z. Pal Apoſtal tanittaſit nem magyarazzac, ſem penig az chelekedetekben nem oluaſtatic neuezet ſzerint hogy igy kőllene lenni. Effele puzta miſektől irta Odo Cameratenſis (in Canonem) hogy regenten nem elt ezekkel az egyhaz, tudnia illik holot ſemmi miſek, Collecta nelkűl, az az, neminemő eggyűt aldozoknac, es ſzentſeg veuőknec gyűlekőzeti nelkül nem czelekedtettenec &c. Es nemely ſzok vtan vgyan azon Caſſander meg azt mondgya: Ide valo ezis, hogy nemely regi egyhazi ſzolgalatoknac magyarazoi, czak azt az miſet valſottac mod ſzerint valonak, ackin ielen voltac ollyac kik az papnac meg feleltec, kik offeraltac es communicaltac, mellyet ez ſzent chelekődesben ſzokot imatſagoknac

Valafridus Strabo de rebus eccle cap. 22.

ſzór-

RMK I. 384
(2.péld.)

Lib. de Ecclesiasticis obseruationibus qui inscribitur Micrologus,

szórzeseis niluan ielent, mely czelekódetben az aldozokrol es az communicalokrol niluan valo emlekózet vagyon Es neminemó mas bólcz meg iroiais az egyhazi dolgoknac ót szaz eztendóuel ez elót illyen irast hagyot: Tudni kól az regi Atiac ertelme szerint hogy czak communicaloc, Szoktac az szentsegek szolgaltatasaban ielen lenni, ebból lót, hoǵ az aldozat elót az Cánoc ferint ki küldettenec az meg teróc es pœnitētia tartoc. Ezeket mōdǵa ot Cassáder, ki hoǵ ez leǵen az Romai eǵhaznakis regi fokasa, bizoñial vallia hoǵ mindé ieles fó emberec tudǵac, es vǵan ezen ertelemre hozza elő Hoffmeisterus Ianostis: noha vgyan azon Cassander ennec az articulusnac vege fele az magan valo miseknekis lattatic valami helt adni. Ellenkóznec ez illy magan valo misec az Romai egyhaz Canonaualis, mert ez nem czak az szórzes imez iggeit hozza elő (noha ezeketis chonkan) vegyetec, egyetec, igyatoc, ebból mindnyaian, hanem emlekózetet tezen az communicalok felólis: communicaluan vgy mond, es emlekózetit tizteluen. &c.

Akarnam touabba eztis meg tudni, ha iobbe hogy ez à szentseg (mint à Romaiaknal szokot lenni) deakul vagy kedig ez nyelü nem ertőinel kőzőnseges es ertelmes nyeluert szolgaltassek ki?

De officio Iudicis ordinarij.

HOgy iob legyen az egyhazi szentsegeket kőzőnsegessen meg ertetót, hogy sem nem ertetót neuen, ki szolgaltatni, innet teczik meg, mert az harmadic Innocentius Papa, minden nemzetsegeknec az kőzőnseges nieluel valo elest meg engette, es ezt niluan czele kódtó az Laterano mi gyülesben cap. 9. Es vgyan azonnac egy ne-

egy neminemő mas decretomais igy vagyon: Miuel hogy sok heleken vgyan azon egy varosban es tartomanban el elegyóduen vannac kúlón kúlón nyeluen valo nepec, kiknec az egy hút alat kúlón kúlón szertartasok es erkölczők vagyon, niluan paranczollyoc, hogy effele varosokban auagy tartomanyokban valo fő papok szórózzenec illendő ferfiakat, kik az szertartasoknac es nyelueknec kúlömbőzese szerint szolgallyac kóztók az Isteni szolgalatokat, es egyhazi szentsegeket, tanituan őket igeuel es peldaual egyenlőkeppen. Vgyan azon modon az masodic Pius Papa egy Cyrillus neuő Moruaiak Pispökeről irt: Mongyac vgy mond, hogy Cyrillus mikor Romaban laknec, Supplicalt az Romai Papanac, hogy az szentseget szolgaltatuan, annac az nemzetsegnec, mellyet meg kóróztólt vala, Tot nyeluenel elhetne. Mely dologrol, mikor az Z. tanaczban vetekódes volna, es nem keuessen volnanac ellen mondok hallattatot szo mint haaz egbol illyenkeppen iüt volna: Minden lelec diczerie az Vrat, es minden nyelú valaft tegyen neki. Es ezert engedelőm lett az Cyrillusnac.

Hasonlatoskeppen Leo Papais az Romai sinatbul iria, hogy meg az gyermekek nyelue sem halgattya el az Christus testeneces verenec igaz voltat, az hütnec kózónseges szentsegi kózót. (de consecr. dist. 2. c. in quibus.)

Sót meg Cassanderis az ő tanaczkozasanac az miseről valo articulusaban, az kózónseges nieluel valo eleft kivannya az szentsegók veghez viteleben es az mise szolgaltatasban. Az miseket, vgy mond, az papaknac igy kól vala meg szórzóni, hogy abbul valami hazna lenne az nepnec, es ne függezkódnec czac az külső nezesre, mely megh lenne ha az imatsagok es az Z. iratsnac oluasasi vgy lennenec meg, hogy az ielen valok, kic kedueiert leuel ez, hütók es

kegyeſſegek őregbuleſere tartoznanac: Ide valo ezis, hogy ez az Meſenec czelekődeti nem czac az nep kedveiert zokot lenni, hanem az Attyaknac regi rendőleſek ſzerint, vagyon az nepnekis abban valami reſze.

Mert az mint Caietanus mondgya, Caſſander elő hozaſa ſzerint, az Miſe ſzőrzeſenec ez tulaidona. hogy az nep halgaſſa, az mellyec tanuſagra valoc, mondgya az mellyec diczeretre valoc: annakokaert vgyan azon iras teuő maſſutis azt mondgya, hogy haznosb az egyhaz epületire, ha az kőzőnſeges imatſagoc, mellyec az nep hallatara mondatnac hőzőnſeges nieluen mondaſſanac az egy hazban, hogy ſem deak nieluen, mely dologert mikor meg feddetetnec az felele, hogy ű ezt az ertelmet az Z. Pal tanitaſan fundalta, 1. Cor. 14. Hogy ha az deaki nielunec beczületes voltaert, melyben az ſzent iraſtes az Euangeliomi tudomant elſőbe vőttők, teczik, hogy kől annac az nieluuec meg tartatni, hátt megis az Z. Pal paranczolattya ſzerint magyarazat adaſſek hozza, es az Euangeliom el oluaſaſa vtan az nepnec tanuſagara valami rőuid magyarazat vetteſſec vtanna.

Nemde nem ok nelkűl lőtteke az Lutheranuſok illyen ertelemben, hogy az Papiſtak allittyak, hogy az Miſe az meg czelekődet, czelekődetbűl haznal?

BYzon Caſſander az ő tanaczkozaſanak az Miſeről valo articuluſſaban, allettya hogy nem mel tatlanul veltec ezt az Lutheranuſoc az Papiſtakrol. Nem ok nelkűl indultanac, vgy mond, nemellyek ennec az velekődeſnec kemeny űldőzeſere; tudnia illic, holot az

Miſek-

Miseknec enni sokassaga szellyel nagy gonduiseletlenül szolgaltassec: es annakokaert niha, ala valo tiztatalan emberek ezt az szolgalatot mint valami kezi munkat, mellyel magokat taplallyac, kereskódesnec okaert vezic fól kire az nem iamboroknac, es latroknac gyakran nagy sokassaga toldul, es semmit ot egyebet nem nyernec, hanem hogy abbol az nezesbol neminemó szentseget itelnec hogy iarul hozzaiok, noha ók eletek meg iobbitasarul semmit nem gondolkodnac, sót gyakorta az misenec mindennapi halgatasarol mindgyart az ó szokot gonossagokra es latorsagokra ternec.

De mi teczik neked amaz bórrbiteleſról es alatomban valo meg szentóleſról, melyet czelekózik az pap az Miſe szolgaltatasban?

EZt bizon nem iouialhatom: holot az Vr vaczoraianac szolgaltatasaban Christus akarta hogy az ó halala hirdettessec, melynec bizony fól szoual es kószónseggel ertheto nyeluen kól meg lenni, mert egyebkeppen mit külónóznó az pap az nematul?

Innet mondgya Iustinianus Czaszar: paranczollyok hogy minden Pispókóc egyenlókeppen es Espóróstók nem halgato modon mondgyac el, hanem fól szoual, mely az hüsseges neptól meg hallatassek, az Z. aldozatot es az Z. kóróztseghez adattot imatsagokat.

In nouellis Constit: de Eccles. diuersis. C. 123. Con in authent.

Mert bizonyara, vgy mond ha czak lelekben mondod az aldast, hogy hogy mondgya az acki kóz ember az te Istennec valo hala adasodra az Ament: holot nem erti mit mondaz? The vgy vagyon, szepen adaz halakat, de mas ebbül nem epül.

Annakutanna ezzel vegezi el: Ez okokbul annakokaert illik hogy az tób imatſagok kózót azokis, az mellyek az ſzent aldozatban mondatnac fól ſzoual mondaſſanak az Iſtenfelő Piſpókóktúl es Eſpóróſtóktül, az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnac mi Iſtenünknec az Attyaual es az ſzent lelekkel.

Tudniokis kól az Iſten felő papoknac, hogy ha mieſzekben elmulatnac az nagy Iſtennek es az mi meg tarto Ieſus Chriſtuſunknac tettenetes itiletibeis ſzamot adnac kula, mijs ezeket meg ertuen el nem mulattyok ſem bünteteten nem hagyok. &c Eddig ſzol Iuſtinianus.

Ezekhez adhatni imeztis, hogy affele bórbiteles es fugua valo ſzentóles felól nem tudom miczoda órdón-
Gabriel. ſu per com miſſæ lect. 4. góſſegnec velekódeſe vagyon: mellyet óregbet Gabrielis, acki niluan mondgya, hogy az Chriſtus teſtenec az ſentſegben valo meg ſzórzeſe leuel valami titkos erő altal mely nincz abban à ki ſzórzi, hanem mellette vagyon annac. Mint mó modon az gonoz teuőc es bühóſóc mondatnac valamit ezekekódni tehen teyet feyni, az ſzekekból, es feyſze nyelekból, mely nem ſzokot lenni affele gonoz teuóknec termezet ſzerint ualo ereiekből ſem azoknac erdemekből, hanem vagy io, vagy gonoz titkos erónec kózel allaſabol.

Eddig ſzól Gabriel.

XVIII.

AZ ERETNEKSEGRŐL ES ERETNEKKEKRŐL.

Igazan mondatnake eretnekeknec, es mintha,

mintha eretnekek volnanac: igazan karhoz tatnake az Lutheranusſok?

AZ eretnekſeg (ut eſt c. 24 q c. hæreſis) Gō. rōgūl az valaztaſrul mondatic, hogy tudni illic minden azt az ertelmet valazttya maganac, az mellyet iobnac alit. Valaki azert maskeppen erti az iraſt hogſem az mint az Z lelec Iſten ertelme kiuanya, mely ſzerent iratot, haſzinten az egyhaztul el nem ſzakadis, mindazaltal eretnecnec mondathatic, es az teſt-czelekedeti kōzūl valo mellyek elſōk.

Es eretnec az (ut habetur c. 24, q. 3 c. hæreticus) az ki valami idōſzerent, valo haſzonertes kiualtkeppen diczōſegert, es follyeb valoſaganac kedueiert, hamis es vy velekōdeſſeket nemz es kōuet.

Vgyan ottan, cap. kik mondatnac az egyhazban eretnekeknec, az kik az mit gonoſzul ertnek, vakmerōkeppen oltalmazac.

Ezek penig az eretnekeknec tulaydonſagi nem illētic az Lutheranusſokat. Ergo. Ezenkiuul penig Euariſtus Pāpa megis paranczolta, hogy az igaz es melto meg biſzonyodaſnac elōttōſenki meg ne itelteſſec ſe el ne kathoztattaſſec. 30 q. 5. c. nullum.

Ha mondanank (de meg nem engednenk) hogy az Lutheranusſok eretnekek, valyon kelleneie iſtrangal, tūzzel, fegyuerel, es egyeb iſzonyu būntetteſſel raytok kegyet lenkōdni? Nem

NEM: Mert az gonoſzokat (ut eſt. 23. q. 4. C. tres perſonas in appendice) elkôl ſzenuedni, ſ nemis teſti hanem lôlki büntetteſſel kôl ôket bûntetni. Ezert, mikor az tanituanyoc be nem vetetenek az Samaritanuſſoktul, tüzet akaranac reaiok le hozni az egbûl, monduan meſtereknec: Akaróde hogy azt mondgyue hogy tûz ſzallyon le az egbûl es meg emeſzze ôket, ezt hallac: Nem tudgyatoc miczoda lelek fiay vadtoc, &c. Az kôuetkôzendô reſzebeis Z. Ieronimus bôl im ez mondatic: Az ki teſt ſzerent ſzúletettet üldôzi vala az lôlkit: ſoha penig az lôlki nem üldôzi az teſtit. &c,

Item Diſt 45. Paztorokka tetettunc vgy mond ſ nem verekôdôke: Es amaz ieles prædicatoris azt mondgya. Fedgyed, keried, dorgallyad minden engedelmeſſegel es tanettaſſal. Vy es hallatlan prædikallas kedig ezá mely vereſſeggel ſatoliya ki az hûtôt.

Vallyon nem az ellenkôzô felre harentathatneke vizha, az eretnecſegnek vetke?

Simoniani
Angelici,
Apoſtolici
Tatiani, et
Encratitę
Hierarchitæ.

MEg lehetne biſzony iegen meltan. Mert ha (vt eſt 24. q. 3. c. quidam) eretnekeknec kôl azokat tartanunc az kik az Iſteni ſzolgalattal kereſkôdnec, kik Angyalokat tiztelnek kik ſemminemú tulaidont nem biruan, ſemmikeppen be nem veſzic azokat, az kik valamenniben elik ez vilagot: kik vtallyac az huſt kik megvetic az hazaſſagot, kik mezitelen labal iarnac (ercz baluanyozo vegre) kik emberekkel nem eznek, ſumma ſzerint kik az Z. iraſt kûlômben ertic, hogy ſem mint az Z. Lelek ertelme kiuannya, â kitûl irattattot, kik feleb valoſagoknac kedueiert hamis velekedeſſeket otalmaznac, kik az

mit

mit gonoszul értnec vakmerőképpen vitattyac, kiczoda mondhattya Eretnekség vetke nekül valoknac az Papistaság oltalmazoit, sőt vgyan magokat az Romai Papakat.

XIX.

AZ ESKÜVÉSRŐL.

Szabade eskudni az meg holt szentekre?

NEm szabad: holot noha mar Istennel vralkodnac, mindazaltal az teremptet allatoknac szama kőzül ki nem vetettenec. Az terempret allatokra esküdni penig nem io, mert Istentül meg vagyon tiltua, (vt habetur c. 22. q. 1. in appendice capituli mouet te. &c. Ismeg (22. q. 1. c. iurabunt) az Ieronimus irasabol ez mondatic, hogy baluanyozoc legyenec azok az kik meg holtakra esküznec.

Melliek nagyub az Istenre valo eskűue, se vagy az Euangeliomra?

FElelet tetetic erre (22. q. 1. c. si aliqua) imez igekel, ha valami dolog leszen, kichin dolgot latatic chelekedni az á ki az Istenre esküzic: az ki penig esküzik az Euangeliomra valami nagyub dolgot latatic czelekedni. Kiknec ezt kőlmondani: Bolondoc, az Istentül vagyon az Z. Iras, se nem az Z. Irastul az Isten.

Meg kőlle tartani, az nem szabados, Isten igeieuel, es az tiztességel ellenkőző eskűuesseket?

Hogy

HOgy nem: ielentik (22. q. 4.) es elő hozatic maz Isidorus mondasa (in Sinonymis) Az gonoz igeretekben szegd meg fogadasodat. Az vndok fogadasban, valtoztasd meg vegezesedet: Az mit ertetlenul fogattal ne cheleked meg, mert Istentelen igeret az, mely latorsaggal megyen veghez.

Lattassanac meg vgyan ottan az rubricat, auagy az Irasbeli reszekuec sommachkai, mellyek igy vadnac: Sokkalkiob az bolond fogadasnac igeretit be nem tellyesseteni hogy sem mint vetket tenni.

Niha nem hasznos az igert fogadast meg tartani.

Kegyesseg volt hogy Dauid az Nabalt, az mint meg eskűt volt meg nem ölto.

Nem kől meg tartani azt az fogadast, melyben ertetlenul gonoz igeret tetetic.

Es hasomlo egyeb fok sententiac, mellyeket az ertelem nelkűl valo es vakmerő, hazasag kiuul valosagnac, fogadasi ellen meg kől iedzeni.

XX.

AZ FEIEDELEMSEGRŐL

Kerdes vagyon erről, ha nezeaz hütnek dolga, es az egyhazi gond viseles, meg az vilagi birodalomba valo feiedelemreis?

VAllya ezt Cassander az ő tanaczkozasaban (art: 16.) s nem oknelkűl: Ennek vgy mondebben az kerdesben vetekődes kiuul kől lenni, hogy nem kisseb sem nem alaczomb hatalma vagyon, az kereszteny

feiede-

feiedelemnec es Kyralyoknac auagy Herczegeknec az Kereztyenſegbē, mint regē az regi kiralyoknac az Izrael nepe kōzōt: Kiknec az Iſten tōruenye meg tartaſſaban, es az Iſten tiſzteletinec ōtōgbetteſſeben minōmū tiſztec lōt legyen, az Iſten igeiebūl, mīluan ki teteczic. Mert ō nekik az maſodic tōruennec oluaſaſa, vgyan Iſten tōruenyē ſzerint aianlatatik: nem czac azert hogy oluaſtuan azt, ōk az ū eleteket igazan es kegyeſſen rendōlnec, hanem hogy az Iſtēnec tōruenyet zentūl es minden fōl bomlas nelkūl tarczac meg, ezt bizonyara az Iſtenfelō Kyralyoknac, kic az Z. iraſban diczertetnec peldai mīluan ielentic: hogy fōl talaluan Iſten tōruenyebōl az Iſtennec akarattyat, az papoknac, es az Leuitaknac megh paranczoltac hogy az Iſten tiſzteletit, az Templomokban az Iſten tōruenye regulaia ſzerint zolgaltatnac ki, &c. Mely Iſten felō kiralyoknac ekes rendeleſit az kegyes kerōſztyen kiralyokis ſzorgalmatoſſan kōuettek: mint Conſtantinus, Theodoſius, Iuſtinianus, Carolus, &c. Annakokaert ez Feidelmec es Herczegek tiſztinek tartatot regenten, hogy mikor az egyhazi zertartas meg haborodot, hat egyhazi emberek, es az Z. irasban tudos ferfiac gyūlesſet ſzōrzōttek, es az mellyek az egyhaz bekeſſegere valoc voltac ſzorgalmatoſſan ki kereſtek, az egyhazi embereket, az hamis Iſteni tiſzteletnec el hagyaſſaban, es az igaz tudomany terieſztesſeben, tiſztekre emlekōſztetek: az egyhazi zertartaſt tōruenyekkel erōſsitōttec, &c. Ettūl az Feiedelmek tiſztirūl valo iraſſal az egyhazi Hiſtoriakis, ſaz egyhazi emberec kōnyuetis rakuac, &c. Eddig ſzol Caſſander.

Vide Gabrielem Biel in can. lect. 75.

2. Paral. 17. 19. 4. Reg. 18. 2. Paral. 29. & 31. 4. Reg. 22. & 23.

De ellen vetteticaz Oſias peldaia, kimikor az aldozat tetelben, az papok hiūatalyat

Z maga.

maganak akarna venni, az Vrtul poklosag-gal iratik hogy meg verettetőt?

AZ Osias peldaia vgy mond Cassander (az felúl meg mondot helen) az feyedelmek tisztinec semmit nem art. Mert nem az kiuantatik hogy az feiedelmec es az Feiedelemségben valok magoc el ragadgyac, az Papoc tulaidon tisztit, mely az prædicallas es az szentségek ki szolgaltattassa; hanem hogy ûket, tisztec, hatariban tarczac, es annac veghez vytelere nem czac inczec, hanem segellyckis.

Nem alle ennek ellene ez hogy az Feiedelmekis az iuhok szamaban helhőztetetnek, kiknek magokat tellyessegel paztorok gonduiselesere kől hadni?

SEMmiben nem illik ez ide vgymond Cassander. Mert az Z. irasban az Kyralyoc nem czac Iuhoknac, de az egyhaz elterőinekis neueztetnec, kiknec noha sem az Iuhokat legeltetni, sem az eledelrül magoktúl itiletet tenni, nem szabad, mind az altal tartoznac az Iuhoknac illendő paztorokat szőrzeni, es gondot viselni erre hogy illendő eledelec legyen.

Igasságe hogy az egyhazi szabadsagnak szûne allat az Feiedelemségben valoknak az ado meg nem adatik?

Nem

Nem igaſſag. Mert ellenkőznec ezzel az Decretom igei, mellyek Ambrus iraſabul hozatnac elő (11.q 1. cap magnum) Bizonyara nagy es lőlki tanuſag ez, mellyel az kőrőſztyen ferfiac tanettatnac hogy az felyeb valo hatalmaſagoknac, ſeiet haichanac: hogy valaki ne alicza, hogy az főldi Kiraly rendeleſſet fől kől bontani. Mert ha az adot az Iſtennec Fia meg adta, ki vagy te oly nagy, ki aliczad, hogy nem kől meg fizetned. Es az előtt valo reſzben ez mondatic. Ha adot ker az Feyedelem nem vonzuk meg: az egyhaz mezei, adot fizetnec. Ha az egyhaz mezeyet kiuanya az Feyedelem, ſzabad el vennj, &c.

Voltake az Romai Papak, kőzül kik az vytezkődeſt kőrőſztyen emberhez illetlennek tartottak?

VOLtac bizony. Mert igy ir Gergeli Papa: Ha ez teſti hadakozaſſok az lőlki hadaknac kepei nem volnanac, vgy velem, hogy az Sydoc Hiſtoriainac kőnyuei, ſoha az Chriſtus tanituaninac ki bekeſſeget jút tanetani, oluaſaſra az egyhazban az Apaſtoloktul nem adattattac volna: Mert ez hadakozaſoknac meg iraſa mit haznalna ő nekik, kiknec Ieſuſtul ez mondatik (az en bekeſegemet adom, az en bekeſegemet hagom nektecyes kiknec az Apoſtaltul ez paranczoltatik es mondatic: (ne allyatok boſzut magatokert, hanem inkab boſzuſagot vegyetek, es meg czalatattaſt ſzenuedgyetek) vegezetre tuduan az Apoſtal, hogy ſemmi hadat nem kől nekűnc viſelnunc teſt ſzerint, hanem lőlki vitezkődesben kől az lőlki ellenſegek ellen farradoznunk, vgymint viteſegnec meſtere paranczolato ad az Chriſtus vitezeinec monduā, öltozetec 23.q. 1. niſi bella.

fel vgymond, az Istennec fegyueret hogy alhassatok az ördögnec alnoksagy ellen. Leo Papais igy szol (de pœnit. dist. 5. cap. contrarium) Nem szabados az ördög tőretul az ki ez vilagi vitezkodesbe akaria magat egyeliteni, &c.

Mint teczenek ezek?

En ez Canonokat sem az Z. irashoz, sem az Papas tőruenyeknec egyeb reszeczkeyhez es Canonihoz nem itilem illendőknec. Mert (cap. 23. q. 1. cap. noli) nilluan mondatic, hogy Istennec keduessec lehetnec, az kik hadakozo fegyuerben vitezkednek, Es elő hozatic ott Dauidnac, az Zazadosnac, es egyeb hiueknec peldaia, kik ez vilagi vitezkődesnec artalma nelkül, Istenel keduessec voltak, az kőuetkőzendő reszben penigh, elő hozzatik Z. Ianos czelekedeti, ki az vitezlő nepnek, nem paranczolta hogy fegyuereket letegyek, es az Christus Paranczolattyais, ki paranczolta hogy meg adassec az Czaszarnac az ado, mert az hadakozasert szűksegkeppen fizeteſt kel tenni az vitezlő nepnec, es ismeg leg kőzelb valo reszben Agostonbul mondatic: Vitezkedni nem bűn de prædaiert vitezkedni bűn.

Illeke külső Feiedelemség az Romai Papahoz?

MEG vonyatik ez á Papatul az Decretomnac soc reszeyben. Mert vagy az hogy nem Pispők es Pap vagy eszebe kel iutni az mi mondatic (D. 88. cap 3. Episcopus) &c. Semmikeppen vilagy gondokat fel ne vegyen ha kűlőmben czelekeszik tisztitűl meg foztassek.

Es az hatodic reszben: Az Pispők semmi hazi gonduiseleſt magara ne vegyen, hanem az oluasasban, imatkozasban,

ban, es Iſten igeie hirdeteſſében foglalatoskodgyek czak. Iſmeg (de pœni: diſt. 1. cap. verbum Dei) Az Pap az ó tiſtit teſzi (erch az bűnec megh boczataſſában) es ſemmi hatalmaſagnac tőruenyet nem gyakorlya, &c.

Gonoſzul poklul tulaidonittya, hat maganak az Romai Papa ez vilagnak birodalmat es mind az ket feguert az teſtit es lőlkit.

VGY vagyon bizonyara. Innet mondgya Felinus (C. cum non liceat. colum. 6. num. 11. vers, contrariam partem, ext. de præſcript.) noha vgymond kőzönſeges ertelmec ez az Canoniſtaknac, (in C. nouit, ext de iudicio) hogy az Papanac kezebe vagyon mind az ket feguer regen gyakorlot zokasbul: mind az altal miuel hogy ſenki affele zokaſt, czelekedetre nem vont nem teszik elegendőnec hogy czak ſzoualmondaſſek feiedelemnec az üdő ſzerent valokra nezue.

Mert miuel hogy az á ſzokas, nem talaltatic czelekődesben, azert nemis mondatic valoztatotnac mert nem czak ſzoual hanem czelekődetelis annak kellene iſmertetni. Es az Philippus Pulcher, Gallyai Kiraly, az nyolczadic Bonifacius Papa, paranczolattyara (a hol ez oluaſtatic. akariuk hogy tudgyad, hogy mind az lőlkiekben, ſ mind az üdő ſzerent valokban mi birtokunc allat vagy, &c. Igy felelt: Phylep Iſten kegyſmeből Franciaij Kiraly, Bonifaciuſnak ki magat Papanac tartrya, kiuan kiczin auagy ſemmi egeſſeget. Tudaſara legyen az te nagy bolondſagodnac, hogy mi az üdő ſzerent valokban, ſenki birtoka allat nem vagyunc

RMK I. 384
(2.péld.)

gyunc, az egy hazaknac es az iöuedelmeknec adasa, Kiraly igassaggal minket illet, &c. Az kik külömbet ertnec penig, bolondoknac es ezteleneknec tartryok.

Mit ertez az Constantinus ayandekarul mellyet hirdetnec? velede azt az Papa vilagi birodalmanak otalmazasara elegendönek?

In Tract. an imperiũ sit vnquã Romanis ad græcos translatũ.

IGen ketsegesse teszen engemet Valla Lörincz es gy mas Papas Kalteisen neuö iras szörzöis, ki Luther ide ie elöt irt, nem czak azokat mondgya bizonytalanoknac mellyec az Constantinus ayandekozasarul beszeltetnec dene talantan meg mas hoszu es nagy irasokatis kik Z. Kelemennec, es Anacletusnac tulaydonitatnac, mellyekben vgymond, akaruan az Romai szeket, sokkal fellyeben magaztalni, hogy sem mint haznal magokat tellyessegel fundallyak, maga vgan nem teczik hog azoknac az szentek nek leuelei volnanac, ha meg tekenttyüc azokat mellyec azokban vadnac foglaltatuan, &c.

Az Papatul vezie az mint nemellyeknek teczik az feiedelem az ö hatalmat?

TAgadgya azt Pampiloniai Vlcurrunus (in regimine mundi 2. parte quæst. princ. nu. 47. igy szoluan: Ezekbul ki hozhatni vgy mond hogy az üdö szerint valo hatalom. minden ezkeznekül czak Isten tül vagyon az feiededelemben: ninczis az czeleködet vag szokaskeppen az Papaban.

Alberi-

Albericusis (in L. bene á Zenone, num: 16. cap. de quadrienny præscriptione) vgyan azont mondgya, es hoz za elő Laica Czaszarnac tőruenyet, hogy az Czaszar az ő meg erősseteset nem tartozzec az Papatul kerni.

Ninczen hat az Papa hatalmaban, az feiedelmet tiztiben meg erősseteni, avagy tiztitől meg foztani?

NInczen: Ezt biszonyitya Gulielmus Occam (Dialog: Lib. 6. parte. 1. c. 9.) es az egyhazi birodalomrul valo iraszabais (quæst. 2. c. 8.)

Almain Iacab az egyhaz birodalmarul valo iraszaban. Iszernia Andras, mellyek legyenec az kiralyoc tiszteytől (col: 22. in vsibus feud) meg ielenti. Tűzes Ianos (in d. disp.) An Rex Franciæ recognoscat. &c.

Pampiloniaij Mihaly (in d. Tract. de regimine mundi in 2. parte quæst. princ. num. 61.

Meg biszonythatneke hogy az feiedelmeknek volt hatalmok az Romai Papak meg erősseteseresnem vyzontak?

EZT biszony igen kőnyd meg biszonytani: Mert illyen vegezest oluassunc (dist 63. c. Agatho:) hogy az regi szokas szerent az feiedelemnec ertelmebül es paranchyolattyabol kől az Papa valaztasanac szarmazni.

Es az kőuetkőzendő rezeczkenec summaia igy vagyon, hogy az feiedelemnec hatalma legyen az Papa valaztasara.

Abban

Abban az reſzben ezec az igek oluaſtatnac: Hadrianus Pa-
pa mind az egez gzüleſſel egyetemben engette az Carollo
Czaſzarnac, mind az Papa valaztaſanac, ſ. mind az Apoſta-
ly ſzek rendeleſenec hatalmat, Az tanaczbeli meltoſaſa
gotis meg engetec neki.

Ennec fölöte hogy minden tartomanybeli Erſekek,
Piſpökök ótöle vegyenec öltözetet vegezte, es hogy hazu
az Kiralytul diczeretet es öltözetet nem vezen az Piſpök,
ſenkitul fel ne ſzentölteſſec. Es valaki ez vegezes ellen
czeleködnec atok ala kötelezte, ha meg nem terne, iouaitt
közenſegeſſe tetetni paranczyolta.

Haſomlatoskeppen Leo Papais, az Papa valaztaſanac,
föl ſzentölteteſenec, es meg erőſſeteſenec hatalmat, nagy
tizteſſeggel, gyüles vegezeſe ſzerent az Romai feiedelem
nec engette. Az engedelemnec leuele igy vagyon.

Az Z. idvezytő, Templomaba lőt, Romai gyülesben
az boldog Hadrianus Apoſtoli ſzek gond viſelőyenec pel-
daia ſzerent, ki az Carol Vrnac, Franciai es longobardiai
győzödelmes Kiralynac, az tanaczbeli meltoſagot, az Ap-
oſtoli ſzek rendeleſet, es az Piſpökok föl ruhazaſat, meg
engete, Enis Leo Piſpök, Iſten ſzolgainac ſzolgaia, mind
az egez papi rendel, es Romai köſſeggel, vgyan azont
rendeliuc, erősſittyüc es alandoua tezzuc; es az mi Apoſto-
li meltoſagunc altal engedgyük, es adgyük, az Ottho Vr-
nac, nemet Kiralynac, es ez olaz orſzag birodalmaban ötet
köuetöknec mind örökken az vtanna valonac, valaztaſa-
nac hatalmat, es az leg föllyeb valo Apoſtoli ſzeknec Pa-
paia rendeleſet es igy Erſekeket es Piſpökökketis, hogy
azok ótöle vegyenec ruhazatot es ſzentſeget. Ebbül tar-
tozmac mindenekel, azoktul meg valuan, kiket az feiede-
lem az papoknac es Erſekeknec meg engedet: es hogy ſen-
kinec ez vtan akarmely meltoſagbeli es Iſten felő legyenis
ne legyen

ne legyen hatalma auagy tanacz, auagy az Apostoli szeknec fő Papaia, auagy akarmely egyeb Pispők valaztasara, az feiedelemnec, egyenlő ertelmenelkül (mely mind azaltal minden felő fizetesnelkül legyen) hogy igy maga legyen, smind tanacz s mind Kiraly, hogy ha az papi rendtul, es az kőssegtül Pispők valaztatic ha az felyülmeg mondot Kiralytul nem dichertetik, sem meg nem ruhaztatic, az fől ne szentőltessec. Ha valaki ez regula, es Apostoli meltossag ellen valamit czelekeszic, ezt atoc ala vegezzuk kőtelesnec lenni es ha meg nem ter meg hihatatlan szamkiuetesre es vtolso büntetesre meltonac.

Annakokaert ez Canonok szerent nem az feiedelem tartozic maga meltosagat es hatalmat kőszőnni az Papanac, hanem az Papa tartozic ezel az feiedelemnec.

XXI.

AZ HAZASAGRWL.

Igaz ertelemben vadnake azok kik az hazassagot, ember vduőzőleseben, akadeknak tarttyak?

BIszőny ezek igen teuőlődnek kiket hamisset Bertholomæus à Chassanęo (in Catalogo gloriæ mundi 3. parte, consid. 41.) mert imez kerdesre (igazan mondatike hogy nem haznal, az mennyeknec Orszagara igiekőző embernec feleseget venni) ez igekkel felel. Nem vgymond, hanem az ellenkőző ertelem igazab: mert az mint meg teczik, az Nicæaij gyülesnec vegezeseből (kirul iras vagyon (inc. 1. in fine extra de summa Trinitte, & fide Cath.) nem czak az szüzek es az magok meg tartoztatok,

RMK I. 384
(2.példa.)

hanem meg az hazasokis, az órók boldogsagra valo menetelt erdemlik. Es ezekis tiztasagot mondatnac tartani, mely szemermetesegnec mondatik (ut in c. Nicæna dist. 31. &c. Mellyet meg tartottanac sok Z. Patriarchak es Prophetakis, &c. Peter ismeg es az Apostolok, es Ianos Euangelista, kik mind hazasok voltanac, mint ellegendő keppen meg magyaraza ezzeket Iouinianus, Ieronymus ellen, mely szentec hazassagarul nagy tiszteſſegel ir, Dathus Agoston, az szentec hazassagarul valo iratsaban, ahol bűczöletes voltat, az oly hazasagoknac elege meg iria, magaztaluan az hazassagbeli tisztasagot.

Es amaz reszeczkenec (quis ignorat) summaia (cap 32. q. 4.) ezt tarttya, hogy az szüzeſſegbely tisztasag, nem lob az Abraham hazasaganal, es hogy iob legyen az elmenec, hogy sem az testnec szüzesſege: (23. q 5.) mondatik az summaban türhetőbnec.

Nem kől hat meg vtalni, auagy karhoztatni az hazassagot, az Istennifelelemnek szünő allat, vagy hogy nem üduözülhetnenek az hazassok?

NEM kől semmikeppen: Mert (dist. 31 cap. si quis) az Gangriay Gyűles vegezeseben, mondatic: Ha ki Zidalmazza az hazassagot, es az ő Vraual halo hiü, es Istenfelő aszszonyallatot vtallya, auagy vetkesnec itili, vgy mint ki Isten Orszagaba nem meheine, atkozot legyen. Ismeg (dist. 30. cap. si quis) Ha ki Istennert szüzeſſegre kötelezuen magat, az hazasagban leuőket keneſſegel szidalmazza, atkozot legyen.

Vgyan

Vgyan ottan: ha ki hazaſſagban leuen, vagy ſzűzeſſegre vagy maga meg tartoſztaſſara, kötelezi magat, es mint ha vtalatoſnac itily az hazaſagot, &c, atkozot legyen.

Es iſmeg: Ha ki az hazaſſagot vadolya, es az ő vtanal halo hiu, es Iſtenfelő aſzſzony allatot vtalatoſnac hizi, auagy vadolhatandonac, mind hogy nem mehetnenec be az hazaſſoc Iſten Orſzagaba, atkozot legyen.

Nem iol bizonytot hat, az hazas Papok ellen Innocencius Papa amaz Z. Pal mondaſaual, az kik teſtben vadnac, Iſtennec kedueſſec nem lehetnec, es imezis gonoſzul mondatic (32. q. 1. cap. nuptiæ) hogy az hazaſſag ez földet tőlti be, az ſzüzeſſeg penigh mennyeknec Orſzagat.

Sokal inkab az hűtört nem kől hat hazaſſagot föl bontani?

BIzony ſemmikeppen nem, Mert (vt eſt Diſt. 10. cap. lege) az boldog Gergeli Papa iruan Theoktiſtanac tanacz feleſegenec, az többi kezőt azt mondga: Ha az hűtert mondatic az hazaſſag el bomolhatonac, tudni kől hogy noha az emberi törueni meg engedi eſzt, de mint az altal az Iſten törueny meg tilttya, &c. Mert magan mondgya az igaſſag, (mint iruan vagyon cap. 27. q. 2. cap. ſunt qui) Az kiket Iſten ózuó zőrőz ember el ne valazza. Az ki aztis mondgya: nem ſzabad feleſeget el boczatni embernec, hanem czac paraznaſagnak okaert, &c.

Es (Diſt. 30. ſi qua) mondatic: Ha mely aſzſzony, el hagya Vrat, el akar menni, fel bontuan az hazaſſag kötelet, karhoztatuan az hazaſſagot, atkozot legyen.

Iſmeg (Diſt. 28. ſi quis) Ha ki azt mondgya hogy az Pap az Iſtenni feleleminec ſzűnő alat meg vtalya feleſeget, Atkozot legyen.

RMK I. 384
(2.péld.)

Karhoztatandonak itilede az masodik es harmadik hazasulast?

NEM. Mert (az mint Agostonbul mondatic 31 quæsti. cap. Deus) Isten az firfiat es az aszszony alatot, az nemnec szaporitasaert kötetö öszuö, hazasagbely tiztassaggal, es az masod hazasulast, mely mind az ket Testamentomban megh engettetic, szabadosnac lenni mutatta: es az köuet közendö rezben: ha meg haland az ö ferye) Nem mondgya vgy mond Agoston, elsö vagy masodic, vagy harmadic, nekünc sem köl arrul vegeznunc, mellyet az Apostal sem vegezte el. Ebbül nemis köl karhoztatnom semmi hazasagot, sem rolok az szamassagnac szemermet el vennem. Az Vr penig nem karhoztatta az ket feriuuet, nemis mondgya hogy az föl tamadasban nem lehet ez: hanem czak ezt, nem hazasulnac, sem nem hazasittatnac.

Cap. 31. q. 10. c, aperiant.

Be hozzatic vgyan ottan Ieronymusis igy szoluan: Nissac fel kerem füleket az en ragalmazoym, es lassac, hogy en az masod es harmad hazasulast megh engettem az Vrban. Az ki az masod, es harmad hazasulast nem karhoztattam, az elsö hazasagot hoġ karhoztattā volna: Azö Ieronymus vġāottá: nem karhoztató az ket felesegüueket, söt az harō felesegüueketis, es hamōdhatni az nyolcz feleseguucket sé.

Es ismeg. En most szabados zoual kialtom, hogy nem karhoztatic az egyhazban, az ketzer valo hazasulas, söt az haromszor valo sem, es igy szabad ötczör es hatzor, es töbzeris, mint masodszor, ferihöz menni.

Vgyan ezen ertelmet oralmazza, az Parisi VVilhelmusis Dominica infra natale serm. 3. circa medium.

Meltan vettetic azert meg, amaz ertelemmel (cap. 31. q. 1. cap.

5. cap. hac ratione ex authore operis imperfecti in Matthæum) elő hozatic, kiben mondatic, hogy masodszor meg hazasodni igasság szerint, bizonyos feltelmesség. &c.

Igazan vegezteke Calixtus es masodic Innocentius Romai Papak, hogy az fogadas vtan let hazasságot el kől szakaztani?

TEllyes séggel külön dolog mondatic (dist. 27. c. quidam) a hol Agoston mondassa hozatic elő, mely igy vagyon: Nemelyec az fogadas vtan hazasulokat paraznaknac mődgac: En penig azt módom, hogy igen vetkeznec, az kik illyeneket el valaztnac egymastul.

Es az elót valo reznec vegennis, mondgya Gratianus hogy oly nagy erő vagyon az hazassag szentsegeben, hogy meg az fogadas meg szegeseből sem bonthatni el az haszassagot.

Es hogy az fogadas teuóknec hazassagokat paraznasag nac ne kölessek tartani, sem el ne kőllyen azt bontani, Agoston irasaual bizonytatik meg (27. q. 1. c. nuptiarum.)

az fogadas teuekőn, ercz it azokat kic az Papi Vrasagert hazasag nelkül valo eletre kőteleztek magokat.

Vetkezete Syricius Papa, hogy az pœnitentia tartoknac nem engedet hazasulasra valo halalmatt. Vetkezet igéis. Mert hogy effele embereknec tőrueni szerent valo meltosagal meg engedtessec, vagy az meglőt hazasagot meg tartani, vagy maszor hazasodni, mondgya es biszonittya Gratianus (33. quæst. 3. per aliquot Capitula. Es iria az Leo Papa, az Rusticusnac, az mint vgyan ot irua vagyon, ez igeket: Az ifiusagnac idejeben leuő, az halalnac auagy fogsagnac felelmeuel kezerittetuen, ha pœnitentiat tart, es az vtan feluen az iffiu maga meg nem tartoztattassanac ese-

RMK I. 384
(2. példa.)

titul feleſegeuel valo kőteleſſeget valazt, hogy ne eſſec fertelmeſegnec vetkebe, engedhető dolgot lattatic hogy ezt lekődőt, ha feleſege kiuul ſenkiuel ne kőzősködic. Melyben mind az altal nem regulat ſzabunc, hanem mi legyen turhetőb azt ielentic meg.

83. q. 3. cap ſi quis cum duabus.

Es az Vormatiai gyűlesbenis (cap. 30.) el vegeztettőt: hogy ha kiket attiafiual vetkezendic auagy olli ſzemelyekkel kikel az iras tilttya, ha elegendő pœnitentiat tart, es az tiztaſagnac tőrhetőſeget meg nem alhattya, ſzabad legyen neki tőrueny ſzerint valo hazaſulaſſal feleſeget venni: haſomlatoskeppen az aſzſzonallatnakis, á ki illyen vetekbe eſsic, hogy fertelmeſſeg meliſegere ne viteſſec.

Lehette igaz es tőrueny ſzerent valo hazaſſag az hitetlenek kőzőtis?

Tagadtatic ez in procœmio ca. 28. quæſt. 1.

Hogy az hitetlenekis hazaſſok lehetnec megiratatic (cap. 28 q. 1 in rubrica capituli iam nunc) es vgy azot ez meg bizonytatic az Agoſton bizonſag teteleuel.

Szükſegeſe az ſzüleknek egyenlő ertelme az fiak hazaſulaſahoz auagy czak tiztelegnek okaert adatike ez hozza?

IGEnnis ſzükſeges: Mert az Leo Papa mondaſabul (kik attiac akarattyabul ferfihez kőteleztetic, vetek nekul vadnac azok (32. q. 2. c. non omnis) igy ſzol ot Gratianus: Mikor azert mondatic, kik attiac akarattiabol ferfiohoz kőteleztettec) ertenünc adatic, hogy az attiai egyenlő ertelem, kiuantatic az hazaſſagban, ſem tőrueny ſzerent valo kazaſulas annelkűl nem lehet, amaz Euariſtus

Papa

Papa mondasa szerent: egyebkent ne legyen az hazassag tőrueny szerét valo, hanem ha az szőlektul rendeltettic.

Es (36. quæst. 2, in appendice capituli placuit) elő hozatic egy tőrueny, (ex instit. lib. 1. titulo. de nuptijs) igazan hazasulnac magoc kőzőt az Romaiac, az kik az tőruennec paranczolattya szerent mennec ózuő, az ferfiac ifiukorokban az leanszoc hazassagra meltokorokban, vagy Czeledes, attiac legyenec vagy azoknac fiai, czak hogy az fiakon legyen az attiac egyenlő ertelme kiknec hatalmokban vadnac. Mert hogy ennec igy kőllyen lenni, mind az kőzőnseges s mind az termezet ertelme ielenti: vgy annira hogy az attiac akarattianac elől kől iarni.

Nem iol czelekedneneke valyon ackik tőrueny kiuül valo halo tarsoknak le monduan tiztesseges hazassagrul gondolkodnanak, auagy assele halo tarsokat tőrueny szerent valo felesege valtoztatnanak?

IGEN iol, kinec bizonsagara hozok elő egy Canont, ki Ambrus irasabul vetettet (cap 32. q. 4. illien keppen. Mondgya ha Valaki felesegem nincz: azert az zolgalot vetem tarsul. Hallyad mit mond az iras Abrahamnac. Vesd ki az szolgalot, es az ő fiat, mert nem lehet őrőkős az szolgalo fia az szabados fiaual. Ha azert az szolgalo fia nem őrőkes hat nemis fiu. Miert kerestetic hat, illyen hazasag az melybül születettőt fiu, sem vér szerent sem Ioszag rea maradassa szerint nem lehet őrőkős. Mert nem lehet annac az őrőkségbe valo tarsasaga, ackinec nincz eredet szerint valo ok leuele. Mondom miert kerestetic illyen

RMK I. 384
(2.péld.)

lyen tarſaſag, az melybul ſzületettétek nem hazaſagbeli fiac, hanem paraznaſag bizonſagy?

Miert ſzületetnec kedig effele fattyac, kik az ő Attyoknac ſzegyenekre ſnem tyſzteſegekre vadnac? Mondgya az iras az paraznac fiaĳnac vege ſzakad, es az hamis agynac magua ki zagatatic. Az te aſzſzoni allatod azert, ha oly erkölczö, hogy tarſaſagra melto, erdemlye megh az feleſeg neuetis, ad megaz te halo tarſodnac, az ſzabadſagot es az feleſeg neuet, hogy te ne legyen inkab parazna hogy ſem ferie.

Es (in rubrica cap. ancillam) mondatic hogy tiſzteſſegben valo elö menetel, el vetni az paraznat, es törueny ſzerint valo feleſeget venni, es ez bizonytatic vgyan ot, Leo Papa bizonſag teteleuel. 32. q. 2.

XXII.

AZ KERÖZTYENISZABADSAGROL, CEREMONIAKROL Es Szabados dolgokrol.

Meltatlanul panaſzolkodtanake, az Lutheranuſok es proteſtalok, az Papaſagban valo Ceremoniaknac ſoksagarul, es azokal valo gonozul eleſrul?

NEM allitom: Mert Caſſander az ő tanaczkozaſaban (Art. 15.) azt mondgya, tagadni nem kől hogy voltanac nemellyec baluanyozok es tudatlanoc, kic ez emberek idueſſegere rendeltetett idueſeges ſzörzeſſekkel gono-

gonozul eltenec kegyetlenſegre es lólki iſmeret meg foytaſara: mely gonoſzul eleſeknec, az Piſpókók es egyeb egyhazi gonduiſelók altal, meg kóllene iobitatni: Es ſokkan voltac az kóſſeg kózzulis, kik ez kúlſó rendtartaſoc megh tartaſaban helheztettec igaſſagokat es bizodalmokat, el mulatuan ezenkózben az igaz es belſó kegyeſegnec tiſzteit, kiknec kóllene ezeknec ſzolgalnyok.

Voltanac kik vizha fordult ertelemmel, es ſzertartaſsokat, Iſten Paranczolatihoz nem czac haſomlatoſſakka, de meg vgyan fóllyeb valockais mertec tenni: vgy hogy azok mint, az tóruennec nagyub paranczolatit, vgy mint az ſzeretetnec, es irgalmaſagnac paranczolattyat el mulattac es azoknac akar mi okbul valo meg zegeſet, Iſten Paranczolatinac meg ſzegeſenel nagyubnac itiltek: mely illyenkeppen tartatot ſzertartaſoc, bizonyara emberek Paranczolatinac mondathatnac, es ó reaiok igazan mondhatni azt az mit Chriſtus az Phariſeuſoknac mond: Ez az nep engemet aiakiual tiſztel, ſziuek penigh tauul vagyon en tólem: Heaba tiſztelnec engemet tanituan emberec paranczolatit. Es iſ. megh. Eraſmus (vgymond Caſſander) együt panazolkodic, es ezt talam nem meltatlanulis czelekezi, hogy nem ſokban mind az egez Iſtenni ſzolgalat ez ideig effele Ceremoniacka tetettót, es az Euangeliomnac eróie nem ſokba femmiſitetót ezek altal: Mutatis penig valami oruoſagot, mikor azt mondgya, hogy czac egy Iſtenfelő fincz, ki ha az dolgot figyelmeteſſen meg tekenti, ezt nem akarna inkab, hogy ezekben az dolgokban valo kóteleſſeg fordetatnec inteſre: igy, az mint maſt az idő allapattya vagyon: keuesbul foytogataſok, ſtób bóitóiók volnanac, kiualkeppen ha az Papoc eleteben tündóklenec, az türhetóſegnec, es kereztteiny mertekleteſegnec peldaia,

RMK I. 384
(2.péld.)

Mit vélz azert hogy affele rendeléſſekel kől czelekődni mellyek Iſten igeiuel ellẽkőznec?

EN azokat minden ketelkődes nekúl el hagyatni mondanam. Mert (vt eſt in cap. 25. q. 1. c. omne quod) nem alhat az meg, â mi az Euangeliom, auagy Prophetac tudomanya es vegezeſe ellen czelekődtetic.

Nincz hat az Papanac hatalma arra, hogy vy, es Chriſtus ſaposstolok tudomanyaual ellenkőző, tőruenyeket ſzőrőzzen?

NINczen: Mert ahol (vgymond Orban Papa 25. q. 1. cap. ſunt quidam) az Vr, vagy az ő Apoſtali, es ezeket kőuető Z. attyac nyluan valo ertelem ſzerint, valamit el vegeztenec, ot nem Vy tőruent kől az Romai Papanac zabni, hanem inkab azt az mely prædicaltatot, elete fottaig erősitenni kől. Mert ha azt, az mit az Apoſtoloc es Prophetac hirdetec, rontanni (az mi tauul legyen) akarna, nem ſententciat mondani, hanem inkab, teuelegni iteltetnec. Es Zozimus Papa is igy ſzol: (25. quæ. 1. cap. contra) Az attyaknac vegezeſi ellen zőrzőny valamit, auagy azt meg valtoztatny, meg ezek meltoſagatul ſem lehet.

Diſt. 19. c. ita dominus. Es Gratianus az oly vegezes leueleit mondgya, hogy kől vennunc az Papaknac, az mellyekben ſem az elől valo attyac ellen ſem az Enandgeliomi paranczolatoc ellen valami nem talaltatic.

De meg tilthattyae azt az Papa az mit az iras meg nem tilt? Ta-

TAgadgya ezt Benedek Papa az Grandensis Patriarchanac tőt feleletiben (cap. 27. q. 2. c. lex diuina. &c.) Az ő igei imezek: Miert tiltatnec meg, mellyet soha az Z. iras tilalmazni nem hagyot.

Hat az Romai szeknec vegezese ha az vegezes kőzben vetek eset benne, nem forditthathattike iobra?

IGennis Mert igy szol Miklos Papa, az Mihali Czaszarhoz irt leueleben monduan: Az Romai szeknec vegezeset nem tagadgyűk hogy iobra fordethatni, mikor attul valami auagy el titkoltatic, auagy mikor az, az eleteket es az űdőket auagy az nehez szükségeket meg gondoluan engedelmessen akar valamit el vegezni. &c.

Az Hilariusis ki az Romai Sinatnac feie volt (ut est c. 35. q. 9. c. quod quis) igy szol: Ha ki miben szabadsag kiuul vetet, auagy az ő eleitül lattia hogy vetec eset, ha az maga vezedelmet el akaria tauoztatni karhoztassa azt, Mert mi nem akariok hogy senkijs gyakorolya az bozuallasnac kemenseget, de ha ki az Isten dolgaban vagy vakmerőségből, vagy valami czil kiuul valo czelekedetbűl vetkezic vagy ő maga, ha mit illetlenül czelekődőt es az semmisetteny nem akaria, valamit massal le nem tetet, magaban talalya fel.

Mit ertez az Templomoknak ily szorgalmatos el ayanlasarul, es meg szenteleserül, mely leuel az Papasagban tellyessegel szükseges nek allittode azt?

RMK I. 384
(2. péld.)

NEM alitom: Holot az Romai Kelemen Papa effele Ceremoniakrul, semmi emlekezetet nem teszen, hanem czac az imatsagokrul, kikel ez ily megszentőlesnec kől lenni.

Illendő es haznos helleken vgymond Kelemen Papa, (de consecr. dist. 1. cap. ecclesias) templomokat czinalyatok, mellyeket Istenni imatsagokal megh kől szentőlni, es mindenekben Istenni kónyőrgosséc altal, Istennec aianlatatott Papokat kől helheztetni, &c.

Mit ertez az Kelhek felől kikel az Vr Vaczoraianak kiszolgaltataſſaban mar regen keztenek elny?

CZAC egy Iambor sincz ki az Templomban nem kiuanna, hogy mindenec illendő keppen lennenec. De az kegyességnec feiet, az kűlső ekességben es keszülesben helheztetni, az kereszтyen Istenni felelem megtilt. Eből vagyon amaz Bonifacius Papa panaza, ki (vt est de consecr. dist. 1. cap. Vasa) megh kerdetetuen ha szabad volnae fa edenekben megh szőrzeni az szentseget: Meg felelt: regéten az arany Papoc Kelhekkel eltenec, mast vizontac az fa Papoc arany kelhekkel elnec, &c.

Mit ertez az zentelt Vizrul, harangok kőreszтsegerűl, es egyeb ezekhez hasonlo baluanyozasokrul?

NEM ioknac mondatnac ezek Erasmustul, az Beda vetkeinek előszamlalasaban: es meg az Alberi-

cus

cus de Rosate tulis, & in dictionario super verbo Campana) kiknec ertelmeket miert hogy azok Isten igeietul, es az igaz Egyhaznac itiletitülnem különezneck, bizony nem kellet volna meg vetni.

XXIII.

AZ FOGADASOKRVL ES KÜ. LEON KÜ LEON FELE ZERZETEKRÜL.

Mindeneknek elöttö ez kerdetik ha az sok különözö Isteni szolgalatnak auagy Baratì zörzöseknek rendelesi az Christustul auagy az Apostoloktul paranczoltattanake?

TAgadtatik ez, holot az leg elsö Egyhaznak Papi rendi ez Istenni tizteletöket nem tudta, az mint iria az egyhaz terhetul irt könyunec szörzöie Cap. 22. §. 1.

Akarnam azert meg tudni, meg az Romai hitön valo emberekis miczoda ertelemben löttenek legyen ez sok baluanyozo zörzetökrul es azoknak felelemmel valo meg böbeziillöirul?

RMK I. 384
(2. példa.)

In vita Pij II. non procul á fine.

Az Masodic Pius Papa felől[i]ria platina. hogy hadta eztis az ertelmes mondasoc közöt kikkel pelda bezed szerent elt, Minden emberi meltosaggal e rósi tettet szórzet okosagnelkül szúkós.

AZ valaztatott Cardinalok az harmadik Pal Papanac adot tanaczokban, az egyhaz meg tisztogatassarul, az többi közöt azt mondgyac: Az conuent rendeket, itillyek hogy mind el kel bontani: Mert sokan oly igen megh vndokodtanac, hogy az kúlsó rendeknec nagy botrankozasara vadnac.

Anshelmus Marchiaban, Hauelburgi Pispók negy Zaz esztendóuel ez elót azt irta, hog, sokan czodalliac ezt az soc vysagot, az Isten egyhazaban az Papoknac enni sok rendit. Az Batatoknac enni sok nemeit, az ellenkózó Istenni tizteleteknec, enni sok kúlónózó, formait, es hogy az kereszty eni Istenni tiztelet, enni sok talalmanyokkal valtoszt atot meg, es enni sok vij tótuennyekkel es zokasokkal haniattatot, &c,

Az egyhaz terhetul itt kóniunec szórzóie. (13. §. 6.) igy szol: Az lelec niluan mondgya, hogy az vtolso údók ben el szakadnac nemellyec az hittul, halgatuan teuelgeseknec Lólkihóz es órdógi tudomanyokhoz, kik kep mutatasbol hazugsagot szolnac, es kiknec meg billegeztetet, az az meg egettetet, es meg veztegettetet lólki ismeretek vagyon. Feddijs óket mikor azt mondgya heiaba valoua tóttetóc az Isten paranczolattyat, az ti talalmantok kedueiert kep mutatoc, iol iouendólt ti felóletec Esaias monduan: Ez á nep ayakiual tiztel engem szúucók penig tauul vagyon en tülem: oknelkül tiztelnec penig engemet tanituan oly tudomanyokat mellyek emberec

paran-

paranczolati. Minden plantalas penig mellyet az en mennyei attyam nem plantalt ki szagattatic.

Ismeg (cap. 13. § 7. Negyedic allapat peldaztatot az Tiatyrai egyhazon, es az) Iezabel Aszszonnion, mely az kep mutatas, es meg az ősz teuer Iouonnis, az kep mutatoknac gyülekezetiert kik az egyhazban az hiusagos diczősegert beuelkődnec, magokat nyaualiakban es bőytőlesekben gyakorollyac, hogy ősztőueren sargudgyanac, es az emberec előt szenteknec lattassanac: Azert el vetek az ő iutalmokat. Es ismeg: Regen az egyhaz viaskoduan az kegyetlenekel, es kűlső ellensegekkel, neuekődik es erősedic vala, most penig pusztittatic lassan, az magok igassagaban bizakodot es kep mutatok, mint hon valo ellensegec altal kik pasztorok helet farkasoc, vilagossag Angyeli helet Sathan Angali, Christus szolgai helet Antichristus elől iaroi.

Jtluesseg szőrzőe az barati elet nem, auagy magan valo szőrzetnek kőueteſſe, mint nemellyek tartottak?

Tom lib. 4 dist. 4 q. 3. Item secűda secűdæ quæst. vltima, art. 3. Antőinus in historijs parte 3. titulo. 23. c. 1. §. 1. Conr. cliui gius in locis Com. c. 118.

EGy eszalni sem, vőttő ezt ezabe Cassander ki az ő tanaczkozasaban (Arti. 25. mely az barati szőrzetrűl vagyon) igy ir: Ez eletnec nemeben ha az szőrzők nec ertelme meg tartatik semmi nincz az mit fedhetne benne meg, az barati eletnec igen nem io akaroiais, hanem inkab talalabban az mit chudallyon es diczerien, czac hogy felre kől tenni az hamis velekődest, es modnelkűl valo bizodalmat, hogy ez czelekedetekben temenseg ne helhezteteſſec mellyet czac az Christus erdemeben kelle ne helhezterni, Mely hamis velekődesnec, es modnelkűl

valo

RMK I. 384
(2.péld.)

valo bizodalomnac minden külső chelekedeteknec, es Ceremoniaknac meg tartasatul tauul kől lenni, meg az ertelmesb, es bőlczeb baratokis, ez barati elettul vgyan ezen tettic, es irasban vallyac. Mert igy neminemű Z. Ferencz szórzetebeli barat prædicator, mi üdőnkben illyé iraſt hagyot, ezt vgymond tauoztatni kől, hogy ne helhezteteſſec igaſſag, az az idueſſeg eſſele ſzertartaſſokban, az az, ne velye valaki hogy igaſſagot, bünnec boczanattyat, es kegyelmet erdemel effele ſzertartaſoknac meg tartaſſa altal.

Azert az barat meg tartuan az ő regulaiat, ha azt alittia, hogy ő az altal Iſten elől igaſſagot nyer, az teuőlög: amaz Chriſtus mondaſa ſzerint Matth: 15. Heaba tiztelnec engem emberi paranczolatokkal. Igy kől erteni az egyhaznac minden rendőleſtul, Ceremoniarol ſzertartaſitol. &c.

Az iduőſſegnec kiuanoit hat nem kől bizonios rendőknec regulaihoz kőtelezni?

NEM kől. Mert Iſten mint az egyhaz terheről irt kőnunec iroia cap. 13. 5 vlt: mondgya) kegelmeſſen hozza hailot az emberi gyarloſaghoz, hogy meg az kik ez vilagban akarnac elnős, az iduőſſegnec alapattyaban lehetnec., feleſeget veuen: őrüluen: vaſarolnan ez vilagot ſiuen, de ollyanok legyenek am mint ha ſemmiec nem volna, mint ha nem őrülnenec. &c.

Hogy vallyon külőmb alapattya vagyone maſt az barati ſzerzetnec, es az Claſtromoknak, hogy ſem mint regen volt?

Külőmb

Külömb vagyon bizony: Mert regen az Calaſtromok, ſcholak voltanac kikbül az egyhazi ſzolgalatra melto emberec vetettenec ki mint meg tészik az Pelagius Papa leueleből (ad Antoniam patriciam et Deciam.) Engedgei vgmond, az Iſten, hogy affelek legenec ezek, kiket mi abban az ruhazatban taplalunc, auagy ackik az Calaſtromokban neuekődnec, hogy kik óreg korokban, es io eletekben, nem vórſóngeſeknec tiztire, hanem Papſagra emeltetheſſenec. cap. 16. q. 1. c. de præſentium.

Es iſmeg vgy elli az Claſtromban, hogy papſagra legy melto, ſok ideig tanullyad, mellyekre az vtan egyebeket tánitani akarz, &c.

Melly igen el valtozot legyenis az barati rend megielenti Caſſander az ő tanaczkozaſaban (art. 15. ſub finem) igy ſzoluan: Melli igen el valtozot legyen az barati rend az ő elſő eredetitül, es mely nagy gonoſzul valo eleſekkel vndokettatot es fórtóztetet legyen meg, magaban eleg niluan vagyon. Mert laſſan az igaz Iſteni tiztelet baluanyozaſſa, es az Iſteni tizteletnec heaba valo kepeue valtoztatot: es neuelkődуen az gazdagſag ſzallot az kegyeſſeg, es annac helere az Ceremoniaknac all orczaia tetetőt: mellyekben felre alatuan az igaz kegyeſſegnec czelekődetit, az tellyes Iſteni ſzolgalatot helheztetik vala. Melly Ceremonyaknac heaba valo megh tartaſa ſok baratoknac, oly igen meg kiczinitőttő es meg homaloſitotta az igaz Iſteni tizteletőt, hogy maid ſohul vtalatosb, es nagyub ſzabadſagu elet, nem talatathatic, mint az Calaſtromokban, vgy hogy nem czuda, ha, (az minemő moſt az barati elet) ſokan gyűlólik es ſzidalmazzac azt. Nem ketlem, mind az altal, hogy vgyan azon gyülekőzetőkbeis, ne legyenec Iſtenfelő fiafiac, kic ezt, az barati eletnec meg fórtóztetéſetis zannyac, es ez

RMK I. 384
(2.péld.)

elet nemet az fő eredetihőz hazonloua kiuannyak tenni.

Vallyon regenten apacza ruhaba öltöztetteneke, es föl szentöltetteneke affele szüzek, kik meg gyermekek, es nem eleg erős okossaguuak voltanak?

Cap. 20. q 1. cap. Sanctimoniales.

NEM. Mert az Carthagobeli harmadik Gyülesben el vegeztetőt volt, hogy az Apaczak negyuen eztendőkor előt, Apacza ruhaba ne öltöztessenec. Az vtan huszon őt eztendőre szallot, mint meg teczik (ex cap, 20. q 1 c.. placuit. Item cap. Virgines.

De vallyon szabade az meg nem erőssődet elet korban, es eztelenseg altal lőt fogadast vizza hinnya?

IGEnis zabad, Kiualkeppen ha az fogadas Isten akarattyaual, es lelki esmerettel ellenkőzik: amaz mondas szerint (22. q 4.) Az gonoz igeretekben szegd meg hűtődet, tut fogadasban valtoztasd megh vegezesedet: az mit ertetlenől fogadtal ne czelekőd meg. &c.

Ibidem ca. vnusquisq.

Ismeg: Iob nem fogadni, hogy sem azt fogadni, az mit nem kiuan az, hogy neki meg fűzettessec, ackinec igertetőt.

Ismeg az Elibertomi Gyüles vegezese azt mondgya: hogy az okossag nelkűl valo vegezest diczirettessen el kől bontani, mert nem leszen meg szeges: hanem az vakmerőssegnec iobra hozasa.

Nemis teznec eleget affelec az ő fogadasoknac ackik meg tartoztattyac magokat, az tőrueny szerint valo hazasagtol,

fagtol, ha ezenkőzben főrtelmeſſegnec langyaual gyulladoznac: holot az teſtnec ſzüzeſſege nem tartatic meg, vndok elmeben: vt habet rubrica 32. qu. 5. cap. ſi Paulus) Es meglehet hogy ha kic teſti kiuanſag ſzerint, valamellik gyulladozasban győniőrkődnec, ha meg nem illetős á teſtet, vndok erőſzak tetellel, mind az altal el ſut az tiztaſſag az elmebul, 32. q. 5 cap. neceſolo tactu.

XXIIII.

NEMELI PAPASINNE-PEKRŐL.

Mi tetzik neked az Vr napianak innepe-rul az mint hinnya ſzoktak, vallyon az el-ső zőrzőnek akarattya es rendőleſe ſzerint illettike azt?

NEM. Mert azt az innepet Orban Papa, az Chriſtus teſtenec eledelere ſ. nem mutogataſara, es zellyel hordozaſara rendelte. Mert igy vannac effelől valo iraſanac ighei: Igiekőzzek (az emberek) magokat kegyes czelekődetteckel kezeteni, hogy az dragalatas ſzentſegben valo reſzeſüleſt meg erdemllyek azonaz napon, es veheſſee azt tizteletes feleleműel, es annak ereie altal nyerheſſek meg az kegyelemnek őregbüleſet.

Caſſanderis az ő tanaczkozaſaban (Art. 22. Az Vr Vaczoraia zellyel hordozaſanac tituluſa alat) igy ſzoll: Az Vr napianac innepetul bizonnyos, hogy az Orban Papatul, nem az ſzentſegh ſzellyel hordozaſara rendeltetet, hanem

RMK I. 384
(2.péld.)

arra, hogy szamasban gyüllienek ôzuô: es hogy az emberek az kegyes czelekôdetek altal vgy kezeczek magokat, hogy abban az draga szentsegben, azon az napon rezessüllni, es azt tizteletes felelemmel venni, meg erdemlyek, mert igy vadnac az vegezesnec igei, az mely rendôlesre ha vizza teres lezen, nem velem hogy semmikeptelenseg essek.

Igazan mondatik az szüz Maria fogantatasanak napian, hogy az, az Istennek aldot Annya eredendô bûn nelkül fogantatot legyen?

HOGY nem igazan mondassec ez, ide föl az eredendô bünrôl valo articulusban megh bizonittatot. Rôuidsegnec okaert azert oda itelem hogy igaziczalak.

Mit ertez az Jubilausrol, ôruendetes niugodalmu eztendôrûl, vallyon az Apostoloktul valo szarmazasa vagyone annak?

NINczen. Mert bizonittya Platina, hogy az hatodik Bonifacius Papa (az Moises Inbelæusanac peldaiara) az ezer harom szaz eztendôben rendôlte Romaban, hogy minden szaz eztendôben illettessec, es ô azon az eztendôn legh elôzôt illette &c.

XXV.

AZ SZENTEK SEGET SEGWLHIVASARVL.

Segetsegül kölle hinnia Mariat auagy mas ez vilagbul ki mult szemeket?

SEMmikeppen nem. Mert (vgymond Epiphanius, kit meg nem vetnec az Romaiac) mellic Prophe-ta paranczolta, hogy ember imattassec, nem hogy asz. szoni. Draga eden vgy vagyon az Maria. de ő aszszoni emberis, es egyszalnira nemis valtozot meg termiszetiben. Legyen böczőletben Maria, az attya á Fiu es az Z. Lelek imattassec. Mariat senki ne imadgya: Nem hogy aszszont, de meg firfiat se. Istennec tartozunc ezzel, az szentölessel, meg az Angyalok sem erdemlenec illyen diczőiteſt. &c. In descriptione heræsis Collyridianotum.

Es ez eletbul ki mult szenteket miert hinanc segetsegül, holot azoknal nints tudua az mi dolgainknac allapattia. Mert igy vagyon irua (c. 13. q. 2. c. qui diuina, in appendice.) Az halottakrolis kerdes vagyon, ha tudgake azokat ammellyek it az előkrül czelekőtetnec? Esaias meg felel az nyomorult nepnec szemellyeben. Abraham az mi Attianc nem tutta Esa. 63.

Voltakis mindenkor szinten az Papasagnac sőtetsegbeis, kik az szenteknec baluanyozo tizteletit es segetsegül hiuasat nem iouallottac.

Bonauentura (in 3. sent.) azt mondgya hogy önune kől magunkat, hogy az szűz Maria meltosagat öregbituen fia diczősege ne kissebedgyek, es igy ez altal az Ania hatagra ne indettassek, ki inkab akaria á fiat magaztaltatni,

RMK I. 384
(2.péld.)

hogy ſem magat, vgy mint az teremptőt, az teremptet allat. Es amaz ellenuetesteis, melyben mondatik, hogy az ania tizteſſege az fiurais neſz meg felel: Hogy nem kől az Anianac tulaidonnittani minden tizteletet mellyel az fiunac tartozunc.

Alenſis (q. 92.) aztirta, hogy czac az Iſtent kől imadni es ſegetſegül hinnia, eshoġ az ſzentek inkabaz imatkozok teſzerül vadnac mint ſegetők, hogy ſem annac tezerül acki imattatic.

Igy volt az nagy Carol Czaſzar vduaraban egy neminemő Spanior, ki az Taurinomi egyhaz gonduiſeleſere bizatatuan, Laios Czaſzar ideieben, az kepek imadaſa kiuól, meg az ſzentek ſegetſegül hiuſatis karhoztatta (ut ex Ionæ Aurelianenſis refutationibus apparet.)

Az Turonenſis Hildebertuſis az 1120. eztendőtaiban oltalmazta Agoſton ertelmet, ki az mondta, hoġ az ſzenteknec lelkők nem tudgyac, mi czelekedetit ez eletben, es ebből hozta ki ez az iras ſzőrző, hoġ heabe valok amaz liraniac mellyekben kőnyőrgünc, hoġ az ſzentek mi ertünc kő nyőrögienec, holot ſem hallanac minket, ſem nem tudgyac mi czelekedtetic nalunc.

Miczoda teuelgeſek lettenec azert az Papaſagban ez ideig az ſzentek segetſegül hiuaſa felől?

ELő ſzamlallya azokat Caſſander az ő tanaczkozaſaban, az ſzenteknec erdemeről es kőzbe iaraſarul valo 21. articuluſſaban. Mert minek vtanna akaratyat, ki nilatkoztatta volna, mint itillye hogy az ſzentek ſegetſegül hiuaſat io modgyaual mentegethetni, ez tis mód

gya:

gya: Mind azon altal eztis vallani kól hogy az kózbe iaraſnac es erdónnec ſzinyo alat, ſok es nagy teuólgeſek bure-tottak el, az kóſſegnec elmeiet es erkóſczet, kiknec arra nemely tudos embereknec, magok gondolatlan iraſok, es mó-daſokis alkolmatoſſagot adot, es giuitotta azt, kiket leg elózóris nagy ſzorgalmatoſſaggal iobbakka kellene teñi, &c.

Elſó teuólgó ertelem imez, hogy az Iſtentelen es bú-nókben heueró emberec, &c. Vakmerókeppen biznac az ſzentec erdemeben, ſpœnitentiat tartuan nem adgyak mel-leiek Iſtenhóz valo kónyórgeſeket, &c.

Maſodik deuólges ez, hogy vgyan nem ala valo embó-rókis bizonyos ſzenteket gonduiſelóuul, es oralmazouul valaztottanac magoknac, es azoknac erdemekben, es kóz-ben iaraſokban, inkab helheztettek remenſegeket, hogy ſem az Chriſtus erdemeben: Igy meghomalyoſituan amaz egy Chriſtus kózbe iaraſanac tiztit, az ſzenteket, es kiualt-keppen az ſzűz anyat, ültettek helere.

Sót voltanac vgyan fó emberekis, kik azt montak, hogy amaz, ammit Aſuerus Heſternec igert volt, hogy ha kerne, hat Orſzaganac felet neki adna, Marian tólt volna be, kinec atta Iſten az ó Orſzaganac mely itiletból es irgalmaſſagbul al, felet, az az, az irgalmaſſagot: maſodic rezet az birodalomnac maganac tartuan. Innet vannac ſzellyel az ſzűznec tulaidonettattot amaz neuek, Mennei kiralne az-fóy kiralne affóy es irgalmaſſagnac anya, eletünk es remé-ſe günc az Eghaz vilagoſſaga, góduiſeló es kózbe iaro. Mel-lyec noha io magarazattal heleken maradhatnac, mind az al tal azok nem mindékor iudnac minden tudatlanoknac es oktobaknac ezekbe. Mit mongyunk arrol hogy az egez Sol-tart, valahol Vr neú volt benne, ki tótúluen azt, aſzſzony neure oluaſſok hogy fordirottac. Sót erreis kólt az dolog, hogy meg á mennyegben vtalkodo Chriſtuſis, Annya bir-

Gabr. Biel. in Can. Iect. 8.

toka

RMK I. 384
(2. példa.)

toka ala vettetik: az mint nemely egyhazakban inekeltetic: Kerd az Attyat, es paranczoli fiadnac, Oh boldog gyermec szűlő, mi bününk el veuöiö, aniai meltosagbul, paranczoli Iduözitönec.

Harmadzor törtinik niha vetek á szentek erdemibeis kiknec nemellyek szentöleſre es meg valtaſra valo erőt lattatnac tulaidonitani, mely czac az ember Chriſtuſnac maganac tulaidona, kinec büſſegebül mindniaian vettünk, es kinec kekeiuel meg giogyettatunc, &c.

Ezis nem ritka teuölges, hogy az regi es bizonyos szenteket nem sokban el hagyuan az köz nep az Viakat es esmeretleneket figelmetesben, es szorgalmatosban tiztely, kiknec szentſegek felöl homalyosb bizonſag vagyon, es nemellyek czac meg ieleneſek altal iſmertettek meg magokat, es megh nemellyek felöl ha voltake ez vilagon vagy nem melto ketſeglehet: kiknec tizteleteket, az Hiſtoriak talalmani, es az czuda tetelek czalardſagi, czudalatoſſan föl neueltek, mely talalmanyok meg az bizonyoz szentek Hiſtoriaitis meg rutettottak, kiket minden maga akarattya szerint szörzöth.

Ezekhoz valolehet imezis, hogy az köſſegnek balgatagſaga lſteni tiztileteket tulaidonit az szétöknec, vgy mint mikor az Templomok, oltarok, aldozatok Papſagok, fogadaſok, innep napok, nem emleközetekre, az mint az regyek szoltanac, hanem tizteſſegekre, es az szenteknec szolgalattyara tartatnac szentöltetnec, mel teuölgeſt Agoſton ottan ottan ha miſsit, De Ciuit. Dei lib. 22. cap. 10. Item, Durandus lib. 8. cap. vlt.

In rationali diuinorum.

Igazan bizonittatike az szétöknek ſeget-
ſegül hiuaſa az ellenközö feltül, amaz la-

kab

kab Patriarcha mondaſaual: Imattaſſek az en neuemő raitok?

NEM: mert az mint meg iedzette Vatablus, vetek eſet az regi fordetasban: Mert igy kőliőt volna fordettani: Hiuaſſec ő bennec az en neuem. az az, ez vtan hiuattaſſanac az en fiaim es az en eleimnec fiai, mely iele vala az fiakka valo fogadaſnac, az mint hogy akkor fiaiuais fogadgya vala Iacob ezeket az ő Ioſephtul valo vnokait. Mint mondatic rea hiuatni, auagy (az mint vgyan azon ige eſmeg elő hozatic) hiuatni az fitfiunac neue feleſegin: mert az feleſeg az feitül, ki alat vagyon, vezen neueztetet.

Es hogy hogy hozattathatic az á mondas az ſzentec ſegetſegül hiuaſanac meg bizonitaſara, holot vallaſt teznec az Papas Doctoroc, hogy az o Teſtamentomban meg nem volt ſzokasban az ſzentek ſegetſegül hiuaſa, mert az attyac meg ackor az Limbusban leuen: nem voltac ſzinten boldogoc, es ezert Abraham es Iacobis nem tudot az ővey feiől. &c. Eccius az ő kezbeli kőnueczkeieben az ſzentec tizteletirul valo Articuluſnac vege fele: Es Valentiai Gergelis az ő oltalmazo kőnueczkeieben Heerbrandus doctornac az Papaſag ſok fele baluaniozaſairul valo vetekődeſe ellen fol. 39. iſmeg Diomſius Chartuſanus ſuper 23. c. Lucæ poſt medium.

Semmi bizonios es niluan valo mondas ninez hat az irasban az ſentec ſegetſegül hiuaſarol kiből az tiboldogo hüt tamazkodhatnec?

RMK I. 384
(2.péld.)

BIszony czac egy sincz. Vallast tezen erről Eccius ki mikor az ő kezbeli kőnyuetskeieben, az szentek segetsegül hiuasat minden tehetsege szerint meg akarta volna bizonitani, vegezetre az igassagh ereieuel, es lelki esmereti őztőneuel kezeretuen mond: Niluan valokeppen nem paranczoltatot az szentek segetsegul hiuasa az Z irasban. Nem az O Testamentom ideieben, mert az nep annelkűlis hailando vala az baluanyozasra. Es az Atiakis meg Limbusban leuen nem voltac boldogok Esa. 63. Az Abraham nem tudot minket, es az Iszrael nem ertet minket.

Az Euangeliom ideieben sem volt paranczoltatuan: ezert, hogy az megh tert poganyok ne alettanac azt hogy ük ismeg főldiek tizteletire vonyattatnac, es igy, ûk reghi modon az szenteket nem vgy mint gonduiselőket, hanem mint Isteneket imattak volna, mint Lycaonyaban Palnak es Barnabasnac aldozatot akartac tenni, &c.

Touabbi ha az Apostoloc es az Euangelistac azt hirdettek volna hogy az szentőket segetsegul kől hinya, keuelsegul tulaidonittatot volna nekiek, mint ha ük halalok vtan azt kerestek volna. Nem akarta azert az Z. Lelek Isten niluan valo irasockal az szentek segetsegul hiuasat tanittani, hanem illyen hűtben meg erősödteket, tanetot az czudatetelők, es szentek segetsegi altal, hogy kőnyőrgest őntuen eleikbe, kől űket tiztelni. Noha kűlőnőző tiztelettel hogy sem az Istent, ackit imaddassal valo tiztelettel kől tiztelni: mint Manat főlliebben valo szolgalattal, es az szentőket szolgalattal: á mellis igen beuőlkődő ertelemmel imadasnac mondatik. Eddig szol Eccius.

Ez imadassal valo tizteletnek es szolgalat-

nak

nak külömbseget, mic zoda melto-
sagunak itiled?

SEMmi meltosagunac. Mert Suidas es Valla Lórintz (amaz Góróg, ez deak nyelunec ertóió) es ezeket, kóuetó Viues Laios, ki úis igen tudos ember volt, ez külómseget tellyesseggel meg vetik, es valogatas, skúlónózes nelkül akariak hogy ellyünk ez imadassal valo tizteletnek es szolgalatnac igeieuel, es ezt mind az Góróg nyelunec megh probaltatot ertóibul, s mind az irasbul niluan meg bizonittyak.

Vallyon mit ertett az (Papas) Fricius Andras, errûl az (papas) Eccius mondasarul?

EZEket ha szorgalmatosban meg tekinted, vgymond Fricius Andras, nem ok nelkül czudalhatod hogy Eccius elób azt monta, hogy az Attyac az Limbusban imatkoztak az ó maradekiokert, saz vtan Esaias ertelmebúl azt mondgya: hogy az Abraham nem tudot minket, es az Iszraèl nem ertet mi felólunc. Mert hogy hogy kónyóróg valaki azert, acki felól nem ert? akkit nem tud? Az miket toabba elő hoz az ó Testamentombeli nepnec baluanyozasra valo hailandosaga felól, es az vij Testamentomiaknac velekódesekrul, ha mit Hallottac volna az szentóknec kónyórgessel valo segetsegul hiuasokrul, bar igazac legyenekis, nem elegge magyarazzak meg az kerdest. Mert, mint lenne, ha ki nem tenne emlekózetet, az szentek segetsegul hiuasarul, es elő hozna azokat az okokat, mellyek kózónsegessen bezelgettetnec? vgy mint, hogy azok nem tudnak minket, nem erdnec minket, mint Esaiasbul megh

RMK I. 384
(2.példa.)

montok: hogy egy legyen az kózbe iaro Isten kózót es az emberek kózót, ki mi ertünc kónyórógh, hogy ó legyen igasság es vt, mely kiuul ninczen mas, ki altal az Attyahoz kólly ón iutni. Ezek nem zebbeke azoknal, az mellyek Ecciustol mondatnac. Ha valoban mondgya Eccius, hogy nem paranczoltatot az iZ. rasban az szenteknec segetsegul hiuasa, sem az ó sem az Vij Testamentombeli nepnec, vallyon nem kóuetkózike ebbúl, hogy nem szúkseges az á segetsegul hiuas, mely nem paranczoltatot megh? Bizony ammellyeket az Istennec fia hallot, az ó Z. Attyatul, azokat mondgya hogy mind meg hirdette nekünc. Az mit azert meg nem hirdetet, azt az Attyatul sem hallotta. Miczoda tóruennyel vettetic azert, az Isten nepenec nyakaba, ennec az dolognac szúkseges volta, mely sem az Attyatul nem hallattatot, sem az fiutul nem hirdettetet, sem semi mennyei igerettel nem ekósitteték. Mert ezek kóuetkóznec azokbul mellyeket Eccius irt, vgy hogy ha azok meg engetetnec, ezeknekis megh kól engetetni, Tiltnac szellyel az Isten mondasi az imatkozasban valo ketelkódestól: vgyan azonok kiuannac tülünc azokban hútbeli alhatatossagot? De az hút Isten igeiebul vagyon. Toabba Isten igeieuel paranczoltatic nekunk, hog Istent hijok segetsegul az Christus neueben, kinec kózbe iarasa altal szabadsagunk lehet nekúnk az Attyahoz valo menetele, es kinek gonduiselesebul mehetünk az kegyelem szeki eleibe. Ezek niluan valok: ezek az Apostoloknak es Prophetaknak beszeddeckel es peldaiokkal bizonittattanak meg. Az egyeb szentektúl penig mi vagyon chóz hasomlo?

De lam Eccius azt mondgya hogy á szentec segetsegul hiuasa czoda tetelekkel

etósitetót meg? Elób

ELőb megyen vgyan azon Fricius illyenkeppen iruan: Az mit Eccius mond az szenteknec czodatetelerul es segetsegerul, nem oly dologh kibül valami tudomannac kőllene epettetni, az Istennec egyhazaban, melyben az ki szol, tartozik szolni (az mint Z. Peter mongya) Istennec beszedet, Istennec mondasit. Mellyek kiuől ha mely Propheta ideghen Isteni tizteletre kiztuen, ha szinten iegyeket es czudakat iőuendőlnőis, mellyec megh tőrtennenek mind az altal paranczoltatic hogy meg őlessek Christus penig regen meg iőuendőltő, hogy tamadnak ollyanok, kik iegyeket es czudakat teznek, hogy meg az vallaztottakatis, ha lehetne, teuőlgesre vinnek, es hogy azoktul otalmaznank magunkat, intet. Tuduan vannak azokis, hogy á Satan, szokta magat vilagossag Angyalaua valtoztatni, es hogy az Lő kőket meg kől probalni ha Istentül vadnake. Honnet vehettyők penig bizonyosb ismeretit, az lőlkőknek, mint az Isten igeiebűl? &c. Eddig szol Fricius Andtas, ki egyebkend Romai hűtőt vall.

XXVI.

AZ KEPEKRWL ES AZ BALVANIOKRVL

Mindenkoron szokas volte az egyhazban az kepeknec imadasa es tizteleti?

NEM volt. Mert Gregorius Magnus ideieiebenaz á baluaniozas meg erőt nem vet volt noha

RMK I. 384
(2. példa.)

mar, megh lőt dolgot ielenteſenec okaert tartattanac es
De conſecr. diſt. 3. cap. perlatum. ſzenuettettenec az kepec. Ez tudua vagyon Gergely Papa leuelebűl, melyben az Marſiliai Seuerus Piſpóknec illyen igekkel ir: Meg hozatot vala mi hozzanc, hogy magad gondolatlan buzgoſagbul fől gőrieduen, az ſzentec kepeit, ez mentſeg alat, hogy ne imadeatnanac el tőrted volna. Es bizőiara hog azokat imadni meg tiltottad diczer tűic benned, hogy penig el tőrted, feddettűk, &c. Mert külömb dolog az iraſt imadni ſ. külomb az iras altal mit kőlleſſec imadni, meg tanulni. Mert az mit ſőrőz az oluaſoknac az iras, az parazt nezőknec azont ſzőrzi az kep: mert abban meg az tudatlanokis lattiac mit kőllyőn czelekődniak, abban oluaſnac ackik az iraſt nem tudgyak. &c.

Szamlald elő egyniban Papas iras teuők ertelmet es iteletit az kepekrűl es azoknak tizteletirűl?

HOgy az kepek tizteleti regenten nem iouallattatot legyen, bizonſag Bartholomæus á Caſſaneo monduan, hogy ez lőt harmadic Leo Czaſzar es maſodik Romai Papa ideieben Antonius altal. Florent. 3, ſuæ ſummæ parte, tit. 12. c. 9. §. 1. 2. & 4.

In Catalogo gloriæ mundi par. 3. conſi. 45.

Eraſmus (in Catech.) irta, hogy mind ſzinten Ieronymus ideieig voltanac igaz Iſtenifelelmű fiafiac, kik az templomokban ſemmi kepet nem ſzenuettenec, ſem irottat, ſem faragtat, es ſzőuettet, meg magait ſem az Chriſtuſet.

Bauariai Auentinus iria, hogy az nagy Caroly Czaſzar Frankofurt Varosban ózuó hitta az Olaz orſzagi. Nemet orſzagi es Gallyai Piſpőkőket, az Romai Papa kőuetinec

ielen

ielen letekben: es hogy azoc altal az Görögöknec, az kepeknec imadasarul Valo vegezesi, semmisettettenec.

Cassander Görgy az ő tanaczkozasaban (az kepekrol es baluanyokrol valo titulus alat art. 21.) igy ir: Az szentec kepeit az mi illeti bizonyos hogy az Euangelium hirdettetesenec kezdetiben vala menni ideig az kőrőztyenec kőzőt, kiualkeppen az egyhazakban nem volt az kepekkel valo eles mint Kelemen es Arnobius irasabul meg teczic.

Epihanius bizoni igen szugolodic nemely aghnknőac babonaskodasok ellen, kik az szüz Maria kepet szellyel hordoztac, es annac Collyriciommal aldoztanac. Honet vagyon vgymond ez á baluanyozo szorgalmatosság es ördögi igyekezet. &c. Sőt az Ierusalemmi Ianos Pispőkis bizonyos hogy ő tűlő meg feddettetet, hogy az ő megyeienek imatkozo ten plomoczkaiaban talalta volna vagy az Christusnak vagi valakinek masnak kepit, az Ecclesia szokasa ellen Amellyertis azt az vaznot emlegeti hogy ő ketteszakaztotta. Mely igen izonyottanac legyen kedig az regiec az egy haz kezdetiben, á kepeknec minden tiztelettitül, meg ielenti czak az egy Origenesis, Celsus ellen valo irasaban, ahol azt mondgya: Lehetetlen dolog hogy az acki Istenet esmeri meg alazhassa magat az kepek előt: s nem czak ez bolondsag ha ki kőnyőrőg az kepeknec, de meg ezis az mikor teteti azt valaki, az kősseg velekedesehőz alkolmaztatuan magat, &c. Nemis vala akor hele amaz oknac mely nemellyektül elő szakot vettetni. : hogy ez á tiztesseg nem á kepeknec adatic, hanem azoknac, az kiknec abrazattyokat ielentic. Mert ez az szün szokot valo meg az poganioktulis elő hozatni mint iruan vagyon Arnobiusnal; ahol igy szolnac. Nem az reszet, araniat, ez gistőt, es egyebeket kikbül ez igyek czinaltatnac tartiok, magokban Istenecknec, es Isteni felelemre melto lőlkőknec hanem

Origines lib. 7. contra Celsum.

RMK I. 384
(2.péld.)

nec, hanem azokat ſzolgallyoc es azokat tiztellyek ezőkben, ackiket be hoz á ſzentſeges fől neuezes. Es á Lactantiuſnakis igy ſzolnac: Nem az kepektül felűnc, hanem azoktul ackiknec kepekre czinaltattanac, es ackiknec neuekre ſzentőltettenec: de hogy ez á tiztelet mely a kepek altal adatik Iſtennec, nem elegge legyen illendő Iſtenhőz, hanem hogy czak az babonas emberektül gondoltatot legyen, meg az poganyoc kőzt valo ezes emberekis ezekbe vettek.

Mert iria Agoſton hogy Varro azt mondta hogy az regi Romaiak touab ſzaz hetuen eztendőnel baluan nelkűl tizteltek az ő Iſteneket. Mely tiztelet vgymond Varro ha moſtis vgyan volna, tiztabban bőczültetnenec az Iſtenec. Es ezt az ő ertelmet az tőbbi kőzőt bizonittya Vala az Sido nemzetſeggelis &c. Vgyan azont mondgya Kelemenis, hogy az kőrőztyenektül meg volt tiltua ez alnok meſterſegnec gyakorlaſa. Neuezi vgy vagyon ſzep de gonoz meſterſegnec, mely minec vtanna ſokaſodot, az teuőigeſis őregbődőt. Es hoz elő iőuendő mondaſtis, mely azt mondgya: Ezeknec dolgok boldogtalan leſzen mikor az kepeknec hiznec &c. Vgyan azon, mikor az Gőrőgőc kőzt kemeny feddeſek es nagy indulaſok lettek volna az kepeken, nemis tudnanac magok kőzt meg alkudni, nemellyek az kepeket el tőruen es el rontuan, nemellyek inadni paranczoluan; az Romai egyhaz az kepek el rontaſat tellyeſſeggel karhoztatta, azokkal valo elest penig, mely mat az egez Ramai egyhazba es nem ſokban ez egez vilagon be vetetőt vala, tanaczul atta, hogy meg tartaſſek. Mely ſzokaſat az Romai egyhaznac, ki egyenlőkeppen nem iouallya, mind az el tőreteſt ſ. mind az imadaſt, az Galliai es Nemet orſzagi egyhazak, egynihan ſzaz eztendő a ſzorgalmatoſſan kőuettek, es igen oralmaztak,

vgy

vgy annyra, hogy mikor az Nicæa Varosbeli Gyűlesben Conſtantinus es Irene ideieben, az kepek imadaſarul ednihan vegezeſek lettenec volna, es annac az Górög orſzagy Synatnac vegezeſe irua Francofurtba (a hol akkor az Caroly Czaſzartul, az Nemet orſzagi, Galliai, Aquitaniai, Olaz Orſzagi Piſpókóknec nagy Gyüleſe tartatot, egy nemönemö Orgelitai Felix neuö Piſpök ellen, ki Chriſtuſt emberi termezeti ſzerint, fogadot fiunac monta) hozattatot, es Caroli Paranczolattyabul ſzorgalmatoſſan meg oluaſtatot. Mely Synatba az Romai Papa kóuetöjs ielen voltac: az atyaknac nagy eggyeſſegeuel az á Górógh Synat, amennybul á kepeket imadtatni mondgya vala, nem iouallattatot es karhoztattatot: vgy mint mely nem czac az Z. iraſſal, es az Attyac regi tanitaſaual, de meg á Romai egyhaz ſzokaſaualis ellenköznec, Mely karhoztatas beis irattatot, annac az Frankofurtomi Gyüleſnec vigezeſi közibe. Es arrol az dologrul maganac Carolnac neue alat, negy könyu irattatot, kikrul Hicmarus Remenſis Piſpök emleközic, es azok közzül megh moſtis vadnac az Vaticana könyu hazban, es az Gallyanac nemely egyeb helein, mely könyuek az napkeleti atryaktul elö hozot okokatis ſzorgalmatoſſan meg feitik, es az Romai egyhaznac eddig valo ertelmetis igen otalmazzak. Mely ertelem röuidded en be foglaltatic Gergel Papanac az Maſsiliai Serenus Piſpökhöz irt leueleben, mely leuelet Caroli az ü iraſaban elö hoz (lib. 2. cap. 23) kinec ez á ſummaia. Az kepek az boldog Gergeltül, az Roma varoſi Piſpöktul imadtatnijs ſ el töretnijs tiltatnac. Röuidedé es ezeſſé irta penig meg Caroli ezt az Kepek kel valo eles, mertekletes ertelmet. Az Kepek, vgmöd, hané tartatnac, ſemmit nem artnac, Ha tartatnakis ſemit nem haznalnac, es mind az altal ha ki adatic raitok, nagy ertelem neikül valo hiuſagot ielentnec, ha imadtatnac penigh Lib. 4. aduerſus Synodü Grecorum c. 9.

RMK I. 384
(2.péld.)

vetket ſzőröznec. Mikor penig az vtan az Romai Papac ez dologban laſſan laſſan engettenek az Gőrőgőknec: az Galliai es Nemet Orſzagy Egyhazak, ez ertelemben es mertekleteſſegben, mellyet elſőben az Romai Egyhaztul vőttek vala, es mely az Frankfurti Gyulesben iouallattatot vala, alhatatoſſan egynihan ſzaz eztendőkőn meg marattanac, mint az Galliai iras teuők kőnyueibul megh teczik, kik kőzzul valo amaz tudos firfiu az Aureliai Ionas Piſpők. Igen ezeſsen intet, vgymond, Caſſander, az Gerſonis, az egyhazi fogyatkozaſoknac magyarazaſaban: itillyetec meg vgmőd, ha haznale az egyhazban az Kepeknec enni ſok kűlőmb kűlőmb volta: es ha nem tőb együgyűuek fordittattanake azok altal baluanyozaſra. Es az ertelmesb deak bőlczeknekis, nem teczik amaz Thamas ertelme, ki azt mondgya, hogy az Kepet, vgyan azon imadaſſal kől tiztelni, mellyel az tizteltetik, akki az Kep altal peldaztatik. Biel Gabrielis igazab ertelemnec mondga azoket ackic azt mondgyak, hogy az Kepet ſem az mint magan gondoltatik, ammenyben fa, kű, arany, ezűſt, reſz az, ſem á mikor gondoltatik, ielre nezuen, nem kől imadni, mert akar mikeppen legyen gondolkodas arrul, de vgyan valami erzekenſeg nelkül valo ű, es teremtet allat, kinek az imadaſſal valo tizteletet nem kől adni. Hogy penig az kőröztyen Iſteni tiztelet el ſzenuedi az egyhazakban, es imadkozo helekben az Kepeket, nem ſzenuedi auegre hogy azok imadtaſſanac, hanem hogy az hiueknec elmeiek azoknac nezeſek altal, fől inditaſſanac, azoknac valo bőchűlet es tizteſſegh tetelre, ackik kepei azok es kiknek emlekőztető iſmeretſegekre vezerlenek. Ezekbűl vgy mond meg teczic, nemely embereknec balgatag teuőlgeſek, kik oly nagy ahetatoſſaggal vadnac az Kepekhőz, hogy vgyan azt hizik, hogy valami Iſten, kegyelem es ſzentſeg vagyon azokban, mellyekkel hatalma

Vide Ammoniű de geſtis Francorum lib. 5. cap. 28.

legyen

legyen az czoda tetelekre, egeſſegek megadaſara, es ebbül emelkődnec azoknac tizteletire, hogy az előb megmondat tak kőzüel valamit megnyerheſſenec. Feddetic vgyan ezen bul, nemellyeknek tudatlant együgyüſegek es ertelem nelkül valoſagok, mellyel őrőmősben imadgyak az ſzep kepeket, hogy ſem az rutakat, az Vijakat, hogy ſem az regyeket, auagy vizontag őkesb arannyal es barſonyal fől őltőztetteket hogy ſem á mezeteleneket, alituan hogy annal ſzentebbek, miuel ſzebbek, es az mint Bernhard mondgya: aldoznac, őrőmesben az arannyal be fődetteknec, ahol inkab lattatik az gazdagſagoknac hatara. Feddetic azoknakis oktalan hiuſagok, kik magok gondolatlanul, fogadaſokat teznek, es ſzarandok iaraſra kőtelezik magokat, hol imez hol amaz egyhazhoz, bizonyos kepeknec nezeſere, alituan hogy nagyob ſzentſeguec azok, imez egyhaznal, hogy ſem vgyan azon felek, maſnal. Ahol penig azt mondgya: mind ezek kűlőmb kűlőmb fele babonas baluanyozaſra mennec, melybe nem eſnenec, ha az igaz imadſagnac es ſzolgalatnac modgyat ezekbe vennek, auagy ha nem tudgyak azt, az tanitaſt alazatoſſan vennek: vgy vagyon igazan mondatnac ezek: de io volna, ha vgyan azok ackiktul kellene venni ezt az oktataſt, magok nem volnanac kezdői ennek az baluanyozaſnac, vagy bizony kereskődeſnec okaert niha azt az együgyu emberek elmeieben nem őregbettenec, &c.

Vgyan ottan az tőbbi kőzőt Caſſander meg azt mondgya: Nemis lattatic előgendőnec, hogy czac prædikallaſſal es inteſſel hiuattaſſek vizha teuelgeſetul az kőſſeg, banem hogy feiedelmeknec es Piſpőkőknec kőzőnſeges gondui leſek altal, ez czelekődteſſek, hogy mennel keueſſeb zenebonaual lehet el veteſſek effele teuőlgeſeknec eredeti. Mert valamig ſelyemmel, arannyal es draga kőuekkel fől ekeſſettetőt ozlop kepek tetetnek az templomokban le, az ba-

RMK I. 384
(2.péld.)

bonas baluanyosasnak veget nem kól remenleni. Es keuessel ez vtannis azt mondgya: Ezeket igy meg gondoluan, haznosnak tetzik, hogy ha arra hozattathatnek az dolog, hogy amaz mertekletessegre valo teres legyen, mellyet az Gergel Papanac, es az reghy Romai egyhaznak ettelmebul az mi eleink, Galliaban es Nemet Orszagban tartottanak, az kegyes feiedelmeknek es hü Paztoroknac gonduiselese, es munkaia altal, mellyel az hazonis, kit az ekessen irot kepekbul vehet az kósseg, meg tartassek, es az babanas baluanyozasis, azoknac nagy, es ertelem nelkül valo tizteletiben, es szolgalasaban, tauoztattassek, az az, hogy az megh lót dolgoknac emlekóztetó ieleinec, s nem szolgalat ezkózinec tartassanac.

Mondgya touabba Cassander hogy meltan feddettetót az kóuetkózendó ertelmesb deak bólczektül az Thamas velekódese, vgy mind felelmes es veszedelmes, ki az t mondta, hogy az Christus kóróztit imadni kól, imadasnac tiztelet uel, tudni illik vgyan azon imaddassal, mellyel imadni kól ó magat az Christust, Az mely dologrul disputal Iohannes Picus Miradulais (conclusione 3.) illyen modon: sem az Christus kóróztit, sem annac keper nem kól imadni, tizteletes imadassal, es meg ollyannalis az minemóuel Thamas mondgya imartatni. szamlallya elő azokatis, kik nem eggyeznec Thamassal, Duranduſt, Henticus de Gãdauot, Guarra Ianost, Holcoot Robertet, Petert de Aquila, Maronis Ferenczet. Mind az altal ezek, ammellyeket mondtunc, nem arra valok, hogy az szentek-nec kepei (czac azokban ekesseg tartassek) valami illendó, tiztelettel nem tiztóltethetnec, tudnia illik, hogy ha mint az szentóknec emlekózetó ielei, tiztesegessen tartatnac, es azoknac kedueiert, ackiket peldaznac tizteletes felelemmel nezettetnec, es fogattatnac meg, czak hogy az fólót-

tób

tőb valo tiztelettül otalmazzac magokat az emberek, es semmi Iftenſeget auagy erőt nekik ne tu'aydoniczanac, hanem czak á ſzerint tartaſanac, mint itot bőttük auagy igec, kik az tauul valo dolgoknac, mellyeket ſzeretünc es bőczőllunc, kedues emlekőzetit iutattyac eſzűnkbe. Ezenkiuől iob kiualtkeppenez moſtani időben az nepet haznosb dologra vezerleni, es az kepekel valo mertekletes eleſt meg tartuan bekeſegnec es czőndeſſegnec okaert, az Iſten igaz kepenec, az az, az Iſten kepere teremptetőt embernec tizteletire inteni, mely tiztelet ál az ſzegenyec ſegetteſeben, kik nem czak az Iſten kepet, de ſőt vgyan az Chriſtus ſzemellyet peldazzac neküne: Mert Chriſtus az itelet napian (az mint az ő kőniueiben mondgya amaz nagy Czaſzar) nem fogia azt mondani: Valamit czelekődtetek edgel az kepek kőzül, vellem czelekődtet tek azt, hanem valamit edgel ez kyſdedek kőzzül czelekődtetec. Ezeket kől azert nekűnc nagy igekezettel tiztelnünk, nem hogy őket Iſten gyanant imadgyoc. hanem hogy nekic Iſtenert ſegetſeggel legyunk. Eddig ſzol Caſſander.

XXVII.

AZ CZVDAKROL.

Az czudac ſzűkſegeskeppen valo, augy meg nem czalo, biſzonſagie az Papaſok tudomannya igaſſaganak?

RMK I. 384
(2.péld.)

NEM. Mert az mint mondgya az egyhaz terherül irt kónyunec szórzóió (17. § 11.) valami vezedelem szórzó tarsasagbul, mellyet szóróznec az emberek a gonoz lelkókkel, sokak czelekódtetnec ez földón, a hol az órdógóknec ereiec vagyon, es azert gyakorolhattyac az ó czelekódeteket, mellyekel az vizza fordult embereket magokhoz alkolmaztattyac es el teuólitic, ackik meg vtallyac az igasagot es hiznec az hazugsagnac.

Vgyanazon (§ 6.) aztis mongya: Az órdógekis sokat tudhatnac termizetec ereiebűl, az az, az ó termizetek szerint valo indulattiokbul. Mert termizettel föllyeb valok ók az embereknel, es ertelemmel okosbak: annakokaert niha igazatis mondnac, auagy az ó hamis Prophetaioc altal, ióuendóket meg nilatkóztatnac.

Kónnidis az gonoz lelkeknec az eltetó egben sok teste ket czinalni, kiket czudallyanac az emberec: mint minapiban az Austriai Beczben, az szent Istuan egyhaza fólót lattatot nagy alkotmani mint valami nagy gerenda, es vóres kóróztel meg iedzettetuen, hold harom nappal egyetemben, ki vegre egygyelet. Az elót valo eztendón kedig Anno 1517. az Mediolanomi vrasagban ielentenec, rettenetes czudac es keptelensegec (az mint mondgyac) kúlómb kúlómb fele fegyuereseknec seregi, louagok es gyalogoc, kiralyoc es kiraly kezűletec, kiknec laboc nioma vgy mint szekereke es louake, az porbais mondgyak hogy meg maradot Ahol minekutanna affele latasoc el multanac semmi nem talaltatot egyeb hanem sereg dizno. Melybúl meg teczik hogy effele czudac az órdógóktúl amaz mesterségnec kik Nicromantianac hiuunc gonosságabúl mutogattattanac es meg erósittettenec az ala valo diznokon. Idem Autor cap. 17. § 12 & 13.

Es

Es cap. 58. § 7. iſmeg azt mondgya: Mint regenten az Sido nemzetſeg gonoz nemzetſegnec mondatik vala igy moſt az kőröztyen nepis gonoz ez parazna nemzetſegnec mondathatic, a mely iegyet keres, es nem adatic egyeb iel neki hanem az Ionaſſe. &c.

Haſomlokeppen mondgya az Valentiai Gergelis, hogy vadnac nemely őrdőgi erőbűl let, hazug ielec. &c.

Minemüuec azok az hamis czudak, es miuel iſmertetnec meg az igazaktul?

AZ bizonios ielekbűl. vgymond vgyan az. on Valentiai Gergely, ottan meg erthetni ki ereiebűl czelekődteſſenec es mi vegre valok legyenec: hogy tudnia illic vezereltteſſenec azoc keuelſegre, auagy tulaydon diczőſegre: auagy bizon az igaz es ſok bizonſagockal meg erőſettetőt tudomannac üldőzeſere: hogy nagy reſzbűl czak ſzemfőny veztő tziganſagbul legyenec: auagy valami termizet ſzerint valo titkos okbul: hogy ezek az ſzem feny veztők az Prophetac es Apoſtoloc altal lőt minden czodakat meg nem czelekődhetnec, es hogy vegezetre Antichriſtus ielei legyenec.

Ezek bizon az Papas czudakra tellyeſſeggel reaiok illenek.

Szükölkődike vy czudak nekül moſtan az egyhaz, auagy az lölki czudakal meg elegzik?

MEG felel erre Gregorius (ſuper verba Euangelij, Mar: vlt. hom. 29.) vallyő Atiamfiai miuel hog ez iegye-

RMK I. 384
(2. példa.)

ez iegyeket nem czelekőzitec, nemis hizteke ? de ezek szükségessec voltac az egyhaz kezdetiben mert hogy az hiueknec sokassaga hűtben neuekődnec, czodakkal kőllőt taplaltatni. &c, Es az anniaszentegyhaz mindennap lelekben meg czelekezi azt, az mit ackor az Apostolok altal test szerint czelekőzic vala. &c. Mert mikor az prædikatorocio inteſſekkel az gonoſſagot az emberec testeibül ki vezic, kigyokat veznek el. Es mikor vezedelmes interseket hallanac, de mind az altal gonoz czelekődetekre nem voniatatnac, halalos vgy vagyon, de ő nekik nem artalmas. Kik valamikor fele barattiokat io czelekődetekben meg erőtlenulni lattyac tellyes ioſaggal eleikbe mennek: es az ő czelekedeteknec peldaiaual, azoknac eletet erősittic, az kik tulaidő czelekődetekben tiboliognac, ſ. mit czelekőznec egyebet ezek, hanem hogy betegekre tezik kezeket, hogy iobban legyen dolgok. Amely czudak nagyubbac, kolot ezec altal nem testec, hanem lelkec tamaztatnac fől. Ez illy czudakat azert atiamfiai ha akartatok, Istenſegetſegebül ti megis czelekőzitec.

Az szentec huladekiá it ertes azt ammit most azoknak vagy tuhazattyok, vagy tetemec neue alat az Papsoc keteskődesnec okaert mutogatnac,

XXVIII.

AZ SZENTEKHVLLA, DEKIRVL, AVAGY MARADEKIRVL

Akarnam hogy a szentek hulladekirul az Caſſander iteletit mondanad meg?

AZ az iras teuő az ő tanaczkozasaban (art. 21. ſub titulo de veneratione reliquiarum) igy szol: ol uasſuc, hogy affele helekre kik az Martyromoc hulladekiert neuezteſſenec, fogadaſok tetettenec, es szarandoc iraſoc

iarasok vetettenec fól mellyek ackor haznossan leuelnec vala, mikor meg vyonnan valo es bizonios emlekózetek volt azoknac, es az Isten tagadhatatlan czuda tetelekkel óket kik meg holtac mutattia vala maganac elni, Es mind ezec auegre leznec vala, hogy az á hüt mellyer'ók eletecben vallottanac ezek altal mint ielec altal meg erósitetnec. &c.

Bizonittia ezt Caffian der Agost. onbul de Ciuit. Dei lib. 22. C. 8, et 9.

De ezekbe laſſan gonozul valo eles mazkalt. Mert panaſzolkodic Baſilius, hogy az ó ideieben mar az ſzokas mely az Z ferfiaknal erót vót volt, meg veztegettetót mert az helet, hogy effele gyüleſekben mellyec az Martyromoc emlekezetikoran leznec vala, eggyknec az maſikert kóllót kónyórgeni, es egymaſt ſzoual valo intes altal epitteni, ſokadalmak es kózónſeges vaſaroc lettenec, az Martyromoc Z. heleibul, mely keptelenſeget, magok vaſarlaſa kedueiert iouallani nem kóllót volna. Sót Agoſton es Ambrus ideiebenis, ſzokaſſa lót volt ez hogy az nep az Martyromok emlekezetire, eleſt hozot, mely az iob kóróz tienektul nem czelekó Istetót, es az Z. Ambruſtul Medio lanomban megis tiltatot. Niluan vagyon touabba ezis, hogy az vtolſo üdókben az ſzentec hulladekinac es emlekó:etinec ſok tulaydonittatot es engedtetót, vgy hogy meg az io es kegyes buzgoſaggal meg ekeſſettetót embórókis, az Ifteni tiszteletnec nagyub rezet, effele maradekok meg kereſeſeben, azoknac arannyal es draga kóuekkel valo ekeſeteſeben, es az Martiromoc emlekózetire, nagy kóltſeggel valo templom epettesben, aletottac helhóz. tetetnec lenni, es az gonoz emberektúlis, hamis bizodalom, effele hulladekok illetlen es nem ſzukſeges tiszteletiben vettetót. Ez az oka hogy az Cabiloniai gyülesben feddetetnec azok, ackik Romat, vagy Turonumot tartiac, imadſagnac ſzinó alat, aletuan hogy ez heleknec gyakor-

Dei lib. 8. cap. vlt. lib. 6. confeſs. c. 2, 64. cap. 48.

RMK I. 384
(2.példa.)

lasabul, ők az bűnöktül meg tiztettatnac, es szabadgyaban vetkőzhetnec. Iarultanac ide mas hiusagokis, tudnia illik, hogy penz gyütesnec okaert, az együgyü nepnec el hiteteserе hamis hulladekoc mutogattattanak es hazug czudac hirdettettenec, es azokal az czudakkal taplaltatoc az a nepnec baluaniozasa, vgy hogy inkab ragattatnec az nep az czudaknac czodalasara, hogy sem az szentec kőueteserе, vagy hogy maga elete iobbitasara indittatnek, niha penig az emberek baluaniozasaual, gonozul elő őrdög alnoksagabul, es iatzodozasabul, alom es latas altal vy maradekoc nilatkoztatnac vala meg, es az ő munkalkodasa altal czodac lattatnac vala tetetni. Ebbül lőt amaz Lugdunomi vegezes (cap. 62.) Az egyhazi gonduiselők ne szenuedgyek, hogy az kőfleg hiusagos talalmanyokkal, es alnok tanittasokal meg czalattassec, az mint kereskődesnec okaert, czelekődetni szokot. Es az Cartagobeli őtődic gyülesnec 14. Canonabais igy mondatic: Az mely oltarok, almadozasoc es hiusagos megielenesec altal, szőrőztetnec, tellyesseggel valo meg veteste meltoknac itiltetnec. Es Ismeg: sokan talaltatanac, kik az szenteknec, vagy hamis, vagy igaz hulladikiual kereskődtenec, vgy hogy az czauargoes semmire kőllő emberektül, mint az Isis szentsegi, vgy hordoztattanac szellyel, es sok hazugsagokkal ayanlattattanac az tudatlan kőflegnec. Azis mar regttul fogua az regi szokas kiuól erőt vőt, hogy az oltarokra, mely hel czak az Christus teste helenec tartatic vala, á szentec testei tetetnenec melyec az oltar alat szoktanac vala rakatni. Igy szol Ambrus az Gerualius es Protasius hulladekinac meg talalasarul: Amaz vgymond tudni illic az Christus, ki mindenekert szenuedet az oltaron vagyon, ezek kik az ő vereuel valtattanac meg, az oltar alat Mostpenig holot minden helec á szentek maradikiual

takuak.

naknak lattatnac, felő, hogy ha amaz Piſpökőc es feiedelmek az igaz hulladekoc kereſeſeben, es azok felől valo itelet tetelben, az mint tartoznanac vele mukalkodnanac, nagy es igen vtalatos czalarſagoc nilatkoznanac ki, mint nemely heleken lőt. es regen Z, Martonon történt ki mikor az ő megyeieben egy helre, mely valami Martyr temeteſeiert hires vala, ment volna, vgy talala hogy nem Martyr, hanem gonoz lator temeteſe tizteltetőt ot az neptűl mellyet mindgiaraſt el bontatot es ki rontatot. Noha azokat ſem kől ioualiani, kik az baluaniozashoz valo gyűlőſegbűl, nemely kegyes emberecknec bizonyos temeteſſen erőſzakot tőttec, es azoknac, ezontokat porokat kiket meg az igen bolond kegyetlenec ſem bantottanac, nagy gyalazattal el hantac es el ſzelleztettec. Miuel hogy annakokert (igy vegezi Caſſander ettől iraſat) igaz es valoſagos hullodekoc, kiualkeppen ez tartomanyokban igen keueſec legyenec, es ſokac azok kőszül az mellyec mutogattatnac nem ok nelkűl ketſegeſek lehetnec, es holot azokhoz valo gyakor iaras. es azoknac tizteleti nem ſokat haznal az kegyeſſegnec, ſőlőttő ſokat penigaz baluanyozaſnac es kereskődesnec, ſokkal haznosbnac lattatic, hogy minden fele hulladekoc mutogataſatul tartozas legyen, es az nep az ſzentec igaz huladikinac tizteletire az az, kegyeſſegec es ioſſagok kőueteſere indittaſſec, mellyec vagy magoc, vagy ő ruloc lőt maſak iraſiban meg vadnac, Eddig ſzollot Caſſander.

Ha valakinel meg hallatta az oruoſſag az czilt, mi gondgyok vagyonazokkal az igaz tanitoknac.

XXIX.

AZ BOYTRVL ES AZ ETEKBEN VALO VALOGATASRVL.

RMK I. 384
(2. példa.)

Kiczoda szőrzőyő az negyuen napi bőitnec ki regen ötuen napi volt, es az etkek külömb fegenec mely szokas az papasagban?

dist. 4. C statuimus

NEm Christus sem az Apostoloc sem az igaz ighaz, hanem Telesphorus Romai papa szőrzőiő ennec, ki az ő Decretom leueleben igy ir: paranczollyoc hogy het egez heten, az Z. Husuet előt az Vr szolgalattyara hiuattattot papi rendec, hustul meg tartoztassac magokat, mert mint különözönec kől az papi rend eletenec lenni, az kősseg maga viseleserul, igy az bőitbenis külömbsegnec kol lenni: Alabbis ezt iria: Ez het hetet azert minden papi rendec hustul es egyeb gyönyörősegtől magokat meg tartoztatuan, meg böytőllyec: es inekleſſel, vigyazaſſal, imatkozaſſal az Vrhoz ragazkodni igekőzzenec.

Hasomlokeppen az kőuetkőzendő tezbeis oluaſſuc hogy Gergily Papa az ötuen napi bőitben az papi rőndőket, nem czak hus, de tei, sait tikmony eteltülis tiltotta. Ebbül meg teczic hogy nem Christustul, vagy az Apostolok tol, de az Romai Papatul hozatot be az a böyt es etkekben valo valogatas, es hogy erre elsőben nem az kősseg, hanem az papi rend volt kőteles

Hat nem kőtelezik ezec az vegezesek mind az egez egyhazat?

NEM. Mert noha (vt habetur in appendice dist 4. cap. denique Sacerdotes) ezec tőruenszerint vegeztettenec el, mind az altal miert hogy kőzönsegessen nem iouallattartanac, azokat az kis meg nem tartiac tőruen szegőkuec nem vadolyac.

Mind

Mint teczik azert neked az azetkekben valo babonas valogatas?

EN ſok Papak decretominac Canoniual ellen kózónce talalom azt. Mert (diſt 23. c. qui Epiſcopu) az tóbbi kózót kiuantatic az Piſpóktul, hogy az maſod hazaſulaſt ne karhozt-ffa, az hus etelt bűnnec ne módsgya.

(Diſt 30. c. ſi quis) Haki azt acki hűtbúl Iſteni felelemmel huſt ezik, ver, baluannak aldoztatot, es meg foitatot kiuól, azt hizi hogy el karhozic, mint oly kinec temenſege ninez, miert hogy azt eſzi atkozot legyen.

Diſt. 41. az elſő reznec ſummaiaban ez mondatic, hogy azoknac ſzokaſoc ſzerint ackikel elünc kóleſce elnune az eledellelis. Es ezak hamar hozza adatic ezis Agoſton, bul: Valaki az el mulandokkal foglios ban el, hogy ſem az mint ſzokaſok volna azoknac az kikkel èl, auagy mertekletlen auagy baluanyozo.

Es az kóuetkózendó rezben: ſemmi valogatas ninez abban, minemó eledelt vegy, hogy ſegetſeggel legy az tefti ſzükſegnec ezac hogy egy ez az eledelelek nemeiben azokkal, ackickel elned kól.

Bredembachius Matthiaſis (in ſua Apologia p. 5.) azt mondgya: Az eletnec nemeitól (miert hogy io lelki iſmerettel es együgyű ſaiuel gonoz kiuanſagnac vetke nelkul, minden emberi eledelec vetethetnec) tiltia az Apoſtol hogy meg ne itilteſſenec azok, ackik huſſal elnec vala es bort iznac vala, azoktul, kik eſſ le eledelektul meg tartoztattyac magokat. Aki ezik vgymond azt, acki nem ezik, meg ne veſſe, es acki nem ezic azt acki ezic meg ne itillye Rom 14.

Mellyek

RMK I. 384
(2. példa.)

Mellyek az igaz, Isten előt kedues, es embereknek iduősseges böytöleſek?

Meg erthetni azt az decretomi irasbul, ahol Agoston irasabul illenkeppen valo mondas vagyon: Nagy es kőszönseges böitőles, meg tartoztatni emDe conſecr. bernec magat az alnokſagoktul, es az nem ſzabados vidiſt. 5. cap lagi gyönyörtűſegektul mely tellyes böytőles.
Ieiunium.

Iſmeg: legyenec te neked mindennapi böytőleſid es elegſeg tauoztato eledeled, ſemmit nem haznal ket nap, harmon, üres gyomrot viſelni, ha az vtan iſmeg teli tőmetic.

Iſmeg: legyenec neked tizta, ſzűnetlen valo mertekletes böytőleſid, az az, mindénap ebőzzel, ſ. mindennap ebedliel.

Iſmeg: ſemmit nem haznal embernek böytőlni es imatkozni, es egieb Iſteni tizteletbeli iokat czelekődni, ha az elme elnem voniatik az alnokſagtul, es az nielu meg nem tiltatic az ragalmazaſtul.

XXX.

AZ PAPARVL ES AZ Ö BIRODALMARWL,

Vallyon Chriſtus magan epeitőtőe az ő egyhazat ſ nem Peteren auagy egyeb embereken?

Vgy

VGY vagyon, holot az mint az egyhaz terherül irt kőnyunec szőrzőye mondgya (cap 10. §1) Az Apostoloc nag̈es draga kőueknec tartatnac, mellyec az Templom fundamentomaba teretnec, mellyet veret Salamon, az az, á Christus, hogy felepetene az ő eg̈hazat. Azt az Apostolok es Prophetac fundamentomat Christus az leg főeb szeglet kő, magan helheztette, vgy mint erős kő sziklan.

Hat nem az Papa, ki Z, Peter vtan valonac mondgya magat funndamentoma auagy kőzőnseges Pispőkő, az egyhaznak ki feiedelemseget tart egyeb egyhazakon?

NEM az. Mert sok Canonok ellent tartanac. Dist 99. az Africai gyűlesbül elő hozzatic egy Canon ki igy vagyon. Az fő helnec Pispőkő ne mondassec papi feiedelemnec auagy fő papnac, auagy valaminec effelenec, hanem czac főeb hel Pispőkenec, es hozza adatic ezis: Kőzenseges Pispőknec penig meg az Romai Papa se neuezteſſec. capite prima.

Es ez bizonyttaic Palagius Papa irasaual ki igy ir: senki az Patriarchac kőzül az kőzőnseges neuel soha ne ellyen, Mert ha egy Patriarcha kőzőnsegesnec mondatic, az Patriarcha neü egyebektül el vonyatic. De tauul legyen ez tauul legyen minden hiü embernec elmeietül, hogy maganac ragadgya valaki azt mellyet az ő Attyafianac tiz eseget akar mi reszebül kisebitetni lattassec. Annakokaert te szerelmed soha senkit maga leueleiben, kőzőnseges Pispőknec ne neuezzen, hogy maga erdőme szerent valo neuet magatul meg ne vonnya mikor masnac erdeme fölőt valo tiztel etőt teszen. C. nullus.

Grego-

RMK I. 384
(2.péld.)

Dist. 99. c. Eccle. Gregoriusis Eulogiusnac Alexandriai Patriarchanac igy ir: Ime amaz leuelnec kit az en tilalmam ellen ennekem irtal, elől iaro befedeben, keuely neuezetnec igeiet, nyomtattattal ki kőzenseges Papanac neuezuen engé. Mellyet kerem hogy velem te edes szentseged tőbbül ne czelekődgye: Mert titületec meg vonyatic az, az mi masnac főllyeben tulaydonitattic hogy sem kiuantatnec, en penig nem szoual kiuanoc boldogulni hanem erkőlczel, nemis tartom tiztesegnec azt, ammiben latom hogy az en attiam fiai tizteletőket el veztic. Az en tiztesegem az en attyamfiainac tőkelletes neuekődessec. Akor tizteltetem en igazan, mikor senkitül erdemlet tizteleti meg nem vonyatic. Mert ha engemet mond te szentseged kőzőnseges Papanac, tagadgya hogy maga az volna, az minec engemet mond, de tauul legyen ez. Allyanac felre az oly igec, mellyec hiusagot szőrőznec, s az szeretettőt meg sebesetic,

Lib. 4. registra. Episto. 32. Lib. 4. Episto. 39. Vgyan azon Gregorius Antichristus elől iaroianac mondgya azt valaki magat egyebeket meg vtaluan kőzenseges Pispőknec meri neuezni: Ismeg. Amaz lator igeben egget erteni, semmi nem egyeb, hanem az hütőt el veszteni

Lib. 6. Epist. 30. Lib. 7. Epist. 69. Es ismeg en bizuast mondom: hogy valaki kőzőnseges papnac neuezi magat vagy annac hiuatatni kiuan, az ő keuelysegeben, Antichristus előt iar. Mert keuelkeduen egyebeknel nagyubnac tartia magat. &c.

(Dist. 93 c. legimus.) ha meltosag kerestetic, nagyub ez Vilag egy Varosnal, valahol leend az Pispők, vagy Romaban vagy Engubiumban vagy Constantinapolban, vag Regiumban, vagy Alexandriaban, vagy Tanisban, azon erdeme, s azon papsagais vagyon. &c.

Ex. Chrisostomo. (Dist. 40. c. multi sacerdotes) valaki ez földőn kiuan fellyeb valosagot, mennygben gyalaztatot talal, sem az

Christus

Christus szolgai köze nem szamlaltatic, acki az feiedelésségtul tanaczkozic (cap. 25. q. 1 c. conffdimus) mondgya Gelasius Papa, hogy az Romai szek, az közönseges gyülesec vegezesit erőssen tartozic meg tartani.

Az Nicæai első gyülesnec kedig, ki közönseges volt, hatodic Canonaban (dist. 16. cap. sancta) az Romai Pispők nem föllyeb valonac mondatic, hanem hasomlonac egyeb Pispökökhöz. Mert igy szol az Canon. Ez á regi szokas all Aegiptomban, auagy Libiaban, auagy Pentapolisban, hogy az Alexandriainac legyen mind ezeken hatalma, miuel hogy az Romai Pispöknekis hasomlo hatalma vagyon. Hasomlatoskeppen penig Antiochiaban es egeb tartomanyokbanis mindennec meg tartassec az ő tiszteleti, &c.

Vetközic azert az Romai Papa, maga hatalmat küllyeb terieszteuen, hogy sem azt á közönseges gyülesnec vegezesse szenuedi.

Volum: 4. Tract. Iuris, fol. 88. n. 20. mondatic: ha az Papa közenseges volna egyeb Pispökök, semmic volnanac.

Dominicus de Soto (lib. 4. sent. dist. 24. q. 2 arti. 5) Es Caietanusis (de Rom. Pontif. instit) vallyac, hogy az egyhazon valo közenseges birodalom, czak egyhazi tőrvennyel adatot az Romai Pispöknec sőt az Görög egyhazis az Romai Papat megeddig fcienec nem ismerte, ebből lőt hog mikor az Romai huszon harmadic Ianos Papa az Gő rőggöktül engedelmet kyuant volna ez szün allat, hogy ő az közenseges egyhaznac feie volna, illyen feleletet tettenec: Az te allattad valoidon valo nagy hatalmadat erőssen hizzük, az te nagy keuelysegedet nem szenuedhettyuc, fősuenségedet be nem tőlthettyuk: ördög legyen veled: mert mi velunc Isten vagyon. Iohannes Madouilla Lib. 1. cap. 17.

RMK I. 384
(2. példa.)

Mellyec mind elegge ielentie, mely igen hailadozo es tôreken fundamentomhoz legien tamazkoduan, az Romai Papanac feiedelemſege, es az Chriſtus kôzônſeges egy hazan valo vraſag kiuanaſa.

De mind az altal nem tagathatni azt, hogy az Ramai Piſpôkôknek, ez ily feiedelemſegrûl valo velekôdeſſek régi nem volna?

EZ bizonyara nem tagadtatik. De iſmeg ezt ſem kellenne tagadni hogy az, az Vralkodaſnac kiuanaſa az egyhaztul gyakran el nyomatatot. Mert mikor az Romai Piſpôkôk, Sozimus, Bonifacius, es Cœleſtinus, kôuetôket kûlduen, az Cartagobeli harodik gyûleſben melyben Z. Agoſtonis ielen volt, ezt vitattac volna, hogy az Nicæai gyûles vegezeſeuel rendeltettôt volna ez, hogy minden Piſpôkôk dolga, az Romai ſzeken lattatnec meg. Ot az meg neuezet gyûlesben valo attiac, meg kereſuen es meg tekentuen errûl az eredet ſzerent valo iarasokat (mellyek az nap keleti egyhazaknac, vgy mint az Alexandriainac, Conſtantinapolinac, es Antiochiainak, kôzladaiaban tartatnac vala) az alnokſagot voltakeppen eſzekben vettec, es Sinarbeli leuelet kûlduen illien igekkel felelenec: Az Eſpôrôſtôknec es ezeket kôuetô papi rendeknec nem illendô otalom kereſeſeket (az mint illik hozzad) megveſſe the ſzentſeged. Mert ſemmi attiac vegezeſeuel el nem voniatot ez, az Africai egyhaztul, es az Nicæai vegezeſekis mind kiſseb tenden valo Papi rendeket, ſ mind Piſpôkôket niluan az ô Erſekek birodalma ala kôteleznec hozza adtac eztis. Mas egyhazaknakis vagon ſzent lôlkôc, hogy

Reſcriptû patrum Concilij Africani ad Cœleſt, Tomo 1. Concil. p. 308. Item ad Bonifaciû Papam Tomo 1. Concil p. 307.

hogy az dolgokat meg erthetic es megitilhetic, es vgyan ot kól el vegezni az dolgokat á hol eredetet veznec.

Mit mondgyunc arrul hogy Cœleſtinus kóuetet ingyen ſzenuedni ſem akartac, igy iruan vizha neki, hogy valakik, vgy min the ſzentſeged hata megűl küldeſſenec, az Attyaknac ſemmi ſynatiban nem oluaſſok hogy rendeltettőt volna. &c.

Ellen vetettik ezis hogy az Calcedoni Synat, kezlakarattal meg engette az Romai Piſpőkőknec az főllyeb valoſagnak meltoſſagat?

Lib, 4. Regiſt. Epiſt. 32.

VAllya vgy vagyon Gregorius. ki igen nag ellenſege ennec az keuel főllyeb valoſagnac, hogy az Calcedoni gyűles altal az á neuezet adatot az Romai Papanac: de eztis meg mondgya, hogy ſenki azok közzűl az Romai Piſpőkők közzül ſoha ezt az kiualtkeppen valoſagnac neuezetit fól nem vette ſem vele elni nem akart: hogy mikor tulaydonul adatnac egynec valami, erdemlőt tiztelettul meg foztatnanac minden egyeb Papok. &c.

S bizonyó magais Leo Papa, kinec modgya ſzerent tulaidonitatot ez á meltoſag meg vetőtő azt, es á Calcedoni gyülesben valo attyakat tiztekre emlekőzteti, es hogy főllőteb adakozok ne lennenec, illyen igekkel inti: Az ſzent attyac vegezeſinec meg tartaſarais, mellyek az Nicæai Synatban meg türhetetlen vegezeſſekkel erősitettenec meg intem tizteletes ſzentſegteket, hogy az egy hazoc igaſſagi meg maradgyanac, vgy az mint á harom ſzaz tizen nyolcz attyaktul kik Z. lelekel valtot meg ekeſetetuen el vegeztetőt,

RMK I. 384
(2. példa.)

Semmi idegen dolgot az gonoz kiuanſag ne ſzomiuhozzon, ſem mas kiſſebuleſe altal ne kereſſe ſenki maga öregbüleſet. &c.

Sőt meg az Carthagoi gyűlesben valo atiakis, nem engedtenec anniat, amenniet nemely hizelkődők mondgyac hogy engetenec. Mert az többi kőzőt illyen vegezeſt tettenec ſzükſeg, hogy az feyedelem lako helenec, Conſtantinapolnac, (ki vy Romi) ſzent Etſeke, vgyan azon fellyeb valoſagnac, tizteletire, ős melto legyen, az melre az Romai Piſpők, es hatalma legyen, az Aſciai, pontuſi, es Thraciaij megyekben, Etſekeket tenni. Es imez ſzokvtan (az O Roma ſzekinec az attiac, kőuetkőzendőkeppen megadtac ſzabadſagat annac az varoſnac birodalmaert) Iſmeg az kőuetkőzic: Es vgyan azon igyekőzzetel inditatuan az Iſtét ſzerető ſzaz es őtuen Piſpőkők az vy Romai, az az Conſtantinapoli ſzent ſzeknec egyenlő ſzabadſagot engettenec, bizonnyos okal iteluen, hogy az á varos mely birodalommal, es tanachal ekeſetet meg, ollyan ſzabadſaggal ellyen, mint az regi feiedelem lako hele az Roma es ennekis mint amannac, az egyhazi dolgokban meltoſaga legyen. &c.

Az Roma Varoſnac regiſegeiert birodalmaert es neuezetes voltaert engetettőt azert, az Romai Piſpőknec meg hogy az Piſpőkők kőzőt első legyen, vgyan azonnac kedig, hogy vraſaga adatot volna mas egyhazakon, ſohonnan meg nem bizonithatni.

In primum caput Epiſt. ad Roma. nos circa medium.

Es vgyan ezen varoſnac neuezetſege volt oka, hogy az Romai egyhaz regenten maſaknal nagyubnac tartatot, es hogy ſokan ketſeges igiekben ahoz foliamtánac: mint meg te ezik Athanaſius igeiből, ki igy ir: Holot neuezetes es hires vala az Romai Varos es mindennec annac czodalaſaert es diczőſegeiert ahoz foliamtanac, &c. Ez volt

amaz,

am az ammi az Romai Pispókóknec meltosagot szóróz vala nem hogy ó az kózónseges egyhaznac feie es feiedelme lót volna.

De mit felelz arra, hogy Christus, Petert (monduan neki Matth: 16. The vagy a Peter, es ez kősziklan epetem föl az en egyhazamat) latattik tenni, az közönseges Egyhaz feieue es fundamentomaua, egyeb Apostaloknal föllyeb böczülni, es meg az birodalomban öttet kőuetőknekis Peter meltosagat meg engedni?

LEg elsőben bizonyos ez hogy nem czak az igaz tanitoc es regi attiac kőzzül hanem meg az papas iras teüők kőzülis legenec nemelyek, mint a. Isidorus, b Haymo, c Lira, es egyebek, kik az kősziklanac neuen nem Petert hanem az ó vallassat, sót Christust ackirül Peter vallast tót. mondgyac hogy kól ertenni. Touabba meg nem biszonyodot meg ez hogy Peter valami mestersegnec okaert föllyeb valo lót vólna Palnal es egyeb Apostaloknal valaha es hogy valami vralkodasa lót volna azokon.

a Lib: 7. Ethi. c. 9. b in 16 Matth. C. Itidem in 16. cap. Matth.

Ibidé beati Petri.

Bizony inkab Pal (vt est c. 21. q. 7. c. Paulus) Petert feddette, mellyet nem mert volna czelekódni, ha magat hasomlonac nem tartotta volna.

Es Bartholomæus á Cassaneo, (in catalogo gloriæ mundi parte 3. consid. 31. § 2.) az elób meg mondottakbül ezt hozza ki, hogy Pal hasomlo volt Peterhez, es igy nem czac

Peter

RMK I. 384
(2. példa.)

Verba authoris.

Peter volt feiedelme az Apoſtaloknac, es hogy nem czac ő neki adatot, amaz elöb meg mondatot közönſeges birodalom,

Sőt Vualdus Laios az ő Kiraly könyueben, az erzekenſegnec vitezkődeſerül iruan (in 4. notabili verſic. Paulus Apoſtolus, &c. azt mondgya: Hogy Pal, Peternel fölyeb valo lőt legyen nemellyekben, ebbül vagyon, hogy az bűczű ielben, az az, azon pőczeten, Pal iob kez felől, Peter bal kez felől tetetic. &c. Eddig ſzol Bartholomæus á Ciſſaneo.

Ezek az igek oluaſtatnac (volum: 4. Tractat. Doctorum iuris fol: 88. nu. 20.) ezekbűl mind ez teczik hogy ki iő mind az egyhazi birodalmokbul ki egyenlőkeppen adtot az Apoſtoloknac, ſ mind az Apoſtalok ſzokaſabul, es rendtartaſabul, kik az Peterel egyűt rendelnec vala, minden történt dolgokat az egyhazban, hog az külczoknac es az egyhaznac birodalma nem czak magara az Peterre adatot, es maſtis nem czak magan az Papan vagyon az: Hanem minden egyeb Piſpőkőkönis ackik az Apoſtoloknak kőuetői (21. diſt. in nouo.

Tomn cő çil. pug 14

Hogy ne ſzollyac arrul, hogy ő maga az Romai Kelemen Papa, Iakabot (az Ieruſalemi Piſpőkőt) ſ nem Petert mondgya, Piſpőkők Piſpőkenec, illien igekkel iruan neki Kelemen Iakabnac az Vt Attyafianac Piſpőkők Piſpőkenec, ki igy igazittya az Sidoknac ſzent egyhazat, mely Ieruſalemben vagyon: ſőt vgyan mind egyeb egyhazakatis, Mellyek Iſten gonduiſeleſebul mindenut fundaltatranac. &c.

De mit ertez az birodalomban valo ſzent Peter kőueteſerul, mellyel illyē igē diczekődnek az Romai Piſpőkők? Gőn,

Glonge biszony, es igen tőreken fundamentom az mely innet vetetik. Melly dologrul az egyhaz terherül irt könyűnec iroia, (cap: 19 §3.) illyen iraſt hagyot. Touabba vgy mond ha Chriſtus Petert az tób Apoſtolok fölőt helheztete, es igy talam az őtet kőuetőketis az tób papok fölőt, (quemadmodum proditur in Dialogo Catharinæ ſent.) mindazaltal nemellyek azt tarttiac hogy ez lőt, Peternec kiualkeppen valo hitert, alazatoſſagaert, es ſzeretetiert. Es ezert az kőuetkőzendő Papaknac, ha illyenec nem lennenec effele meltoſſag nem iteihetni hogy adatot, ſemő rajtok nem epitetőt az kőzenſeges egyhaz, az mely függ czak az Chriſtuſtul, ki ſzegelet kőuő, es fondamentoma az egyhaznac. Mit ſzolyunc arrul hogy Papa aranyaſſan iar, győngyőſſen, külőmb külőmb keppen megekeſitetuen, vytezlő neptül kőrűl vetetuen feier louon louagoluan auagy ſzogak tul fennet hordoztauan. Ez inkab őrdőgők eledele, hogy ſem luhoke, á hol nintz luhok legelteteſſe, hanem vagyon emberek keuelſege ot nem Petert kouetettic, hanem Conſtantinus. Mert minden, annac vicariuſſa, ackinec tiztit viſeli, es ackit erkőlczeben kőuet, Ieronimusazt mondgya: Nem konnij dolog allani Peter es Pal helen, es birnia az Chriſtuſſal Vralkodoknac ſzekit, mert ebbul mondatic: Nem azok az ſzentec heleit hanem ackik azoknac czelekődetőket gyakőrlyak. Ackiiol űl az ſzeken, tizte ſeget ſzőrőz annac: Acki gonoſzul űl erőſzakot teſzen az nemert ſzekert. Mert nem az Papaſagnac hele, hanem az elet es az erkőlcz tezi ſzente az piſpőkőt. Eddig ſzol az, az iras teuő.

Si. &c.

dist. 40. non eſt c. multi.

Heaba ſzorgalmaztatik azert az helben valo kővetkőzes, holot bizonios legyen hogy ſok Papak tiztekben, kegyeſſegekben, hűtekben es eletekben, Petert nem kővetek.

Ehez

RMK I. 384
(2. péld.)

Ehez adgyad eztis: hogy Peternec elsö es leg közelb valo kóuetöiröl semmi bizonyos es niluan valo dolgot nem tudnac az Papasoc.

videatur Platina, Sabellicus, volaterranus Ioañes Stella, author fasciculi tẽporum Palmerius, Marianus, Sigebertus Gemlacensis. &c.

Sót hogy az az egy mas vtan valo kóuetközesis sokszer meg szakadot legyen, az Papasok irasibul ki teczik, mert egymas ellen tamadot Papakrul fizetesert valaztotakrul, órdöngös Papakrul es eretnekekrül irnac azok. es igy az Papak kóuetközessenec lanczat, nem erösbe nem vastagbe teczic, az föuenibül szüt mazzagnal.

Ki volt hat elsö az Romai Pispökök közül acki az közenseges Pispöksegnek neueuel elni kezdet?

Platina in vita Bonifacij. III.

VOlt ez harmadik Bonifacius Papa. Platinanac es Blondusnac bizonsagtetele szerent, kik közzül amaz illyen irast hagyot errül. Az harmadic Bonifacius kinec hazaia Roma volt, meg nyerte az Phoca feiedelemtul, de nagy könyergessel, hogy az Z. Peter Apostal szeki mely feie minden egyhazaknac illyen neuel neueztetnec, es ennec tartatnekis mindenektül. &c.

Blondus Dec. 1. lib. 9. non ita procul ab initio.

Es penig igy ir: Phocas, maganac az Papanac tanacziabul, közenseges es ez egez Vilagra ki hirhedet vegezessel rendelte, hogy az Romai egyhaznac, es az Romai Papanac ez Vilagon valo minden egyhazac engednenec. &c.

Niluan valo erószakot tesznec azert, az igassagon, azoc ackik nem szegyenlik azt hazudni, hogy Christus szörzöiö ennec az fölöttö karos vrasagnac.

Touabba errülis kerdes vagyon ha az

hüt

hüt dolgaban tellyessegel czak az Papa iteletin kölle meg allani auagy nem?

NEM Kől: hanem (az mint mondgya az egyhaz terherul irt könünec szörzöiö (cap: 15. § 35.) rea kól figelmezni az Papara, mikor az Z. iras szerent szol, s. nem ackor mikor maga feie talalmanya szerent szol: Mert vgy sok kegyetlen Papaknac ember öldöklesi, eretneksegi, haborusag szörzesi es egyeb latorsagi, kegyes paztorok czeleködetinec mondathatnanac, maga azok az kegyetleneknec kemenseges latorsagi voltanac. &c. eddig szol az.

Es ha az Papaknac minden vegezesi oly fól bomolhatatlanok (vgy mond vgyan azon iras teuö cap. 19, §. 4.) mint az Euangiliom, biszoni az Apostali szek effele papak vegezesit (az mint sokzer törtent) nem erötlenetene, sem meg nem valtoztatna, sem eggik Papa maga elöt valo töruen szerent valaztatot mas Papanac vegezesit engedelmit vizha ne hina sem nem erötlenetene.

Edgyet ert ezzel Erasmus Roterodamusis ki (in annot: super 1. cor. 7.) igy ir: az huzonhatodic Ianos Papa es az Miklos papa, nem ellenközneke egy massal, minden Decretomokban, es vgyan azokban kedig, az mellyek az hüt dolgat lattanac illetni? egy keuessel az vtan, az harmadik Innocencius es Cœlestinus, az hazassagtul valo el valaztasarul, tellyessegel ellenközö dolgokat vegeztek: igy Pelagius vegezeset, mint hamisat, es az Euangeliumi töruennyel ellenközöt vizha hia, es semmisitti, az ötet köuetö Gergel Papa. Az k edig az vegezes Innocencius elöt nem lattatot hamisnac. Eddig szol Erasmus.

RMK I. 384
(2.péld.)

Lehetsegesse hat hogy az Papa valami vegezeseben teuólógyón?

AZ egyhaz, bizonyara, (vgy mond az egyhaz terhetül irt kóniunec szórzóló (cap. 19. § 4.) az Z. Lelek Istentül vezeteltetic, hanem añak igazgatoy, mint gyarlo emberec, niha niha az gonoz lelektülis hurczoltatnac. Igy Liberius Papa, az Arrius eretneksegeuel egyet ertet. Igy Agnes Aszszony, ki touab birta ket eztendónel az Papasagot, meg hasadot, es sokak lattara gyermeket szült.

Melybúl ez iü ki hog nem minden Papa szent: hanem niha mint vizha fordult meg buntettetic. Pelda erre az maassodik Anastasius ki Romai fi volt. Tóbszóris talalyuc hogy az Romai Papak Canoniban nemelyec czelekódtettec es ismeg nemellyek meg masettotac mint hamis dolgoc. Ha külómben volna hat az harmadic Iulius Papa kemenseges agyark odasi merő szentsegek volnanac. &c.

Vgyan azon (cap. 15. §. 34.) Noha az Papa az Cardinaloc seregeuel, Ioszagos czelekedetű, es tűkőrűl valo egyhaznac tartassec, mindazaltal teueleghet. &c.

Hogy penig teuólóghessen az Papa, meg teczic az, az (19. Distinctiobul) ahol (in appendice capituli, secundum) ezek az igec oluastatnac az Anastasius Papa felől: Miert hogy annakokaert, szabadsag kiuul, es nem tórueny szerent, hanem az előre valoknac es vtanna kóuetkózóknec vegesi ellen adta ezeket az irasokat, &c. Azert az Romai egyhaztul meg vtaltatik, es az Istentul meg veretetőtnec oluastatic. &c. tudnia illik, mert (az mint meg vagyon irua (dist. 19. c. Anastasius) kózósült Photinassal acki Acatius eretnekkel kózósult volt, es miert alattomba vizha akarta Acaciust hinnia.

Igy

Igy (dist: 21. c. nunc autem) bizonittya Miklos Papa, hogy Marcelinus Papa, Diocletianus es Maximianus Chaszarok ideieben, az Poganyok templomaban, tömient tet az tüzre. &c. Es igy az baluanioknac aldozot.

Az huzon harmadic Ianos Papa ezt tanitotta, (ezek az Costantiai gyülesnecigei) hogy nincz örök elet, sem maſt nem kől az vtan varni: ſőt inkab azt mondta es vakmerőkeppen hitte, hogy az embernec lőlke, az teſtel egyut meg hal, es ſemmiue leſzen mint az oktalan allatoke: ezis mondta, hogy aki egyſzer meg hal az vtolſo naponfel nem tamad az, az halotac fel tamadaſarul valo hűtünk agazatya ellen. &c.

Igy az Baſiliai gyülesben (ſeſſ. 14.) az negyedik Eugenius Papa eretnecknec, es hűttül ſzakatnac itelettől, miert hogy haboruſag ſzőrző: hút kiuul iaro, es az eretnec ira ſokat irt, mellyeket mindazaltal ő el vegezet ſententianac neuez. Innet iria Nicolaus de lira (amaz Chriſtus mondaſat magyarazuan Matt. 16. es az pokolnac kapui győzedelmet nem veznec ő raita) ebből vgy mond meg teczik, hogy az egyhaz, vilagi auagy egyhazi birodalomra es meltoſagra nezuen, nem emberektül fűg: mert ſok feiedelmec, Papak, es alaczomb renden valokis talaltattanac hüttül ſzakataknac.

Vgyan ezent megengedi Brendenbachiuſis az egyhaz haboruſaganac le czőndeſeteſerul irot könyueben. (A. 3. fol. 4. b. et fol. 8.

Com. előt: Seſſ. vndecima ſub finem artic Accuſationis.

vide in Tomis Cõciliorum venetianis

Vadnake meg mas akadekokis, mellyek ellent tartnac az hüt dolgairul vegező Papa minden ſzauanac tellyeſſeggel valo hitelében?

RMK I. 384
(2. példa.)

VADnac, Mert az maſſodik Miklos Papa, abban az leueleben, melyben az Romai tűlő tetetőt Sinattul ir, azt mondgya: Ha ki az Apoſtali ſzekem valo ůleſre fől valaztatic, vgyan azon egyhazbeli Cardinaloknac, es eǵeb Iſten felő papi rendeknec, egyes es tőrueni ſzerent valo valaztaſſanekűl, nem Papanac ſem Apoſtalinac hanem hüttűl ſzakatnac tartaſſec. &c.

Ebbűl az iü ki hogy effelet nem kől halgatni. Menni ſok dolgoc lőttenec legyen kedig, ſok Papak valaztaſikoran, az egyhaz terherul irt hőnyunec ſzőrzőie bizonſagot teſé arro! (cap. 15. §. 35. igy ſzoluā eǵnihanian az eǵhazi főrzeſec ellen, fűzeteſert valaztattanac Papakka, fől fualkoduā tolyattanac be, es niha oly igen vetkeſſec voltanac, hogy iſmeg az egyhaztul meg vetettenec, az ſzekbűl ki vzetenec es meg atkoztattanac, es niha az bennec valo fogyatkozasmiat, Iſtentul meg veretetuen marattanac.

Igy az hatodic Iſtuan Papa, adakozaſaual nyerte meg az Papaſagot, mint iria Stella, vollaterranus, Platina, Nauclerus.

Az maſodic Silueſter Papa őrdőg ſegetſegebul űlt az Papai ſzekre, mint vgyan azonac es egyeb papas iras teuők vallyac.

In vita Silueſtri tertij. Az tizenhetedic Ianos Papat Stella, es Platina, az Papaſag meg nyereſeben loponac es latornac mondgyac. Az harmadic Silueſter Papa ideiebe arra kőlt volt az Papaſag (mint Platina iria) hogy czak az nierhette meg az Papaſagot, el nyomuan es meg vetuen az iokat, acki adakozzaſal es keuelyſeggel hatalmasb volt, ſ. nem az acki ſent elettel es tudomannyal, volt győződelmes.

Ez amaz tőrueni ſerent valo valaztas.

Mely ſzokaſt bar meg ne tarttottanac volna az mi ideinkis.

Ennek főlőtte menny zenebonakbul es menny ſok vere

onta-

ontaſokbul allot legyen ſok Papaknac valaztaſa, vgyan azon Papaſoktul meg iratatot hiſtoriac ielentic. Az Romai Papaſagert, Lőrincz es Simmachus, feleitul, mint iruan uagyon az Papas kőnyüben, az papi rendnec es az Apaczaknac őldőkleſi, ſok ember őleſec es latorſagok lőttenec, meg foztottac az aſzſzony allat rendeket, es ki vontac az Claſtromokbul minden nap az egyhaz ellen az Varas kőzepin, viaskodtanac, es ſok papokat őltenec meg.

Igy Formoſus Papanac, ki adakozaſſal, es igy kereskődes altal nyerte vala meg az Papaſagot, Teſtet, az hatodic Iſtuan Papa ki aſſatta, es Papai őltőzetet rola le vonta, miuel hogy azt tartotta hogy ez akadekul volt, ő neki ebben, hogy hamareb az Papaſagot meg nem nyerte. Platina.

Es Iſtuan Papa vtan valo Romanus, am azt mind czelekedetiuel ſ mind vegezeſiuel egyetemben karhoztatta, ſ az Formoſus czelekődetitis ſemmiſetőttő. Es meg iria Platina az Papaknac abban az ùdőben lőt, nyomoruſagos meſzarlaſit, hollot igen keues eztendőkőn, tiz Piſpők lőt egy mas vtan, kik tőbbire mind az ő vtannoc valoknac, kezec, tanaczoc, es meſterkődeſſec altal holtanac meg.

Ezek bizonyara mindnaian, vgy mint nem tőrueny ſzerent valaztattottac, az hút dolgat vetek nelkul el nem vegezhettec.

Vegezette mikor egyczerſ mind tőb Papac voltanac (vgy mint az ezer es negyuen őtődic eztendőben auagy á taiban, harom egy maſſal ellenkező Papak, az kilenczedic Benedek Papa, harmadic Siluester, es hatodic Gergely. kik nec mindenike Piſpőkőkőt, ſ azok viſzontac Eſpőrőſtőket ſzentőltenec) hanem tehetet az egyhaz iteletet arrul, melyek valaztatot legyen ezzec kőzzűl tőrueny ſzerent auagy maskeppen? Mellik volna Chriſtus hel tartoia, auag Antichriſtus? Es egy ſzoual, kit kőllenne meg vetni, es kihőz halgatnic?

Bar

RMK I. 384
(2.péld.)

Bar ne foliunk ezenkózben sok Papaknac vizha forduk es felóttó alla valo erkólczekrul, kiknec elő szamlalasaual, ezt az mi igyekózetunket menthetnenkis amaz mondas szerent: Mikor az Papa oly allapatban vagyon, mely sokaknac botrankozasara vagyon, es meg botrankoztattya az Ecclesiat, nemis terhet meg akkor, az nem lehet biro. mert az hütrul hamis ertelemben lattatic leñi. (vt est in glossain cap. si Papa. dist. 40. De ez illy bizonsagoknac nemetul vgyan akartua meg tartoztatyoc magunkat, ne lattassunc, azszemelyekre nező dol gokat ózuó zauarni az valokeppenszükseges dolgokkal.

Annakokaett ha ki az hüt dolgaiban tellyessegel az Papac itiletni mondgya, hogy kól meg allani sok vegnelkul valo ketelkedessec kőteleibe egyeleti magat, sem soha az ő hütirül bizonyos nem lehet.

Meg egy kerdes vagyon hatra, ha kőlle az Romai Papat fő vilagi feiedelemnek tartani?

IAY (vgy mond az egyhaz terherul irt Kőnyunec szőtzóiő cap. 20. §. 6.) az Vr Iesus niluan tagatta hogy az ü Orszaga, ez vilagi orszag volna: sőt inkab, ő az hegyre futot mikor ezsebe vette volna, hogy az nepec el iünec hogy őtet Kirallya tegyec. Hogy hogy illic annakokaett hogy az Christus hel tartoia, nem czak fel veğen, ez vilagi vrasagot, de vgyan kiuannyonis: hogy fértelmesseggel, tobzodassal, erőszak tetellel, keuelseggel, gazdagsaggal, ragadozassal, vralkodgyek, ki Christus tanitot alazatosnac es eggyügyünek lenni. Bizoniara sem mi hasomlatosaga nincz az mennyeknek Orszaganac, (mert ennec neuezi Christus az ő egyhazat) ez földi orszaglashoz.

Hat

Hat az Papanac engedelmesnec kölleneie lenni, az vilagi birodalomban valo szemelhöz?

AZT tarttia Bartholomæus de Cassaneo (in catalogo gloriæ mundi, lib. 4. consid. 7.) vgy teczie vgy mond hogy az Papa, es az szent rendnec Papiai, alaia legyenec vettetuen az kiralynac es az feiedelemnec: holot az mint iruan vagyon 4. Regu. 23. paranczol Ezechies Kiraly az fö papnac, es az masod renden valo papoknac, es az ayton allokñac, hogy hannyac ki az Vr templomabul, azokat az edenieket, kik Baalnac ezinaltattanac vala, es meg czeleked: ö az mi irua vagyon 4. Reg. 14. ahol illy igek vadnac. Es meg tiltattanac az papoc, es ott az feiedelemnec az paphoz tört paranczolo szaua iratic meg, ne tegyetek azert. &c. Eddig szol ez. &c.

XXXI.

AZ ANTICHRISTVS. ROL.

Mit iegyez az Antichristusnac igeie?

ELsöben közönseges ertelemmel, Antichristusok azok az kik niluan Isten törueny euel ellenközni mondatnac, az mint ielenti Gergely Papa c. 35 q. 5 c. porro. Touabba neuezet szerint ez igeuel ielentetic amaz nagy Antichristus, kiröl regenten iouendölles let, hogy annac el iöuetelikoran, az közönseges hütnec tellyes romlasa lenne. Autor oneris Eccl. cap. 7. §. 7.

Ennec

RMK I. 384
(2. példa.)

Ennec az Antichriſtuſnac orſzagarul es meg nillatkozaſarul mit ir ez meg neuezet iras ſzörzö?

AZ aſdot Maria, vgmond, azt mondga az Bri gitanal: Az vetkek ez vilagon mar ſzokas fölöt neueködnec tudnia illic immar az alnokſagnac titka mun kalkozic. Mert az tettetöt kegyeſſeg, mely titkos es el röytetöt alnokſaga az Antichriſtuſnac (ki idöuel meg nilat kozic) maſt az Egihazban munkalkozic. Mert az tettetöt köröztyenec, kik elöttö iaroi az Antichriſtuſnac, az egyhazban vralkodnac es hatalmaskonac, mind addig mig az Romai birodalom ez vilagrol el vetetic: auagy mig az hüttül valo el ſzakadas, es az közönſeges egyhaznac el niomaſa leſzen. Autor oneris Eccl. cap. 44. §. 7.

De mint veſzen neueködeſt az, az alnokſagnak orſzaga?

AZ Antichriſtus (vt idem autor habet cap. 44. §. 9. hogy czak maga taſſolyaba takion minden meltoſagokat, es gazdagſagokat az ſzentſegnec ſzinö alat meg czallya az embereket. &c. Touabba meg czallia ez vilagot igeruen es aduan meltoſagokat es gazdaſagokat vagy meg iaczottataſok, vagy kinzaſok, ayandekok, auagy teſteſüleſec altal meg czeleközi, hogy az ſzentec az egbul le eſſenec, az az, az közönſeges hüttul el igyeközi öket venni?

Vallyon az Antichriſtuſe az a kurua, kit meg

meg iouendőllőt Z. Ianos apoc. 17. cap. hogy az ſzentec verebul meg fogh reſzegulni?

AZt tartom bogy az. Es bizoni ez előt regen Brigitha(vt inquit autor oneris Eccleſie cap. 39. § 7.) ſelekben latta az kóróztyen veren lőt nagy iſzonyu őldőkleſeket, kikre alkolmatoſſagot adot amaz kegyetlen paztor az maſodic Iulius Papa, es az ő paztori gonduiſeleſet az Papaſagban helheztette. Es kiczoda gondolkodhatic elegge, vgymond vgyan azon iras teuő, menni arttatlan ver kiontas es vezedelem vtalatoſſaga ſzarmazot legyen, vgyan azon Iuliuſnac, es ſok egyeb Papaknac vizha voniaſibul, &c.

Irte valamit vgyan azon iras ſzőrző az Antichriſtus vezedelmerőlis?

AZ Antichriſtus felől (vgmond cap. 61. § 12.) Eſaias azt mondgya: Az főldre romlottal, ki megſebesited vala az nemzetſegeket, es azt mondod vala az te ſziuedben: Az egbe fl megyek, az Iſten czillagira helheztetem az en ſzekemet, az főlhők magaſſagan főllyul hagoc: de mind az altal az pokolra voniatol le, az tonge leg alſo reſzere, &c. Es Ezechielis azt mondgya: Annakokaert miert hogy fől emelteted az te ſziued, es azt mondtad: Iſten vagyok en, es az Iſten ſzekibe ültem, az tenger kőzepin, holot ember legy, es nem Iſten: annakokaert meg halz az halottaknac romlaſakoran. &c. autor oneris Eccl. C. 61. §. 12. Eſa: 14. Ezech. 28.

Vgyan azon (cap 39. §. 6.) azt mondgya: Elsőben az

RMK I. 384
(2. példa.)

Brig. 42. Paparul Peter az Christusnac azt mondgya: Ez az valo igaſſag, hogy az Papa, ki az teſzekeden ül, es Lucifer ezelekő detiben foglalatoskodik, meg foztaſſ k gyalazatoſſan, az ſzektól, melyben akart ülni, es teſzeſúlyon az Lucifer bûnteteſeben, &c.

Hat az Antichriſtus kegyetlenſegerul valaha valami ſzabadulaſnac kóllót varattatnie

Igēis. Mert az antichriſtusnac az chirſtus ſzaiāac lólkó altal meg kóllót óletetni es igy az egyhaznak meg vyetatni.

Autor oneris Eccl. cap. 7. §. 8. Nem kúlſó fegyuerrel hanem Iſten igeieuel kóllótte meg győzettetni az Antichriſtuſnac?

AZt tartia az mar gyakran meg neueztettőt iras ſzórzó. Mikoron be telnec vgymond az valaztattac ſitalminac napiai, el hozza az Vr az bekeſegnec es artatlanſagnac, es az bóltczeſegnec ideiet, mert az hiuek meg győzik az hitetleneket. Mert mondatic hogy az hetedic Angyal, az az, az vtolſo prædicatoroc, kik az Antichriſtus halala vtan batorſagoſſan prædicaluan, ki ontóttec az ó edenieket az eltető egre, az az, az órdógókre, kik abban laknac, es lónec az iraſoknac vellamaſi, az bezellóknec ſzauai, es az fenegetőzeſeknec menydórgeſi, kikel meg tertettetnec az búnóſók.

Autor oneris Eccl. cap 66. §. 5.

Minemûnec kóllót kedig az egyhaz allapattyanac lenni, minec elóttő lelekben meg óletnec az Antichriſtus es az egyhaz meg vyetatnec?

MInek elóttő meg rontatnec az Antichriſtus: vgymond az egyhaz terherol irt kónyunec ſzórzóió. (cap. 44. §. 8 et 9.) annac elóttő az egyhaz vgyan azon kû altal meg tóretic, es tellyeſſegel meg romol. Mert ackor leſzen az deac egyhaznac harmadic romlaſa, mely

mas egyhazakban, vgy mint Sido es gőrőg egyhazban regen az előt meg lőt. Az Europanac nemely orszagybais, vg̃ mint Lengel orszagban, Russiaban, Czeh orszagban, es Nemet orszagnac eg̃eb heleibeis tőruenkiuól valo kegyetlensegek neuekődnec az igaz hűt ellen.

Ismeg Esaias kialt, Vram Isten, tetted ezt az Varost, az az, az Romai eg̃hazat haborusagga, az erős varost romlasa. Es alab, az te szentednec varasa puztaua lőt, az mi sentsegünknec haza ahol diczertenec teged az mi Annyaink, tüznec meg egeteseue lőt, es minden mi kiuanatos morhainc romlasra fordultanac. Ez touabba az egyhaznac masodic romlasa, ielentetőt amaz baluannac auagy arany ozlopnac fől emeleseuel mellyet paranczolt volt Nabugodonozor, hogy imadtatnec. &c.

Summa szerint: igen nyaualias allapattyá volt leendő az egyhaznac, minec előttő annak meg vyetasa kezdetőt.

Sokak mondattanac mar az Antichristus orszagagarul auagy inkab kegetlensegerul, annac neuekedeserul, romlasarul, es vezedelmerul, de ki legyen az á' nagy Antichristus, meg nem elegge vagyon tudua nalam?

VGY velem hogy elegge meg ertethetnek az azokbul mellyek eddig elő szamlaltattanac, holot az eg̃haz terherul irt kőnyunec szőrzőiő, czak nem ki nyuitot vyal mutatta nekünk az Romai Papat, valamennisszer az Antichristusrul szollot. De megis mind az altal hog̃ket auagy harom, sőt sockal tőb bizonsagok vallasaban allyon meg minden igaslag, egynihan Romai hűtőn valo embereknek egienlo ertelmű. es hon valo bizonsagokat szamlalom elő ez dologrul, melliek meg ielenczek hog̃ nem az Lutheranusok voltak elsők kik az Antichrstus neuel az Romai papakat tartyak hogy kől erteni.

RMK I. 384
(2. péld.)

Az Rhemai gyülesben mely let 980. eztendőben az Papa Antichriſtuſnak hiuattatik. Mert ott az Aurelliai Arnulphus Piſpők, illyen igekkel ſzol: minek alitriatoc ezt az magas ſzekben ülőt barſonios es aranyas ruhaban tündőklőt, mondom minec alittiatok ezt? tudnia illik, ha ſzeretetbul meg fogyatkozic, es czak tudomanıaban fualkodic es emelkődic fől, az Iſten templomaban ülő Antichriſtus, ki magat mutogattia, mint ha Iſten volna.

Auentinus lib 7. Analium.

Frideric Czaſzar az 1240. eztendő taiban, az Bauariai Otho Herczegnec azt iria, hogy az Romaiac kőzől ſoc Antichriſtuſok vadnac, ninczis kiuőlők mas ki arralmasb volna az kőtőztieni tudomanac, Auentinus bizonſag tetele ſzerint.

Lib. 7. Analum.

Iria vgyan azon Auentinus, hogy az egez Romai birodalomnac kőzönſeges vegezeſebul, ſ nem czak az Herczegekebul, hanem vgyan az Piſpőkőkebulis, kik Nemet es Olaz Orſzagban vadnac, az Romai huzon kettődic Ianos Papa, Antichriſtuſnac mondatot, es ielentetőt, es ez lőt azoknac tanaczabul, kik mind Iſten igeienec, ſmind embőri tőruenőknek igen ertői voltanak kiktől Olaz orſzagban, Nemet Orſzagban, Galliaban kiualkeppen Bononiaban es Lutetiaban vgi mint mind az ket fele tőruennek es az iſten igeienekis ertőitűl tanaczot kerdet ertűl az negyedik Laios Czaſzar.

Mint panazolkodot legyen az Saliſpurgi Eberhardus Piſpők ez elől ket ſzaz eztendőuel az Romai Papa felől az Imperium gyüleſeben iria vgyan azon Auentinus az Babilonnak amaz papiai ugy mond magok akarnak vralkodni, magokhoz haſomlot nem ſzenuedhetnek: nemis ſzűnnek meg, miglen mindeneket labockal meg nem tapodnac, es az Iſten templomaban űllyenec, es főllyeb emelkődgenec mindennel, valami tizteltetik Gazdagſagnak chőzeſe tiz-

lib. 7, Annal.

teſſegnec

teſſegnek ſzomiúhozaſa meg telhetetlenűl vagion ott. A-
ki ſzolgaknak ſzolgaia, ſzinten mint ha Iſten volna, vrak-
nak Vrakat lenni. Nagi dolgokat ſzol, mint ha vgyan Iſten
volna. Tőruenieket meg valtoztat, magaet crő-ſiti, meg
főrtő tet, tagadoz, fozt, czalarkodic, őldőkől, az á vezér
ember, kit Antichriſtuſnak ſzoktak hinnya, kinek homlo-
kan az karomlaſnak neue irua vagon: Iſten vagyok nem te-
uőlőghetek. az Iſten templomaban űl, nagy vraſaggal vral-
kodik &c. Ez am az Z. pal iraſanak foli ſa ſzerint meg irat-
tatot, es az Apoſtoli kep iro pennaual meg zűnőſertetőt
Antichriſtus.

Az Gregorius Magnus Antichriſtus előt iaronak mon gia, valaki vagi maga hija magat vagi kiuannia hogy hiuat taſſek, kőzőnſeges Papnak. Lib. 6 cap. 30. lib. 7. cap 69.

Az hetedik Gergel auagi Hildebrandus Paparul iria A uentinus: Tőbbire mindiaian az iok, az nem kep mutatok, igazak, rőkelleteſſek eggyűgyek ezt hattak iraſban, hogy eckor kezdetőt az Antichriſtus Egyhaza, miuel hogy latiak hogy azok, mellieket Chriſtus az mi iduőzitőnk ſok ezten dőkkel mi előttűnk meg iőuendő lőt, be telliesſedtenek. Lib. 5. Anal. NB. Nem egy ſzemelyről auagy emberről, hanem az Antichriſtus birodalmarul es orſzagarul ertőtő ezt az ackorbeli Iſten egházza,

Es iſmeg: ſokan mind magokban, ſ mind egyebek hallottara, meltatlan dolgokrul kialtnac prædicatioiokban Gergeli Papanac gonozt mondnac, Hildebranduſnac-go nozt kiuannac, azt bezelic, hogy ő gyűlőſegre es Vralkodas kiuanaſra haniat homlok vitetik, Antichriſtuſnac hirdetic őtet, az kegyeſſegnec ſzinió alat (igy ſzolnac) kegyetlenkődic, tiszteſſeges neű alat az kőzőnſeges iot tetteti, az Chriſtus neue alat Antichriſtus dolgat czelekőzi: Babiloniaban (mert igy neueztetic Roma Z. Peter Apoſtal modgya ſzerint) az Iſten teplomaban űl, mindenen főllyűl emelkődic, valami tiszteltetic mint ha Iſten volna, azzal diczekődic hogy ő nem vetkőzhetic &c.

Igy

RMK I. 384
(2.példa.)

Igy Piranensis Peter 1325. eztendőben, az Romai Papat Antichristusnac, es az Romai Egyhazat Babiloniai kuruanac hija.

Mikor az masodic Paschalis Papa vralkodot, mely volt ezer es szaz eztendő taiban, az Florentiai Pispőc azt monda, hogy az Antichristus születetőt, mint Platina iria az masodic Paschalis Papa eletinec historiaiaban.

Ismeg az Augustodunomi Honarius, ki ezer szaz huz eztendőkorban elt, Romat Babilonnac hija, es vezet Varosnac, melyben, az oktalan allat szeki helhőztettetőt.

Hasomlokeppen szollot az Paris Varosi Czeh Matthias is, Anno 1390. Es sokan egebekis, kiknec itiletet es ertul valo vallasok az Papas iras szőrzők irasibul, kik az Papak eletit es czelekődetit meg irtac, kőnnyen meg keresthetnec.

Miuel hogy annakokaert regenten, az papistasagnac nagy sőtetsegebeis voltanac, kik az Antichristust meg esmertec, es ki kialtottak, czoda dolog hogy mast, az Euangeliomnac illyen nagy vilagossagaban, alig talalni czak eggyetis az Papasok közzül, ki batran meg merne monPani az Romai Papa felől valo erteimet?

EZ senki előt czodanac ne tessec, mert mindegiart, (vgy mond az egyhaz terherul irt kőnyunec szőrzőiő (cap. 15. §. 33.) mihelt valamely, ki az igasság nac buzgo szeterőiő, egy oly iget mond, ki az egyhazi meltosagot meg serti, eretneknec mondatic, tüzre itelteticis halalra meltonac mondatic, es tellyesseggel el niomatic; mert nem haznos minekünc es ellenkőzic az mi czelekedetinckel &c.

VEGE.

Soli Deo gloria. AZ

AZ OLVASONAK.

Im legyen aldot az Vr veghez mentszent neue tiztesegere noha sok akadeckal, ez kónyueczkenec nyomtatasa, kóróztyen oluaso, mondom soc akadeckal, mert mig czak ez a muka tartotis hatom izbe lót bontakoztatasa az Typographianac, hol pogani ellenseg rablasatul valo felelem miat, hol idegen hadakozo nepnec kar tetele miat, vgyan ezen okok s az magyatul nem tudo Typographusnac corrector nelkul valosagais szórzóttenec vetkeketis az nyomtataskózben, nem czak az accentusoknac el hagyasaban, az igeknec meg szaggatasaban, nihol kettónec ózuo foglalasaban, parentesiseknec el mulatasaban, hanem vgyan az bóttúknec meg valtoztasabanis az locusoknac citalasaban penig tób vetekis es hetót, mert angali elme kiuantatnec enni kúlómbózó dolgokban valo vetek nem tetelre. En percurraluan az kónyueczket ahol mi vetec szemem eleibe akadot im meg iedzettem az kóuetkózó tablabul helere hozhatod, S ha ennel tóbbet talalzis talalhaczis penig azt tartom mert ninez oly szemes ki mindeneket ezebe vehessen, azokat magad kórózttyen oluaso corrigald meg, mert nem velem hogy oly nagy tehetsen kit rea figelmezuen meg nem corrigalhatnal. Elys ez kónyueczkevel az papasoknac sok ellenunc valo vadolasoc ellen az præfatioban meg mondatot moddal, s az Pazmani Peter Pater Iesuita nem regen nyomtattatot kónyuó ellenis az mennibúl szolgalhat, az maga feleinec ellene valo bizonsagtetele. Neis siesd az Iesuita irasahoz feiedet haitani, mert róuid üdón abban be foglaltatot, meltatlan vadolasoknac, tudos emberhez nem illendó gyalazatos szitkoknac, hamis tudomany, tóreken epetesnec hiusaga ez vilag elót ki teczik, Magyari Istuan Saruari prædicator mario tezbul meg meg kezült feleletibul. Legy io egességben. M. Z. S.

ERRATORVM CATALOGVS.

fol: 2. v, 1. egyebec. fol: 2. v. 30. az f: 4. v. 12. neuezetnec f: 7. v. 27 gyülekózet, f: 9. v. 2. ertelme. f: 9. v. 15. szolhatnie. f: 17. v. 7. tiztessegec. fo: eod. v. 15. vetettekne c, fol: eod. v. 25. beuethetie. fo: 22. v. 11. adde. el. f: 24. v. 18. vnattattanac. f: 24. v. vlt. adde hogy f: 33. v. 22. imez. f: 34. v. 4. tartoknac. fol: 36. v. 18.

RMK I. 384
(2. példa.)

v. 18. boczattatnac, fol: 37. v. 5. ôket. fol. 41. v. 2. adde ha. fol: 41. v. 20 kôzôſetteſeis fol: 42. v. 4. boczattatnec. fol: eod. v. 17. foliamune. f: 45. v. 13. ſzerte. f. 46. v. 10. buczuit. f: 47. v. 10 karhozatot. eod. v. 15. adde. ellenuetteſt. eod. v. 19. leueleinec. f: 50. v. 8. ertelmebul. fo: 52. v. 24 teczic. eod. v. 28. neki. f: 54. v. 10 vetôtt enec. fo: 56. v. 10. adde. haſomloe. fo: eod. v. 13. iſtap. 59. v. 15. ingé fo: 62. v. 7. ſzentſegec. ibid. v. 8. magaual. ibid. v. 9. ſzôrôzzenec. ibid. v. 21. Euangelium. ibid. v. 26. gyalazattyat. f: 63. v. 3. kiraly. ibid. v. 24. alaczomb. fo: 64. v. 8 Roma. ibid. v. 21. adde. ki fol: 63. v. külônſegi. ibid. v. 8. hûtbeli. fo: eod. v. 13. hûttûl. ibid. v. 12. Papakat. fo: 66. v. 3. vagy ibid. v. 12. az. fo: 87. v. 11. tarſaſagok 15. miſere. nac fo: 85. v. 7. Piſpôkôket fo: 86. v. 20. gyûleſeknec. fo: 105. v. ibid. v. 27. kickel. fol: 106. v. 2. alaczomb. ibid. v. 12. papoknac. fol. 107. v. 5. ionallotte. ibid. v. 6. arrul. fo: 113. v. 5. tôruenyebôl ibid v. 18. valoſag fo: 118. v. 18. ſzent. f. 119. v. 2. ir. dele. fo: 121. v. 15. papaſoktul. fol: 124. v. 17. holtnac. fol. 126. v. 22. egez. ibid. v. 23. egezfo: 138. v. 19. valami. fo: 133. v. 2. ertetteſſec. fol: 135. v. 8. ackor. ibid. v. 12 ezik. ibid. v. 22 ggykrul. fo: 139. v. 16. fortôztetuen. fo: 141. v. 26. veſi. fol: 144. v. 22. nyeluen. ibid. v. 26. nyeluen. f: 143. v. 29. adcz. f: 156 v. 2. Illike f. 173. v. 13. hûtertf. 176. v. 3. nem ibid v. 22. kôteléztetnec. fol: 179. v. 9. legy fol: 179. v. 11. miat ibidem. v. 28. keueſeb. fol: 182. v. 20. adde fa papoc. fol: 185. v. 13. bizakodot. fol. 189. v. 14. az fol: 190. v. 7. mondatike. fol: 192. v. 17. czelekôdtetic. fol. 196. v. 27. Mariat. fol: 198. v. 16. erôſzettetôt. fol. 200. v. 1. dolgok fol: 201. v. 9. agnôknec. ibid. v. 26. ſzokot. ibid. v. 29. vala ibid. v. 31 iegyec. fol: 208. v. 20. eggye. fol. 210. v. 27. neuenetteſſec. fol 217. v. 25. mellyel. fol: 220. v. 18 iraſokat. fol: 221. v. 18. adatnec. ibid. v. 26. tôrhetetlen ibid. v. 29. voltac fol. 222. v. 10. Africai fol. 224. v. 25. igazgattya. fol: 225. v. 8 hûtiert. ibid. v. 18 Peter. ibid. v. 27. ſzeken fol: 230. v. 9. haſaſodot. ibid. v. 15. maſoltatrac. ibid. v. 29. Photinuſſal.

Prouerb. 3.

Noli prohibere benefacere cum qui potest,
Si vales, & ipſe benefac.

A M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

List ex Franko, vagy Istv. ktára
73 l. No 1230. " " 18 tallér
Magaba ez utóbbi mű